

VASILE ADAMESCU

Înfruntând viața

Volumul II

EDITURA BOEMA

Îmi amintesc cu plăcere de perioada în care am fost educatoarea lui Vasile Adamescu până în momentul absolvirii liceului, iar după încadrarea lui ca profesor, a lucrat cu mine la clasa specială cu elevi deficienți senzorial.

Munca mea era după-amiază, pregăteam împreună lecțiile pentru a doua zi, le citeam, le discutam, transcriam multe texte pentru materiile la care nu existau manuale, cum ar fi: latina, franceza, istoria sau geografia.

În orele de răgaz, discutam despre copilăria lui, despre familie. Îmi povestea cum, înainte de a fi adus la școală, ajuta în gospodărie. Mi s-a părut fascinant episodul plivitului în grădină. Imaginați-vă un nevăzător plivind: pipăia planta, forma frunzei, tulpina, o mirosea, alegea buruiana și o smulgea. O însoțea pe bunica la munca câmpului pe malul Dunării. Ea, fiind ocupată, nu-l supraveghea, dar copilul simțea curentul apei și nu se apropia de mal. Când se juca cu copii din sat, înainte de a trece strada, își lipea urechea de pământ ca să simtă vibrațiile produse de căruțele care treceau.

Fostul meu elev îmi scrie săptămânal și-mi mulțumește pentru ceea ce am făcut pentru el în anii de recuperare. Formula lui: „Dumnezeu să vă binecuvânteze!”, mă emoționează întotdeauna. Munca pe care am depus-o n-a fost în zadar...

Profesor Georgeta Damian, educatoarea lui Vasile Adamescu

Vasile ADAMESCU

Înfruntând viața

Volumul II

Editura BOEMA, 2018

Tipărit de:

EDITURA BOEMA TURDA

P-ța Republicii nr. 27

tel.: 0264.311.964

fax: 0264.311.961

e-mail: tipboema@gmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ADAMESCU, VASILE

Înfruntând viața / Vasile Adamescu. - Turda: Boema, 2012-
vol.

ISBN 978-973- 87377-8- 5

Vol. 2. - 2018. - Index. - ISBN 978-606- 93540-5- 6

821.135.1-94

Mulțumesc profesorilor mei Valer Mare, Alexandru Roșca și Walter Roth, care prin dăruire, dragoste și profesionalism, au reușit să mă conducă pas cu pas, spre țelurile mele.

Mulțumesc de asemenea, tuturor celorlalte cadre universitare care m-au sprijinit și educat, cât și acelor persoane care direct sau indirect mi-au fost aproape în viață.

Mulțumesc colegilor mei de facultate și de școală, care prin eforturi susținute, mi-au transcris fiecare curs, având astfel acces la învățare.

Mulțumesc celor care m-au ajutat să redactez și să corectez lucrarea de față.

Prefață

Cartea de față, intitulată sugestiv "Înfruntând viața", al cărei autor este profesorul Vasile Adamescu, conține un jurnal mai puțin obișnuit, care evidențiază cititorului un destin uman excepțional.

Un copil, inițial sănătos, devine orb și surd în urma unei meningite. Survenită la vârsta de doi ani, copilul risca să rămână sub limita normală a dezvoltării psihice, deoarece, așa cum susțin specialiștii, în absența văzului și auzului, creierul este privat de cca 90 % din totalul informațiilor cu care se operează în condiții normale de viață. Din acest motiv surdocecitatea este considerată o piedică fatală în dezvoltarea ființei umane. Ca atare copiii respectivi sunt considerați că suferă de deficiență mintală gravă, cel mai adesea irecuperabilă. Rămași în familie fără posibilitatea de recuperare sau doar asistați în cămine spital pentru irecuperabili ei rămân curând, totalmente nedezvoltați din punct de vedere psihologic.

Or, procesul evolutiv al lui Vasile Adamescu cunoaște un traseu aparte ce parcă sfidează opinia publică obișnuită. Dând curs amintirilor, niciodată truate, jurnalul său probează că beneficiind de o șansă, la rândul său excepțională, nu doar că învinge handicapul, ci depășește miopia și pasivitatea ce afectează cazurile de surdocecitate. Este cazul de a fi fost descoperit și preluat sub tutela unor experți din cadrul catedrei de psihologie a Universității clujene "Babes- Bolyai". La aceasta contribuie și unii colaboratori ai acestora de la Liceul pentru

Nevăzători din Cluj-Napoca, care vor dirija dezvoltarea copilului ani de-a rândul. Reușita deplină a instruirii recuperatorie a lui Vasile Adamescu demonstrează că, în condiții speciale, creierul reușește să compenseze absența unui volum mare de informații (cele vizuale și auditive), prin intensificarea activității cerebrale a canalelor senzoriale valide și mai ales, a sensibilității tactil-kinestezice (a pipăitului). Diferiți "centri" ai funcțiilor psihice nu sunt gata constituiți din punct de vedere morfofiziologic, adică moșteniți de la părinți. Ei se constituie în antogeneză, în raport cu funcționalitatea diferitelor sisteme nervoase aferente și eferente, angajând astfel zonele respective ale cortexului cerebral. Tocmai această flexibilitate a creierului uman se află la baza superiorității psihice a omului față de toate celelalte ființe. Fondul genetic al ființei umane, de natură anatomo-fiziologica la nivelul structurii creierului se caracterizează prin faptul că nu este rigid ca la animale, ci dimpotrivă are o mare flexibilitate asigurând posibilitatea progresului continuu al structurii psihice a indivizilor umani și implicit evoluția continuă și tot mai rapidă a societății.

Ardoarea cu care s-a crezut în posibilitatea de a conceptualiza și de a fixa deziderate precise în sfera instructiv-educativă, într-o lume suficient de reticentă, fac din demersul științific unul dintre experimentele majore ale psihologiei românești.

Principala "unealtă" care a permis recuperarea întârzierii și normalizarea dezvoltării psihice a unui orb surdomut este limbajul verbal. Cu cât constituirea lui începe mai timpuriu cu atât evident, efectul este mai substanțial. În cazul lui

Vasile Adamescu, după nouă ani de surdocecitate, mutitatea era totală și nede dezvoltarea structurii sale psihice era impresionantă. Cu toate acestea reabilitarea sa a fost deplină, deși întârziată.

De menționat este faptul că, fără a neglija forma orală (emisia sonoră) singura formă pe care și-o putea însuși și realiza V.A., în condițiile surdocecității sale, accentual l-a pus pe forma scrisă a limbajului. Această soluție se impunea deoarece limbajul intern este implicat în comunicarea curentă, nemijlocită cu cei din jur și în desfășurarea activității mintale de unul singur, inclusiv în redactarea de texte (scrisorile) cu ajutorul cărora V.A. comunică în permanență cu ceilalți, realizează însemnările zilnice. Desigur, deși el a ajuns să stăpânească perfect alfabetul latin (mai ale în recepție), mult mai comod îi era alfabetul punctiform Braille, care îi permitea eficiența comunicării cu nevăzătorii, recurgând la punctator, în emisie, și la sensibilitatea tactil-digitală, în recepție. Cert este că deși le posedă, formele limbajului gestual și dactil nu-i servesc decât sporadic. Atunci când este nevoie de un contact direct, preferabil este să se recurgă la scrisul în palmă, folosind alfabetul latin cunoscut de multă lume (eventual la alfabetul Braille în comunicarea cu nevăzătorii) decât la alfabetul dactil pe care îl cunosc foarte puțini (eventual surzii).

Pentru a înțelege cât mai corect sensul devenirii lui V. Adamescu se cuvine să ne oprim mai insistent și mai exact asupra a ceea ce trece dincolo de epicul aparent al situațiilor din simpla lucrare a sa autobiografică.

Profitul personal, căci în cazul lui Vasile Adamescu al cărui orizont limitat contrastează

flagrant cu ambianța complexă a vieții sociale, era fi fost atins substituind avantajul experiențelor timpurii cu confruntarea auto determinată la vârsta maturității.

Ca într-un autentic "film mental", jurnalul ne încredințează, deci nu numai o viziune asupra evenimentelor și impresiilor trăite, ci și aspirația tenace către autodepășirea lor.

Astfel spus pe fondul unei bezne și al unei liniști, autorul ne sugerează că această stare duce la împlinirea, la atingerea unei fericiri de proporțiile esenței umane. Toate aceste considerente conduc spre ideea că V. A. rămâne în multe privințe o figură exemplară a școlii românești, deopotrivă cu personalități de notorietate pe plan mondial ca Laura Bridgman (1829-1889), Helen Keller (1880-1968) sau O. Skorohodova (născută în 1914).

Cluj-Napoca, 5 decembrie 2012

Lector universitar, Valeriu Mare

Vasile Adamescu

Înfruntând viața

Vol. II

4. La facultate – 1973-1977

După susținerea examenului de admitere la facultate și după ce am aflat că am fost admis ca student, am plecat la Casa de Copii Siliștea Nouă. Era ultima dată în viață, când aveam să-mi petrec vacanța aici, în calitate de elev. Eram foarte fericit de reușita mea. Eram convins că urma pentru mine o perioadă pe cât de frumoasă, pe atât de grea. Îi mulțumeam lui Dumnezeu că m-a ajutat să ajung până aici. Îmi ascultase rugăciunile fierbinți pe care le făceam zilnic. S-a dovedit încă odată că munca mea și a profesorilor mei, nu fusese în zadar.

La absolvirea liceului, dirigintele meu, profesorul Gheorghe Stancu, a elaborat o fișă referitoare la activitatea mea școlară:

"Caracterizarea psiho-pedagogică a elevului Adamescu Z. Vasile, orb surdo-mut, demutizat, la absolvirea liceului de cultură generală pentru nevăzători în anul școlar 1972-1973

1. Date generale despre elev:

Adamescu Z. Vasile s-a născut la data de 5 sept. 1944, în comuna Borcea, jud Ialomița, din părinții Zamfir și Voica. Mama sa, a decedat când copilul avea un an și jumătate.

Părinții domiciliază în comuna Borcea, jud. Ialomița. Tatăl său, este țăran cooperator. Mulți ani a lucrat ca îngrijitor de vite la I. A. S. Borcea, situată la circa 7 km de comună, în Balta Ialomița, plecând dimineața și înapoiindu-se seara. Mama băiatului a fost casnică. Unicul frate bun, de mamă și de tată, este Ionică, mai mare cu trei ani decât el, fiind muncitor calificat la fabrica "Cimentul Păcii" din Medgidia.

Tatăl copiilor s-a recăsătorit de câteva ori. Din ultima căsătorie, au rezultat 5 copii, dintre care unii, sunt încă minori.

Vasile și Ionică au fost părăsiți de tată, fiind îngrijiți de bunica lor Stanca. Mult timp, tatăl lor a avut o atitudine nedemnă față de ei și chiar de mama lui. Mama vitregă nici n-a vrut să audă de ei.

Vasile s-a născut normal, având valide toate simțurile. La vârsta de doi ani și jumătate, în urma unei meningite, a rămas orb surdomut, cauzându-i dezvoltării fizice și psihice.

Până la vârsta de 11 ani băiatul a trăit în familie, fără nici un fel de instruire și educare, viața lui reducându-se la cele mai elementare acte biologice – ieșitul afară, mâncatul dezorganizat, mersul dezorganizat.

În anul 1957, timp de trei săptămâni, a fost bolnav de pneumonie. Din anul 1966, datorită efortului susținut în muncă, el formând singur o clasă, și terebuind să facă față exigențelor mereu sporite, contractează valori ridicate ale tensiunii arteriale. Datorită tratamentului medical adecvat și a măsurilor pedagogice aplicate, s-au scurtat simțitor perioadele în care elevul are tensiune. Actualmente, dispune de o bună stare a sănătății, rezistând la eforturile fizice și intelectuale.

2. Aspecte principale ale activității și conduitei elevului în școală:

În septembrie 1955, băiatul a fost adus la școala specială de orbi din Cluj, fiind introdus, un an de zile, în colectivul copiilor de la grădiniță, după care, în anul următor a fost integrat în colectivul clasei I, rămânând aici până în anul 1958, când s-a creat clasa specială, cu un singur elev, până la absolvirea liceului.

Timp de 7 ani, elevul a fost demutizat și umanizat, însușindu-și cunoștințele și deprinderile la nivelul a 4 clase elementare, școala generală de 8 ani, terminând-o în 12 ani, timp socotit de la primirea lui în școală, iar liceul de cultură generală l-a absolvit la finele anului 1972-1973, după 6 ani de studii.

Învăță foarte bine și posedă cunoștințe temeinice. În fiecare an a învățat foarte bine, promovând fiecare an de școlarizare cu medie maximă sau aproape maximă. Aceste rezultate se datoresc muncii sale perseverente, dusă cu răbdare și sârguință, a interesului, a condițiilor favorabile, a aptitudinilor și strădaniei profesorilor și a educatoarei lui.

Are multă pricepere în organizarea muncii sale independente, învață temeinic, lucrează ordonat și sistematic. Vrea să știe și să cunoască realitatea cât mai bine, sub diversele ei aspecte.

Față de munca școlară manifestă un interes deosebit, având o atitudine pozitivă, fapt ce a dus la obținerea unor rezultate remarcabile la învățătură, în fiecare an. Își pregătește regulat lecțiile și în mod sistematic. Este foarte exigent cu el însuși. Lecțiile și le pregătește în mod temeinic, iar temele de casă le efectuează corect.

Îi plac toate obiectele de învățământ, la care a obținut rezultate foarte bune, chiar excepționale. Are preferință pentru socialismul științific, geografie, psihologie și literatura română. Manifestă un interes deosebit pentru activitățile practice, tehnico-mecanice. În general, rezultatele orale și scrise se situează pe același

plan. Aprecierile și notele au o înrâurire favorabilă și-l stimulează în muncă. Îi place să citească literatură, preferând, de multe ori, pe cea științifico-fantastică și sportivă.

Cunoaște și respectă regulile pentru elevi. Este foarte disciplinat și poate constitui, oricând, un model pentru ceilalți elevi din școală.

Se stăpânește ușor. Nivelul de dezvoltare a deprinderilor și obișnuințelor de conduită civilizată au atins un grad foarte înalt.

Fiind singur în clasă, simte nevoia să-și găsească prieteni în rândul colectivului de elevi din școală, cu care se joacă, se plimbă în incinta școlii și discută cu ei. În clasă se interesează ca totul să fie în ordine și are mare grijă pentru păstrarea avutului obștesc. Elevul este iubit de întregul colectiv al școlii. Este comunicativ și sociabil cu persoanele pe care le cunoaște. Dorește să cunoască multe persoane, mai ales fete, cu care îi place să discute. Simte o satisfacție, povestindu-le despre viața sa.

3. Trăsăturile principale ale personalității elevului:

Elevul manifestă interes pentru munca de învățare (învățătură). Are aptitudini practice, mai accentuate fiind cele tehnico-mecanice. În acest domeniu, a realizat o serie de obiecte, după model sau din imaginație, printre care, ultimul, macheta gării Cluj, din tablă zincată.

Gândirea sa, este în general concretă, ridicându-se cu oarecare greutate spre abstractizare. Elevul neavând o bogată experiență de viață, pentru acoperirea unor noțiuni, se cere neapărat intuirea care designează noțiunile respective.

Elevul este inițiat în câteva meserii, ca: confecționarea periilor, a coșurilor din nuiele, care nu i-ar fi recomandate, deoarece tocesc mult sensibilitatea degetelor, munca de tipărire a cărților Braille,

dactilografia și masajul. Îi place munca de cercetare și dorește să devină cercetător în domeniul defectologiei.

Elevul dispune de o mare capacitate de muncă, rezistând greutăților. Echilibrul dintre activitate și frână, este destul de dezvoltat. Se stăpânește relativ ușor. Vorbirea lui, este din ce în ce mai inteligibilă și bogată în idei. Mișcărilor îi sunt sigure și precise. Într-o mică măsură, mai întâmpină greutăți în pronunțarea corectă a unor sunete. Se adaptează ușor situațiilor noi.

Deprinderile și obișnuințele se formează relativ repede și ușor, iar în situații de așteptare, dă dovadă de răbdare. Are idei sănătoase despre muncă, fiind foarte conștiincios. Este comunicativ, sincer, sensibil, bun tovarăș, politicos, cinstit.

Față de activitatea sa, are inițiativă, este conștiincios, pătruns de sentimental datoriei, silitor, perseverent, punctual. Se bucură când munca sa este apreciată.

Față de el este demn, vrea să arate că este și el om și că știe multe, este susceptibil, modest, dar nota dominantă este altruismul. Este exigent cu el însuși.

Este hotărât, curajos, are autocontrol foarte bine dezvoltat, nu-i place să fie conturbat în munca sa, dispune de mare capacitate în depunerea eforturilor.

Cluj, 12 iunie 1973 - Diriginte, prof. Gheorhe Stancu"

În septembrie 1973, am revenit la Cluj cu noi forțe. Eram destul de emoționat că voi fi student dar și curios să întâlnesc noi

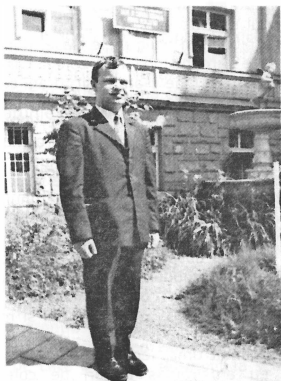
oameni și să-mi însușesc noi cunoștințe. Prima problemă care s-a pus, a fost cazarea. Era greu pentru mine să merg la cămin, deoarece era un loc nou pe care nu-l cunoșteam și cu care nu mă puteam obișnui rapid. Lectorul Valer Mare și dirigintele meu Gh. Stancu, au

vorbit cu directorul școlii, Coriolan Stoica, rugându-l să mă cazaze în continuare la școală. Unele persoane din instituție nu au primit cu bucurie acest lucru, însă nu aveau ce face. Direcțiunea a hotărât să mă sprijine în continuare. În 1975, când s-a schimbat directorul, acei oameni care nu mă voiau în școală, au vorbit cu Traian Dragoste, succesorul profesorului Stoica, să mă trimită la cămin. Și de această dată, conducerea mi-a fost alături și am rămas tot în internatul în care venisem încă din 1955.

În toți cei patru ani de studiu, am luat masa la cantina școlii. Mă obișnuisem deja cu mâncarea care era destul de bună. Am mâncat de câteva ori și la cantinele studențești însă nu am fost foarte încântat deoarece se gătea gras și condimentat. Am primit așadar, o cameră la etajul trei al școlii, lângă dormitoarele elevilor. Era o încăpere mică, la fel ca sala unde aveam să lucrez mai apoi cu elevii mei. Pe peretele din dreapta era o masă lungă cu două scaune, apoi un pat. Aveam o sobă în dreapta, un dulap cu două uși și o bibliotecă personală cu manuscrise în Braille, care ajunsese deja la 100 de volume și avea să se înmulțească treptat în anii următori, până azi, când am aproape 1000 de cărți. Eram mulțumit de noul meu loc de ședere și bucuros că nu fusesem nevoit să mă cazez la căminul "Avram Iancu". Cunoșteam fiecare colț din școală și din împrejurimile ei, fiindu-mi la îndemână să mă deplasez singur, să ies la plimbare în curte.

În data de 21 septembrie, a venit dirigimtele meu să mă ducă la Universitate, să mă înscriu oficial, însă nu m-a găsit în camera mea. Eram în clasa fostei mele educatoare Georgeta Damian, care preluase doi copii cu surdocecitate de la grădiniță, și încerca să-i recupereze. Eram curios să aflu cât mai multe despre ei și să-i văd cum progresează. Îi știam încă din ultimii ani de liceu. Am plecat însoțit de fostul meu diriginte la facultate, unde l-am întâlnit pe lectorul universitar Valer Mare. Am

intrat la decanatul instituției unde s-au depus actele și în sfârșit, devenisem oficial student al Facultății de Istorie-Filozofie, secția Defectologie, Psihopedagogia specială de astăzi.

Peste puțin timp, aveau să înceapă cursurile universitare. În ziua respectivă, a venit la școală după mine, lectorul Valer Mare, care m-a dus la facultate cu mașina sa personală marca "Wartburg". După câteva minute am ajuns în fața Universității "Babeș-Bolyai", pe strada Mihail Kogălniceanu nr. 1, unde se găsește un grup statuar care îi înfățișează pe reprezentanții Școlii Ardelene, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Samuil Micu, De multe ori am fost în timpul studiilor în această zonă și am intuit cu interes monumentul.

Am intrat pe poartă după care am urcat treptele fără balustradă la perete. Mi-am dat seama că încăperile

erau înalte, datorită lungimii scărilor. Era o clădire impunătoare cu trei etaje, însă după cum îmi imaginez cred că înălțimea sa, echivalează cu cea a unui bloc cu șase etaje. Am ajuns la etajul al treilea, după care am străbătut un coridor lung și destul de lat, până când am sosit în dreptul sălii de curs. Cu emoții am pășit pentru prima dată într-una din noile mele clase, după care i-am salutat cu voce tare pe noii mei colegi care erau deja ajunși: "Bună-ziua și bine v-am găsit, dragi colegi!". S-au ridicat cu toții în picioare și m-au salutat. Lectorul Valer Mare le-a povestit multe lucruri despre viața mea după care le-a explicat felul în care trebuie să comunicăm și i-a încurajat să facă cunoștință cu mine. Au venit unul câte unul și mi-au scris în palmă cu litere de tipar numele lor. Am explorat apoi sala de curs sub forma unui amfiteatru, cu bănci lungi, așezate pe trepte late. Spre fundul sălii, băncile erau tot mai sus. În mijloc, era un culoar. În partea din față, se găsea un fel de scenă pe care era așezată catedra și scaunele iar în spatele lor tabla de scris. Am mai transmis colegilor câteva cuvinte: "Mă numesc Vasile Adamescu, am 29 de ani și mă bucur să vă fiu coleg".

Nu după mult timp, lectorul Valer Mare a plecat la cursuri iar eu am rămas alături de colegii mei să participăm la primele ore de anatomie. A intrat în sală profesorul universitar doctor Toma, care a făcut cunoștință cu mine și cu toți ceilalți. Eram așezat în prima bancă, aproape de catedra de la care profesorii țineau prelegeri. În prima pauză unii colegi au ieșit să fumeze. Am simțit în parchet pașii lor care aveau diferite intensități. Unii dintre ei s-au aporpiat de mine și au început să-mi scrie. Aveam foarte multe colege pe care le recunoșteam după statură, mărimea și finețea mâinilor, după bijuterii, după lungimea părului sau textura acestuia, moale, aspru sau mătăsos. Unele fete foloseau aceeași apă de toaletă sau cremă, după care le

recunoșteam mai ușor. De asemenea, simțeam mirosul de tutun amestecat cu cel de parfum.

În primul trimestru am discutat mult cu noii mei colegi, povestindu-le despre mine. Mi-au pus multe întrebări din literatură sau despre studiile pe care le urmam. Le-am dat multe dosare cu articole scrise de mine în revista Asociației Nevăzătorilor, scrisori, poezii. În felul acesta, au reușit să mă cunoască din ce în ce mai bine iar legăturile dintre noi au devenit din ce în ce mai strânse.

O altă problemă care s-a ivit a fost aceea a însoțitorului meu, care trebuia să mă conducă pe drumul dintre școală și facultate sau școală și Institutul de Cercetări Psihopedagogice, de pe strada Republicii. De multe ori m-a condus dirigintele meu sau Valer Mare, însă dâșii nu aveau timp de fiecare dată. Lectorul Valer Mare, i-a rugat pe colegii mei să mă însoțească, pe rând, între aceste puncte. Le-a explicat cum să mă conducă, atrăgându-le atenția să aibă grijă de mine. Totodată, profesorii i-au rugat pe colegi să-mi dicteze cursurile, în timpul liber pe care îl aveau. Au venit la școala, în sala mea, și mi-au dictat scriindu-mi în palmă, literă cu literă, iar eu eu transcriam la mașina de scris în Braille, numită picht. Mergea însă foarte greu, așa că, dirigintele meu i-a rugat pe foștii mei colegi de școală, liceeni, să mă ajute la transcris. Colegii de facultate îmi dădeau notițele, iar elevii cu resturi bune de vedere le dictau nevăzătorilor care transcriau. Bunul meu prieten Silviu Vanda, actualul director adjunct al Liceului pentru Deficienți de Vedere, s-a ocupat în mod deosebit de acest lucru. Am avut așadar posibilitatea de a învăța la fel ca și colegii mei. În anii următori, Asociația Nevăzătorilor a reușit să-mi pună la dispoziție unele materiale necesare pregătirii mele universitare.

În lume, tehnica începea să se dezvolte uimitor, chiar și în domeniul aparaturii utile nevăzătorilor. Existau în anumite țări, aparate care transformau scrierea obișnuită în scriere Braille. Acest aparat se numea "Carte vorbitoare". După cum am amintit și în paginile primului volum, în anul 1971, am mers cu profesoara mea de dactilografie, Paraschiva Popa, la București, în audiență la Ministrul Educației de atunci, prof. dr. Mircea Malița, pe care l-am rugat să încerce să-mi procure un astfel de aparat din Occident, explicându-i cât de necesar mi-ar fi în traseul meu educațional. Mi-a promis că va face tot posibilul să mă ajute. După 5-6 luni, mi-a transmis că s-a interesat în mai multe țări de aparat, însă nu era de vânzare pentru persoane fizice, costul lui fiind uriaș. Între timp, profesoara Paraschiva Popa a plecat în Algeria unde avea să profeseze și a căutat și dânsa acest aparat inclusiv în Elveția și Franța, pe unde fusese cu diferite ocazii. Mi-a transmis că a văzut aparatul la un Institut care se ocupa de nevăzători însă i-au spus că nu se poate procura în mod particular și că ar trebui să fie cumpărat

de o instituție. Același răspuns. M-a sfătuit fosta mea profesoară să fac o cerere către comisia externă a Crucii Roșii, în care să le explic situația și să-i rog să procure un aparat pentru Școala de nevăzători. Am scris împreună cu dirigintele meu o scrisoare la București, însă, din păcate, nu am primit nici un semn. După alți ani, tehnologia a evoluat și mai mult în acest domeniu și s-au confecționat niște display-uri Braille, care se atașează la calculator și transformă scrisul de pe monitor în alfabetul punctiform iar nevăzătorii auzitori sau fără auz, pot citi orice doresc. Am reușit să obțin un astfel de aparat care mi-a ușurat mult munca schimbându-mi viața în bine. Voi relata mai târziu multe lucruri despre acest aparat.

Muncă patriotică la Jidvei

După câteva zile de la începutul anului universitar, trebuia să participăm la muncile patriotice, așa era pe atunci, în diferite zone ale țării. Din cauza deficiențelor mele, nu eram obligat să merg însă am ținut să particip și eu din dorința de a cunoaște noi locuri. Lectorul Valer Mare a discutat cu studenții din grupa mea, rugându-i să mă ia și pe mine și să-mi poarte de grijă. Eram fericit că voi merge în comuna Jidvei din județul Alba. În dimineața zilei de 4 octombrie 1973, am coborât în fața școlii iar după puțin timp, colegul meu Liviu Bugiu a venit să mă conducă spre Universitate. Era un tânăr de bună credință, sufletist, destul de înalt, slăbuț, cu păr bogat, cu mâini mari și fine. Purta un ceas mai mare decât al meu, pe care l-am obținut în timpul școlii. Ceasul pentru nevăzători, are un capac din plastic tare, transparent, care prin apăsarea unui buton se deschide. În interiorul ceasului, sunt puse câte două puncte la orele importante, 3, 6, 9, 12, și câte un punct la celelalte ore. Există două ace, unul mai scurt care indică ora și altul mai lung care arată minutele. Pentru că nevăzătorul pipăie poziția

acestor ace pe puncte, ceasul nu dispune de secundar care ar incomoda. Dacă de exemplu indicatorul de oră este situat la primul punct de lângă ora 12 iar minutarul este situat pe cele două puncte ale cifrei 6, înseamnă că, este 1 și jumătate. Cu ajutorul acestui instrument, persoanele fără vedere se pot orienta perfect în timp.

Era ora 5 dimineața. Străbăteam trotuarele orașului înainte de răsăritul soarelui. Era vreme plăcută, puțin răcoroasă; în jurul meu se simțeau miresme plăcute de plante ușor uscate. Orașul era într-o forfotă continuă. Pe străzi circulau multe mașini pe care le simțeam după trepidații sau miros de combustibil. Erau de asemenea mulți pietoni care se deplasau grăbiți spre locurile de muncă. După un sfert de ceas, am ajuns în fața Universității unde erau deja adunați, o parte din colegii noștri. Le-am dat mâna, salutându-i pe fiecare și recunoscându-i. I-am simțit cât de vioi și veseli erau, la fel ca mine. Am început să conversez cu ei. Dintre aceștia îmi amintesc de: Maria Tărau-Pop, căsătorită Ichim, fată slăbuță, de statură medie, cu mâini potrivite ca mărime, fine, purtând pe degete două inele dintre care unul rotund; Rodica Sora, fată potrivit de înaltă, cu mâini fine, cu un inel oval pe cea dreaptă; Lucia Sterie, fată de statură mijocie cu mâini fine, puțin grăsuțe, fără inele; Ileana Matei, fată de statură medie, cu păr scurt și frumos, cu mâini mici și cu manichiură; Eva Tătaru, fată potrivit de înaltă, cu mâini mici, moi și catifelate, fără bijuterii; Letiția Epuran, fată mică de statură, cu păr lung, strâns la spate în coadă, cu mâini mici și fără bijuterii; Dagmar, o nemțoaică foarte drăguță, cu păr lung și frumos; purta pe mâna dreaptă o brățară lată din aur, Cecilia Sas, fată sufletistă, ușor timidă, care avea un neg pe degetul mic al mâinii drepte, Voichița, Mariana Foia, Nicolae Plopeanu.

După câteva zeci de minute, discuțiile noastre au fost întrerupe de sosirea autobuzului, pe care l-am simțit

pe cale vibratilă și olfactivă. Ne-am suit în mare grabă în mașină, așezându-ne pe scaune. Eram nerăbdători să plecăm. Șoferul a pornit, ajungând după câteva minute pe Calea Turzii, care urcă dealul Feleacului. Am simțit prin geam soarele proaspăt răsărit, care pătrundea în mașină încălzindu-ne cu razele sale. Autobuzul alerga pe șosele, urcând dealuri, cotind când la stânga, când la dreapta și coborând la vale. Lăsam în urmă sate și orașe. Colegii mei, îmi povesteau ce se vedea pe geam. Țăranii lucrau din zori la culesul recoltei. Atmosfera era una destinsă, veselă; tinerii vorbeau între ei, glumeau sau cântau. După două ore de mers, am sosit la Blaj, unde am făcut un popas. Șoferul trebuia să se odihnească. Am mers la plimbare cu două colege, Gabriela Krauss, fată destul de înaltă, blondă cu părul scurt și moale, cu mâini fine, potrivite ca mărime și cu un inel pe una dintre ele și Letiția Epuran. M-au invitat la o cofetărie unde m-au servit cu o prăjitură, pentru care le-am mulțumit. În timpul plimbării, am simțit că drumul nu era asfaltat într-o parte, având deasupra un strat de pietriș mărunț, prăfuit.

Ne-am întors la mașină iar după puțin timp am plecat spre destinație. Soarele era din ce în ce mai puternic, spre bucuria noastră. Nu după mult timp, am intrat în Jidvei. Am simțit deodată că autobuzul se scutura producând smucituri din cauza drumului de țară. Am ajuns în fața unui conac boieresc, pe lângă care exista o fermă. Aici urma să fim cazați pentru zece zile. Conacul a aparținut baronului Samuel von Brukenthal care a trăit la Sibiu între anii 1721-1803. Am aflat multe lucruri despre el de la școală. Îmi amintesc că era sas, jurist de profesie, Guvernator al Transilvaniei, colecționar de artă și fondator al muzeului din Sibiu, care-i poartă numele. Bunicul și tatăl lui, au fost judecători. Numele inițial al familiei a fost Brekner însă pentru loialitate, tatăl său, Michael Brekner, a fost înnobilit în 1724, primind

nume cu particulă nobiliară von Brukenthal. Samuel, a studiat dreptul, filozofia, științele politice și administrative la universitățile din Halle și Jena. La Viena, a obținut funcția de Cancelar provincial, pătrunzând astfel în cercuri înalte. A început aici să-și creeze colecția de artă și o bibliotecă valoroasă. În acea vreme, era una din cele mai prețioase colecții particulare din zonă. S-a întors la Sibiu și datorită studiilor urmate i s-au deschis multe uși. A ocupat multe funcții administrative, fiind grefier principal și apoi viconotar al magistratului din Sibiu. A adunat multă avere din funcțiile ocupate și după căsătorie. Soția sa, avea o zestre de 30 000 de galbeni. În 1779, a construit la Sibiu, palatul, care astăzi îi poartă numele, în stilul barocului târziu. Spațiul fastuos al construcției, a permis expunerea colecției de artă, deschisă publicului încă din 1790, înainte cu trei ani de inaugurarea muzeului Louvre din Paris. Prin testament, Samuel von Brukenthal, a dispus deschiderea Palatului ca muzeu public, astfel că, din 1817 s-a și împlinit acest lucru, fiind una din primele instituții de acest gen din Europa. Pentru ca această colecție să nu fie dezmembrată, în testament, Brukenthal a specificat ca numai urmașii de parte bărbătească să poată moșteni averea. În cazul stingerii descendenței pe linie bărbătească, colecțiile urmau să fie gestionate de o fundație și să intre în proprietatea Gimnaziului Evanghelic din Sibiu. În anul 1872, a murit ultimul bărbat, moștenitor al familiei Brukenthal, baronul Herman, așa că Gimnaziul a preluat fundația.

Am simțit cât de curat era aerul în zonă, cu miros plăcut de floi și de apă venit de la Târnava Mică, care curgea în apropiere, amestecat cu cel al vacilor din fermă. Totul era rustic. Conacul avea etaj iar zidurile sale erau groase, de aproape un metru. Am întâlnit o fetiță de 8-9 anișori, pe nume Sanda, care avea păr bălai, moale și lung, mânuțe frumoase și catifelate, puțin grăsuțe, fața

mică, rotundă, senină, zâmbitoare. Am povestit câteva minute cu ea.

În zilele următoare, am explorat pe calea simțurilor mele valide, tot ce se găsea în jur. Am străbătut toate pășunile pe care pășteau animalele. Ne-am plimbat prin tot satul, locuit de români și unguri. Am trecut pe lângă cimitir, observând că în acea zonă erau mulți pomi fructiferi. Am cules câteva prune frumoase, coapte. Mi-am amintit de Siliștea Nouă sau de satul meu natal, mai ales când am străbătut ulițele înguste, neasfaltate și prăfuite sau noroioase când ploua. Am ajuns și pe malul Târnavei, alături de Livu și ne-am așezat pe iarbă. Îmi descria cât de frumos curgea apa, cum se vedeau pietrele pe mal și peștișorii. Deodată, am simțit niște vibrații în pământ, ca niște tropote. După rapiditatea acestora, mi-am dat seama că sunt niște animale. La început am crezut că sunt cai însă când au ajuns și mai aproape de noi, am recunoscut după miros că erau vaci. Ca să fiu sigur, l-am întrebat pe colegul meu: "ce animale trec?", el mi-a răspuns: "niște vaci". Bovinele veneau să se adape, coborând spre mal. Din păcate, încă din acei ani, apele țării au început să fie poluate cu bună știință. Se vărsau în râuri tot felul de reziduri și substanțe, provenite din fabrici, uzine sau combinate. Datorită experienței mele din anii trecuți, recunoșteam ușor multe acțiuni care se petreceau în jurul meu.

Seara, am mers la grajdurile fermei alături de colegul meu. Am simțit mirosul puternic de bălegar. Am intuit o vacă de la cap spre coadă. Am observat cu mâna cum își îndrepta privirea spre mine. Era blândă. I-am pipăit apoi ugerul cu patru țâțe groase. Am strâns de una dintre ele, de sus în jos, iar laptele călduț a țâșnit puternic stropind totul în jur. Am dus mâna la nas și am simțit cât de plăcut mirosea. În fiecare seară, după ce ne spălam pe mâini, serveam cina de la care nu lipsea laptele dulce, proaspăt. Pe toată durata șederii noastre la

Jidvei, mesele au fost bune și bogate, bazate pe produse tradiționale, obținute de la animale.

În fiecare dimineață, am mers la livezile din zonă, unde am cules fructe. Venea după noi la conac, un camion "Carpați". După o jumătate de oră de mers, soseam. Mai parcurgeam pe jos câteva sute de metri, până când ajungeam lângă merii încărcati cu poame. Se simțea un miros plăcut de mere coapte. Terenul era accidentat, plin de mușuroaie, gropi sau urme lăsate de roțile tractoarelor, motiv pentru care îmi pierdeam ușor echilibrul. Mă conduceau de obicei doi colegi, câte unul la fiecare braț. Am intuit crengile merilor, care erau aplecate de greutatea fructelor. Agricultorii, începuseră să are terenurile din zonă. Am simțit cu picioarele brazdele și bulgării mari de pământ.

Primul lucru pe care îl făceam, era să ne alegem un loc bun în care ne începeam activitatea. Colegii, îmi aduceau o ladă mare din lemn pe care mă așezam, după care alte două lădițe, în care puneam merele sortate. Mi-au atras atenția să aleg bine merele, să nu fie lovite sau stricate. Aduceau pe rând găleți pline din care luam merele și le așezam în lăzi. Cele bune, sănătoase, le puneam într-o ladă iar cele amărâte, zbârcite, lovite sau stricate în alta. Treceau pe acolo mulți localnici care intrau în vorbă cu tinerii care munceau. Colegii mei le-au povestit acestora întâmplări din viața mea. Erau impresionați de felul în care lucram. Din când în când, mai făceam câte o mică pauză în care mă plimbam ca să mă dezmořesc. Colega mea, Rodica Sora, mi-a arătat un tractor mic care trăgea după el o platformă pe care se așezau lădițele cu mere pentru export. L-am cunoscut pe tractorist, om voinic, înalt, cu mâini aspre și pline de bătăături. Îl chema Ianoș. Am discutat puțin cu el.

Colegii mei se urcau în pomi, când merele de pe jos erau gata culese. Adunau în plase sau găleți, fructele rămase pe crengi. Când merii erau descărcați de poame,

ne mutam în alte părți. În unele zile, au venit și profesorii noștri să vadă cum ne descurcăm. Printre aceștia s-a aflat și lectorul Valer Mare, care mi-a adus foi trimise de dirigintele meu, pentru a putea să-mi notez în jurnal amintirile. Era bucuros că m-a văzut lucrând și am stat puțin de vorbă. I-am povestit cum m-am simțit la Jidvei, ce am făcut, cu cine am vorbit sau pe cine am cunoscut. M-am bucurat de vizita profesorilor noștri.

În ultimele zile ale șederii la Jidvei, am participat și la culesul strugurilor. Am mers la vișele pline cu ciorchini mari, așezate în rânduri lungi, interminabile parcă. Am intuit cu atenție plantele care aveau tulpini destul de groase, cu multe ramificații, corzi agățătoare, frunze palmate, mari, crestate de o parte și de alta, netede pe față. Am gustat strugurii care erau dulci și foarte aromați. Ni s-au dat foarfece sau cuțite cu ajutorul cărora am început să tăiem ciorchinii pe care îi așezam în lăzi. Ne deplasam de-a lungul rândurilor, având grijă să nu lăsăm în urmă fructe neculese. Timpul trecea pe nesimțite iar recolta se înmulțea simțitor.

Am vizitat crama și locul în care se obținea vinul. Am intuit presele de struguri și felul în care ieșea mustul care trecea prin furtunuri groase ce duceau spre butoaiile imense din lemn. Aici se fermenta. Se făceau multe tipuri de vin, dulce, sec, roșu, alb sau roz. Se îmbuteliau în sticle, după care o mare parte mergea spre export. Mirosul era puternic aromat în jur. Ne-au invitat angajații cramei să degustăm vinurile. Am băut mai întâi must, unul dulce, altul mai puțin dulce. Erau mese lungi, pline cu pahare și sticle. Am degustat mai multe feluri de vin, nu înainte de a ciocni paharul cu colegii. Am comparat gusturile vinurilor. Unii colegi, au băut paharele dintr-o înghițitură, alții treptat.

Seara, ne-am întors în castel, unde am povestit până târziu. Vremea se răcise simțitor. Aveam la mine

doar haine subțiri, deoarece când am plecat din Cluj, temperaturile erau destul de ridicate. Duminică, unii colegi au mers la Blaj să viziteze anumite obiective iar eu am rămas la castel, împreună cu ceilalți. Seara, colegele mi-au povestit că au văzut la Blaj anumite monumente istorice, catedrala și Liceul "Sfântul Vasile cel Mare". Am mai discutat apoi despre problema transcrierii cursurilor mele în Braille iar colegii mi-au spus să fiu liniștit că vor face tot posibilul să-și găsească timp pentru a dicta elevilor nevăzători din școală.

În 13 octombrie, dimineața, căzuse bruma. Era destul de rece. Urma să ne întoarcem la Cluj. Cei de la fermă, s-au declarat mulțumiți de munca prestată de noi. Am primit și ceva bani. Nu am mai avut asigurat drumul cu autobuzul spre casă, așa că am mers la gară, de unde am luat trenul spre Blaj. De aici, am schimbat garnitura, ajungând în scurt timp acasă. Pe tren, s-a petrecut un moment amuzant pentru colegi dar neplăcut pentru mine. Deasupra scaunului pe care stăteam în compartiment, era locul pentru bagaje. Mi-am pus acolo geanta, în care aveam haine, ustensile de bărbierit, foi și ustensile de scris etc. Mergând pe hol, colegii nu au fost atenți la geanta mea și cineva mi-a furat-o. Spunându-mi-se că mi s-a furat, nu am crezut. Eu știam de la profesorii mei că în socialism nu se fură. Avusesem parte de o educație aleasă și până atunci nu mă lovisem de adevărurile dureroase ale vieții. Colegii mei s-au distrat copios, văzând că nu cred că mi s-a furat geanta. Au găsit un milițian în tren, care mi-a scris în palmă că, "în socialism se fură".

La Cluj, mi-am luat rămas bun de la colegi iar Liviu m-a condus până la școală unde eram cazat. Aici, mi-am reîntâlnit profesorii și prietenii, cărora le-am povestit în amănunt, cum a decurs șederea mea la Jidvei.

Muncă la "Mucart"

În primăvara anului 1974, când se apropia sesiunea de examene din vara, programată în perioada 25 mai - 20 iunie, pentru care începusem să mă pregătesc, am aflat că mai mulți elevi de liceu, din Școala de Nevăzători, merg să muncească pe timpul vacanței mari la "Mucart" sau la Cooperativa Meșteșugărească "Munca invalizilor", pentru a câștiga niște bani. Dintre aceștia erau: Gigi Neagu, Ana Iacob, Deneș Bako, Iordan. Vorbind cu ei, le-am spus că mi-ar plăcea să lucrez și eu pe timpul verii. Când a venit dirigintele meu, profesorul Gh. Stancu, să vadă cum mă descurc cu pregătirea pentru examene și să-mi citească anumite date bibliografice, i-am zis că există posibilitatea de a lucra peste vară și că aș vrea să fac treaba aceasta. A fost de acord cu ideea mea și am optat pentru fabrica "Mucart", unde se realizau produse de papetărie. A vrobît domnul Stancu cu foștii mei colegi de școală și i-a rugat să mă înscrie și pe mine pe liste. Am mers cu ei la Policlinică să-mi fac analize și totul a ieșit bine.

Cei care lucrau la "Mucart", s-au oferit să mă însoțească și pe mine, zilnic, pe drumul dintre școală și fabrică. În fiecare dimineață, începând cu a doua jumătate a lunii iunie 1974, la ora 5, eram deja la poarta școlii și îi așteptam pe colegi. Mergeam pe jos până în piața Mihai Viteazul, de unde luam autobusul numărul 5, apoi ne dădeam jos pe strada Oașului, după ce treceam pe sub podul cu linii ferate și traversam strada, spre stînga, unde se afla fabrica. La poartă, ne întâmpina paznicul, care ne dădea condica să ne semnăm. Din curte, intram într-o clădire cu un etaj, în care erau două secții: cea de mucava și cea de separatoare. Eu am început să lucrez la secția de separatoare, aflată la etaj. Aici, am cunoscut patru muncitori nevăzători. Simion Sturz, Ion Coroi, Radu Câmpeanu, om în vârstă, și Ion

Ciurtin. M-au primit cu mult drag și erau bucuroși că o să fim colegi. În timpul comunicării, Sturz și Coroi îmi scriau cu litere mari de tipar în palmă, iar Ciurtin, în alfabetul Braille; din păcate, domnul Câmpeanu nu putea să-mi scrie, iar când voia să-mi transmită ceva, ruga pe unul din colegi să-l ajute.

Sturz m-a prezentat șefului de secție, un domn de origine germană, foarte cumsecade. Colegii mi-au arătat ce am de făcut: trebuia să motez piesele din carton, realizând astfel cutiile cu separatoare, în care se puneau diferite medicamente, seringi, fiole. Am înțeles repede cum se asamblau piesele și am început să realizez cutii, de diferite mărimi și forme. Toți cei din secție erau impresionați de felul în care mă mișcam, iar seful s-a arătat foarte mulțumit.

Mergeam la fabrică de luni până sâmbătă, de la ora 6.00 dimineața, până la 14.00. După câteva zile de lucru, a venit profesorul Stancu la fabrică, să vadă cum mă descurc. A vorbit cu seful de secție și cu colegii, care i-au spus că lucrez bine, îngrijit și corect. Era acolo și Ana Iacob, elevă de liceu, care avea resturi bune de vedere și care mă conducea cel mai mult, pe drumul dintre școală și locul de muncă. Băieții cu resturi bune de vedere, lucrau la diferite mașini: de ștanțat, de tăiat. Dirigintele meu, m-a dus la conducerea fabricii, la biroul directorului inginer, Constantin Ștefănescu, cu care am făcut cunoștință. I-a povestit câte ceva despre viața mea, iar șeful de secție i-a explicat cum lucram, cât de bine îmi făceam treaba. Am fost felicitat.

Din dorința de a afla cât mai multe lucruri despre fabrica în care lucram temporar, i-am scris mai multe scrisori lui Simion Sturz, în care i-am pus diverse întrebări. El mi-a răspuns cu plăcere. Redau ceea ce mi-a scris:

"Domnule Adamescu, nu se preconizează niciun fel de automatizare a întreprinderii; în anul viitor, vor fi unele

modernizări la anumite instalații și utilaje, unde se depune efort fizic deosebit. Avem promisiuni, că în curând, ni se va face o mașină specială pentru tăiat separatoare. Sper că domnul Stancu, când va mai da pe la noi, vă va arăta mai multe lucruri interesante: utilaje, mașini.

În 1948, 11 iunie, această întreprindere a fost naționalizată de către stat, și a fost condusă inițial, o scurtă perioadă, de către un mic colectiv, format din trei membri, printre care se afla și fostul patron, Raș; aveau nevoie de el, pentru că era singura persoană care cunoștea secretul fabricării mucavalei de foarte bună calitate.

Primul director a fost numit de către Comitetul Orășenesc de Partid, în 1949, în persoana tovarășului Eugen Roswelt, iar în 1954, a fost schimbat cu un altul, Ioan Nica, care a condus fabrica până în 1968, când i-a luat locul actualul director, inginerul Constantin Ștefănescu.

În 1972, am sărbătorit 90 de ani de la înființarea fabricii de mucava. În anul 1882, frații Varga au deschis activitatea, după ce au adus utilaje din Austro-Ungaria. La început, au muncit aici șaisprezece angajați, plătiți prost, care aveau program de 10-12 ore; femeile erau plătite și mai slab.

Până în anul 1944, fabrica s-a dezvoltat din ce în ce mai mult; aici se producea cea mai bună mucava din Transilvania, fiind foarte căutată și de către străini. Frații Varga au vândut fabrica la alți patroni; în 1944, Karol Raș era proprietarul, ocupându-se de fabrică până la naționalizarea ei.

În 1949, fabrica de cutii din Piața Abatorului, patronată de către Ion Chiș, a fost unificată cu fabrica de mucava și astfel a devenit „Mucart”.

Fabrica a ars de-a lungul anilor, de mai multe ori, prin sabotare sau neglijență; acum s-au luat măsuri severe pentru preîntâmpinarea incendiilor.

În prezent, suntem cea mai mare fabrică de mucava și cutii din Ardeal, iar în viitorul apropiat, se vor mai construi încă trei fabrici: una de plicuri, una de carton ondulat și una de carton duplex și triplex."

În vara aceluia an, 1974, am lucrat aproape o lună și jumătate la fabrică, apoi am plecat în vacanță, la Casa de Copii din Siliștea Nouă, unde eram asistat. A trebuit să mă pregătesc serios pentru examenul de la Psihologie generală, pe care l-am picat în sesiunea din vară. Era foarte multă materie iar o parte din bibliografie, îmi lipsea; nu am avut-o în Braille, tipărită. Am studiat toate materialele pe care le-am avut, muncind din greu, până seara târziu. Nu m-am putut odihni bine în acea vacanță. În a doua săptămână din septembrie, m-am întors la Cluj. A venit profesorul Mare, înainte cu o zi de examen și m-a încurajat, spunându-mi că totul va fi bine. La ata stabilită, am mers însoțit de dirigintele meu, Gh. Stancu, și mi-am dat examenul. M-am descurcat bine, iar profesorul Benjamin Zorgo, mi-a dat nota 8. Am intrat în anul II de facultate și am reînceput cursurile.

Între 1 iulie și 15 august 1975, am lucrat pentru a doua oară la fabrica de mucava, la secția de caiete. M-a însoțit tot Ana Iacob, între școală și locul de muncă. Eram la masa de lucru alături de doi muncitori nevăzători: Coroi și Ciurtin, cu care muncisem la secția de separatoare. Mi s-a arătat și aici ce trebuie să fac: legam caietele mari, de desen, cu șiret, pe care îl băgam pe găurile deja existente sau pregăteam colile ministeriale care urmau să devină caiete; luam din dreapta foile din teancul mare, le număram și băgam câte 100 într-un plic.

Toți cei din secție se uita cu admirație la mine, în timp ce lucram. Am făcut cunoștință cu mulți muncitori văzători, care lucrau pe diferite mașini sau se ocupau de

căratul materialelor: aduceau materie primă pe secție și duceau în depozit, produsele finite. Multe fete tinere, femei sau bărbați, mi-au scris în palmă. Îmi amintesc de șefa de secție de la caiete, care era o femeie cumsecade, o chema Edit. Băieții cu resturi de vedere din școală, lucrau și noaptea, între orele 22.00 și 6.00. Am vrut să merg și eu la acest program, iar ei mi-au spus că mă aduc și pe mine. Profesorul Stancu, cu care am discutat, nu a fost de acord să merg noaptea la lucru. Mi-a explicat că trebuie să mă odihnesc bine. Doamna Edit a fost de aceeași părere și m-a sfătuit să vin doar ziua la fabrică. Am înțeles și am ascultat tot ce mi s-a zis.

Simion Sturz, a rămas să lucreze la secția de separatoare. și cutii. Am mers de multe ori să-l vizitez și am discutat. A rugat pe unii muncitori văzători, să-mi arate cu grijă, mai multe utilaje. Am vizitat și secția de mucava, unde am intuit presa în care se băgau cartoanele sub greutatea mari, până ieșeau fine, netede. Mi-au arătat cum se folosește și am băgat și eu câteva cartoane.

Perioada petrecută la "Mucart", a fost foarte frumoasă. Am avut multe de învățat. Mi-am dat seama ce înseamnă să mergi la un program de lucru și să faci parte dintr-un colectiv. Am reușit să adun și niște bani, atât de necesari; am primit un salariu de 1309 lei pe lună.

La cursuri, colegii mei fără dizabilități își luau notițe în scriere obișnuită, pe caiete mari studentești. Fiind ocupați cu scrisul, s-a hotărât ca eu să nu iau parte la aceste lecții, deoarece nimeni nu-mi putea scrie în palmă. În schimb, am participat la majoritatea seminariilor și la orele de laborator. Pe rând, colegii au venit la școală de unde m-au luat la facultate. Lângă mine, stătea în permanență cineva care îmi scria cu litere mari de tipar în palmă, pe scurt, tot ce se discuta la seminarii. În acest fel, mi-am putut face o idee despre fiecare materie în parte. Desigur, cursurile dictate de colegi elevilor

nevăzători, mi-au folosit la pregătirea pentru examene, însă și detaliile aflate la seminarii au contribuit la pregătirea mea temeinică. Studenții nevăzători cu auz, aveau acces mai ușor la informație. Majoritatea, au obținut din Occident aparate de înregistrat, cu care mergeau la cursuri. În pregătirea pentru examene, ascultau la magnetofon cursurile înregistrate.

De multe ori, elevii de liceu aveau mult de studiat și nu puteau fi dispuși să-mi transcrie cursurile. Dirigintele meu, Gh. Stancu, a venit mereu la mine și m-a ajutat chiar el la transcris. Nu m-a lăsat nici un moment la greu. Înainte de fiecare examen, a împrumutat de la bibliotecă anumite materiale în scriere obișnuită iar după ce le-a citit, mi-a transmis ideile importante. Când găsea câte puțin timp, lectorul universitar V. Mare, venea la școală și mă încuraja, dându-mi anumite sfaturi și îndrumări necesare. Avea mare încredere în potențialul meu.

Timpul se scurgea pe nesimțite iar sesiunile de iarnă și vară soseau. Cu mult timp înainte începeam să

mă pregătesc serios. Profesorii universitari erau exigenți, pretindeau studenților să învețe mult. Am parcurs mii și mii de pagini, învățând pentru fiecare materie în parte. La aproape toate examenele am fost însoțit de dirigintele meu care se pensionase din ianuarie 1974. Îmi luam cu mine mașina de scris în alfabetul obișnuit. Intrând în sala de examen, simțeam că atmosfera era încordată. Mă așezam în prima bancă, în fața catedrei, alături de însoțitorul meu până când intrau profesorii în anfiteatru. Întotdeauna erau doi: un profesor universitar și un asistent. Subiectele erau sigilate în plicuri. Primeam fiecare câte un exemplar și treceam la treabă. Domnul Stancu îmi dicta subiectele după care îmi ura succes și părăsea sala. Timp de două ore lucram. La început, mă gândeam bine la subiect conturându-mi în minte un plan. Băteam apoi la mașină răspunsurile la subiecte. La final, predam lucrarea profesorilor iar dirigintele meu venea să mă ducă la școală. Povesteam pe drum despre ceea ce am scris. A doua zi veneam la proba orală. Trăgeam la sorți un plic în care erau două subiecte. Dl Stancu îmi citea cerințele iar apoi ieșea pe hol. Reflectam ceva timp asupra subiectelor, după care îmi făceam o ciornă în Braille. Îmi notam ideile principale pe care le dezvoltam mai apoi oral. După o jumătate de oră veneam în fața catedrei. Rosteam cu voce tare răspunsurile la întrebări. Profesorii se arătau mulțumiți de pregătirea mea.

În toți cei patru ani de facultate am avut rezultate satisfăcătoare. Am obținut multe note de 10 la mai multe materii precum: pedagogie, predată de prof. Ionescu, tiflogie, predată de prof. Walter Roth, surdologie, predată de prof. Valer Mare, psihologia juridică, predată de prof. Alexandru Roșca, limba franceză, predată de fosta fostului rector, prof. Ștefan Pascu, anatomia, predată de prof. Toma, limba română, predată de prof. Nicolae Goga de la filologie, Am luat și note de 8 sau 9, la psihologie generală sau statistică. Profesorii au fost

mulțumiți de mine, observând că m-am pregătit temeinic pentru examene. Fiecare succes al meu mă făcea să lupt în continuare. Îmi împărtășeam bucuria cu prietenii și cu fostii mei dascăli, ai căror creație eram.

Printre materialele mele pe care le-am păstrat atâția ani, am găsit o parte din examenul scris la pedagogie generală, din anul I de facultate, pe care l-am susținut în 22 mai 1974:

"1. Formalismul, prevenirea și combaterea lui în procesul de învățământ

2. Procesul formării conștiinței și conduitei morale
Rezolvare:

2. Morala a apărut în societate, când omul a început să înțeleagă, că nu poate viețui singur. Obiceiurile s-au statornicit, devenind necesități sociale. Pe baza acestor obiceiuri se dezvoltă acceptarea acțiunii respective.

În comuna primitivă, morala care a apărut, cuprindea puține norme pentru toți membrii societății, iar pe măsura dezvoltării acesteia, numărul normelor morale a crescut. În societățile cu clase antagonice, întâlnim două tipuri de morală: morala claselor exploatate și morala claselor exploatatoare, morală dominantă în stat.

Educația morală, a devenit o necesitate pentru practica școlară. Există câteva condiții ale moralei, absolut necesare formării omului de tip nou:

1. Formarea reprezentărilor, noțiunilor și convingerilor morale;

2. Educarea emoțiilor și sentimentelor morale;

3. Formarea trăsăturilor de voință și caracter. Între toate aceste sarcini, există o strânsă legătură, care asigură unitatea dintre conștiință și conduită.

Convingerile morale sunt anumite idei care pun stăpânire pe conduita omului. Cerințele externe se interiorizează și se transformă în motive interne. Convingerile sunt asociate cu sentimentele morale, care

sunt stări pozitive sau negative, de atracție sau respingere.

În practica școlară, este necesară acțiunea educativă. Educatorul trebuie să aibă formate, sentimente superioare precum: dragostea față de aproapele său, umanismul, responsabilitatea, colectivismul, sentimente care contribuie la dezvoltarea personalității elevului."

Îmi amintesc că, după ce mi s-a corectat lucrarea, profesorul mi-a dat înapoi foile, așa se explică faptul că le am și astăzi. Din păcate, e singura rezolvare pe care am primit-o înapoi.

În sesiunea de vară a primului an de facultate, am avut de dat examen la psihologie generală. Nu avusesem ocazia să studiez destule materiale din bibliografie. Intrând în sala de examen, am primit subiectul pe care mi l-a citit asistentul universitar Vasile Preda. Nimerisem un subiect pe care nu-l stăpâneam cum trebuie. Când a trebuit să dau răspunsul oral, în fața profesorului Benjamin Zorgo, m-am pierdut. Mi-a mai pus câteva întrebări în afara subiectului la care am răspuns bine. Totuși, profesorul nu a fost mulțumit de prestația mea și i-a spus asistentului meu, să-mi transmită că trebuie să mai dau odată examenul în toamnă. Dezamăgit, am ieșit din sală. Profesorul Stancu, m-a întrebat cum m-am descurcat; i-am răspuns că nu prea bine și că în toamnă trebuie să susțin iarăși acest examen. M-a liniștit spunându-mi că o să mă ajute să mă pregătesc, în vacanța universitară. În toamnă, am dat din nou acest examen pe care l-am luat de această dată cu nota 8.

Cea mai grea materie din facultate mi s-a părut statistica. Existau multe formule matematice, greoaie și complexe. Eram foarte preocupat de pregătire. Profesorul Stancu a împrumutat de la bibliotecă manualul de

statistică, de unde mi-a dictat mai multe lecții. Mi-a explicat pe înțelesul meu anumite noțiuni mai complicate. Era anul III, sesiunea de vară, iunie 1976. Ajuns în sala de examen, emoțiile erau mari. Mă gândeam la momentul din anul I, în care am picat la psihologie generală. Speram să nu pățesc la fel. Înainte să intru în sală, profesorul Stancu mi-a mai citit câte ceva pe hol și am mai repetat anumite noțiuni. Am primit subiectele care mi s-au părut grele. M-am concentrat, am reflectat la cerințe și am început să bat la mașină răspunsul. La final, am ieșit încrezător din sală. Am primit apoi rezultatul: nota 8.

La examenul de la limba franceză, m-a însoțit prietenul meu Laurențiu Crișan, de la Asociația Nevăzătorilor. El își amintește perfect acest moment pe care îl redau mai jos: "La examenele de la facultate, îl ducea de obicei domnul profesor Stancu, care se interesa din timp de data acestora și de materia ce trebuia pregătită. La examenul de franceză, m-a rugat pe mine să-l însoțesc, dânsul fiind ocupat. Pentru acest examen, avea de pregătit 15 lecții, referitoare la psihologia muncii. De fapt, a aflat mai târziu despre acest examen, de aceea și timpul de pregătire al acestor lecții era scurt. L-am ajutat înainte cu câteva zile la traducerea acestor lecții iar în ziua examenului, am luat împreună troleibuzul 2 din fața Școlii de Nevăzători și ne-am îndreptat spre Facultatea de Filologie, de pe strada Horea. Pe drum l-am întrebat ce lecție a pregătit mai bine iar el mi-a răspuns că le știe pe toate. Am sosit în timpul în care profesoara examina un student, iar eu eram atent să aflu ce îl întreabă și cum se procedează. Apoi a venit rândul lui Vasilică. L-a pus să tragă un bilet cu subiectul și i-a venit lecția: "La delegation". Trebuia citit și tradus textul respectiv. Am observat că Vasilică citea și traducea corect, profesoara asculta cu atenție și pentru că îl auzea

pentru prima dată, mă întrebam în ce măsură îl înțelege, dacă traduce sau nu corect. După câteva propoziții traduse, i-a dat să facă o retroversiune, ceva în genul: "Aseară pe stradă m-am întâlnit cu prietenul meu". Vasilică a tradus corect. Apoi l-a întrebat, ce a mai citit în franceză, în afara materialului obligatoriu pentru examen. Știam că nu a mai citit altceva, iar Vasilică i-a răspuns că: "Întrucât în biblioteca asociației nu există cărți în limba franceză, am solicitat asociației franceze, să-mi trimită niște reviste pentru a citi, însă nu le-am primit până în acest moment". Acest răspuns, a fost dat de Vasilică, în limba franceză. Profesoara i-a cerut carnetul de student și i-a trecut nota 10. Am constatat că a procedat cu Vasilică, exact așa cum a procedat și cu studentul văzător examinat înainte. I-am spus lui Vasilică ce notă a primit iar el a rămas serios, fără a manifesta o bucurie exagerată".

Pe tatăl profesoarei de franceză, prof. Ștefan Pascu, am avut ocazia să-l cunosc personal, în primul an de facultate. Era lector al Universității "Babeș-Bolyai". Am mers alături de lectorul Valer Mare și de profesorul Gh. Stancu la rectorat, unde am discutat problema pregătirii mele universitare. Am solicitat angajarea unui asistent universitar, care să mă sprijine în pregătirea pentru examene, în procurarea de materiale necesare studiilor. Profesorul Pascu a fost foarte amabil și a încercat să resolve această problemă, însă, din păcate, lipsa fondurilor a făcut ca această solicitare să nu poată fi rezolvată. De atunci, dirigintele meu și-a dedicat o bună parte din timpul său, pregătirii mele. În ultimii doi ani de studii, colegii mei au fost ocupați cu lucrările de diplomă, așa că nu au putut veni la școală să dicteze cursurile elevilor nevăzători. Din bursa mea de student i-am recompensat pe elevii din școală, cu seme nesemnificative, iar ei mi-au transcris cursurile în

continuare. Când avea timp, dirigintele meu, Gh. Stancu, dicta chiar el iar în lipsă, elevii cu resturi bune de vedere.

Când am întâmpinat dificultăți în pregătire, am avut ocazia să mă consult cu lectorii Valer Mare și Walter Roth, cadre universitare de înaltă ținută morală și intelectuală. Dâșii mi-au venit mereu ajutor, explicându-mi fiecare termen necunoscut, dându-mi materiale pe care mai apoi colegii mei le-au dictat, pentru a le putea parcurge. Cu dl Valer Mare am studiat surdologia, o materie dragă mie, la fel ca și tiflogia, studiată sub îndrumarea dlui Walter Roth. Și după terminarea facultății, ambii profesori s-au interesat de soarta mea, venindu-mi în ajutor de fiecare dată când am avut probleme. Le păstrez vie recunoștință și mă rog lui Dumnezeu pentru odihna sufletelor lor. În 2008, Walter Roth a trecut la cele sfinte în Germania, unde s-a mutat după retragerea din activitate iar dl Valer Mare, care m-a vizitat până în ultimele luni ale vieții sale, s-a stins în aprilie 2013, în sânul familiei sale din Cluj.

În anul 2006, la împlinirea a 100 de ani de la nașterea profesorului Alexandru Roșca, seful catedrei de Defectologie, un om cu suflet mare, care s-a luptat pentru binele meu, colaboratorii domniei sale au scris o carte, cu titlul: "Alexandru Roșca, omul, savantul, creatorul de școală", unde lectorul Valer Mare, a semnat un material despre traseul meu educațional. În prima parte a acestei cărți, am redat câteva citate din material referitoare la începuturile recuperării mele iar mai jos transcriu câteva pasaje scrise de dascălul meu, despre studiile mele universitare: "Dată fiind situația sa, inclusiv cea materială, a obținut o bursă studentască, de care n-a putut beneficia, deoarece nu se putea descurca într-o ambianță spațială nouă, fără un sprijin permanent, pe care noii săi colegi nu-l puteau asigura. Cu asentimentul Inspectoratului Școlar, direcțiunea Școlii de Nevăzători i-

a acordat, în continuare, cazare și masă în internatul propriu, aceasta fiind soluția optimă pentru V. Adamescu.

Problema cea mai dificilă era acum cea a participării sale la cursuri și seminarii. Sigur, el nu putea, și avea o interdicție fermă de a circula în oraș ca pieton fără însoțitor. Până la urmă, am recurs la ajutorul colegilor săi de grupă (mai cu seamă fetele) pentru a-l însoți întotdeauna de la școală la facultate și retur. Uneori, când eram avizat din timp, luam asupra mea această sarcină, inclusiv pentru a verifica cum se orientează V. A. pe traseu. Îmi demonstra mereu cât de bine fixase, ce clădiri se află pe stânga și pe dreapta drumului, unde se întrerupe trotuarul pentru a traversa strada, ce fel de vehicule trec pe stradă cu o viteză mai mare sau mai mică, pe lângă ce fel de magazine trecea etc., bazându-se pe informațiile tactile, vibrațiile, olfactive pe care le primea.

Am convenit, de asemenea, să nu participe la toate cursurile, ci numai la cele în care anumiți profesori țineau să-l cunoască mai bine. Notițele le putea obține de la colegi, care urmau să i le "dicteze" scriindu-i în palmă, iar el să și le transcrie în Braille; de mare ajutor i-au fost și elevii nevăzători din școală, care au acceptat (uneori contracost, din bursa sa specială) să transcrie în Braille notițele "dictate" de studenți (pe cale auditivă, mult mai eficientă decât scrierea în palmă).

La seminarii, însă, urma să participe cât mai frecvent, ca să poată urmări discuțiile, să-și facă însemnări cu ajutorul colegilor, și, nu în ultimul rând, pentru a oferi atât cadrelor didactice respective, cât și colegilor săi prilejul de "a face practică" (în relațiile cu deficienții), atât de necesară viitorilor defectologi. Așa și-a desfășurat V. A. activitatea de student timp de 4 ani. În vara lui 1977, după 22 de ani de recuperare psihologică

și de școlarizare (primară, medie și universitară), la vârsta de 33 de ani, a devenit licențiat al Facultății de Psihopedagogie specială a Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca. Pe această bază, el a fost angajat ca profesor (cu salariu aferent) al Școlii de Nevăzători pe care o absolvise cu patru ani în urmă.

În această calitate, el a lucrat cu copiii orbi-surdomuți, care au fost supuși, la rândul lor, acțiunii de recuperare psihopedagogică; de asemenea, fiind între timp și absolvent al unei școli de sculptură. Mai apoi, a condus lucrările practice de modelaj ale elevilor nevăzători din școală, până la pensionare în 2004."

Practică la Institutul de Cercetări Pedagogice

Atât în cadrul școlii cât și în cadrul facultății, am participat la multe experimente pedagogice, fie în țară, fie în străinătate. În 1968, am mers la Zagreb, alături de profesorii mei, dintre care Valer Mare și Georgeta Damian, unde am fost supus unor teste cu aparatele Suvag, aparate ce se bazau pe recunoașterea unor sunete prin intermediul vibrațiilor. Mi se puneau niște căști pe cap și niște electrozi pe diferite părți ale corpului. Unul dintre profesori, pronunța anumite sunete la microfon, moment în care se produceau vibrații. În acest fel, am reușit să diferențiez sunetele între ele. În Cluj, la Institutul de Cercetări Pedagogice, profesorul Valer Mare și inginerul Țicărea, au conceput un aparat asemănător, numit policompresor. Spre deosebire de Suvag, policompesatorul nu avea electrozi, ci zece plăcuțe rotunde pe care trebuiau puse degetele celor două mâini. Astfel, mi s-au pus căștile pe cap, apoi anumite persoane, rosteau la microfon sunete, moment în care plăcuțele și căștile vibrau cu intensități diferite.

Din 14 iunie 1976, am început practica la Institut. Două zile mai târziu, am participat la un simpozion de surdologie, care a avut loc la Centrul de Reabilitare a Auzului, situat pe strada Marinescu. În zilele următoare, sub îndrumarea științifică a lectorului Valer Mare, am continuat să exersez cu policompensatorul, alături de colegii mei de facultate și de alți studenți. La început, am fost asistat de colegele mele Lucia Sterie și Maria Tărau, care rosteau pe rând sunete la microfon. La primele repetări, am simțit doar vibrațiile sub degete, nedeslușind nici un sunet. După fiecare vibrație, colegele îmi scriau pe podul palmei ce sunet s-a rostit. În acest fel, după multe repetări, am început să diferențiez sunetele, observând că intensitatea vibrațiilor diferă. Îmi amintesc că mi-a fost mai ușor să lucrez cu Suvag-ul, deslușind mai ușor sunetele rostite la microfon. Desigur, acest aparat era mult mai performant.

În camera relativ izolată fonic, am învățat și gradațiile intensității vibrațiilor. Am exersat alături de Ovidiu, student la psihologie generală. El se așeza în

dreapta mea și îmi spunea să-i indic plăcuța care vibra. Apoi m-a pus să-i spun cum vibrează plăcuțele în funcție de intensitate: foarte tare, mediu, slab, foarte slab și invers. Mă descurcam destul de bine. Când răspundeam corect, Ovidiu mă bătea pe umăr, arătându-se mulțumit de mine. Maria Tărau era curioasă să vadă cum diferențiez intensitatea vibrațiilor și după ce s-a așezat în dreapta mea, am început să-i explic. Plăcuțele vibrau concomitent sau pe rând. Intensitatea vibrațiilor varia de la plăcuță la plăcuță.

După ce am început să diferențiez sunetele, am trecut la logatomi. Logatomii sunt grupuri de litere care formează o singură silabă, dar nu au nici un înțeles. În timpul în care învățam să diferențiez logatomii, Paul, student la psihologie în anul II, era în dreapta mea. Mi-a fost greu la început. La microfon se rosteau cuvinte fără înțeles precum: naț, sen, tām, prev, știc, mau, seân, prud, ruât. Treptat, după multe exerciții, am reușit să disting aceste cuvinte. La un moment dat, am simțit că plăcuța a cincea, din dreapta, nu mai vibra. S-a defectat.

I-am spus domnului Mare care a rezolvat în cele din urmă problema.

În prima săptămână din iulie, 1976, după ce dl Mare, a reușit să obțină aprobarea de la Casa Pionierilor, am început să fac exerciții de orientare în curtea acestei instituții. La intrare, am intuit o mașină mică japoneză, marca "Toyota". Pipăind cu interes, mi-am dat seama că era un automobil elegant. Am citit numărul de înmatriculare care era trecut pe plăcuță, atât în față cât și în spate: 1 CJ 248. La început, am crezut că acea mașină avea șapte locuri, însă dl Mare mi-a spus că are cinci. Continuând deplasarea alături de profesorul meu și de Ovidiu, am urcat un mic deal. De o parte și de alta erau copaci, pe care i-am recunoscut după umbră. Era o

zi foarte călduroasă. Am ajuns pe o porțiune asfaltată, de întindere medie. În mijlocul acestui spațiu, am început experimentele. Dl Mare și Ovidu, au trasat cu sfoară o linie dreaptă. Ovidiu m-a pus la capătul sforii, după care m-a condus la braț până în celălalt capăt. Ajuns acolo, mi-a transmis scriindu-mi în palmă, să mă întorc în punctul din care am pornit, dar de această dată singur. M-am întors pășind ușor nesigur. M-am oprit unde am crezut că e capătul, dar dl Mare mi-a transmis că am depășit cu doi metri. Am repetat experimentul de mai multe ori. De fiecare dată Ovidiu măsura cu câți centimentri am depășit linia. Uneori mă opream înaintea capătului sau mergeam puțin în diagonal stânga, dreapta. Dl Mare a trebuit să plece, așa că am rămas cu ovidiu.

Am continuat experimentul cu linia dreaptă. Mi-am dat seama că e destul de complicat să mă deplasez în spațiu, fără nici un reper. Pe trotuar, pot simți sub tălpi diferite denivelări, guri de canal, borduri, după care mă orientez. După mai multe exerciții, am reușit să merg tot mai corect, abaterile fiind din ce în ce mai nesemnificative

După acest prim traseu pe care l-am parcurs, am trecut la altul. Ovidu a trasat un triunghi. M-a condus prima dată la braț, din vârful triunghiului, străbătând cu atenție prima catetă, apoi ipotenuza și, în sfârșit, ultima catetă, ajungând în punctul din care am plecat. Apoi, experimentatorul, m-a pus să parcurg singur acest traseu. Am plecat din primul vârf, parcurgând cateta până am ajuns la al doilea vârf, după care am căutat să o iau singur spre ipotenuză, pe care am și parcurs-o până la al treilea vârf, unde m-am oprit puțin, luând-o apoi pe a doua catetă, până am ajuns din nou la primul vârf, de unde plecasem. Ovidu, care mă urmărea cu atenție, m-a bătut pe umăr și mi-a arătat abaterile pe care le-am făcut, sfătuindu-mă să fiu și mai atent. Am mai încercat de câteva ori, având abateri tot mai mici. Spre final,

concentrarea mea a avut de suferit din cauza oboselii. Eram copleșit de căldura soarelui. Era ora 12.48, așa că am plecat, urmând să ne întoarcem a doua zi.

Am ieșit din curte ajungând în stradă. Am străbătut trotuarul până când am ajuns în fața Institutului de Cercetări Pedagogice. Am intrat în clădire urcând treptele iar apoi am parcurs coridorul. Ușa din dreapta era închisă, însemnând că au plecat cu toții acasă. Ovidiu a coborât după cheie, după care s-a întors și am intrat în biroul în care lucra dl Mare, de unde mi-am luat geanta. Am mers spre ieșirea din Institut, după ce mi-am scos bastonul alb din geantă pentru a mă orienta singur. Ovidiu mă asista. Am ieșit pe poartă și am luat-o în stânga, pe strada care cobora. Am trecut prin fața spitalului CFR ajungând aproape de semafor, pe care îl găseam ușor, știind că e după un geam cu gratii de fier. Am traversat, de această dată la braț cu Ovidiu, după care am intrat pe strada Avram Iancu, până ce am ajuns la cămin, unde eram cazat temporar.

În dimineața următoare, la 10:30, am revenit în curtea Casei Pionierilor, unde am început să parcurg traseele din ziua anterioară. Am trecut apoi la altul, în formă de pătrat. După ce a trasat pătratul, Ovidiu m-a condus la braț pe laturile acestuia lungi de patru metri, după care a trebuit să încerc și singur. Am mers după eclipsa soarelui: pe prima latură, soarele era în fața mea, apoi în dreapta, când am parcurs a doua latură, în stânga, când am parcurs-o pe cea de a treia și în sfârșit, în spatele meu, la ultima latură. Am mai mers pe un alt traseu, în forma unui unghi. Vremea era la fel ca și în ziua precedentă, cu soare puternic dar aer curat. A trebuit să stau în maieu. Sudoarea îmi curgea pe spate. De câteva ori am stat sub copaci la umbră. La înapoiere, Ovidiu mi-a spus să mă deplasez singur. El mă urmărea. Am ajuns la Institut, unde l-am găsit pe dl Mare lucrând.

M-a întrebat cum m-am descurcat și mi-a spus să scriu în jurnal tot ce am făcut.

În 3 iulie, am continuat experimentele cu orientarea pe un traseu oarecare. Am parcurs mai întâi un unghi drept de 90 grade. Nu mi-a fost greu, însă ultima probă a fost dificilă. A trebuit să străbat un traseu în forma literei Z. Laturile de sus și jos aveau câte patru metri, iar cea din mijloc, diagonală, cinci metri. Am avut abateri destul de mari la început, între 1 și 3 metri, însă după mai multe repetări am reușit să reduc depășirile. Mi-am dat seama cât de greu este să te deplasezi, nevăzător fiind, fără baston sau fără repere clare. Trebuia să merg pe acel traseu, doar după intuiție, după ce îmi cream o imagine mentală a formei respective.

În acele zile de iulie, în paralel, am încercat să mă deplasez singur, neînsoțit, de la Institut la cămin și invers. Profesorii mei m-au avertizat încă de când eram elev, că nu e bine să merg singur pe străzi fiind periculos, însă voiam să fiu independent. Într-una din zile, dimineața, am ieșit din cămin îndreptându-mă către Institut. Am luat-o în dreapta, pe trotuar, mergând cu atenție și pipăind zidurile clădirilor cu bastonul alb pe care îl țineam strâns în mâna dreaptă. Am simțit zgomotele mai mult sau mai puțin puternice, produse de mașinile care se deplasau în stânga mea. După ce am mers puțin, am simțit cu bastonul capătul trotuarului, însemnând că în dreapta este o altă stradă, cea dintre căminele "Avram Iancu" și "Emil Racoviță". M-am oprit la marginea trotuarului așteptând să mă ajute cineva să traversez. După puțin timp, a venit un domn, care m-a traversat la braț. Mi-am continuat drumul, până când am ajuns la cealaltă trecere. O altă persoană m-a traversat din nou. Am intrat pe strada Republicii. Am început să urc spre Institut. Prima dată am confundat intrarea, pășind într-o altă curte, însă mi-am dat repede seama după terenul de sub picioare, că nu sunt la adresa dorită. Am

ieșit în stradă unde m-am întâlnit cu Maria Tărau, colega mea de an, care m-a condus. Am mai mers câțiva metri, până am ajuns. Am pipăit încă o dată, cu multă atenție poarta Institutului, pentru a recunoaște intrarea în altă zi.

Am încercat să mă deplasez singur și în curtea Institutului. Ovidiu m-a însoțit, însă m-a lăsat să merg fără să mă atingă. Am trecut pe lângă scara care urca la camera D1, am simțit bordura parcului unde erau plantate diferite flori și multă iarbă. Am intuit lada de gunoi făcută din metal și bara pe care se băteau covoarele. Am găsit tulpinele unor brazi falnici, dar la început nu am știut ce fel de arbori sunt, până când Ovidiu mi-a dat o crenguță căzută pe jos. În spatele clădirii, erau zone asfaltate dar și locuri cu flori: trandafiri, margarete, crini sau iriși. Am observat că erau și bănci pe care m-am așezat să mă odihnesc. Mi-am dat seama că acea curte era destul de mare.

Timp de o lună am fost cazat la căminul studentesc, în timpul practicii la Institut. Dormeam la etajul 1, în camera 27, alături de patru băieți, dintre care colegii nevăzători Ion Podosu și Adrian Roșca. Ceilalți doi băieți erau văzători: Moraru și Mircea. Într-o după-masă, am mers cu Ion Podusu, colegul meu de liceu, până la Asociația Nevăzătorilor, unde lucra prietenul Laurențiu Crișan. Deplasându-ne pe stradă, am observat cât de bine se descurca Podosu. Era foarte atent, ajutându-se de auzul său fin și bine dezvoltat. Aprecia foarte bine distanța și simțea obstacolele. De multe ori nici nu folosea bastonul. Am ajuns la Asociație, unde am povestit câteva ore cu I. Crișan și am citit câte ceva. Podosu a plecat iar eu urma să revin singur la cămin. Pe la șapte seara, am ieșit din Asociație iar Crișan m-a trecut prima stradă, sfătuindu-mă să fiu foarte atent. Am început să merg pe bulevardul Eroilor care era plin de magazine și tonete. Simțeam tot felul de mirosuri. Am observat ce forfotă era în oraș. Era foarte multă lume pe trotuare.

Eram foarte satisfăcut că mă deplasez singur. Am ajuns în fața clădirii căminului, pe care o recunoșteam după zidul placat cu cărămizi mici și foarte fine.

Cum recunosc și diferențiez persoanele

În primul volum, am mai explicat felul în care recunosc persoanele și cum le diferențiez. Am cunoscut mii de oameni, pe care îi țineam minte datorită anumitor semne distinctive, cum ar fi: negi, cicatrici, bijuterii. Când cunosc o persoană, îi întind mâna în semn de salut, după care îi pipăi cu atenție trăsăturile feței, părul, apoi cobor pe umeri până la palme pe care le intuiesc atent, reținând mărimea lor, finețea. Recunosc o persoană și după statură. Femeile, le pot diferenția după parfum și mai ales după tipul părului: scurt sau lung, moale sau aspru, lins sau creț. Am să explic mai jos cum recunosc anumite persoane.

Pe dl Valer Mare, îl recunosc după statură. E un om voinic, înalt, cu mâini mari. Am observat că poartă ceas cu sonerie.

Profesoara Florica Sandu, cea care m-a demutizat și a lucrat cu mine în primii 7 ani de școală, era o femeie de statură mijlocie, corpulentă, cu mâini potrivite, fine și manichiură destul de mare. O mai recunoșteam după mirosul de tutun amestecat cu apă de colonie.

Pe dl Roman Dănilă, maestru nevăzător, cel care m-a învățat să confecționez perii, îl recunoșteam după bătătura de pe mâna dreaptă, care i-a dispărut după pensionare. Era un om de statură mijlocie, cu mâini aspre.

Dirigintele meu, Gh. Stancu, era un om destul de înalt, cu un corp athletic, cu mâini puțin aspre; purta verighetă iar la degetele mici ale mâinilor avea unghii lungi, cu care mă înțepa ușor în palmă ca să-l recunosc

rapid. Avea chelie în față iar în lateral și spate, părul era destul de rar.

Profesoara Georgeta Damian, fosta mea educatoare, era mică de statură, cu păr scurt, cu mâini mici, catifelate și degete subțiri. Purta un inel pe mâna dreaptă iar pe cea stângă, pe același deget, verigheta și un alt inel cu diamant. Uneori avea brățară pe mâna dreaptă.

Dna Paraschiva Popa, fosta mea profesoară de dactilografie, era o femeie potrivită de statură, cu mâini mici și fine pe care purta verigheta și inelul cu diamant. A plecat în Algeria, alături de soțul ei, fostul director al școlii, Ioan Popa. Într-un concediu petrecut în țară, i-am făcut vizită acasă dar nu mai avea inele pe mâini, probabil se spălase. Față de perioada în care lucra la Cluj, era mai slabă.

Pe Laurențiu Vasile Crișan, om destul de înalt dar suplu, îl recunoșteam după bătăturile din palme. Avea mâini destul de fine, păr destul de rar, chelie în față. Acum îl recunosc doar după semnul de salut, când îmi dă mâna.

Profesorul Katona Lajos, cu care mă întâlneam des în școală, e potrivit de înalt, iar din cauza unei explozii și-a pierdut brațul drept și două degete de la cel stâng. Era copil și s-a jucat cu un proiectil din al doilea război mondial, fără să știe ce periculos este. Și-a pierdut și vederea. Îl mai recunoșteam și după mirosul de tutun: fuma.

Profesorul nevăzător Teodor Bendea, care predă muzica la școala noastră, era un om energic, potrivit de înalt, destul de gras, cu mâini destul de mari, puțin fine. Ca și dl Katona, profesorul Bendea, avusese un accident asemănător în copilărie, când și-a pierdut vederea și primele trei degete de la mâna stângă. De fiecare dată când ne întâlneam, îmi strângea mâna bărbătește. Îmi amintesc că m-a învățat când eram elev, să cânt câteva

game la pian, deși nu auzeam, dar simțeam ușoare vibrații.

Fostul meu profesor de limba franceză, Constantin Popescu, om înalt și solid, pedant, avea mâini potrivit de mari, destul de fine, păr des și scurt. Pe mâna stângă purta verighetă, de când s-a căsătorit cu Flori, care lucra la tipografia școlii.

Profesorul Valentin Tăutu, care mi-a predat latina și limba română în liceu, era potrivit de înalt, cu mâini mari și catifelate, transpirate câteodată. Îl recunoșteam și după mirosul de tutun.

Profesorul Petre Th. Mereuță, mi-a predat literatura universală. Era un om vesel, glumeț, mai înalt ca mine, grasuț, cu păr creț și puțină chelie în față. Foarte rar, avea barba mică, aspră, însă se rădea zilnic, așa îl simțeam când îi pipăiam fața. Când ne întâlneam, îmi dădea ușor cu pumnul în piept de două-trei ori. Și dânsul fuma. Era nevăzător.

Profesorul Stan Staicu, fostul meu coleg de liceu, era la fel de înalt ca și mine, cu mâini mici, fără bățături.

Profesorul Dumitru Ceucă, fost coleg de clasă cu Stan Staicu, era potrivit la statură, plinuț, cu mâini fine. Mi-a predat masajul în școală și de câte ori ne întâlneam, îmi lua mâna și mi-o plimba pe abdomen de sus în jos, pentru a-l recunoaște.

Profesorul Săvică Bordea, era potrivit de înalt, cu păr destul de moale, cu mâini nu prea mari, destul de catifelate, fără bățături.

Profesorul Aurelian Spiridon, căruia i se spunea Aurel, era destul de înalt, slăbuț, cu mâini mari, aspre, pline de bățături. Mi-a predat matematica dar în timpul liber m-a învățat multe lucruri ce țin de lăcătușerie. Era un fumător înrăit; mirosea puternic a tutun.

Profesorul Ioan V. Pop, cel care mi-a predat istoria, era un om potrivit de statură, nici slab nici gras. Avea mâini potrivite, nu prea fine, cu un semn la degetul mic

al celei stângi. Când ne întâlneam, mă atingea pe obrazul stâng, pentru a-l recunoaște mai ușor.

Profesorul Bujor Teodor Vulpe, mi-a predat geografia în școală. Era un om înalt, cu mâini nu prea mari, fine, fără bățături. Când ne întâlneam, pentru a-l recunoaște fără să-l pipăi, mă bătea ușor fie pe umărul drept, fie pe cel stâng.

Profesorul Sorin Secășan, era destul de înalt, cu mâini potrivite, nu prea fine. Când ne întâlneam mă strângea de două trei ori de mână ca să-l recunosc.

Profesorul Nicolae Chirilă, fost director adjunct al școlii, era înalt, destul de solid, cu mâini potrivite ca mărime, destul de fine. Avea un semn pe cea stângă, în urma unui accident de război.

Profesorul Coriolan Stoica, fost director al liceului unde am studiat, era potrivit la înălțime, destul de gros în perimetru. Avea mâini potrivite, cu mici semne pe podul palmei.

Profesorul Dan Ilie, care mi-a predat educația fizică, era un om de statură mijlocie, bine dezvoltat după atâta sport. Avea mâini potrivite ca mărime, puternice, cu degete scurte. Când dădeam noroc cu dânsul, mă strângea bărbătește de mână. Îmi amintesc că era un om glumeț, vesel, mereu bine dispus.

Profesorul Dumitru Frâncu, cel care mi-a predat abreviația, psihologia generală, economia politică și filozofia marxistă, era un om voinic, înalt, corpulent, cu mâini groase, puternice. Când mă întâlneam cu dânsul, dădea noroc cu mine bărbătește.

În calitate de student, locuiam tot în incinta școlii de nevăzători. Aici mă întâlneam zilnic cu elevii mai mici sau mai mari, pe care îi recunoșteam imediat.

Pe Nicu Feșnic, care a absolvit liceul în 1975, îl recunoșteam după înălțime. Era voinic. Fiind ambliop, purta ochelari.

Nelu Iordan, era destul de înalt, voinic, cu puțină burtă. Avea mâini groase și mari.

Zoltan Trimba, era destul de înalt, slăbuț, cu mâini subțiri și degete lungi. Avea păr scurt. Fața era slabă iar pe bărbie avea câteva fire de păr.

Oprea Glogojan, era destul de mic, nu prea slab, cu mâini mici și degete scurte. Când eram student, el era elev în gimnaziu.

Ana Iacob, era o fată destul de înaltă, cu resturi bune de vedere. Avea părul lung pe care și-l împletea sau îl lega în coadă cu un elastic care avea două flori artificiale. Mâinile sale erau mici și fine, la fel ca și fața.

Tatiana Pop, colegă de clasă cu Ana Iacob, era mică de statură, nu prea slabă, cu fața rotundă, cu păr lung și bogat. Avea mâini mici, fine dar puternice, cu degete puțin subțiri și scurte.

Elaborarea lucrării de diplomă:

"Particularități ale perceperii realității în absența auzului și văzului"

Încă de când am primit confirmarea că voi fi student, m-am preocupat de realizarea lucrării de diplomă. În primii doi ani de studenție, am citit mult, documentându-mă iar în ultimii doi ani, sub îndrumarea științifică a lectorului universitar Valer Mare, am început să elaborez lucrarea. M-am folosit mult de informațiile obținute din bibliografie dar și de jurnalele mele, întrucât lucrarea s-a numit: "Particularități ale perceperii realității în absența auzului și văzului". Așadar, am studiat problemele surdocecității, cu care mă confrunt.

Profesorul Gheorghe Stancu mi-a fost alături și m-a sprijinit în elaborarea lucrării de diplomă. Cu ajutorul dânsului, am reușit să mă informez și să adun mult material. M-a dus peste tot, atât în Cluj cât și prin țară,

unde am vizitat nenumărate obiective turistice, industriale, artistice, monumente istorice, expoziții, muzee, parcuri etc. M-am plimbat cu un remorcher de la Giurgiu pe Dunăre, am vizitat marile uzine de la București, unde am intuit felul în care se fabricau locomotivele Diesel și alte mașini, țevile și alte produse, aparatele electrice. Cu o deosebită răbdare, dirigintele meu mi-a citit multe materiale de specialitate, din anatomie și psihologie. Am studiat în mod deosebit senzațiile și percepțiile. În fiecare zi, profesorul Stancu citea ce scriam eu pentru lucrare și mă corecta. Seara, până târziu, mă documentam citind. Nu băteam la mașină care producea zgomot, ca să nu-i deranjez pe elevii din școală.

În jurul zilei de 10 iunie 1977, am terminat lucrarea, care avea 90 de pagini dactilografiate. Am dus-o la Biblioteca Universității să mi se compacteze, la atelierul unde se coseau cărțile. În 22 iunie, am mers alături de dirigintele meu la facultate, la examenul de

stat pe care l-am susținut. Comisia examinatoare era formată din trei membrii: Dr. Docent Benjamin Zorgo, lector universitar Valer Mare și președintele acestei comisii, prof. Dr. univ. George Tomuț, decanul facultății. Membrii comisiei m-au întrebat cum am elaborat lucrarea. M-am gândit puțin, după care am scris câteva idei în Braille, pe care le-am dezvoltat, explicând felul în care mi-am adunat materialul și cum l-am prelucrat:

“1. Am început să scriu un jurnal în mod sistematic, din anul 1968, adunând un bogat material de impresii și observații asupra tuturor evenimentelor mai importante prin care am trecut. În total am scris peste 700 de pagini.

2. Acest material a constituit baza lucrării mele de diplomă, care tratează problema “perceperii realității în absența auzului și văzului”.

3. Totodată, am citit o serie de lucrări de specialitate:

a. unele au fost scrise de diferiți psihologi și se ocupă de problema surdocecității;

b. altele au fost scrise de persoane cu surdocecitate: “Lumea mea”, a lui Helen Keller și “Cum percep lumea exterioară” a Olgăi Skorohodova.

Pe baza lecturii, mi-am format o imagine teoretică mai clară despre posibilitățile și particularitățile perceperii realității în absența auzului și văzului.

4. În lucrare, m-am oprit mai mult asupra problemei perceperii și identificării obiectelor și persoanelor.

De comun acord cu îndrumătorul meu științific, am alcătuit un plan al lucrării care cuprinde două părți principale:

1. Perceperea și identificarea obiectelor;

2. Perceperea și identificarea persoanelor;

M-am străduit să arăt care este contribuția fiecărui analizator valid, în perceperea realității, dat fiind faptul că senzațiile vizuale și auditive îmi lipsesc cu desăvârșire. În cadrul fiecărui capitol și subcapitol, am făcut o scurtă prezentare generală după care am ilustrat exemple concrete pe care le-am trăit.

5. În concluzie, am încercat să arăt, că absența auzului și văzului limitează foarte mult posibilitățile perceperii realității obiective, mai ales din punct de vedere fiziologic. Psihologic însă, există foarte mari posibilități de compensare a acestui deficit senzorial. Pe baza cunoștințelor dobândite, precum și cu ajutorul limbajului ca instrument specific uman de cunoaștere și de gândire, un om fără auz, văz și limbaj, ajunge să oglindească realitatea destul de exact, în imagini foarte apropiate de cele ale auzitorilor și văzătorilor. La toate acestea, contribuie în cea mai mare măsură asimilarea experienței sociale în procesul activității.

Posibilitățile compensării psihologice, în condițiile unui creier sănătos, sunt nelimitate, chiar și în cazul celor mai grave defecte senzoriale.”

La sfârșitul acestui examen de stat, după ce am terminat de vorbit, am fost felicitat de către cadrele didactice care au format comisia, pentru succesul obținut. Ieșind din sala de examene, am mers direct la biblioteca facultății, în vecinătate, unde după ce m-am încălzit, am predat lucrarea. Eram fericit că am luat examenul de liceență cu nota maximă: 10.

Am să redau câteva pasaje mai importante din această lucrare, începând cu planul:

"I. Introducere;

Fenomenul surdocecității: în ce măsură afectează lipsa auzului și a văzului posibilitățile cunoașterii

II. Cuprinsul:

1. Perceperea și identificarea obiectelor

- a. Rolul pipăitului;***
- b. Rolul senzațiilor vibratile;***
- c. Rolul simțului olfactiv;***
- d. Rolul simțului gustativ.***

2. Perceperea și indentificarea persoanelor:

- a. Rolul simțurilor;***
- b. Strategia (elementele) perceperii persoanelor;***

3. Orientarea în spațiu;

- a. Orientarea în spațiul mic;***
- b. Orientarea în spațiul larg;***
- c. Orientarea în spațiul foarte mare;***

Exemple

4. Situații de percepție polisenzorială (complexă) a obiectelor

Exemple

III. Concluzii"

În prima parte a lucrării de diplomă, mai precis în introducere, am explicat felul în care am rămas fără principalele simțuri și cum am început să fiu recuperat:

"Vorbind despre fenomenul surdocecității, voi explica modul în care am ajuns să percep realitatea înconjurătoare în lipsa principalelor simțuri: auzul și văzul. Astfel, îmi amintesc vag că în cea mai fragedă copilărie, simțurile mele erau valide: auzeam zgomote

din natură și vedeam lumina soarelui. Așadar, atât analizatorul vizual cât și cel auditiv se dezvoltaseră în plină ascensiune, iar limbajul oral începusem să mi-l însușesc pe cale auditivă. La vârsta de doi ani și jumătate, m-am îmbolnăvit de meningită care mi-a afectat în totalitate auzul și vederea, după care am trăit închis în abisul întinericului, tăcerii și neștiinței până la vârsta de 11 ani când am fost adus la Școala Specială de Orbi, din Cluj-Napoca.

Imediat după instalarea bolii, în perioada nefericitei mele copilării, din cauza lipsei unei educații adecvate, mi-a dispărut și vorbirea (învățasem deja câteva cuvinte uzuale). Am rămas nevăzător, surd și mut; nimeni de acasă nu știa cum să mă învețe să comunic. Nu exista nici o posibilitate să învăț să cunosc și eu obiectele sau fenomenele lumii reale, deși analizatorii rămași valizi (tactil, vibratil, etc), mi-ar fi permis acest lucru. Creierul a rezistat bolii grele, dezvoltându-se fără probleme, chiar dacă nu la fel de repede ca și în cazul unui subiect normal din punct de vedere fiziologic.

Celelalte simțuri rămase valide: tactil, gustativ, olfactiv s-au dezvoltat normal, permițându-mi să percep mediul înconjurător, chiar dacă nu cunoșteam încă denumirea celor explorate. În absența totală a limbajului, nu aveam cum să îmi exprim trăirile însă părinții sau bunica, au avut grijă să nu-mi lipsească nimic. Totuși, mai târziu, fratele meu mai mare m-a învățat două semne elementare: când îmi era sete, duceam pumnul cu degetul mare ridicat spre gură iar când îmi era foame, puneam mâna pe burtă.

Ajuns la școală, eram lisit de cunoștințe elementare și deprinderi, nu comunicam în niciun fel, însă creierul nefiind afectat, puteam fi recuperat. Am stat o perioadă la grădiniță alături de preșcolarii nevăzători.

După câteva zile, a venit să mă vadă o profesoară, care luându-mă de mână, a și început să lucreze cu mine. Era vorba despre domnișoara Florica Sandu, care avea în spate o lungă carieră didactică, depusă în slujba copiilor nevăzători și surzi. Am mers alături de domnia sa, tăcut și nedumerit, în muzeul școlii, unde am luat pentru prima dată în mână o socotitoare mare cu bile, de dimensiunea unei castane. Nu știam la ce folosește. După mii de ore de muncă, dra Fl. Sandu a reușit să-mi formeze primele deprinderi, să mă învețe normele de comportare și primele sunete. Am reușit așadar, să-mi însușesc limbajul oral, scris-cititul braille, alfabetul latin dar și alte sisteme de scriere prevăzute în programa școlilor de nevăzători: Klein, Hebold, Picht și dactilografia, pe care am învățat-o mai târziu cu profesoara Paraschiva Popa. Prin intermediul acestei discipline, am reușit să comunic mai bine cu persoanele valide.

După mai mulți ani de studiu, în care am fost instruit și de alte cadre didactice, dintre care Prof. Gheorghe Stancu și prof. Georgeta Damian, dezvoltarea mea devenise vizibilă. Fiecare profesor a pus câte o cărămidă la temelia recuperării mele. Am reușit să percep singur realitatea, să pot denumi fiecare obiect, stare, fenomen, ființă, să-mi dezvolt toate procesele psihice, dintre care memoria, gândirea, reprezentările, imaginația, devenind astfel "om între oameni"

Am reușit prin muncă, să-mi însușesc cunoștințe din aproape toate domeniile; am învățat istorie, geografie, botanică, anatomie, aritmetică, geometrie etc. Un sistem aferent-eferent. Am avut ocazia să merg în zeci de excursii prin țară și străinătate, unde am intuit nenumărate obiective, care m-au ajutat să-mi fac o imagine mai clară a lumii. Toate aceste lucruri m-au ajutat să intru la liceu iar apoi la facultate.

Desigur, am reușit să cunosc lumea și cu ajutorul altor persoane în afara profesorilor mei. Colegii de școală, de facultate sau cei de la Casa de Copii din Siliștea Nouă, prieteni și alți cunoscuți, mi-au arătat nenumărate frumuseți din mediul înconjurător sau mi-au explicat anumite aspecte ale vieții omenești.

Ca o concluzie, consider că surdocecitatea poate fi învinsă de un subiect, mai ales dacă creierul nu este afectat."

Cel mai important simț rămas valid, în cazul persoanelor cu surdocecitate, este cel tactil-kinestezic. Cu ajutorul acestui simț, se compensează într-o oarecare măsură lipsa auzului și văzului. Din experiența mea din viață, am reușit să explic în lucrarea de diplomă, cum mă folosesc de simțul tactil, în perceperea lumii:

1. De exemplu, concentrat fiind la efectuarea temei la franceză, când eram în ultimul an de liceu, tot ce se petrecea în jurul meu trecea pe planul doi al atenției. Nu am simțit când în sala mea a intrat domnul B, până în momentul în care a trecut pe lângă mine, producând o adiere a aerului. Am tresărit și mi-am întins brațele să caut persoana care a intrat. L-am recunoscut pe domnul B care venise să-și ia niște lucruri de pe dulap.

Dacă în timpul percepției unor obiecte, se produc anumite modificări de temperatură, vibrații a undelor de aer, precum și dacă subiectul este obosit, acestea nu se pot intui clar. O percepție cât mai clară, se obține atunci când factorii externi nu intervin și când obiectele se intuiesc pe amândouă fețe (bifacial), prin participarea ambelor emisfere cerebrale.

2. Iată un exemplu de percepere în astfel de condiții: nevăzător fiind, când intru într-o cameră în care sunt puține obiecte sau chiar deloc, simt pe față o senzație asemănătoare cu lumina. Dacă sunt pe hol iar

ușa clasei mele este deschisă, se produce un curent de aer care îmi ușurează găsirea încăperii. Când sunt stăpânit de o indispoziție sau mă simt obosit, senzația produsă de aer pe față este aproape nesesizabilă.

Sunt importante asocierile simțului tactil, cu senzațiile vibratorii și cele motorii, care pot fi ușor percepute de nevăzătorul surd în contactul cu lumea externă, folosindu-se de diverse părți ale organismului.

3. Se poate spune că mâna suplinește într-o bună măsură văzul și auzul, însă și membrele inferioare efectuează anumite acțiuni ce țin de simțurile sus amintite. De nenumărate ori, în deplasările mele prin oraș, am fost pus, în mod nemijlocit, în situații dificile de percepere și orientare. Strada nu este peste tot orizontală, fiind în unele locuri înclinată sau prezentând pe alocuri denivelări, gropi, bălți. Toate aceste aspecte, constituie serioase obstacole în calea deplasării nevăzătorului sau nevăzătorului-surd, dar trebuie depășite.

Deplasându-mă pe străzi, simt înclinațiile lor, denivelările, locurile mai joase, porțiunile avariate, fără nici un efort. Simt partea terminală a unei străzi, care este mai joasă, pășesc pe asfalt, după care urc pe celălalt trotuar, cu atenție, continuându-mi mersul.

4. S-a întâmplat de fiecare dată, când cineva intra în sala mea de clasă, să simt acest lucru chiar dacă ușa se deschidea încet iar pașii respectivei persoane nu erau prea apăsați. În general, persoanele care intrau în sala mea, deschideau și închideau ușa tare, pășind apăsat. Se producea un zgomot destul de puternic, pe care îl sesizam cu ușurință. La deschiderea ușii, simțeam un curent de aer care îmi trecea peste față, gât sau mâini și ușoare trepidații ale podelei, produse de pași. Mă ridicam de pe scaun și căutam cu mâinile persoana care a intrat. De multe ori, persoana respectivă îmi arăta semnul

destinctiv sau mă lăsa să o recunosc. Fostul meu diriginte, deschidea și închidea ușa cu putere, apoi călca apăsând pe podea, probabil pentru a vedea dacă simt că a intrat cineva în clasă. Mă ridicam îndată, mergeam spre ușă iar dânsul îmi apăsa ușor cu unghia în palmă; așa îl recunoșteam, fără a mai fi nevoie să-l pipăi.

5. Fiind concentrat asupra unor anumite activități, mi s-a întâmplat să sesizez cu întârziere faptul că a intrat cineva în sala mea de studiu. Într-o după-masă, îmi scriam un text cu mașina Picht, în alfabetul Braille, când în clasă a intrat doamna D. Am simțit acest lucru numai când a trecut pe lângă mine, datorită aerului care mi-a atins fața. Am tresărit, cuprins fiind de o emoție ciudată, de parcă cineva m-ar fi lovit.

6. Arătam mai sus cât de importante sunt pentru nevăzătorii surzi membrele inferioare, în timpul deplasării pe stradă. Simt orice înclinație sau denivelare și pe câmp, în parc sau pe o podea. Îmi amintesc de dușumeaua veche din casa părintească, care era înclinată destul de tare. Tata a repadimentat camerele cu dușumea, eu sesizând la întoarcerea în vacanță, că au dispărut înclinațiile.

7. Stând la masa de studiu, am simțit o adiere ușoară a aerului. M-am întors spre catedră și am întrebat-o pe educatoarea mea, de unde provine. Mi-a spus că într-adevăr venise domnul C, să-i comunice ceva dar nu m-a întrerupt din învățat să mă salute.

8. La Vatra Dornei, unde am mers la băi, povesteam pe hol unde am fost cazați, cu prietenul meu văzător I. Deodată, s-a luat curentul iar prietenul meu s-a speriat și a plecat. Am mai rămas puțin să mă plimb, după care am mers în cameră. Am pornit lampa de lângă pat dar nu s-a încălzit. Încă nu venise curentul. După câteva zeci de minute, lampa a început să se încălzească, însemnând că a venit curentul.

9. Deși sunt lipsit de vedere, am avut ocazia de nenumărate ori să pipăi busturile unor mari personalități precum: K. Marx, V. I. Lenin, Pr. Engels, reușind în acest fel să-mi fac o idee în ansamblu, asupra trăsăturilor lor fizice. Unii aveau frunți bombate, chelie pronunțată, semn al inteligenței, fețe lungi și barbișon, alții aveau păr bogat, fețe grăsuțe etc.

10. În timpul unor lecții de istorie antică din primul an de liceu, am mers cu dirigintele meu la Institutul de Arte Plastice, unde am avut ocazia să intuiesc mai multe statui importante precum: Discobolul lui Miron, Atletul lui Lisip, Venus din Milo a lui Artioch, Laocoon și fiii săi, realizată de trei sculptori, Agesandru, Athenodor și Polzдор, Gal murind, autor necunoscut, Gladiatorul sau Hercule.

a. Examinând statuia Discobolului, realizată de renumitul sculptor antic, Miron, secolul V î. Hr., am observat că este înfățișat un atlet, în momentul în care aruncă discul. M-a impresionat poziția sa și mai cu seamă musculatura foarte dezvoltată, ieșită în relief și efortul pe care îl face, pentru a arunca discul cât mai departe. Imaginea lui mi-a rămas întipărită în minte pentru totdeauna.

b. Grupul statuar Laocoon și fiii săi, vestit pentru execuția desăvârșită și frumusețea artistică, mi-a stârnit admirația pentru realismul pe care îl exprimă și compasiunea pentru chinurile îndurate de tată și cei doi fii, care sunt mușcați de șerpi veninoși și mor în grele suferințe. Poziția în care sunt surprinși cei trei, arată că, parcă ar accepta să fie mușcați de șerpi. Laocoon, strânge câte un șarpe în ambele mâini, veninul acestora scurgându-i-se pe corp. Trupul îi este aplecat pe spate, pieptul îi este scos înainte, mușchii încordați. Este plin de mușcăături. Fiii săi, încolăciți de șerpi, își întind brațele spre tatăl lor, cerându-i ajutor, dar în zadar.

11. În anul doi de liceu, am vizitat cu dirigintele meu Muzeul Militar din București, în curtea căruia am examinat mai multe arme și tunuri, folosite în diferite războaie. Am observat că aveau dimensiuni diferite: unele erau mai mici altele mai mari, cu țevi scurte sau lungi, montate pe câte două roți mari și grele. Unele erau calde din cauza soarelui, altele reci datorită umbrei. Am bătut cu o piatră în țevi, simțind imediat vibrațiile. Am intuit trenul, cu multe tunuri pe platforme dar și avioanele militare de diferite mărimi, folosite pentru bombardament sau vânătoare.

Altădată, am vizitat Muzeul de Istorie unde am intuit pe cât mi-a fost cu putință, basorelieful de pe Columna lui Traian. De jur împrejur, am pipăit scene din războiul de cucerire a Romei, ieșite puternic în relief. Am examinat curios, soldații daci și romani, armura lor, caii, ostași romani trecând Dunărea pe vase, podul de la Drobeta Turnu-Severin, moartea lui Decebal. Pe acest impunător monument, se înfățișează geneza poporului român.

12. De multe ori, mi s-a întâmplat să-mi cadă acul din mână. L-am căutat mai întâi în jurul meu, pe haine, pe masă, dar nu l-am găsit. M-am aplecat, pipăind cu mîgălă podeaua, până ce l-am găsit, dar fiind prea subțire, l-am prins între degete cu dificultate.

13. Într-o iarnă, mă plimbam prin curtea școlii. Din cauza gerului, mâinile mi-au înghețat și am început să le frec una de alta. Mi-am scos din buzunar mânușile și am început să le trag pe palme, moment în care cineva m-a atins pe umeri și pe spate. După intensitatea atingerii, una liniștită, moale, mi-am dat seama că este domnul H.

14. Când călătoresc undeva cu trenul, trebuie să merg la gara din Cluj, iar pentru a ajunge la peron, trebuie să trec pe sub un pasaj, deasupra căruia sunt liniile ferate. De multe ori însoțitorul uită să mă

avertizeze că trebuie să cobor treptele, însă de fiecare dată simt că sunt la gura pasajului și cobor cu încredere, știind că nu sunt denivelări, terenul fiind perfect neted. La fel și la ieșirea din pasaj, doar că de data aceasta, urcatul este mai greoi din cauza bagajelor. Când încep coborârea în pasaj, simt un curent de aer mai deosebit, la fel și când trec prin fața altor pasaje și adierile produse de trecerea oamenilor pe lângă mine, în ambele sensuri de mers. Este destul de dificil, ca nevăzător, să te deplasezi în locuri foarte aglomerate. În gară, oamenii având bagaje, am fost lovit de multe ori din neatenție

15. Plecând în vacanțe, am zăbovit de multe ori câteva ceasuri la București, unde am avut de rezolvat anumite probleme la Consiliul Central al Asociației Nevăzătorilor sau la Ministerul Educației. La intersecția câtorva artere principale din Piața Universității, pentru a trece pe cealaltă parte, era obligatoriu să se facă deplasarea printr-un pasaj. Ajungând în fața pasajului, însoțitorul mi-a pus mâna pe balustrada care se mișca iar eu, instinctiv, mi-am sprijinit tălpile pe scara metalică rulantă. Am simțit un curent de aer mai închis și mirosul de ulei cu care se ung mecanismele treptelor. În pasaj, simțeam mirosul specific, curenții de aer și zgomotul pașilor. Ieșind pe partea cealaltă, am simțit viața agitată a unei mari urbe.

16. Din când în când merg în satul natal, în vacanțele de vară. De fiecare dată, rog pe cineva din familie să mă însoțească la o plimbare prin sat, pe malul Dunării sau pe câmp, unde mă pot mișca în voie. Pentru a mă simți mai bine, mă descalt, pășind pe iarba moale, catifelată, pe pământul uscat de soare sau pe alocuri mocirlos. Uneori, simt niște înțepături la picioare și-mi dau seama că nu pot fi produse decât de urzici. Trecând pe lângă lanul de grâu, am intuit un spic, bogat în roade, cu tulpina înaltă și dreaptă și rădăcina fibroasă.

17. Călătoria cu mașina este agreabilă mai ales dacă este condusă de un șofer iscusit. De câteva ori, am mers cu echipa artistică a liceului nostru în diferite localități, unde am avut și eu câteva puncte în program. Deplasarea s-a făcut atât pe timp frumos cât și pe vreme ploioasă. De fiecare dată, șoferul mă întreba cum vreau să mergem, încet sau repede. Eu îi răspundeam să meargă oricum. Vrând să mă pună la încercare, micșora viteza, dar eu simțeam imediat și îl întrebam ce s-a întâmplat, de ce mergem așa de încet. El îmi răspundea că voia să vadă ce reacție am.

Mersul încet cu mașina produce trepidații ușoare și legănări lente, pe când cel rapid, produce zdruncinături puternice și legănări intense, care te dezechilibrează. Când viteza crește, simt atât trepidațiile motorului cât și presiunea aerului. Dacă scot mâna pe geam, simt aerul care îmi împinge mâna, reușind astfel să apreciez viteza de deplasare a automobilului, cu mici abateri. Mersul rapid îmi produce o stare de satisfacție.

18. Deseori călătoresc în oraș cu troleibuzele dar și cu mașinile, mai ales când trebuie să mă deplasez într-un loc mai îndepărtat. Distanțele mai mici le străbat pe jos, conștient fiind de importanța mișcării. Într-o zi am călătorit de la Primărie până în piața Mihai Viteazul, cu troleibuzul nr. 9. Avea două vagoane legate printr-un dispozitiv rotativ și un burduf din cauciuc, asemănător cu acordeonul. Era sprijinit pe trei perechi de roți, marca Ikarus, din Ungaria. Fiind aglomerație, nu am avut loc pe scaun și am stat în picioare, pe rotativă, ținându-mă cu o mână de bară și cu cealaltă de însoțitorul meu. Trepidațiile produse de acest mijloc de transport sunt oarecum mai slabe decât cele emise de alte autovehicule, datorită sistemului de suspensie. Totuși, vibrațiile se simt. Când crește viteza, motorul fiind în accelerație, se produc multe rotații pe minut, astfel rezultând un zgomot puternic care se transformă în

tremurături. Datorită acestor tremurături, geamurile și barele troleibuzului vibrează precum corzile unui instrument muzical. La fiecare curbă, rotativa se învârtea iar o dată cu ea, și eu. Am simțit trepidațiile motorului și atunci când autovehiculul era la stop.”

Simțul vibratilor, care se leagă de cel tactil, m-a ajutat de asemenea să percep realitatea. Iată ce am scris în lucrare despre acest simț: “Vibrația se realizează prin repetarea ritmică a excitării receptorilor tactili, având loc modificări periodice a presiunii suprafeței cutanate.

Încă nu se știe precis care receptori sunt specifici vibrațiilor. În general se acreditează părerea că, orice țesut poate fi un câmp al vibrațiilor, chiar și cel osos.

La nevăzătorii-surzi, sensibilitatea vibratilor poate atinge un mare grad de dezvoltare, putând compensa în mare măsură, lipsa auzului. Astfel, aceste persoane pot percepe ciocănitul în ușa, pocnituri puternice, zgomote, pași, ba chiar vocea și unele instrumente muzicale. Importanța simțului vibratilor este considerabilă pentru nevăzătorii-surzi, în percepere și orientare.

Se percepe cel mai bine prin intermediul oaselor: picioarelor, mâinilor, toracelui și coastelor. Oasele au rolul unui rezonator fizic. Vibrațiile sunt generate prin oscilațiile sonore ce se propagă în corp și se transmit spre creier.

Pentru cei care văd și aud, multe din vibrații nu se percep conștient, pe când altele, deși sunt percepute destul de clar, sunt subordonate în întregime percepțiilor auditive care le însoțesc în majoritatea cazurilor. În cazul nevăzătorilor cu auz, sunetele sunt percepute intens, fapt pentru care sensibilitate vibratilor, nu joacă un rol important în orientare sau explorare. Pentru nevăzătorii-surzi, sensibilitatea vibratilor are o importanță majoră, întrucât aceștia dispun de un număr redus de percepții.

Vibrațiile îi ajută mai mult în orientarea socială decât în cea spațială.

Eu percep vibrațiile produse de un avion care zboară mai jos, deasupra mea, zgomotul mașinilor de pe stradă, al trenurilor, trepidațiile produse de un corp aflat în cădere, bătaia puternică în ușă, pașii. Pot percepe vocea interlocutorului meu, vocea mea, ritmul muzicii produse fie de un instrument fie de un difuzor, focul unei arme, trăsnetul. Prin exemplele următoare caut să concretizez cele spuse mai sus, întregind în parte, tabloul posibilităților mele de percepere a lumii exterioare.”

Iată câteva exepile concludente pe care le-am dat, referitoare la perceperea vibrațiilor:

“1. De fiecare dată când mergeam la cabinetul domnului director al școlii, pentru a-i transmite ceva, băteam la ușă, după care așteptam să mă poftască. Am simțit prin podea, vibrațiile produse de pașii directorului care se îndrepta spre ușă.

2. Stând în sala mea de clasă, am simțit de nenumărate ori vibrații diferite ca intensitate, produse de pașii apăsăți ai oamenilor de pe coridor, de tropotul copiilor. Vibrația se transmitea din cimentul de pe hol, în parchetul din sala mea, intrând apoi în corpul meu, prin tălpile picioarelor.

3. Anumite vibrații se pot percepe chiar dacă sunt produse la distanțe mai mari. De exemplu, am simțit uneori avioane sau elicoptere care se deplasau la înălțimi scăzute. Vibrațiile produse ajung pe pământ, după care pătrund în corpul meu. De asemenea, simt și în aer un fel de vibrații.

4. Am simțit odată niște zgomote intense, repetate, nedeslușind de unde provin. M-am tot gândit, m-am frământat, până când am vorbit cu domnul N care mi-a spus că se lucrează la un perete al clădirii.

5. La începutul unui an școlar s-au tot mutat și răsmutat nenumărate bănci și dulapuri, dintr-o sală în alta. Deplasarea acestora se făcea mai mult prin târâre, împingere, pe coridor. Am perceput ușor aceste zgomote intense, chiar dacă sala mea era la o distanță însemnată de locul acțiunii.

6. Când intru într-o încăpere, după câțiva pași, îmi dau seama cu ușurință ce fel de podea este pe jos. Dacă este ciment, se porduce un zgomot mai scurt iar dacă este lemn, unul mai lung cu frecvență joasă.

7. Rostogolirea unui obiect într-o încăpere închisă, produce vibrații care se propagă cu repeziciune și pot fi percepute cu ușurință. În sala de sport a școlii, aflată la parter, este parchet pe jos. De multe ori, aflându-mă prin preajmă, am simțit vibrații produse de rostogolirea bilei care doboră poice.

8. Pot identifica persoanele care intră în sala mea chiar și după intensitatea pașilor. Unii calcă mai apăsător, alții mai lin. Bătând la mașina de scris care produce un zgomot destul de însemnat, am simțit pașii apăsați, inconfundabili, ai prietenului meu C, absolvent al liceului, care a venit să mă viziteze.

9. Dacă țin mâna pe o persoană, pot percepe cu ușurință zgomotele emise de râsul acesteia, de tușit sau de cititul cu voce tare. Într-o seară, aflându-mă în clasa prietenilor mei din liceu, aceștia au început să râdă în hohote, producând un zgomot intens, de parcă aș fi fost lipit de ei.

10. În altă zi, plimbându-mă la braț cu dirigintele meu în curtea școlii, l-am simțit că a tușit destul de tare. În acel moment l-am întrebat dacă a răcit. Mi-a răspuns că da, fiind uimit de felul în care am perceput acest lucru.

11. Deseori, dirigintele meu venea în sala mea unde scria câte ceva la mașina de scris. În acest timp, eu studiam la alt birou aflat la circa trei metri distanță.

Dânsul nu scia repede, dar apăsa puternic claviatura mașinii, făcând să vibreze cutia acesteia și biroul. Acele vibrații veneau prin pardoseală în corpul meu, percepându-le destul de bine.

12. Mi s-a întâmplat de câteva ori să nu mă pot trezi dimineața la ora deșteptării, fiind prea obosit după studiu sau nesomn. Profesorul de serviciu a zdruncinat puțin patul în care dormeam, moment în care m-am trezit. Am sesizat rapid zdruncinăturile, chiar dacă dormeam.

13. Stăteam pe o bancă în fața școlii, foarte aproape de stradă, alături de colegul meu văzător I. Gh. În timpul discuției noastre, atenția mi-a fost distrasă, am tresărit, și brusc am întrerupt discuția, făcând semn cu mâna spre locul de unde am simțit un zgomot. I-am spus prietenului meu că a trecut un automobil de mare dimensiune, în viteză. Se simțea și un miros puternic de benzină. I. Gh. mi-a confirmat că, într-adevăr, trecuse un camion cu o încărcătură însemnată.

14. Nevăzătorii-surzi pot percepe cu ușurință anumite fenomene ale naturii, lucru care pentru văzători, pare de domeniul fanteziei. De exemplu, eu pot percepe tunetul sau trăsnetul, datorită intensității zgomotului pe care îl produc, zgomot ce face să vibreze aerul și odată cu el pământul, clădirile și oamenii. Am simțit de multe ori aceste fenomene când mă aflam pe stradă, în clasă sau în dormitor.

15. Când cade un obiect, mai ales dacă este greu, simt acel zgomot produs și întreb o persoană de lângă mine ce s-a întâmplat. În sala mea de clasă, domnul G aranja niște ghivece cu flori pe dulap. La un moment dat, din neatenție, un ghiveci mare din lut a căzut, spărgându-se. L-am întrebat pe domnul G ce s-a întâmplat iar el mi-a comunicat că s-a spart un ghiveci.

16. Cu ocazia unor sărbători naționale, se face foc de artificii. Este un spectacol feeric, așa mi s-a transmis. Într-un an, de 1 mai, am mers alături de domnul I, în Piața Păcii din Cluj-Napoca, unde urma să aibe loc un astfel de spectacol. Deodată, am simțit bubuituri puternice care m-au făcut să tresar. I-am spus domnului I că au început artificiile iar dânsul mi-a confirmat.

17. Într-o seară, după meditații, am mers la colegii mei mai mari în clasă, să povestim. Deodată, am simțit un zgomot destul de puternic. I-am întrebat ce se petrece iar aceștia mi-au spus că doi băieți s-au luat la trântă.

18. Plimbarea cu mașina mică este cât se poate de plăcută și interesantă. Elev fiind, am fost invitat de domnul profesor P. M. la o plimbare cu mașina. Avea o broscuță, "Fiat", închisă la culoare. Am dat curs invitației cu mare satisfacție. Ne-am plimbat atât în oraș cât și în afara lui. Viteza de deplasare a mașinii a fost diferită. La început, prin oraș, mai cu seamă în locurile aglomerate, domnul P. M. conducea încet, cu viteză redusă, fiind foarte concentrat. M-a încercat la urcarea în mașină, un sentiment de teamă care a dispărut rapid, după ce am observat că domnul P. M. conducea foarte bine.

Ne-am deplasat prin oraș cu 40-45 kilometri pe oră, simțind fiecare denivelare din șosea, deoarece mașina se zdruncina mai ușor sau mai tare. La stopuri, am simțit încetinirea sau oprirea mașinii, fie lină, atunci când frânarea începea de la distanță, fie mai bruscă, atunci când frânarea se făcea la limită.

Ieșind din localitate și înaintând pe șoseaua asfaltată, mașina circula lin, cu o viteză mai mare decât în oraș. Vibrațiile produse erau egale, dovadă că motorul realiza o viteză uniform-accelerată. Mergând spre Someșeni-Apahida, domnul P. M. m-a întrebat cu ce viteză cred că se deplasează mașina. Am scos mâna pe geam, am simțit curentul de aer și i-am răspuns că ne

deplasăm cu 70-80 kilometri pe oră. Domnul P. M., mi-a confirmat că am dreptate, ceea ce mi-a produs un sentiment de satisfacție.

În curbe sau la trecerea de pe o stradă pe alta, am simțit momentele de ocolire. Viteza deplasării creștea, zgomotul de asemenea, motorul producând un număr mai mare de vibrații. Mașina se înclina ușor în partea în care se făcea ocolirea. Depășind curbele, viteza revenea la normal. De fiecare dată îi spuneam domnului P. M. că am luat-o la dreapta sau la stânga iar dânsul îmi confirma.

Pe porțiunile în care șoseaua era neasfaltată, mașina se deplasa greoi. Zgomotul era neregulat, la fel ca zdruncinăturile. La gropile mai mici zgomotul și zdruncinăturile erau mai reduse pe când la gropile mai mari erau pronunțate. Aceste porțiuni de drum nu-mi plăceau și așteptam cu nerăbdare să revenim pe asfalt.

19. De ceva timp, în orașul nostru s-au introdus în circulație un nou tip de troleibuze, marca "Roman Diesel", coproducție româno-germană. Acest model are multe îmbunătățiri față de troleibuzele vechi, începând de la motor, care folosește drept combustibil motorina și continuând cu sistemul de suspensie, sistemul de reglare, caroseria. Toate aceste schimbări, îi conferă calități deosebite, fiind cu mult mai silențioase decât vechiul tip. Călătorind cu acest mijloc de transport, am observat cu plăcere că trepidațiile sunt mai reduse iar zdruncinăturile mai line.

20. Vocile persoanelor ce mă înconjoară, le pot percepe cu ușurință dacă le pun mâna pe gât. Eu de exemplu, îmi pot controla intensitatea vocii, chiar dacă nu aud. Pot vorbi mai tare, mai încet, mai înalt sau mai jos. De multe ori, din curiozitate, i-am rugat pe dascălii mei să-mi permită să le simt vocea. Le-am pus mâna pe gât în zona corzilor vocale, unde se produce o vibrație. Am sesizat că vocea dirigintelui meu este relativ înaltă, a

domnului profesor S. S. și mai înaltă. Bărbații fumători au voci foarte joase. De exemplu, domnul profesor B. T., are vocea destul de joasă iar domnul S, are un timbru grav. Doamna profesoară D, ca și celelalte persoane de sex feminin, are o voce înaltă. Am simțit și vocile copiilor, care sunt cele mai înalte.

21. Cântatul cu vocea, executat de o singură persoană, l-am perceput tot prin procedeul descris mai sus. Modulațiile vocii au dat naștere unor vibrații adecvate, ele fiind egale, line joase, înalte, cu o frecvență mai mare sau înceată, cu o amplitudine largă sau restrânsă.

"Ascultându-l" pe I. R. Cum cântă "Vine, vine primăvara", mi s-a părut foarte interesant. Am simțit modificările vibrațiilor în funcție de modulațiile cerute de cântec. Îmi place cântecul și regret că nu pot cânta. Totuși, am încercat de câteva ori când eram elev, să intonez câteva tonuri din gamă, dar fără rezultat. Sesizez și cântecul executat în cor, după vibrațiile transmise prin dușumea.

22. Sunetul emis de un instrument muzical îl percep cu destulă ușurință, punând efectiv mâna pe instrumentul respectiv. În acest mod, am simțit sunetele emise de pian, contrabas, vioară, fluier, clarinet, violoncel, trompetă. Fiecare instrument produce anumite sunete, care la rândul lor, produc vibrații ce se transmit în concordanță cu melodia cântată. Am simțit de fiecare dată ritmul, mai alert sau mai rar și intensitatea, mai puternică sau mai redusă.

La serbări, famfara școlii prezenta un program, moment în care, simțind vibrațiile, îi spuneam însoțitorului meu că acum cântă famfara, iar el îmi confirma. Colectivul de instrumente muzicale producea vibrații complexe și puternice, pe care le percepeam cu ușurință.

23. Călătoria cu o navă nautică este excepțională, lăsând impresii de neuitat. Am avut ocazia să fac o scurtă plimbare pe apele învolburate ale Dunării, la Giurgiu, cu un remorcher. În timpul călătoriei m-am deplasat pe punte, dintr-un loc în altul, pentru a simți cât mai bine felul în care ne deplasam pe apă. Am simțit cum se mișca nava, cum se apleca într-o parte sau alta, cum funcționa motorul și întregul angrenaj.

Când viteza de deplasare era scăzută, nava plutea lin iar când viteza creștea se înclina ușor. În acel moment îmi pierdeam echilibrul și trebuia să mă sprijin."

Simțul olfactiv cunoaște o dezvoltare extraordinară la nevăzători și mai cu seamă, la persoanele cu surocecitate. Am descris în lucrarea mea de diplomă felul în care analizatorul olfactiv funcționează. Am să redau mai jos exemplele pe care le-am dat în lucrare, din propria-mi experiență:

"1. Nu de puține ori am avut ocazia să constat că, în urma unei intense munci, mai ales atunci când se depune un efort susținut, organismul uman emană acele secreții sebacee, care au un miros specific, numit în psihologie miros caprilic. De exemplu, la orele de educație fizică, în urma unor exerciții solocitante, am transpirat, simțind în jur acel miros specific. Se întâmpla să intru în sala de sport după anumite ore de gimnastică și simțeam mirosul de transpirație. Nu ajunsese pauza de 10 minute pentru aerisire. La fel se întâmpla și atunci când sportivii halterofili se antrenau. Simțeam mirosul de transpirație și de creme medicinale, cu care își masau articulațiile.

2. Mirosul de tutun ars se răspândește ușor, plutind în camerele închise, îmbâcsind aerul, făcându-l irespirabil, mai ales pentru nefumători.

Am avut ocazia de nenumărate ori să intru în sala profesorală a iceului, unde căutam pe cineva anume. De cum am păsit în încăpere, m-a năpădit un miros puternic de tutun, pe care îl suportam cu greu. Respirația îmi devenea greoaie, simțind o presiune, ochii îmi lăcrimau iar gâtul mă ustura.

3. De foarte multe ori când lucram la biroul meu din clasă, au intrat anumite persoane pe care le recunoșteam și după miros. Depistam ușor fumătorii, mai ales că îmbrăcămintea și obiectele utilizate erau îmbâcsite de fum. Așa se întâmpla când venea pe la mine domnul Profesor Sp., îi simțeam mirosul de fum, impregnat în vestimentație.

4. Când fac cunoștință cu o persoană pe care nu am mai întâlnit-o niciodată, îmi dau seama cu rapiditate dacă fumează sau nu. Mirosul de tutun, îmi semnelizează acest lucru. Dând mâna cu domnul N care venise din altă localitate, mi-am dat seama că nu este fumător. Întrebându-l, dânsul mi-a confirmat că așa este.

5. Mirosurile provenite de la o anumită colectivitate, se răspândesc și persistă multă vreme în încăperea respectivă dacă nu se aerisește. Am simțit astfel de mirosuri în săli de clasă sau în laboratoare.

De exemplu, mergând odată în sala de ședințe a școlii să caut pe cineva, după ce am deschis ușa, am fost întâmpinat de un aer închis, apăsător. Am întrebat dacă este cineva acolo, dar nu mi-a răspuns nimeni (a se înțelege că nu a venit nimeni la mine să-mi comunice în limbajul meu). Mi-am dat seama că acolo avusese loc o ședință iar sala nu s-a aerisit.

6. Mi-am format încă din copilărie deprinderea de a aerisi regulat sala unde studiez sau camera în care dorm. De câte ori deschid geamul, simt cum este vremea afară. Cel mai mult îmi place mirosul ploii, pe care dacă îl simt, întind mâna să verific dacă mai picură sau nu.

7. Sunt unele persoane cărora le place usturoiul, consumându-l în cantități apreciabile. Mirosul acestui condiment persistă multă vreme și se simte ușor. Am intrat de multe ori în contact cu persoane care consumă usturoi, fie la școală sau la Casa de Copii.

Odată, călătorind cu trenul, în vacanța de iarnă, în compartimentul nostru a venit un domn care avea rezervat un loc. De cum a intrat, am și simțit mirosul de usturoi. Făcând cunoștință și povestind mai multe lucruri, mi-a spus că obișnuiește să consume usturoiul.

8. Într-o după-masă, doamna educatoare D a venit la școală elegant îmbrăcată, pentru o serbare. De cum a intrat pe ușă, am simțit un miros specific de haine noi. Întrebând-o, mi-a confirmat că a încălțat o pereche de pantofi noi.

9. La începutul unui an școlar s-au achiziționat bănci și dulapuri noi, cu care s-au înzestrat sălile de clasă. Până să fie repartizate, au fost depozitate pe hol. Ieșind la plimbare, am simțit mirosul puternic de lemn. L-am întrebat pe elevul I, care avea resturi de vedere, de unde vine mirosul iar el mi-a arătat mobilierul de lângă perete.

10. În timpul vacanței de vară, de obicei, se zugrăvește și se recondiționează mobilierul vechi. Cu câțiva ani în urmă, pe când eram în primul an de facultate, după plecarea elevilor acasă, am mai rămas o lună pentru practica de vară. În această perioadă s-au vopsit unele obiecte de mobilier, ușile și geamurile.

Urcând spre etajul III unde aveam camera, am simțit mirosul înțepător și aromat de vopsea. Cu cât eram mai aproape de locul spre care mă îndreptam, mirosul se intensifica. Pe coridor erau niște dulapuri proaspăt vopsite, lângă perete. Am simțit mirosul puternic și mi-am dat seama că este ceva vopsit în apropierea mea. M-am deplasat încet, cu grijă iar domnul

supraveghetor P. mi-a spus că s-au vopsit niște dulapuri și să fiu atent să nu mă murdăresc pe haine.

11. Se obișnuiește ca după bărbierit, bărbații să se dea cu o cremă protectoare sau chiar cu un strat de pudră. Domnul profesor T., un bărbat pedant, venea bărbierit în fiecare dimineață. De cum intra în clasă, simțeam mirosul plăcut de cremă sau parfum.

12. Când eram elev, aveam unele mâncăruri care nu îmi plăceau. Așezându-mă la masă, simțeam mirosul din farfurie și dacă aveam de exemplu mămăligă cu lapte sau griș, nu le consumam. Îmi displăcea și mirosul de slănină afumată, pe care nu o mâncam niciodată.

13. Cantina școlii noastre o cunosc bine încă din anul 1955, de când am venit la Cluj. De la distanță, simt toate mirosurile specifice de: zarzavat, carne, paste făinoase, pâine, prăjituri, siropuri, venite din bucătărie, pe care le diferențiez relativ ușor.

Într-o perioadă, aveam sala de clasă în incinta cantinei. De fiecare dată când doream să ies la plimbare prin școală, trebuia să parcurg sufrageria până la ieșirea pe hol. Într-o zi, printre mirosurile intense și plăcute, l-am simțit pe cel de gogoși. Întâlnindu-mă cu elevul M, prietenul meu, i-am spus că vom avea gogoși la masă. A mers și el până la ușa cantinei și s-a convins că aveam dreptate.

14. Pentru ca unele mâncăruri să fie mai gustoase, mai apetisante, se adaugă în ele anumite condimente ca: piper, boia de ardei iute sau dulce, scorțișoară, muștar, oțet. Că sunt sau nu dăunătoare organismului, este altă problemă de care nu mă leg dar ce doresc să arăt, este faptul că, de multe ori, mi s-au servit anumite feluri de mâncare prea condimentate. De exemplu, când mi s-a adus supa prea acră, am simțit acest lucru încă dinainte să gust, după mirosul de oțet. Mi-am spus în sinea mea că ciorba trebuie să fie prea acră și am avut dreptate.

15. Ne putem da ușor seama dacă o persoană este curată, după mirosul ei și al hainelor pe care le poartă. O dată, sunt mulți ani de atunci, a venit în casa părintească un călător. De cum a intrat, am simțit ca acel om a adus cu el un miros aparte de sudoare înțepătoare și de haine nespălate. După plecarea omului, l-am întrebat pe tatăl meu cine a fost iar el mi-a răspuns că a venit după apă un om care călătorea pe jos de câteva zile, îndreptându-se spre Slobozia. Mi-a mai spus că era slab îmbrăcat, cu haine murdare. Nici atunci nu m-a înșelat mirosul

Și pe oamenii care umblă curați îi recunosc repede după miros. Pot face foarte ușor deosebirea dintre curat și murdar. De multe ori am întâlnit persoane foarte curate, care se preocupă să miroase frumos tot timpul.

16. Înapoiindu-mă dintre-o plimbare pe care o făcusem în satul natal, într-o vacanță de primăvară, am simțit un miros puternic de petrol. Întrebând-o pe sora mea ce s-a întâmplat, mi-a spus că s-a vărsat sticla când a vrut să alimenteze lampa.

17. După cum se știe, în piftii se pune usturoiul pentru a condimenta. Mergând la Asociația Nevăzătorilor, am simțit că prietenul meu L. C., consumase usturoi. Întrebându-l, mi-a confirmat că a mâncat piftii, în componența căroră exista usturoiul.

18. La școala noastră s-au făcut mereu reparații fie la pereți fie la sobe. Intrând într-o sală de clasă să caut un prieten, am observat că erau muncitorii. Am simțit mirosul de var proaspăt. La fel mi s-a întâmplat în altă încăpere unde se simțea mirosul de fum, asemănător cu cel de țigări. Am înțeles că se lucra la o sobă din care ieșea fum.

19. Din când în când, parchetul se curăță spălându-se cu petrosin. Dimineața, înainte de începerea orelor, femeile de servici spălau parchetul clasei mele.

Când intram pe ușă, simțeam de îndată mirosul petrosinului.

20. Odată, am intrat în laboratorul de științe ale naturii, dorind să vorbesc cu doamna profesoară S. Am simțit un miros plăcut de liliac. Apropiindu-mă de masă, mirosul se întărea. Am găsit vaza în care era un buchet imens de liliac pe care l-am mirosit cu plăcere. Îmi plac toate miresmele răspândite de plante.

21. Din camera mea se trecea în alta, unde era biroul administrativ. În fiecare zi veneau fel de fel de persoane la administrație. Când trecea doamna D. E., o recunoșteam ușor după mirosul de parfum de levănțică. Atunci îmi spuneam: iar a trecut doamna D. E. Pe aici.

22. Se întâmplă uneori ca ouăle să fie stricate și să nu se simtă acest lucru decât atunci când sunt consumate. De exemplu, am primit la masă oul fiert. L-am decojit dar nu am simțit nimic suspect. Când l-am tăiat în două, am simțit un miros de sulf. Am arătat oul bucătăresei care mi-a confirmat că e stricat.

23. Câteodată, se întrerupea energia electrică. Iarna, la meditațiile de după-masă, doamna profesoară D aștepta câteva minute iar dacă pana de curent persista, aprindea o lumânare de stealină. Imediat, în încăperea mică se degaja un miros înecăcios de fum. Îi spuneam doamnei D. că a aprins lumânarea iar dânsa îmi confirma.

24. Când eram elev în clasele mai mici, profesorii mei îmi aduceau regulat portocale, lămâi sau mere. Nu-mi spuneau ce mi-au adus însă simțeam imediat mirosul fructelor proaspete. Nerăbdător, le spuneam că se simte miros de portocale iar dâșii îmi întindeau punga pe care o primeam bucuroși.

25. Mirosul cremei de pantofi se simte foarte ușor, persistând câțva timp. De multe ori au venit la mine în vizită elevii mai mari sau mai mici, care tocmai își

curățase încălțăminte. Simțind mirosul cremei, i-am întrebat dacă si-au curățat pantofii iar ei îmi confirmau.

26. De câte ori mă plimb prin oraș sau mă îndrept spre facultate ori Asociație, trec pe lângă multe magazine de diferite feluri precum: alimentare, textile, chimice, încălțăminte, restaurante, bodegi, magazine tip gospodina, brutării. Pe fiecare în parte le recunosc fără dificultate, cu ajutorul mirosului care mi s-a dezvoltat mult, din cauza absenței văzului și a auzului.

De exemplu, mergând pe strada Brassai, am simțit mirosul de pâine coaptă. I-am transmis însoțitorului meu acest lucru iar el mi-a confirmat. Trecusem pe lângă brutărie. Pe bulevardul Lenin, am simțit mirosul de cornuri, gogoși și ceai. Trecusem pe lângă o patiserie care servea și ceaiul cald, aromat. Am întâlnit patiserii și brutării pe multe străzi ale orașului.

27. Când mergeam în centrul orașului, o luam uneori pe partea stângă a străzii B. N. Antal. După traversare, în dreptul I. T. A. Cluj, după vreo 60 de metri de mers, am simțit miros de fructe și zarzavat. Întrebându-l pe G de unde vine mirosul, mi-a comunicat că am trecut pe lângă o tonetă, așezată provizoriu pe trotuar, unde se comercializau fructe și legume.

28. Pe strada P. Groza, este un magazin în care se comercializează pâinea și produsele lactate. De fiecare dată când treceam pe acolo, simțeam mirosul proaspăt al laptelui și al produselor din lapte. Îi spuneam însoțitorului meu ce miros simt iar el îmi confirma că suntem în fața magazinului "Miorița".

29. Pe partea stângă a străzii B. N. Antal se află bodega "Jiul". De fiecare dată când mă apropiam de ea, simțeam de departe mirosul specific. Intrând în incintă, mirosul băuturilor alcoolice, al tutunului și al mâncării, se simțea puternic.

30. Pe strada P. Groza, în dreapta, în apropierea bisericii, am simțit mirosul specific al magazinului alimentar. Este vorba de magazinul "Gostat", în care am intrat de multe ori. M-am apropiat de standul cu produse din carne, unde am simțit mirosul de cârnați afumați și cel de mezeluri. În partea opusă, se găseau fructele și legumele pe care le-am simțit de asemenea după miros și băuturile alcoolice, pe care nu le-am depistat, deoarece fiind închise, nu emană miros.

31. Trecând pe 30 Decembrie, o stradă frumoasă, largă, cu copaci pe margini și cu magazine, am simțit mirosul de încălțăminte, mai precis de piele prelucrată. Întorcându-mi capul într-acolo, însoșitorul meu R., mă întrebă ce s-a întâmplat iar eu i-am răspuns că simt mirosul de încălțăminte. El mi-a confirmat, după care am intrat puțin în magazinul "Clujeana". Apropiindu-ne de rafturi, mirosul se intensifica. Erau foarte multe perechi de pantofi. În magazin era aerul închis, din cauza aglomerației. Se respira greu.

32. Mă plimbam pe strada Dr. P. Groza alături de C, care e văzător. Eram angajați într-o discuție interesantă pe teme științifice. La un moment dat, deși absorbit de acea discuție, mi-am întors din reflex capul spre dreapta, de unde venea miros de substanțe chimice. I-am spus lui C. că acolo trebuie să fie un magazin de substanțe chimice. Avusesem dreptate.

Curios fiind, am intrat în magazin. Mirosul devenea din ce în ce mai greu de suportat. Am simțit mirosul detergentilor, al vopselei, al uleiului mineral sau al alcoolului tehnic. Deschizând o sticlă cu vopsea, mirosul puternic m-a cuprins, iritându-mi nările.

33. Când vin în centrul orașului, în rog pe însoțitor să mergem și pe strada Gh. Doja, unde se găsesc fel de fel de magazine. Într-o astfel de plimbare, nici nu am intrat bine pe stradă că, am și simțit mirosul de articole

textile: pânză, stofă, lenjerie nouă. Mi-am dat seama că suntem în dreptul magazinului "Universul". Pătrunzând în interior, mirosul se întetea. La primul etaj, am simțit în mod deosebit mirosul specific al covoarelor de iută.

34. Tot pe strada Gh. Doja, vis-a-vis de "Universul", se află un alt magazin de confecții bărbătești, unde se găsesc costume, paltoane, pantaloni etc. Mai jos, pe aceeași stradă, se găsește un alt magazin de confecții bărbătești care se numește "Teron". De câte ori trec pe acolo, simt mirosul hainelor noi și al substanțelor chimice cu care au fost tratate materiile prime, din care au fost confecționate. Am trecut pe lângă un stand de căciuli, pe care l-am recunoscut după mirosul de blană de miel.

35. Intrând într-un magazin de confecții, de pe strada 30 Decembrie, după câțiva pași am simțit mirosul de oaie, care venea din partea dreaptă. Întinzând brațele, am dat peste paltoanele făcute din blană de oaie.

36. Plecând în oraș însoțit de S, acesta nu îmi spunea pe unde mergem, din dorința de a vedea dacă știu pe lângă ce obiectiv trecem. După miros, i-am spus de fiecare dată ce se afla lângă noi: magazine, cafenele, măcelării, tutungerii, frizerii. Pe bulevardul Lenin, colț cu strada Paris, e o cofetărie pe care am recunoscut-o după mirosul aromat al prăjiturilor, al bomboanelor și al fursecurilor. Mirosul plăcut mi-a făcut poftă să mănânc o prăjitură. Am intrat în cofetărie și am servit amândoi câte una.

37. Intrând în cafeneaua "Orizont", aflată pe bulevardul Lenin, nu am putut sta prea mult, deoarece fiind aglomerat, aerul îmbâcsit de fum de țigară și cafea, a devenit irespirabil. De fiecare dată când eram în preajma acestei cafenele, simțeam de la o distanță apreciabilă mirosul specific.

38. Traversând strada Cuza-Vodă la intersecția cu bulevardul Lenin, am intrat într-un mic magazin alături

de însoțitorul meu, care voia să-și cumpere ceva. De cum am intrat, am simțit mirosul de țigări și ziare, transmițând celui de lângă mine că am intrat în tutungerie.

39. De la Piața Mihai Viteazul, am traversat în stânga trecând podul peste Canalul Morii. După câțiva pași am simțit miros de carne plăcut, amestecat cu cel neplăcut. Eram în fața unei măcelării, mi-a transmis însoțitorul meu. Cred că mirosul neplăcut venea de la carnea alterată, care probabil era în lăzi separate ce trebuiau duse la gunoi.

40. În Piața Ștefan cel Mare, este o benzinărie pe lângă care trec destul de des. De la distanță, simt miros de benzină sau petrosin. Când ajung mai aproape, mirosul devine ușor sesizabil. Îi spun însoțitorului că suntem lângă benzinărie iar el îmi confirmă.

41. Când sunt grăbit, trebuind să ajung la facultate sau în altă parte, mă urc în troleibuzul numărul 2. Coborând într-o zi la stația din apropierea magazinului "Sora" și apropiindu-mă de acesta, am simțit diferite mirosuri de slabă intensitate, cum ar fi: mirosul produselor alimentare sau cel al articolelor tehnico-industriale. Printre aceste mirosuri, am simțit o mireasmă plăcută de citrice. Puțin confuz, i-am transmis însoțitorului meu ce simt iar acesta, uimit fiind, mi-a spus că în fața magazinului se vând portocalele. De obicei produsele se găsesc în interiorul magazinului. Erau mulți oameni care așteptau la rând. Mi-am cumpărat și eu un kilogram de portocale.

42. Nu de puține ori, dirigintele meu mi-a adus fructe proaspete. Uneori mă găsea dormind dar nu mă trezea. Îmi punea pachetul undeva în cameră și ieșea ușor pe hol fără să facă zgomot. Când mă deșteptam, simțeam mirosul de fructe și mă întrebam de unde venea oare. Adulmecând, am ajuns la locul în care era puna cu mere, pe care le-am găsit.

43. De câte ori trec pe lângă "Librăria universității", o recunosc după mirosul de cărți și de cerneală, cu care se tipăresc.

44. Mergând pe bulevardul Lenin, la braț cu însoțitorul meu, am încetinit dintr-o dată mersul, spunând că simt miros de pește. Într-adevăr, în fața unui magazin erau niște butoaie cu pești care fuseseră aduși pentru comercializare. Am băgat mâna într-un butoi, încercând să prind un pește, dar zbătându-se, mi-a scăpat.

45. Era în septembrie. Domnul S. mă vizita des după-masa. Odată, mi-a adus un pepene galben pe care l-a pus pe masă fără să-mi spună. Imediat i-am simțit mirosul aromat, pătrunzător și plăcut, care se răspândise în toată camera. Spunându-i domnului S. că miroase a pepene galben, mi l-a dat în mâini. Mirosindu-l, parcă era parfum, nu altceva!

46. De la distanță, simt persoanele care consumă alcool chiar și în cantități mici. Cei care beau în cantități mari, au anumite dereglări psihice și funcționale. Unui om beat îi stă rău. Băutura îl aduce pe om într-o stare deplorabilă, având uneori manifestări antisociale.

Am întâlnit de multe ori persoane bete, recunoscându-le după mirosul care duhnea din ele. Când a intrat în cameră Z., căruia îi plăcea să "tragă la măsea" până nu mai știa de el, l-am recunoscut de cum a deschis ușa. Apropiindu-se de mine, am încercat să-l evit."

Despre simțul gustativ, am explicat în lucrarea de diplomă, că deși este un simț aparent neimportant, deoarece îl folosim puțin în activitățile noastre, poate fi educat iar unele persoane pot lucra ca degustători. Acestor personae, gustul li se dezvoltă devenind foarte fin.

Persoanelor cu surdocecitate, asemeni mie, li se dezvoltă acest simț de la sine, dat fiind lipsa analizatorilor vizual și auditiv. În acest sens, am dat mai multe exemple concludente:

"1. Nenumărate au fost împrejurările în care am fost pus în situația de a cunoaște unele alimente și substanțe, lichide, gazoase, pe cale gustativă.

Pentru nevăzătorii-surzi, gustul este unul dintre simțurile rămase valide care alături de ceilalți analizatori compensatorii, își aduc o importantă contribuție în perceperea lumii materiale.

2. Încă de când eram în familie, până la vârsta de 11 ani, am fost pus în contact nemijlocit cu unele alimente și lichide pe care le-am și folosit, dar pe care habar n-aveam să le denumesc. Știam doar că îmi plăceau și doream să le mai consum sau că nu-mi plăceau și-mi produceau o stare neplăcută consumându-le.

De exemplu, dându-mi-se bomboane, zahăr, biscuiți, lapte, fructe, turtă dulce, consumam cu poftă, pentru că îmi plăceau. De câte ori mi se dădeau aceste produse, eram bucuros, pentru că simțeam gustul dulce pe care nu știam încă să-l denumesc.

3. La fel s-au petrecut lucrurile și cu celălalte gusturi (sărat, acru și amar). Nu știam să denumesc produsele cu aceste gusturi și nici gusturile. Îmi displăceau mâncărurile sărate, acre, alimentele sau lichidele amare. Simțeam că îmi rănesc limba, gingiile, cerul gurii. Desigur, mâncărurile condimentate măsurat, care erau benefice organismului, îmi plăceau. De exemplu, când trebuia să iau anumite medicamente era un chin, dar nu aveam încotro. Mă deranja gustul lor.

4. După venirea mea la Școala Specială pentru Nevăzători din Cluj, am intrat în contact, mai ales după demutizare, cu alimente și substanțe care aveau gust.

Încet, încet, am cunoscut însușirile lor (dulce, acru, amar, sărat), care mi s-au întipărit în minte. În prezent, pot recunoaște orice aliment sau lichid după gust. De exemplu, recunosc cel mai ușor produsele zaharoase (bomboanele, rahatul, prăjiturile, halvaua, fructele), cu vârful limbii, care este partea cea mai sensibilă a acestui organ.

5. Alimentele și lichidele sărate, mâncărurile gătite, le percep la fel de ușor, cu ajutorul părții inferioare a limbii. În această regiune, predomină receptorii gustativi care au sensibilitate deosebită pentru gustul sărat.

6. În părțile laterale ale limbii, se simte cel mai bine gustul acru. Astfel, fără dificultate, simt gustul de oțet, de ciorbe acre, de lămâi, de vișine necoapte sau de măceșe.

7. La baza limbii, în zona papilelor circumvalate, se simte cu predilecție gustul amar. Pot percepe gustul medicamentelor, al plantelor amăruii, al unor fructe sau chiar al unor mâncăruri alterate.

8. Am primit la cantină un ardei gras care, în exterior arăta foarte bine, era curat, sănătos, mirosea plăcut dar când l-am rupt în bucăți, am simțit un miros înțepător. Gustând dintr-o bucată, am simțit că este iute ca "focul" și ușor amăruii. Nu l-am putut consuma.

9. Într-o seară la cină, ni s-a servit grișul cu lapte. Gustând, am observat că era mult prea dulce și nu l-am putut consuma.

10. Aflându-mă în vizită la prietenul meu C, printre altele, m-a servit la masă cu o ciorbă acrișoară pe care am mâncat-o cu poftă. La sfârșit, m-a servit cu două felii de pepene verde. După miros, mi-am dat seama că este copt.

11. La cantina casei de copii din Siliștea Nouă, Teleorman, ni s-a servit la micul dejun ceaiul cu lămâie și

miere. După gust, mi-am dat seama că au fost puse în ceai aceste două ingrediente.

12. Domnul professor S. mi-a cumpărat de la magazinul "Apicola" din Cluj, două borcane cu miere naturală. Fiind prea dulce mierea, nu am putut-o consuma. Domnul profesor m-a întrebat dacă am terminat mierea, ca să-mi aducă alta, însă i-am spus că nu am consumat-o nici pe cealaltă. Atunci m-a sfătuit să o ung pe pâinea cu unt, pe care o primeam dimineața la cantină.

13. Un coleg mi-a cumpărat de la piață un kilogram de roșii. Mi-a spus că arată bine și că ar trebui să fie toate coapte. Tăind una cu cuțitul și gustând-o, am simțit că e acrișoară. Fusesse culeasă înainte de coacere. Am gustat apoi altă roșie, care era dulceagă, coaptă, exact așa cum ar trebui să fie.

14. După o mâncare copioasă, strugurii sunt un desert minunat. O dată, la prânz, ni s-au servit drept felul trei, strugurii. Prinzând ciorchinele în mână, am observat că este greu. Avea boabe mari, pline cu must. Bucuros, am luat prima boabă care a fost destul de dulce. Următoarele însă, erau acrișoare. Strugurii nu erau destul de coți.

15. Mâncarea de măcriș este pe placul meu, mai ales că această plantă conține multe vitamine și contribuie la înmulțirea globulelor roșii. Fiind acasă, într-o vacanță, mi s-a dat mâncare de măcriș. Gustând, am observat că era prea acră și nu am putut mânca tot din farfurie.

16. După masa de prânz, în unele zile, primeam câte două mere la fel trei. Am spălat unul care arăta foarte bine, fiind mare, curat. Prima mușcătură mi-a plăcut, având un gust dulce-acrișor, exact așa cum trebuie să aibă un măr. Următoarea mușcătură, avea gust amar. Mi-am dat seama că este stricat. Arătându-i

profesoarei de serviciu, mi-a confirmat că fructul este stricat, având vierme.

17. În diferite împrejurări, fie acasă în vacanțe, fie la cantina școlii, am primit unele mâncăruri prea sărate. Unele persoane preferă să mănânce mai sărat. De multe ori, apreciind greșit, bucătăresele pun prea multă sare în oale. La casa de copii, ni s-a dat ciorba de varză. Gustând, mi s-a părut mult prea acră și sărată. Probabil, fusese făcută cu varza acră, care nu s-a desărat.”

După cum am arătat mai sus, dirigintele meu, profesorul Gheorghe Stancu, m-a dus peste tot, pentru a-mi putea strânge material necesar elaborării lucrării de diplomă. Am mers cu remorcherul pe Dunăre, având ocazia să percep, pe baza simțurilor intacte, tot ce s-a petrecut în jurul meu. Iată mai jos, ce am relatat în lucrare despre acea călătorie:

“Înainte de a pleca din Cluj spre București, în vacanța de primăvară, în gară, după ce am trecut pe sub primele două linii de cale ferată, ne-am așezat pe bancă unde așteptam cu dirigintele meu sosirea trenuli accelerat. Prin fața sau prin spatele nostru, au trecut multe locomotive și trenuri, care au produs zgomote mai mult sau mai puțin puternice, pe care le-am perceput pe baza simțului vibratil. Trepidațiile produse de motoarele locomotivelor și de roțile vagoanelor, se transmit prin pământ și ajung în picioarele mele, percepându-le ca pe niște tremurături. Am simțit de asemenea mirosul de motorină arsă, de ulei, provenit de la locomotivele Diesel, precum și miros de cărbune ars, provenit de la locomotivele cu aburi. Fumul și mirosul erau greu de suportat. Simțeam că mă sufoc. Mă plimbam, căutând un loc în care aerul e mai curat, ușor de inhalat.

La sosirea trenului în gară, am simțit mai întâi vibrații puternice produse de locomotivă iar apoi vibrații mai slabe, produse de vagoane. În același timp, am

simțit un curent de aer puternic, care m-a izbit. Am avut senzația că mi se taie fața, însă curentul a devenit tot mai redus pe măsură ce trenul își micșora viteza și a dispărut în momentul în care s-a oprit. La urcarea în vagon, am simțit forfota. Era mare aglomerație. Fiecare pasager cu bagajele în mâini, căuta să ajungă cât mai repede în compartiment. Pe holul vagonului ne-am băgat în mulțime, căutându-ne locurile indicate pe bilet. Îmbulzeala din vagon, oarecum firească, m-a nemulțumit în anumite situații. Am fost lovit de multe ori fie de bagaje fie de corpul călătorilor. Mi s-au produs senzații cutanate de presiune și uneori de ușoară durere.

După ce ne-am ocupat locurile și ne-am pus bagajele sus pe rafturi, a pornit trenul. Am simțit cum garnitura își mărea treptat viteza, zgomotul fiind din ce în ce mai puternic. Vibrațiile se propagau prin podeaua vagonului și intrau în corpul meu prin tălpi sau prin mușchii fesieri și ai coapselor. Mi-am dat seama că pe toată durata acestei lungi călătorii, mă vor însoții senzațiile vibratorii. Trenul a trecut prin multe tunele și peste poduri, unde zgomotul devenea mai puternic, mai intens.

În timpul călătoriei, am simțit mai multe mirosuri precum: cel de țigări, cel de motorină arsă și de cărbune, venit de la locomotivă. Temperatura din compartiment, ca de altfel din tot vagonul, a fost la început scăzută, ca după o oră și jumătate de mers, să crească treptat, ajungând până la urmă să fie prea ridicată, aproape de nesuportat. Cu ajutorul analizatorului termic, mi-am dat seama de aceste modificări. Senzațiile termice mi-au furnizat suficiente date pentru o percepere justă. Spre dimineață, când temperatura era foarte ridicată, a trebuit să deschid geamul, să intre aerul rece. Am simțit mai intens căldura și datorită faptului că eram chiar lângă calorifer.

Stând lângă fereastra deschisă, am fost curios să aflu cu ce viteză se deplasează trenul. Mi-am scos mâna pe geam și am încercat să estimez viteza de deplasare. Curenții de aer foarte puternici, m-au izbit pe palmă și braț, simțind o apăsare intensă. Senzațiile cutanate m-au ajutat în această acțiune. Dimineața, apropiindu-ne de București, am simțit prin fereastră că a răsărit soarele. Razale sale binefăcătoare de lumină și căldură, mi-au atins fața, însoțindu-ne până la destinație. La un moment dat, devenind puternice, m-am tot mișcat, căutând să mă feresc. Analizatorul termic, mi-a dat de știre că a ieșit soarele. Căldura, nu putea veni de altundeva prin fereastră, decât de la soare.

Trecând prin regiuni deluroase, am simțit că aerul de afară era mai rece decât în zonele de șes dar mult mai curat, mai oxigenat. L-am respirat cu nesăț, înviorându-mă. Stând mai mult timp cu fața pe fereastră, am simțit că aerul mă înțepa ca niște ace, ochii îmi lăcrimau iar nărilor mă usturau, având senzația că mi se dilată și mi se umflă.

În capitală am călătorit cu diferite mijloace de transport, dintre care, troleibuze, tramvaie sau autobuze. Fiecare dintre ele, mi-au produs senzații de diferite intensități. De exemplu, tramvaiul produce un hruit foarte puternic, mai ales în curbe. În timpul mersului, mă legăna în dreapta și în stânga, încât am fost nevoit să mă țin de bara scaunului din fața mea. În autobuz, am simțit zgomote potrivit de puternice, provenite de la motor, diferite de cele produse de roțile tramvaiului, care nu au cauciuc. În troleibuz, zgomotele erau destul de mici, produse de transformatorul electric. Când se făcea contactul, simțeam niște tremurături care deveneau din ce în ce mai intense, până la pornirea troleibuzului, ca după aceea să aibă un caracter aproape uniform. Zgomotul este cu mult mai redus decât la celălalte mijloace de transport.

De la București-Progresul, am mers cu trenul personal până la Giurgiu, însoțit tot de dirigințele meu, care ca de obicei în asemenea călătorii, mi-a descris tot ce se vedea pe geamuri: câmpul înverzit, păduri înverzite, livezi înflorite, lanuri de grâu mult crescut, ogoare arate și însămânțate proaspăt, terenuri nearate încă, lacuri, ape curgătoare, turme de oi și vite păscând. Totul era frumos în natură. În multe sate erau construite solarii, unde se cultivau legume, pe care agricultorii le desfac la orașe, obținând câștiguri serioase.

În această călătorie, am simțit cum mergea trenul în curbe, aplecându-se într-o parte și în alta. Era o zi cu soare puternic, pe care l-am simțit după razele de căldură care pătrundeau prin fereastra vagonului. În curbe, razele soarelui dispăreau, urmând să reapară când trenul revenea în linie dreaptă. Când trenul se oprea în stații, am simțit mirosul florilor din livezi, precum și mirosul reavăn al câmpului. În vagon, am simțit miros de tutun și câteodată de băutură, venit de la pasageri. În unele locuri mirosea a parfum de damă. Pe unele porțiuni, trenul se legăna în stânga sau în dreapta, producând dezechilibrul pasagerilor care se țineau de banchete. Eu mă sprijineam pe un picior, căutând să-mi păstrez echilibrul, cu ajutorul analizatorului vestibular.

Portul Giurgiu era la 4 kilometri de gară, așa că am mers până acolo cu un taxi. Dorind să cunosc o navă fluvială și să fac o călătorie pe Dunăre, am mers la căpetenia portului, împreună cu profesorul S., arătând scopul venirii noastre aici. Cu multă amabilitate, căpitanul portului, Ștefan, ne-a aprobat să facem o scurtă călătorie cu un remorcher, pe apele Dunării. Ne-am fi dorit să mergem cu vaporul dar nu circula în acel moment. Am făcut cunoștință cu domnul Ștefan, care era îmbrăcat în uniformă, cu grade pe umăr. Era un om înalt.

Plecând spre remorcherul "Rășinari", am trecut mai întâi pe un pod cu balustrade, de la capătul căruia am

pășit pe punte. Am simțit imediat un zgomot puternic, greu de identificat. Era zgomotul produs de sirena vasului. Am făcut cunoștință cu fiecare membru al echipajului, căutând să-i rețin după câte un semn distinctiv. Astfel, pe căpitanul acestei nave, domnul Horea Munteanu, l-am reținut după negul pe care îl avea pe partea dreaptă a feței. Era un om voinic, destul de gras. Pe ofițerul stagiar, Horea Sulică, l-am reținut după băătura pe care o avea pe palma stângă și după talia potrivită. Am mai cunoscut câțiva marinari și un mecanic al navei. Din acest echipaj, mai făcea parte și o bucătăreasă, pe nume Lina, pe care am reținut-o după degetele lungi și verigheta de pe mâna stângă.

După ce am cunoscut tot echipajul, am intuit părțile importante ale remorcherului. Am pipăit cu interes tot ce era posibil de pipăit. Am observat că remorcherul avea parter și etaj, fiind oval. Am intrat în cabina de comandă, unde am avut ocazia să intuiesc aparatura cu care se manevrează vasul. Am pipăit curios cârma și am făcut câteva manevre, după ce mi s-a explicat că, pentru a merge înainte, mânerul se deplasează spre stânga, pentru a merge înapoi, mânerul se deplasează spre dreapta iar pentru a stopa mersul, mânerul se pune în poziție verticală. Am intuit și pedala care se apasă cu piciorul pentru a suna sirena. Apăsând, s-a produs un vuiet puternic, pe care l-am perceput pe baza vibrațiilor produse, receptate prin tălpile membrelor inferioare.

Remorcherul a pornit, mergând încet la început, cu 5, 6 kilometri pe oră, dar mărinde viteza până la 28 km. Călătoria a durat circa 20 de minute. Am ajuns aproape de "Podul Prieteniei". Plecând cu viteză mică de pe loc, am simțit un zgomot mai redus, care s-a intensificat pe măsură ce viteza creștea. Perceperea am făcut-o tot pe baza vibrațiilor produse de motorul navei, care mi-au cuprins tot corpul. La pornire, am mers în sensul cursului

apei Dunării iar la înapoiere în sens invers, adică în amonte.

Pe tot drumul am stat în picioare, în acest fel putând să recepționez mai ușor tot ceea ce se petrecea în jur. Am simțit curenții de aer care mă izbeau pe frunte și pe față, ca un vânt cu presiune. Aerul era mai curat, mai moale, având un miros specific de apă curgătoare. Am simțit și mirosul de combustibil ars. Îmi pare rău că nu s-a putut să bag mâna în apă, să pot simți presiunea curenților de apă, deoarece nava avea câțiva metri înălțime."

În aprilie 1977, am mers la București cu profesorul Gh. Stancu să vizităm uzinele "Republica" și "23 August". Am avut ocazia să intuiesc, cât s-a putut, procesul de fabricare al țevelor și al locomotivelor. Am inclus în lucrarea de diplomă, integral, tot ce am pipăit acolo:

"În ziua de 23 aprilie 1977, am vizitat uzinele "Republica și "23 August" din București, însoțit fiind de dirigintele meu. Cu destulă greutate ni s-a aprobat să intrăm în incinta acestor uzine. Până la urmă, ni s-a pus la dispoziție câte un ghid, în fiecare uzină, care specialist fiind, a știut să ne dea informațiile necesare. La uzina "Republica", ne-a însoțit domnul maistru Caraiman iar la uzina "23 August", domnul technician Munteanu. Au fost amabili, mai ales domnul Caraiman, ducându-ne în secțiile importante și dându-ne lămuriri competente, cu referiere la procesul tehnologic.

Uzina "Republica", este profolată pe fabricarea țevelor, de la materia primă și până la produsul finit iar uzina "23 August", este profilată pe fabricarea locomotivelor hidraulice și a celor Diesel, electrice. Fiecare uzină are mai multe secții, toate contribuind la realizarea produsului finit. Spațiul în care își desfășoară activitatea este imens, numai uzina "23 August" având o

lungime de aproape 2 kilometri. Am vizitat o parte din secțiile care ne-au interesat mai mult, unde am putut percepe ce se întâmplă, pe baza analizatorilor rămași valizi.

La uzina "Republica", am intrat prima dată în secția de țevi laminate, unde de la primul pas făcut, m-a izbit mirosul specific de metal ars și diferite uleiuri. Aceste mirosuri erau răspândite și pluteau în toată hala, însoțindu-ne pe toată durata vizitei. La un moment dat a început să mă doară capul. După 15-16 metri parcurși, ne-a întâmpinat un aer deosebit de cald, care mi-a învăluit fruntea, fața și mâinile, aer provenit de la țevile înroșite, abia ieșite din cuptorul de laminat la cald. Mi s-a descris cum erau transportate automat-mecanic, pe niște instalații speciale, până la locul de răcire. Aceste țevi înroșite, au constituit sursa de încălzire a aerului din jur, radiind și ajungând în contact cu suprafața cutanată, de la o distanță de circa 3-4 metri. Apropiindu-mă de aceste țevi înroșite, care se deplasau cu o viteză destul de mare, nu am rezistat prea mult lângă ele, căci aerul era foarte fierbinte.

Deplasându-ne prin incinta halei, a trebuit să trecem pe anumite porțiuni, peste niște poduri-punți, fabricate din metal și lemn, prevăzute cu balustradă. Am mers cam greu, deoarece erau înguste. Pe toată durata vizitei, am simțit niște zguduituri permanente și puternice, ca un fel de tremurături, care proveneau de la motoarele strungurilor ce funcționau din plin. Ajungând în dreptul acestora, zgomotul a devenit și mai puternic. Nu am putut pipăi strungul în timpul funcționării dar am reușit să-i intuiesc părțile exterioare, însă zgomotul produs m-a făcut să nu rezist prea mult lângă el. Vibrațiile puternice mi-au produs senzații neplăcute, chiar de durere. Am pipăit apoi mai multe piese din metal, finisate, lucioase, alunecoase, de parcă ar fi fost unse cu ulei. De asemenea, am pipăit mai multe deșeuri metalice,

rămase după confecționarea pieselor, unele mai mici, de câțiva milimetri iar altele mai mari, de câțiva centimetri. Deșeurile metalice erau reci, spre deosebire de piesele abia ieșite din stung, care erau calde. Pipăiam totul cu atenție, să nu mă rănesc.

Plecând mai departe, spre cuptoare, nu am putut să ne apropiem prea mult, deoarece aerul era de-a dreptul fierbinte. Nici nu am putut estima ce temperatură era, dar cred că în interior, urca până la câteva mii de grade. Am vrut să măsoar cu pasul distanța până la cuptoare dar n-am putut. Mi s-a spus că de la locul în care ne-am oprit și până la cuptoare, sunt aproximativ 5-6 metri. Însoțitorul meu mă îndemna și mă trăgea după el să merg lângă cuptoare, însă fără rezultat. Sensibilitatea mea termică m-a împiedicat să mai fac vreun pas. Căldura era de nesuportat, mă ardea. Eram transpirat din cap și până în picioare. În același timp, am simțit un miros înțepător, înecăcios cu gust de acid. Când respiram, simțeam acidul în gură. Nările mă usturau iar ochii îmi lăcrimau, fapt ce m-a determinat să părăsesc repede acel loc. Simțeam nevoia de aer curat.

Ieșind din hala de țevi laminate la cald, ne-am îndreptat către a doua secție: secția de laminat la rece, care se află într-o hală, la aproximativ 350 de metri distanță de prima. De cum am ieșit, am simțit aerul rece și curat, care m-a înviorat. Am parcurs distanța pe jos, pe un teren natural, neasfaltat, plin de nisip, pietriș, pământ, gropi. Am traversat și o linie de cale ferată pe care erau vagoane ce trebuiau încărcate cu țevi și alte produse destinate nevoilor din țară și din străinătate. Am simțit sub picioare terenul tare, pietrele pe care am călcat, precum și nisipul zgrumțuros, care mi-au îngreunat mersul, având chiar și senzații de durere la tălpi. Înainte de a intra în hală, la un moment dat, am simțit sub picioare un zgomot puternic. Mi s-a spus că

este produs de un agregat, care demontează un rezervor uriaș, în care se depozita combustibilul. În locul rămas liber, avea să se depoziteze altceva. Acel rezervor era la vreo 15 metri distanță de noi, dar nu ne-am apropiat, ci ne-am continuat drumul.

Intrând în hala de țevi laminate la rece, am simțit un miros puternic de motorină și uleiuri, folosite de strunguri. După ceva timp, ne-am acomodat cu acel miros specific unei atare uzine. Imensa hală era plină de strunguri, de țevi metalice de diferite dimensiuni și de muncitori. Interesant că la strunguri, lucrau și multe femei tinere. Am simțit vibrații puternice, am pipăit mai multe strunguri și țevi de diferite calibre și lungimi. Punând palmele pe strunguri, am simțit trepidațiile lor, produse de motoare, precum și morosul de ulei de in și rapiță.

În hală mai erau câteva bazine, – băi –, în care erau substanțe chimice care se foloseau la spălarea și curățarea țevilor. Apropiindu-mă de aceste bazine, am simțit că ceva mă supără la respirație, îngreunându-mi-o. Erau mirosurile de acid clorhidric și altele. Către ieșirea din hală, am vizitat un alt bazin, situat într-o încăpere aparte, în care era leșia, cu care se curăța piesele motoarelor. Am recunoscut ușor mirosurile specifice. Părăsind hala, am coborât pe niște trepte destul de înalte, continuându-ne drumul spre locul de unde am pornit, în pavilionul uzinei. Am mulțumit domnului Caraiman pentru amabilitate și l-am rugat să transmită și conducerii aceleași urări.

Ne-am îndreptat apoi spre uzina "23 August", care nu era situată la mare distanță de "Republica". În trecut, aceste două uzine formau una singură și i se spunea "Malaxa", după numele proprietarului de atunci. Conducerea uzinei voia să știe cine suntem, de unde venim, dacă avem delegație și cu ce scop vrem să vizităm. După explicațiile de rigoare, ni s-a aprobat să

intrăm și să vizităm uzina sub îndrumarea domnului Munteanu. După cum am spus la început, uzina ocupa o suprafață de aproape 2 kilometri.

Și aici, ca și la cealaltă uzină, am vizitat câteva secții, care ne-au interesat mai mult. De la poartă și până la prima secție, cea de foraj, am mers vreo două sute de metri. Chiar la intrarea în hală, ne-a întâmpinat un miros neobișnuit, provenit de la metalul ars și de la uleiuri. Concomitent, sub tălpile picioarelor, terenul tremura din cauza zgomotului deosebit de puternic, produs de ciocanele pneumatice, care băteau și presau prin lovituri sincronice și asincronice, mai rar la început, apoi din ce în ce mai alert, barele metalice, până luau forma dorită a produsului finit. Aceste bare erau necesare mai ales pentru locomotivele hidraulice, care se asamblau în altă hală. Apropiindu-mă de ciocanele pneumatice, cam la doi trei pași, am simțit că temperatura era ridicată. Vibrațiile produse de bătăi mi-au atins fața și mâinile. Mi-am dat seama că pentru a putea fi îndoite, țevile trebuiau încălzite în cuptor, spre a deveni mai maleabile. Am mai intuit și bazinele în care se curățau produsele finite. Am simțit și aici mirosurile specifice.

Ieșind din această secție, am mers mai departe vreo cinci sute de metri, până am ajuns la locul în care se asamblau locomotivele hidraulice. Înainte de intrare am traversat linia ferată, dându-mi seama că aici ar trebui să fie parcate locomotivele. Am fost întâmpinați de câțiva muncitori, care ne-au dat anumite informații. Eu, curios fiind să știu mai bine cum arată o locomotivă (am mai pipăit una în Gara de Nord din București, dar sumar, căci nu mi s-a permis să mă urc în ea), am rugat mecanicii să-mi dea voie să mă urc în cabină alături de însoțitorul meu care să-mi descrie fiecare element în parte. Am primit acceptul, după care am urcat. M-am prins bine de două bare, după care am pășit pe cele două trepte, până în cabină. Am pipăit tabloul de comandă, sistemul de

frânare, scaunul pe care stă mecanicul și altele. Pornindu-se motorul, am simțit zgomotul și trepidațiile locomotivei, prin tălpile picioarelor. Când motorul și-a intensificat turația, zgomotul a crescut iar corpul meu dârdâia o dată cu locomotiva. Ne-am strecurat cu foarte mare greutate prin niște culoare înguste, până ce am ajuns la cabina motorului, pe care l-am pipăit. Am observat că are un angrenaj complicat. Peste tot mirosea a ulei și a motorină.

După ce am coborât pe ușa din spate a locomotivei, am mers pe lângă ea să-mi dau seama câți metri are. Era lungă de 7 metri și 20 de centimetri, având o greutate de 78 tone. Pipăind, am observat că în față are faruri și un cârlig gros, pentru a remorca vagoanele. Tot acolo, am mai intuit și locomotivele Diesel, de tip bulgăresc, care sunt puțin mai mici decât cele hidraulice, de tip românesc. Mi s-a spus că o mare parte din locomotivele fabricate aici, se exportă în multe țări de pe aproape toate continentele. M-a bucurat mult această veste.

Mulțumind muncitorilor, am plecat mai departe trecând pe lângă alte secții, până am ajuns la hala în care se finisau roțile și alte componente ale locomotivelor. Aici se și montau pe bancul de probă. Am pipăit mai multe roți de diferite mărimi, osii și alte piese. Erau netede și îmi aluneceau degetele pe partea carosabilă dar în rest erau aspre la pipăit. Am încercat să ridic o roată și alte piese dar nu am reușit. Am observat că sunt foarte grele.

Ne-am întors spre poarta, după care ne-am luat rămas bun de la cei care ne-au îndrumat, mulțumindu-le pentru bunăvoința de a ne înlesni vizitarea acestei uriașe uzine care este o mândrie a țării.

Vizitând aceste mari uzine din capitala țării noastre, mi-am dat seama că muncitorii lucrau în condiții bune, depunând mult efort pentru a se obține produse de cea mai bună calitate. Observând munca depusă, mi-am

dat seama că acești oameni trebuie apreciați și mai mult decât până acum.”

La București, am mai vizitat atelierelor de confecții din cadrul școlii de Nevăzători. Tot ce am intuit acolo, am introdus în lucrarea de diplomă:

“Fiind în București, pentru a-mi putea strânge material bogat, necesar lucrării de stat, am hotărât să vizităm toate atelierelor Centrului Școlar nr. 1, unde își desfășoară elevii nevăzători orele de practică.

Luni, 25 a IV-a 1977, am vizitat atelierul de perii al acestei școli, împreună cu domnul maistru Nicolae Hațegan, care mi-a explicat pe scurt alcătuirea fiecărei mașini ce servește la confecționarea tuturor sortimentelor de perii.

Intrând în atelier, am putut observa bancurile de lucru la care elevii confecționau periile. Avansând în încăperea, am reușit să percep cu ajutorul analizatorului tactil, așa-zisa foarfecă mecanică, bancher, care se folosește la tunderea manuală a periilor. Intrând în cea de-a doua cameră a atelierului, am intuit nicovala de montat capacele periilor și mașina electrică de tuns perii, a cărei funcționări am înregistrat-o prin analizatorul vibratil. Întorcându-mă spre ieșire, am intuit mașina manuală de croit material, al cărei formă și structură o cunoșteam încă de la școala din Cluj-Napoca, unde am învățat să confecționez perii, sub îndrumarea maistrului nevăzător, Roman Dănilă.

Spunându-i domnului Hațegan că îmi este cunoscută această meserie, mi-a dat o montură cu capac, lustru, mărimea a II-a și material, pentru a realiza o perie. Ținând materialul în mână dreaptă și montura fără capac în cea stângă, introduceam materialul în găuri, încordându-mi mușchii palmei. În timpul confecționării periei, am simțit prin tălpile picioarelor și prin mușchii coapsei, vibrația produsă de strungul din atelierul de

lăcătușerie, aflat în vecinătate. După ce am terminat peria, domnul maistru mi-a arătat cum să o tund electric, după care mi-a dat-o mie să o amintire.

În pauza regulamentară a elevilor, am rămas în atelier să mai confecționez o perie, pe care am terminat-o după multă sânguință. Era același tip ca și prima. În încăperi era un miros de vâscoză, material sintetic pentru confecționarea unor sortimente de perii utilizate în cadrul unor întreprinderi textile, la curățatul războaielor de țesut. Acest lucru l-am recepționat cu ajutorul analizatorului olfactiv.

La ieșirea din atelier, am intuit pe o masă, diferite monturi care aveau să devină perii. La plecare, i-am mulțumit domnului maistru pentru amabilitatea cu care m-a ajutat să cunosc multe lucruri interesante. Sunt sigur că prin demonstrațiile practice pe care le-am făcut aici și prin modul în care am intuit toate mașinile folosite în atelier, am reușit să las o impresie plăcută despre felul cum un nevăzător surd se poate afirma în anumite domenii de activitate.

Continuând seria vizitelor întreprinse cu scopul de a-mi aduna material, am vizitat rând pe rând atelierele școlii. Am intrat în atelierul de tâmplărie mecanică, unde am sesizat rapid, prin intermediul analizatorului olfactiv, mirosul proaspăt de lemn, care urma să fie prelucrat. Nu am putut sesiza nici o vibrație, trepidație, deoarece mașinile nu erau puse în funcțiune. Am intuit diferite obiecte confecționate de elevii ambliopi care lucrează aici, cu ajutorul simțului tactil, care la mine este foarte dezvoltat.

Ieșind din atelierul de tâmplărie, am intrat în cel de măhuri, unde, m-a năpădit mirosul puternic al paielor de sorg. Aici, domnul maistru, mi-a explicat modalitatea de confecționare a măturilor. Prin urmare, am înțeles că pentru a confecționa o mătură, este nevoie mai întâi de coadă, sorg, sârmă și cuie. Aceasta se realizează cu

ajutorul mașinii de legat. În atelier, fiecare elev execută câte o operație. Nu am simțit nici o vibrație, deoarece nu existau mașini electrice, cele de legat fiind manuale.

Ultimul atelier pe care l-am vizitat, a fost cel de cartonaj. Aici, elevii confecționau cutii din carton, de diferite mărimi. De la intrare, am simțit mirosul de praf, al cartoanelor. Am sesizat și vibrațiile produse de mașina care croiește materialul. Am observat apoi, cum elevii cu deficiențe de vedere, executau diferite operațiuni indicate de maistri. Am mai intuit, înainte de plecare, banda rulantă pe care erau trimise cutiile capsate.

După cum se știe, Clujul este un oraș dezvoltat, având nenumărate posibilități de recreere. Grădina Botanică, este un obiectiv major al orașului, beneficiind de numeroase plante exotice și nu numai. De multe ori am vizitat acest loc frumos dar în 1976, alături de dirigintele meu Gheorghe Stancu, am revenit la Grădina Botanică din dorința de a culege material pentru lucrarea mea de diplomă:

"Fiind o zi de primăvară frumoasă, cu cer senin, pe la ora 10 dimineață m-am pomenit că intră cineva în camera mea, pe neașteptate. Am simțit curentul de aer care s-a produs când s-a deschis ușa (era și fereastra puțin deschisă), precum și vibrațiile pașilor care apăsau parchetul. Am tresărit, după care m-am ridicat repede de pe scaun, întinzând brațele să indentific cine a intrat în clasă. Am găsit acea persoană, care mi-a dat mâna în semn de salut și mi-a arătat semnul distinctiv. Era dirigintele meu. Mi-a spus că fiind vremea așa de frumoasă, a venit să mă scoată în oraș, unde vom vizita mai multe obiective. Nu planificasem nimic pentru acea zi, însă m-a bucurat inițiativa domnului profesor așa că m-am echipat repede și am plecat spre stația de troleibuz, aflată peste drum de școala de nevăzători, unde eram cazat. Mă tot gândeam, oare unde vom

merge? Eram curios și îl tot întrebam pe dirigintele meu, dar nu mi-a spus. A vrut să-mi facă o surpriză și anume, să mă pună în situația de a recunoaște un anumit obiectiv, pe care urma să-l vizităm.

În timp ce așteptam sosirea troleibuzului nr. 2, am simțit diferite zgomote, unele mai puternice, altele mai slabe, produse de autovehiculele care circulau în fața noastră. Le-am recunoscut după vibrațiile produse pe asfalt și în aer, ca și după mirosul de combustibil. Mersul cu troleibuzul a fost scurt, numai patru stații. În timpul călătoriei, stând pe scaun, am simțit zdruncinături, mai ales prin locurile puțin accidentate. Punând palmele pe bară sau pe fereastră, am simțit cum tremurau în timpul mersului. Chiar și când troleibuzul stătea la stop sau în stație, am simțit vibrațiile ușoare, produse de motorul electric, care erau plăcute și nu mă deranjau. Din când în când s-au produs și niște smucituri sau legănări, din cauza frânării sau pornirii bruște a motorului, încât m-au săltat de pe scaun sau m-au aplecat în față ori într-o parte. A trebuit să mă țin bine cu ambele mâini de barele din față și să-mi fixez bine tălpile pe podeaua troleibuzului. Restabilirea echilibrului, s-a produs pe baza reflexelor condiționate precum și datorită experienței mele anterioare. În aceste situații, analizatorul labirintic a fost intens solicitat.

După ce am coborât din troleibuz, ne-am îndreptat spre obiectivul dorit. După ce am intrat pe poartă, am mers la cabina portarului, care ne-a lăsat să mergem la birou, pentru a ni se aproba să vizităm obiectivul. De cum am intrat în incintă, am simțit mirosul de bălegar, de gunoi, care venea din partea stângă. Luând-o într-acolo, într-adevăr era o grămadă de îngrășământ pentru flori. Am luat puțin îngrășământ în mână, l-am mirosit, l-am frământat și am observat că este compus din pământ, nisip, frunze descompuse și bălegar de vite.

Plecând mai departe, am dat peste niște căsuțe din sticlă, pline cu flori. Pe marginea drumului, erau nenumărate plante. Mi-am dat seama că ne aflăm în preajma unor sere de flori. Aceste sere se puteau găsi doar în grădina botanică. Domnul Aurel, tehnician biolog, ne-a permis să vizităm serele cu plante exotice. De cum am intrat în prima seră, unde lucra o doamnă la întreținere, am simțit un aer foarte cald și un miros specific de flori și de pământ. Aerul nu mă jena la respirație dar fiind foarte cald, m-am străduit să mă acomodez. Am pipăit și mirosit diferite plante exotice, dintre care: Drosera, cu frunze lungi, între 30 și 60 de centimetri, ca niște săgeți și cu flori albe, nemirositoare, Filodendronul, cu tulpină lemnoasă, frunze mari, palmate și crestate, cu rădăcini în pământ și aeriene, Senziteria Aurius, plantă cu frunze în formă de săgeată, cu multă clorofilă și nervuri colorite, Agave Americană, o plantă din neamul spinilor, nu prea înaltă, dar cu frunzele groase, în formă de săgeată, având vârf ascuțit; înflorește o dată pe an. În timp ce am pipăit-o, m-am înțepat, trăgându-mi repede mâna.

Am mai pipăit multe flori, cu denumiri latine, cele mai multe de apartament. Printre florile întâlnite mai amintesc: Ficusul, Dracena Indiană, Coleus (plantă înrudită cu urzica), Begoniile (de diferite forme și culori) etc. De o gingășie aparte mi s-au părut: viorelele, care au frunze mici și late la pământ, cu flori mov, lalelele, de diferite feluri, policrome, având frunze lungi ca niște săgeți, iar corola sprijinindu-se pe o tulpină lungă, ca un tub, crizantemele, cu frunze în formă de inimă, crestate pe margine, și cu o eflorescență bogată.

Într-o seră, am intuit un aparat portabil, pe două roți (un fel de cărucior), prevăzut cu un butoiăș de insecticid, din care se împrăștie substanțe care îndepărtează dăunătorii florilor. Soluția din butoiăș, mirosea ca varza murată.

În fiecare seră, am găsit câte un bazin din beton, cu apă, din care se udă florile, cu ajutorul furtunului din cauciuc. În toate serele vizitate, temperatura era peste 30 de grade, așa se vedea pe termometru. Pentru aerisire, se ridică din când în când ferestre din acoperiș sau se deschid ușile.

Mulțumind celor care ne-au primit, am plecat spre un alt obiectiv, de care însoțitorul meu nu mi-a spus nimic. Urma să descopăr eu, cu ajutorul simțurilor valide, locul în care urma să mă aflu."

Un alt obiectiv vizitat, a fost curățătoria orașului, despre care am amintit în lucrarea de diplomă următoarele:

"Ajungând în fața obiectivului ce urma să-l vizităm, am așteptat la poartă circa 10 minute, să ni se deschidă. Era o poartă solidă, din metal. Intrând în curte, am simțit un amalgam de mirosuri (de substanțe chimice, mirosul aburilor de haine spălate etc). Încă nu-mi dădusem seama unde am putea fi. Ajungând la ușă, unde am fost întâmpinați de portarul căruia i-am spus cine suntem și cu ce scop am venit, mirosul s-a simțit și mai bine. Mi-am dat seama că suntem la spălătoria orașului iar însoțitorul meu mi-a confirmat, fapt care m-a făcut să radiez de fericire, deoarece ghicisem obiectivul.

Am fost conduși de cineva până la etajul II, unde era biroul doamnei șefe Tuțui. Pe traseul urmat până acolo, am simțit aceste mirosuri care s-au intensificat. Am făcut cunoștință cu doamna șefă, femeie potrivită ca statură, cu păr scurt și degete lungi. Dânsa ne-a condus prin toate sălile acestui etaj, în care erau ateliere de călcat rufe, lenjerii și alte articole curățate. Am pipăit lenjeria, hainele, plapume, covoare. Peste tot plutea mirosul specific de splălătorie și călătorie. Apropiindu-ne de un aparat electric de călcat, am simțit presiunea vaporilor (aburilor) și temperatura ridicată la care se

călca. Am pipăit haine, lenjerii, înainte de a fi călcate și după aceea. După călcare, erau mai fine, mai catifelate și miroseau a curat. Erau fel de fel de articole, chiar și uniforme militare. La acest etaj, l-am cunoscut și pe domnul președinte Vinți, om bine legat, potrivit de înalt și destul de gras.

La etajul I, unde erau secțiile de spălătorie și vopsitorie, am fost conduși de o altă doamnă, care ne-a dat informațiile necesare. Înainte de spălare, lenjeria era sortată, înmuiată și apoi spălată cu săpun sau detergenți, în mașini de spălat mari, după care se storcea automat și era dusă într-o cameră specială la uscat. Am pipăit acele mașini de spălat și am simțit vibrațiile produse de motor. Detergenții, ca și acizii folosiți pentru albire, aveau un miros înțepător. M-am apropiat de un bidon mare în care era acidul azotic sau apa tare, însă nu am rezistat nici zece secunde, îndepărtându-mă automat, datorită tăriei mirosului. Ochii mi-au lăcrimat instant iar nasul mă ustura puternic. În timpul funcționării motoarelor, întregul Plafon vibra.

Deschizându-se ușa la spălătorie, a ieșit un aer cald și un miros greu și apăsător. Nu am putut intra în acea încăpere datorită temperaturii ridicate și a mirosului înecăcios.

La secția de vopsitorie, am observat că sunt mai multe cazane de aramă, de mare capacitate, unde se fierbea soluția chimică, pe culori, în care se introduceau hainele ce trebuiau vopsite. Am pipăit un cazan, simțind că este cald. În toată secția, plutea mirosul specific de vopsea și de substanțe chimice.

Deplasându-ne de la vopsitorie către uscătorie, am simțit un curent de aer puternic care îmi mișca hainele de pe mine. Întinzând brațele în direcția de unde venea curentul, am dat de sursa lui: două ventilatoare paralelipipedice, montate în perete, care erau în plină funcționare.

La parter, conduși de doamna șefă Tuțui, am vizitat ultima secție – curățătoria. Erau încăperi pline cu fel de fel de materiale pentru curățat, costume de haine civile, uniforme militare, covoare, păături etc. Pentru curățare, se folosesc diferite substanțe chimice. Uscarea se face în niște mașini mari, prevăzute cu vizor, prin care se vede cum este purtat materialul de jur împrejur. Punând mâna pe aceste aparate, am simțit că sunt calde. De asemenea, am simțit vibrațiile produse de motor.

Mulțumind conducerii, am plecat din această întreprindere. În timp ce așteptam autobuzul în stație, am simțit cum treceau automobilele în ambele sensuri. La un moment dat, am perceput o puternică pocnitură, care a produs o vibrație ciudată. I-am comunicat însoțitorului meu ce am simțit iar el mi-a spus că a explodat un cauciuc al unui tir și a produs un zgomot puternic.”

În perioada 13-14 mai 1977, a avut loc la Cluj o Sesiune Științifică, în cadrul căreia s-au prezentat multe referate, printre care unul al meu și altul, al lectorului universitar Valer Mare. Iată ce a relatat atunci, profesorul meu:

“Surdocecitatea ca problemă psihologică”

Referat prezentat la Sesiunea Științifică 13-14 mai 1977

Dimensiunile problemei pe care m-am încumetat s-o abordez aici, sunt atât de impresionante încât mărturisesc sincer, mă simt de-a dreptul stânjenit. Este vorba incontestabil, de un eveniment unic în analele psihologiei (și nu numai ale psihologiei; în egală măsură, cel puțin ale pedagogiei) din țara noastră: educarea și umanizarea unui copil fără auz și fără vedere, pe nume Vasile Adamescu.

Astăzi suntem în situația de a face un bilanț pozitiv al unui eveniment psihopedagogic ieșit din comun, inițiat și realizat, a-și spune, într-o manieră ireproșabilă (ținând seama de o serie de condiții obiective și subiective), aici în orașul nostru, cu participarea plină de dăruire și entuziasm a unui număr de oameni cu inimă mare. Îngăduiți-mi să menționez cu acest prilej, în semn de omagiu mai întâi, numele profesoarei Florica Sandu, astăzi pensionară, care a pus temelia întregii acțiuni, învingând greutăți de neînchipuit. Au mai lucrat alături de ea, continuându-i munca cu aceeași pricepere și cu un impresionant devotament, profesorul Gheorghe Stancu, profesoara Georgeta Damian și mulți alții, pe care, cu regret, nu-i putem numi aici și acum.

Consider de asemenea nimerit, să relev meritul colectivului catedrei de Psihologie, de la Universitatea din Cluj-Napoca.

Numeroase și importante sunt implicațiile acestui neobișnuit experiment psihopedagogic. Este în primul rând un act de o neasemuită frumusețe etică, o energie vie a umanismului socialist, care pune omul mai presus de orice. Societatea noastră a pus la dispoziție toate mijloacele materiale și morale pentru ca, pornind de la stadiul de ființă pur biologică, Vasile Adamescu să devină om, în sensul autentic al cuvântului, în urma unui proces intensiv de umanizare, mai exact, făurire literalmente de confecționare pas cu pas, a personalității, a conștiinței sale.

În cele ce urmează, aș dori să mă refer pe scurt, la semnificația științifică și unele concluzii teoretice și practice, pe care le putem desprinde din analiza cazului Vasile Adamescu.

1. Se cuvine să subliniem, înainte de toate, că surdocecitatea nu este cum se afirmă, o problemă îngustă, care vizează doar o disciplină de strictă specialitate - tiflosurdopsihologia, sau cel mult

defectologia, în ansamblul său. Nicidecum! Semnificația surdocecității, depășește cu mult aceste limite, având o valoare considerabilă, nu numai pentru științele psihologice și pedagogice, ci pentru întregul sistem de științe care se ocupă de om, implicit pentru filosofie. Ar fi poate cazul, să spunem, cu regret, în spirit autocritic, că n-am înțeles în întregime și de la început, dimensiunile reale ale acțiunii noastre, ca urmare, multe momente ale desfășurării acestui experiment unic, ne-au scăpat iremediabil, fără posibilitate de a reconstitui evenimentele petrecute.

2. Surdocecitatea, pune la îndemâna cercetătorului, un material experimental de o inestimabilă valoare științifică, încât avea perfectă dreptate psihologul D. B. Elconin, atunci când spunea: "Casa de Copii de la Zagorsk (o instituție pentru copii orbi surzi) este pentru psihologi și pedagogi, ceea ce este un sincrofazon pentru fizicieni", ceea ce înseamnă că și noi avem la Cluj, un mic sincrofazon psihopedagogic

Desigur, psihologii și pedagogii, fac în mod curent cercetări asupra copiilor, asupra oamenilor adulți. Dar omul normal din punct de vedere biologic, este adesea un obiect mult prea complex chiar și pentru metodele de cercetare dotate cu cele mai moderne mijloace tehnice. Intervin atâtea variabile independente care determină dezvoltarea psihică a copilului, desfășurarea activității psihice la un moment dat, încât este aproape imposibil să se pună în evidență factorii cauzali, autentici. Multe probleme cardinale din acest domeniu au rămas până în prezent fără răspuns, tocmai datorită faptului că, în soluționarea lor, nu poate fi folosit omul, și se recurge la câini, la iepuri, la cobai.

3. Cazurile de instruire reușită a nevăzătorilor-surzi, inclusiv a lui V. Adamescu, relevă printre altele, că integritatea morfofuncțională a creierului, nu este afectată de această catastrofală privare senzorială din

fragedă copilărie, timp de decenii. Absența aproape totală a aferențelor vizuale și auditive, n-a dus la dereglarea mecanismelor cerebrale ale activității psihice. Și să nu uităm, că după o opinie răspândită a fiziologilor, suprimarea acestor canale senzoriale principale, ar trebui să ducă inevitabil, la degradarea centrilor corespunzători din creier.

Faptele de care dispune, pun într-o lumină nouă constatările referitoare la efectele izolării subiecților în cabine speciale, care modelează, printre altele, condițiile zborului cosmic. Este știut că - foamea informațională - a creierului, ca urmare a privării senzoriale, duce la grave tulburări psihice (halucinații, manifestări psihotice etc). Conduita lui V. Adamescu demonstrează că aceste efecte nu sunt inevitabile: creierul poate fi obișnuit să reziste orientându-și activitatea în altă direcție, fără să devieze de la normă. În orice caz, psihologia cosmică are ce învăța de aici!

4. Rezervele uriașe ale creierului, posibilitățile sale compensatorii, aproape nelimitate, sunt puse în evidență de încă o împrejurare, aș spune specifică reabilitării lui V. Adamescu și anume, este vorba de faptul că instrucția lui sistematică, a început abia de la 11 ani, după ce la doi ani și jumătate și-a pierdut concomitent văzul și auzul. În acest interval, a dus mai curând o viață de plantă, fiind crescut la țară de bunica sa. Cei care l-au văzut când a sosit la Liceul de Nevăzători din Cluj, pot confirma. Regretabil este faptul, că n-am înregistrat pe peliculă, conduita lui de atunci. Dintre toate cazurile cunoscute de orbi surzi reabiliți, cred că este singurul care a reușit să învingă atât de categoric efectele acestui enorm decalaj educativ. Într-adevăr, teoretic, V Adamescu nu avea nicio șansă, deoarece intervenise un gol de aproape nouă ani, în care dezvoltarea sa psihică a fost aproape complet întreruptă, suprimată, în perioada cea mai fertilă a copilăriei.

Performanțele lui demonstrează în mod elocvent, că nici o asemenea tragedie, nu are întotdeauna consecințe fatale. În orice caz, creierul său a rezistat și la această grea încercare, care a urmat pierderii auzului și văzului.

5. Studiul atent al cazurilor de surdocecitate, contribuie substanțial la elucidarea problemei relației dintre ceea ce este ereditar și ceea ce este dobândit în dezvoltarea psihică a omului. Pe această temă, se poartă de multă vreme o dispută vehementă între diverse tabere științifice, care pun în joc tot felul de argumente, unele teoretice, deductive, altele experimentale.

La o extremă se situează curentul motivist, care susține că elementele necesare apariției psihicului, determinate genetic, sunt deja prezente la naștere, și că este suficient să li se lase timp ca să se dezvolte. Inițial, deși prezent, psihicul nu poate fi detectat.

Curentul opus, susține că, prezența creierului nu este suficientă pentru ca fenomenele psihice să se producă. Rolul mecanismelor cerebrale, determinate ele însele, nu numai genetic, ci în mare măsură, de experiența anterioară, este de a recepționa, de a modela, de a combina, de a stoca, informația primită și nu de a o crea. Creierul, cu toate genele sale – scrie cunoscutul fiziolog Delgado – nu este suficient pentru ca psihicul să se dezvolte în absența informației provenite din afară. Fără conținutul acestei informații, n-ar exista structura psihică.

Afirmația este justă, dar, argumentarea este subredă, în orice caz ipotetică, atâta vreme cît nu există dovezi experimentale nemijlocite. Iată ce scrie în această privință Delgado: dacă am putea lăsa o ființă umană să se dezvolte din punct de vedere fizic timp de câțiva ani, în condițiile unei privări senzoriale totale, am putea stabili precis dacă, apariția activității psihice depinde de factorii extracerebrali negenetici. Eu pot prevedea, că o

asemenea ființă ar fi complet lipsită de funcții psihice. Creierul ar rămâne gol și lipsit de idei; el n-ar avea nici memorie și n-ar fi capabil să înțeleagă ce se petrece în jurul său. Deși matur din punct de vedere fizic, sub aspect intelectual, el ar rămâne tot atât de primitive, ca și în momentul nașterii. Un asemenea experiment, firește, susține Delgado, nu poate fi realizat.

Ba se poate! Spunem noi. Ceva similar se realizează din când în când

Iată deci, unde pot găsi neurofizilogii și psihologii angajați în această dezbatere științifică, fundamentarea experimentală a poziției exprimate atât de limpede de Delgado.

Tot aici, inclusiv în studierea cazului V. Adamescu, poate găsi o confirmare solidă, susținută la catedra noastră de profesorii Al. Roșca și B. Zorgo, cu privire la natura socială a conștiinței, a personalității omului.

6. În fine, să mai menționăm contribuția cazurilor de surdocecitate la întemeierea principiului echivalenței informaționale, care stă la baza activității analizatorilor. Așa cum va reieși din referatul pregătit de V. Adamescu, este uimitoare asemănarea imaginilor pe care le are nevăzătorul surd despre lume și imaginile noastre. Citind pasajele în care descrie natura de exemplu, sau privindu-i desenele, ai impresia că el vede și aude. La ce ne conduce această situație. Mai întâi că, limbajul folosit de diferite căi aferente, senzoriale, precum și de întregul sistem nervos este același, și anume limbajul sau codul fiziologic al impulsurilor nervoase (în sistem linar: da - nu).

Această unitate a codului nervos stă la baza echivalenței informaționale a analizatorilor valizi și a celor lezați, vizual și auditiv. Pe căile senzoriale intacte, circulă impulsuri nervoase care poartă un conținut informațional

echivalent, dacă nu identic, cu conținutul informațional pe care îl poartă omul obișnuit.

Ar mai fi de adăugat că, acest conținut informațional, de care dispune în prezent Adamescu, s-a constituit sub acțiunea factorilor de mediu și mai ales socio-cultural, educativ, (adica a semenilor săi care văd și aud).

Semnificativ în această privință, este o relatare referitoare la studenții nevăzători surzi de la Facultatea de Psihologie din Moscova. În cadrul unei conferințe susținute de acești studenți, un auditor întreabă: - nu cumva experimental dumneavoastră contrazice o teză fundamentală a sugestiei materialiste: "Nihil est in intellectum guard non prius fuerit insensum." Deoarece ei nu văd și nu aud nimic, și totuși reflectă realitatea, înțeleg lucrurile, la fel ca noi.

Unul dintre studenții nevăzători surzi, a dat următorul răspuns: - Dar cine va spus că noi nu vedem și nu auzim nimic. Noi vedem și auzim, cu ochii și cu urechile tuturor prietenilor noștri, ai tuturor oamenilor, ai întregii soceietăți.

Într-adevăr, aceasta este într-o formulă lupidară, esența filosofiei marxiste despre natura socială, a psihicului omului. Noi toți vedem, auzim, simțim, gândim, cu ochii, cu urechile, cu inima, cu mintea întregii omeniri.

Iată câteva dintre problemele la soluționarea cărora poate contribui studierea surdocecității.

În altă ordine de idei, Vasile Adamescu este sau, mai exact, ar trebui să devină un adevărat simbol, pe de o parte, a resurselor creierului uman și pe de altă parte al puterii educației. Într-adevăr, dacă un om lipsit de văz și de auz, care a vegetat timp de aproape nouă ani în

perioada atât de receptivă a copilăriei, a putut să ajungă la acest nivel de dezvoltare psihică, intelectuală, ne întrebăm la ce nivel ne putem ridica noi, care dispunem de ochi, de urechi, și am putut și putem beneficia de condițiile optime create de societate?

Oricum, parafrazându-l pe M. Gorki (care s-a referit la O. Skorohodova), cred că sunt îndreptățit să afirm că "prin ceea ce a devenit, prin tot ceea ce a făcut știința pentru el, Vasile Adamescu servește și va servi umanitatea."

Avem în fața noastră o strălucită biruință a spiritului, a rațiunii umane, asupra corpului, asupra materiei sau cu o altă formulare, o biruință a materiei asupra sa însăși."

Odată cu susținerea lucrării de diplomă, s-a încheiat o perioadă frumoasă a vieții mele și anume studenția. Eram fericit că am învins toate lipsurile și greutățile întâmpinate în facultate și că am reușit să obțin rezultate satisfăcătoare. Așadar, făcusem 18 ani de școală în loc de 12, deoarece a fost nevoie de mai mult timp ca să pot parcurge toată programa școlară și încă 4 ani de facultate. În 22 de ani de studiu, am învățat mult, am citit și m-am străduit să compensez lipsa simțurilor atât de importante. Din liceu, am început să socotesc câte ore am studiat. În 6 ani, am petrecut circa 16200 ore printre cărți și caiete. În cei 4 ani de facultate, am studiat circa 12800 ore plus încă 500 pentru lucrarea de diplomă. Așadar, în liceu și facultate, am studiat 29500 ore. La toate acestea se pot adăuga și orele de studiu din ciclul primar și cel gimnazial; probabil că sunt în total în jur de 50000 ore de studiu. De atât a fost nevoie pentru a mă recupera și umaniza.

În foaia mea matricolă din anii de studenție, mi s-au trecut toate notele pe care le-am obținut la examene:

Anul I: 1973-1974

1. Anatomia, fiziologia și igiena omului – 9 și 10 (am dat două examene alături de Conf. Univ. Dr. V. Toma, dintre care unul în data de 22 a XII-a 1973)

2. Psihologie generală – 8 și 8 (două examene alături de Prof. B. Zorgo, dintre care unul pe data de 16 a XII-a 1973).

3. Filozofie și istoria filozofiei – 9. (examen susținut pe data de 20 a VI-a 1974)

4. Pedagogie generală – 9, (examen dat alături de Prof. Simion, în data de 13 a V-a 1974)

5. Desen didactic, modelaj și lucru manual – 10. (la această materie nu am întâmpinat nicio dificultate deoarece mă pasionau activitățile manuale).

6. Mijloace audio-vizuale – 9.

7. Limba franceză – 8.

8. Practica producției – 10.

9. Educație fizică – scutit.

Anul II: 1974-1975

1. Ritmică și cultură fizică medicală – 10.

2. Limba română contemporană – 10. (examenul l-am susținut în data de 21 a XII-a 1974, alături de Prof. S. Tomuş)

3. Economie politică – 9. (examenul l-am susținut în data de 18 a VI-a 1975)

4. Psihologia copilului – 9, (examenul l-am susținut în data de 27 a V-a 1975, alături de Prof. A. Chircev).

5. Introducere în psihologie și statistică – 8, (examenul l-am susținut alături de Prof. I. Radu, în data de 11 a V-a 1975).

6. Istoria literaturii române – 10.

7. Limba franceză – 10, (examen susținut pe data de 30 a VIII-a 1975, alături de Prof. M. Toader).

5. Practică productivă – 10.

6. Educație fizică – scutit.

Anul III: 1975-1976

1. Limba română contemporană – 10.
2. Istoria literaturii române – 10.
3. Socialism științific – 10.
4. Surdologie – 10. (această materie mi-a fost predată de Lectorul Universitar Valer Mare).
5. Tiflogie – 10.
6. Oligofrenologie – 10.
7. Practică pedagogică în școli speciale – 10.
8. Limba franceză – 10.
9. Psihologie juridică – 8.
10. Practică productivă – 10.

Anul IV. 1976-1977

1. Etică – 10
2. Neuropatie și psihiatrie infantilă – 10.
3. Psihodiagnostic – 8.
4. Logopedie – 10.
5. Didactica și metodică predării în școlile speciale (vizuali) – 10.
6. Didactică și metodică specială (auditivi) – 10.
7. Practică pedagogică în școli speciale – 10.
8. Problemele fundamentale ale istoriei patriei și PCR -10

Amintirile colegilor de facultate

Au trecut 40 de ani de la terminarea facultății iar timpul a făcut ca legăturile dintre noi să se piardă. Ne-am împrăștiat prin diferite locuri. Am reușit totuși să mai găsim pe câțiva din foștii colegi pe care i-am rugat să

scrie câteva gânduri despre acea perioadă minunată pe care am petrecut-o împreună.

Rodica Sora, căsătorită Vâtcă, spune: "Îmi amintesc prima zi de curs, când cu emoție am pășit pe scările Universității "Babeș-Bolyai", căutând sala de curs. Era la etajul I, unde un grup de studenți, povesteau în fața sălii. Eu am intrat și m-am așezat în ultima bancă așteptând venirea profesorului... Nu cunoșteam pe nimeni..

A intrat domnul profesor, s-a prezentat ca fiind profesorul nostru pentru disciplina Oligo-Psihologia deficiențelor mintali, Druțu (care din păcate nu mai este printre noi). Pentru a ne cunoaște mai bine, a făcut prezența. Am descoperit că erau doar doi băieți, restul eram fete. Pe unul dintre băieți, Liviu Bugiu, l-am recunoscut imediat, era liderul grupului de studenți pe care îi întâlнисem în fața sălii de curs. Al doilea băiat stătea izolat într-un colț al sălii. Era Nicolae Plopeanu, un băiat cu tulburări motorii, care mai târziu observasem că îi afectase puțin mersul și vorbirea. Spre sfârșit ni s-a comunicat că mai avem un coleg-băiat, cu dublă deficiență, Vasile Adamescu, care urmează să apară. Din acel moment toți colegii începusem să fim agitați, curioși, cu ochii ațintiți spre ușă, cu siguranță nici unul dintre noi nu ne mai puteam concentra prea mult asupra celorlalte sugestii și recomandări comunicate de domnul profesor.

Nu trecuse mult timp, când se deschide ușa și intră mult așteptatul nostru coleg, Vasile Adamescu, însoțit de un "domn" care îi sprijinea brațul și mereu îi scria în palmă. Era domnul profesor Valer Mare, despre care aflasem că urma să fie profesorul nostru la disciplina Surdologie – Psihologia deficiențelor de auz. Nu ne puteam lua ochii de la colegul nostru!... Pe chipul lui se putea citi atâta bucurie și emoție că a ajuns printre noi...

noi, colegii lui de an, și eram convinsă că și EL simțea privirile noastre ațintite asupra lui. Devenise din acel moment, colegul nostru SPECIAL, și cu toții eram nerăbdători să vină pauza pentru a putea comunica.

Am rămas uimiți cu toții când l-am auzit vorbind!... Am aflat că se găsea într-un proces de educare complex, gândit și pus în aplicare de domnul profesor Valer Mare, pe care îl percepușem treptat părintele lui Adamescu, pe tot parcursul anilor de studenție.

A sosit și pauza mult așteptată!... L-am înconjurat cu toții dar se pare că ne lipsea curajul să-l atingem, să-i luăm palma... nu știam cum să ne prezentăm...

Colegul nostru "special" era încă în bancă... simțea prezența noastră în jurul lui... Îmi amintesc cum din întâmplare mi-a atins mâna cu care mă sprijineam de marginea băncii și mi-a pipăit-o ușor până mi-a descoperit inelul... a zâmbit și atunci în mod spontan mi-am scris numele cu majuscule în palma lui. I-am scris și de atunci, de câte ori îi întindeam mâna cu inelul, mă recunoștea și îmi spunea numele: Rodica Sora. Era un inel de aur dar modest, în formă de romb pe care îl primisem de la părinții mei la majorat și obișnuiam să-l port tot timpul.

După pauză, a revenit dl prof. V. Mare și ne-a sugerat că, pentru că acum este foarte fericit că e și el student, putem contribui la fericirea lui dacă l-am putea aduce cât mai mult la cursuri, oferindu-i astfel posibilitatea de a relaționa mai mult și de a ne cunoaște și recunoaște drept colegii lui.

Pe baza unei programări, ne-am înscris fiecare coleg, astfel încât prin rotație, să putem să-i asigurăm participarea la cele mai importante cursuri. Astfel,

mergeam după EL la Școala de Nevăzători și îl conduceam la Universitate unde aveam cursurile și bineînțeles îl conduceam și înapoi. În felul acesta pentru fiecare dintre noi, erau zile speciale când puteam povesti pe tot traseul, încercând să-i descriem ceea ce ni se părea interesant pentru EL, pe tot parcursul traseului...

Pe măsură ce cursurile s-au adunat iar sesiunea de iarnă se apropia, am hotărât ca pe baza unei alte programări, să-l ajutăm să-și transcrie cursurile în alfabetul Braille. Un lucru deloc ușor... când spun asta mă refer la faptul că era destul de dificil să găsești un elev nevăzător disponibil care să asculte cursurile citite de noi și să le transcrie în Braille, pentru a putea fi citite de Adamescu. Alte metode pe vremea aceea nu existau!... Totuși, am reușit să ne mobilizăm astfel încât la începutul sesiunii, Adamescu să aibă toate cursurile transcrise.

Îmi amintesc o întâmplare foarte hazlie, când, conform programării venisem pentru prima oară să-l caut și eu pe Vasilică la Școala de Nevăzători pentru a-l ajuta la transcrierea de cursuri. Cei mai mulți dintre colegi preferau această variantă decât să ne lăsăm cursurile pentru a fi dictate ulterior fie de domnul Stancu, fie de alți elevi din școală cu resturi de vedere, asta pentru că fiecare dintre noi aveam notițe și prescurtări personale și voiam să avem certitudinea că transmiterea informației este așa cum o preluasem direct de la profesorii de specialitate. Intenția era de a evita pe cât posibil strecurarea unor erori sau confuzii care l-ar pune în dificultate pe colegul nostru "special".

Era o zi târzie de toamnă, afară se înnoptase deja, și încercam să ajung după ultima oră de curs, ora 19. Am reținut că după acea oră nu vom deranja prea mult programul educațional de după-masă al elevilor din

școală și vor fi mai disponibili să ne ajute în procesul de transcriere al cursurilor!

Până am ajuns la Școala de Nevăzători, de la Universitate, se întunecase de-a binelea. La intrare, portarul mi-a dat ca reper sala de mese, unde era camera lui Vasilică, prima pe stânga. Cu mare emoție trec prin sala de mese și când ajung în dreptul ușii, ca orice persoană bine educată, "bat ușor la ușă", așteptând un răspuns... Din interior însă, nu-mi răspunde nimeni! Totuși fiind presată de timp, întredeschid ușor ușa și văd: întuneric-beznă!... Tocmai vine femeia de servici care începea curățenia în sala de mese și închid repede "rușinoasă" la loc ușa și întreb:

- Nu vă supărați, nu știți unde îl pot găsi pe colegul meu Adamescu? L-am căutat în camera lui și nu este!...

- Tocmai l-am văzut intrând și știm că așteaptă o colegă... și cred că tu ești. Nu avea pe unde ieși fără să-l văd.

În momentul acela a deschis larg ușa și a plecat în grabă... (să-mi trimită eleva care era programată pentru transcrierea de cursuri). Am rămas blocată în fața ușii când am văzut camera întunecată iar câteva fante de lumină ce veneau dinspre sala de mese, m-au ajutat să descopăr că totuși era acolo. Mă aștepta... Odată ce am făcut primii doi pași peste pragul camerei lui, pe podeaua proaspăt spălată, Vasilică s-a ridicat și a venit spre mine! Foarte contrariată de situație, i-am scris în palmă: "De unde se aprinde lumina?" și când în sfârșit s-a făcut lumină și "în lumea mea, a normalității", am putut citi pe chipul lui un zâmbet care indica faptul că înțelege cu ce situație mă confruntasem... Mi-a strâns prietenește mâna ca și cum mi-ar fi șoptit timid: "asta este lumea mea, trăiesc în întuneric și tăcere".

A fost un moment care mi-a confirmat încă odată că motivația și visul meu de a alege Defectologia, Psihopedagogia specială, se justifică. Îmi plăcea dintotdeauna să ajut persoane aflate în dificultate! Pot mărturisi că și azi, deși pensionară fiind, lucrez cu o fetiță diagnosticată cu autism, preșcolară, și mai ofer suport de specialitate părinților care au copii cu cerințe educaționale speciale, mai cu seamă acelor care mă știu; se apelază mereu la serviciile mele.

Ce mi-a plăcut întotdeauna cel mai mult, era faptul că Adamescu rămânea în cameră cu noi în timp ce dictam cursul, moment în care el citea în Braille, din cărțile pe care le avea așezate cu multă grijă în minibiblioteca lui. Îi plăcea foarte mult să citească și chiar începuse să compună și poezii.

Pe parcursul anilor de studenție, am observat că din cele cinci simțuri Adamescu a pierdut două și cu toate acestea se poate spune că și-a format un al șaselea simț. Prin strangeri de mână, forme, mirosuri, senzații pe care le percepea, cunoștea lumea, imaginându-și foarte exact totul.

Adamescu are o inteligență excepțională care l-a ajutat să evolueze spectaculos. Și-a îmbunătățit treptat sistemul tactil astfel încât ajunsese la performanța de a termina recepția mesajului transmis, înainte de a se sfârși scrierea frazelor în palmă. Mergea pe deducție. Inteligența mâinilor ajunsese să fie formidabilă. De pe atunci a reușit să ne transmită ceea ce susține și acum în interviurile lui: că deși a rămas în "bezna întunericului", a reușit să iasă din "bezna necunoașterii", pentru că mereu s-a simțit înconjurat de oameni cu suflet mare care l-au sprijinit pas cu pas în evoluția lui excepțională".

Cecilia Sas, a spus: "Am fost colegă cu Vasile Adamescu! Noi îi spuneam Vasilică, așa cum îi spuneau și profesorii noștri. Si asta pentru că era copilul – minune (la propriu) al profesorilor de la Liceul de nevăzători din Cluj și al profesorilor de la Catedra de Psihopedagogie specială a Universității "Babeș-Bolyai". Era în acest apelativ și o atitudine protectivă, dar și una care genera apropiere imediată și necondiționată.

Grupa noastră l-a "adoptat" pe Vasilică instantaneu. Ni s-a părut că eram investite cu o responsabilitate majoră și pentru niște tinere din anul I (1973), "balicuțe" care doar ce descopereau Clujul, era ceva special.

Colegele care s-au ocupat în mod deosebit de Vasilică, mai ales în primele luni ale semestrului I, au fost cele care locuiau în Cluj, clujence fiind sau cele care locuiau în gazdă. Noi, "căministele", eram prinse cu descoperirea Clujului și a libertății asociate statutului de student.

Îmi amintesc o întâmplare amuzantă legată de deplasarea noastră la recoltat de mere la Jidvei. Vasilică venea cu grupa, într-o mare provocare, atât pentru el cât și pentru noi. Lucrul acesta a fost posibil și pentru că îl aveam pe Liviu, colegul nostru inimos și blajin. A fost posibil însă și pentru că Vasilică avea un grad de autonomie care permitea acest lucru. Sprijinul nostru era legat predominant de orientarea într-un spațiu complet necunoscut, de încercarea de a-l face să înțeleagă multitudinea de stimuli care erau în jur.

Întâmplarea care a făcut deliciul deplasării noastre la Jidvei a fost legată de dispariția (furtul?) bagajului de mână al lui Vasilică. Cu toate explicațiile noastre legate de situația creată, Vasilică nu accepta ideea că bagajul a dispărut, că a fost furat. A devenit ușor agitat, crezând,

poate, că facem o glumă deplasată. Într-un final, exasperat de încercările noastre de a-l convinge că bagajul a dispărut și că nu-l mai poate recupera a spus ceva care în prima clipă ne-a făcut să izbucnim în râs. A spus că nu crede în explicațiile noastre pentru că "în socialism nu se fură"! Mai târziu, analizând această afirmație, spusă cu atâta convingere, ne-am dat seama că în înțelegerea fenomenelor sociale a contat "filtrul" informațiilor care i s-au oferit. Acum mă întreb cum a receptat Vasilică evenimentele din iarna lui 1989? Ce înțelesuri noi a conferit vieții sociale, relațiilor interumane?

În perioada aceea, colegul nostru ne uimea cu memoria lui uluitoare. Au fost suficiente câteva întâlniri, deplasări de la universitate la Liceul de nevăzători (noi îl însoțeam pe acest traseu ori de câte ori venea la cursuri) pentru ca la următoarea întâlnire să ne recunoască și să ne spună pe nume. Aș fi dorit să-l întreb cum reușește să facă acest lucru, dar am avut în permanență rezerve generate de teama că l-aș putea supăra, că anumite curiozități legate de modul în care percepe lumea ar putea însemna invadarea unui spațiu atât de intim și atât de necunoscut nouă. Pentru mine enigma recunoașterii s-a clarificat. Cred că eram prin anul II, când, într-o zi în care urma să-l conduc la liceu, i-am întins mâna, așteptând să-mi spună numele. Surpriză! A început din nou examinarea, așa cum făcea la primul contact cu un necunoscut (începea de la cap pentru a identifica înălțimea, apoi părul, umerii, brațele) Nu a reușit și mi-am dat seama că este ușor neliniștit. I-am scris prenumele în palmă, l-a repetat, a zâmbit ușor și mi-a spus că mi-a dispărut negul pe care îl aveam la baza degetului mic de la mâna dreaptă, pe partea laterală a acesteia. Știam de acel mic neg, era mai mult un semn ușor întărit, mic cât o boabă de mac. Nici n-am sesizat dispariția acestuia! Astfel de mici detalii, pentru noi

nesemnificative, erau pentru Vasilică semnale fundamentale care puteau genera siguranță sau, dimpotrivă, intrarea într-un teritoriu necunoscut și plin de pericole.

Vasile Adamescu este un fenomen! Este peste puterea majorității oamenilor să înțeleagă cum poți să descifrezi lumea obiectelor, a situațiilor, a relațiilor interumane dintr-o lume a tăcerii, a întunericului și fără posibilitatea fundamentală de a comunica, de a conferi semnificații obiectelor pe care le simți, le mirosi, te înțeapă, te zgârie, te mângâie, le percepi existența dar nu știi ce înseamnă! Ca specialiști în educația specială, știm că acest lucru este posibil. Cu condiția să se întâmple miracolul întâlnirii dintre cel/cei care **știi cum** să facă imposibilul posibil și cel/cei care **să poată primi** darul oferit. Vasilică și echipa de profesori care s-a ocupat de el au muncit enorm pentru a ajunge la performanțele de care el este capabil azi. A făcut eforturi greu de imaginat pentru noi, depășindu-se continuu și uimindu-i pe cei din jur cu progresele făcute. La rândul lui, cred că Vasile Adamescu le este recunoscător celor care au trudit alături de el, purtându-i în inima sa și făcând apel la ei atunci când îi este greu. A citit tot ceea ce se putea citi în Braille de la biblioteca Liceului de nevăzători din Cluj (o bibliotecă extrem de dotată în perioada aceea cu lucrări "la zi" traduse în Braille), uimindu-ne cu cultura pe care o avea.

Vasile Adamescu a fost "construit" ca un om bun și tolerant. Nu ne-a cerut niciodată nimic. Nu a avut nicio pretenție, înafară de aceea de a-i pune la dispoziție cursurile, notițele. Era avid să știe, să cunoască, să înțeleagă, să țină pasul. Și a reușit!

Oradea, 4 octombrie, 2017

Conf.univ.dr. Cecilia Sas

„Universitatea din Oradea;”

5. Activitatea didactică și viața socială

Reîntoarcerea mea la Liceul pentru Deficienți de Vedere

În 22 iunie 1977, am susținut cu emoție examenul de licență. Am obținut nota maximă: 10. Eram foarte fericit și mulțumit de această performanță, la fel ca și profesorii mei, Valer Mare, Gheorghe Stancu, Georgeta Damian și Florica Sandu, care m-au felicitat cu multă căldură. Toți cunoșcuții mei erau bucuroși că am reușit să termin cu rezultate foarte bune, studiile universitare. Știau cu toții cât de mult am muncit.

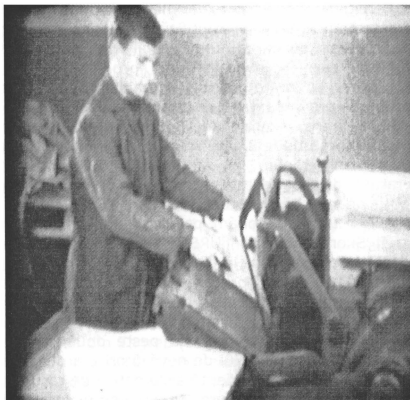
Încă din timpul facultății mi-am dorit ca după ce termin studiile, să devin cercetător științific. Am fost pasionat de cercetare. Am adunat foarte mult material, mi-am studiat propria viață, descriind cum s-au dezvoltat simțurile rămase valide, cum reușesc să mă descurc și să cunosc mediul înconjurător etc. Totul era însă nesigur. Nu se știa dacă pot obține un asemenea post la Universitate. La doua săptămâni după licență, am mers alături de dirigintele meu Gheorghe Stancu la facultate, în sala unde se făceau repartițiile în câmpul muncii pentru absolvenți. Am aflat cu tristețe că secția de Defectologie, azi Psihopedagogie specială, se va desființa. Nu mai aveam cum să lucrez în domeniul dorit de mine.

Îmi amintesc că în timpul anilor de facultate, profesorii mei m-au pregătit pentru munca de cercetare. M-au sfătuit să muncesc mult, să lecturez, să adun material util. Lectorul Valer Mare, a început din timp să se intereseze dacă se poate crea un post special pentru mine. A vorbit cu rectorul Universității, profesorul Vlad și la Ministerul Educației și Învățământului și a fost sfătuit să mă îndrume să redactez un memoriu-cerere, în care să relatez aspecte importante din viața mea, despre procesul de recuperare și progresele făcute în timp. Am scris câteva pagini despre toate acestea și le-am înaintat

către Minister. Urma să merg și eu în audiență la București, zburând cu avionul, însă am aflat că se desființează secția de Defectologie și totul s-a anulat. Am fost foarte dezamagit. Mulți din foștii mei colegi și cunoscuți m-au sfătuit să intru în câmpul muncii, să fac o meserie pe care o cunoșteam: confecționarea periilor, a măturilor, a coșurilor sau a cutiilor de carton.

Nu eram prea mulțumit cu aceste opțiuni și îmi doream mai mult. Mai aveam posibilitatea de a lucra ca profesor preparator la Liceul de Nevăzători, instituție la care am studiat ca elev. Nu am luat în calcul această soluție pentru că mi-am dat seama cât de greu ar fi să mă descurc în munca cu elevii, având această dublă deficiență.

Profesorii de la catedra de Defectologie, au întocmit un memoriu pe care l-au trimis către Ministerul Educației, așa cum am procedat și eu. Cu toții își doreau să urmez o meserie în același domeniu de activitate cu al dumealor. Redau mai jos cuprinsul acestui material:

"MEMORIU"

Privind repartizarea în producție a absolventului surd-nevăzător Vasile Adamescu

În urmă cu 22 de ani, la Liceul de nevăzători din Cluj-Napoca, a fost inițiat, cu aprobarea specială a

Ministerului Educației, un experiment psihopedagogic unic prin semnificația sa științifică și etico-umanistică: instruirea și educarea unui copil pe nume Vasile Adamescu, care era în același timp, orb și surdo-mut (de la 2 ani și jumătate), deci acumula două deficiențe deosebit de grave pentru dezvoltarea sa psihică.

Deși rare, cazurile de surdocecitate sunt atestate geografic pretutindeni. De cele mai multe ori, însă, acești copii rămân în afara educației sistematice. Literatura de specialitate atestă un număr de cazuri celebre de reușită în educația orbilor-surzi. Dintre cele mai cunoscute menționăm pe Helen Keller din SUA și Olga I. Skorohodova din URSS. Ambele au ajuns la un înalt nivel de dezvoltare intelectuală.

Pornind de la precedentele cunoscute, catedra noastră a sprijinit acțiunea de la început, oferind, în limita posibilităților, documentația științifică asupra problemei. Sarcina asumată cu peste două decenii în urmă de colectivul Liceului de nevăzători era deosebit de dificilă; lipsea orice experiență sistematică de recuperare. Munca a început de la zero. În momentul includerii în școală (la vârsta de 11 ani), V. Adamescu era lipsit de cele mai elementare funcții psihice specific umane: nu știa nici măcar să mănânce singur, să se îmbrace, să se îngrijească, comunicarea cu cei din jur era limitată la câteva gesturi simple, legate mai ales de trebuințele biologice. Toți cei angajați în această acțiune erau conștienți de complexitatea acestei munci de reabilitare, dar, în caz de reușită, rezultatele ar fi fost cu atât mai probante pentru puterea educației.

An de an s-au investit eforturi uriașe în făurirea personalității lui V. Adamescu. La început progresul a fost neînsemnat: au fost necesari ani de zile ca să ajungă să pronunțe câteva sunete abia articulate omenește. Dar, pas cu pas, V. Adamescu a început să "cucerească" lumea umană; a ajuns să fie conștient că, pe lângă lumea

lucrurilor, mai există o lume a oamenilor, simțind din ce în ce mai mult nevoia de a stabili relații cu ei, folosind mijloace specific umane (în primul rând verbale). Cu ajutorul dascălilor săi, al colegilor văzători și nevăzători, V. Adamescu a învățat să perceapă, să-și reprezinte și să înțeleagă lumea înconjurătoare prin prisma societății, adică asemenea celor ce văd și aud. Progresul dezvoltării sale psihice și intelectuale a devenit tot mai sigur și mai rapid. A absolvit cu succes școala generală. Rezultatele sale la învățătură și în întreaga sa activitate psihică, au devenit de-a dreptul impresionante. A uimit pe toți cei care l-au cunoscut, din țară și din străinătate. Oameni de știință din China, Iugoslavia, URSS, SUA, și din alte țări, care ne-au vizitat, au fost de-a dreptul uimiți de performanțele lui V. Adamescu. El însuși poartă o largă corespondență cu psihologi, defectologi și mai ales cu nevăzători-surzi instruiți din multe țări. Specialiști de la Universitatea din Zagreb (Iugoslavia) și-au dedicat o lună de studiu, împreună cu o delegație a catedrei noastre, pentru a dezvălui posibilitățile perceperii și emiterii limbajului cu ajutorul unor aparate de tip SUVAG, în absența auzului și văzului.

În anul 1973, după o muncă asiduă de aproape 18 ani, V. Adamescu a absolvit liceul și și-a luat diploma de bacalaureat cu bune rezultate. Concomitent cu studiile teoretice, V. Adamescu și-a însușit o serie de deprinderi practice: confecționarea de perii, de măști, lucrări de cartonaj, operații tipografice în sistemul Braille etc., pe baza cărora ar fi putut să-și câștige existența, având dreptul, de altfel, și la asistență socială ca invalid grav.

Scontând o reușită remarcabilă în recuperarea psihopedagogică a tânărului V. Adamescu, catedra noastră a propus continuarea experimentului. În acest sens, el s-a pregătit intens și s-a prezentat la examenul

de admitere la secția de psihopedagogie specială de la Universitatea din Cluj-Napoca. În ciuda multor dificultăți, cu ajutorul cadrelor didactice și al colegilor săi, V. Adamescu a reușit să țină pasul satisfăcător și să facă față cerințelor muncii universitare, obținând calitative bune. În anul acesta, V. Adamescu a absolvit cu succes cursurile facultății și și-a întocmit lucrarea de diplomă pe tema particularităților perceperii realității în absența auzului și văzului.

În momentul de față se ridică o problemă acută: cum va continua să-și desfășoare activitatea V. Adamescu?

Ținând seama de întreaga muncă investită atât de cei care l-au instruit și educat, cât și de el însuși până acum, precum și de perspectivele acestui experiment psihopedagogic cu totul ieșit din comun, apreciem că efortul întreprins trebuie continuat cu aceeași perseverență. Avem ferma convingere că rezultatele vor compensa investițiile materiale și morale de până acum și de aici încolo.

Așa cum se știe, cazurile de surdocecitate cu un nivel de dezvoltare intelectuală cum este cel atins de V. Adamescu au fost și sunt puține în lume. Iată de ce considerăm că buna desfășurare a acestui experiment prezintă un viu interes nu numai pentru specialiștii în psihologie și pedagogie din țara noastră, ci pentru știință în general.

Despre surdocecitate s-au scris studii, cărți în diferite limbi. Totuși, numărul și calitatea cercetărilor consacrate aspectelor psihologice, pedagogice, filozofice ale acestei probleme nu este nici de departe satisfăcător. Un material factic de mare valoare a fost inclus în cărțile autobiografice scrise de câteva personalități lipsite de văz și auz (H. Keller, O. Skorohodova ș. a.). Au rămas încă

multe probleme în elucidarea cărora poate să contribuie substanțial studiile efectuate asupra sau de către orbi-surzi.

Menționăm că O. Skorhodova (în vârstă de peste 60 de ani) lucrează și în prezent ca cercetător științific la Institutul de Defectologie al Academiei de Științe Pedagogice din URSS. În vara acestui an, la Universitatea "Lomonosov" din Moscova, absolvă cu succes cursurile facultății de psihologie patru studenți orbi-surzi. Acest eveniment a fost apreciat ca o remarcabilă realizare a științei sovietice în unul dintre cele mai complexe domenii, situat la intersecția științelor naturii cu științele sociale, și anume în problema educației omului (vezi "Kommunist" Nr. 2, 1977); "Voprosf filosofii" Nr. 6, 1975).

În acest context, așteptăm că lui V. Adamescu ar trebui să i asigure condiții adecvate pentru a-și desfășura activitatea de aici încolo, pe de o parte, ca obiect de cercetare a unui șir întreg de probleme psihologice, pedagogice etc., de cea mai mare actualitate, iar pe de altă parte, ca subiect, capabil el însuși să investigheze realitatea exterioară și, implicit, fenomenele psihice, în calitate de psiholog anume calificat în acest scop. Menționăm că el a realizat deja sute de pagini de însemnări, bazate pe autoobservație, de o reală valoare psihologică, asupra modului cum percepe, cum își reprezintă, cum concepe și gândește lumea obiectivă ca om lipsit de auz și de văz, dar care a primit de la societate instrumente specific umane de cunoaștere (în primul rând limbajul verbal), cu ajutorul cărora și-a însușit un însemnat bagaj din experiența socială.

Catedra noastră consideră că cea mai bună soluție ar fi ca V. Adamescu să fie încadrat ca defectolog la

catedra de Psihologie, de la Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, deoarece nicăieri în altă parte nu va avea condiții tot atât de favorabile pentru a-și desfășura activitatea în așa fel încât să servească la maximum interesele științei și, implicit, ale societății. De altfel, în toate țările aceste cazuri s-au bucurat și se bucură de o atenție specială din partea forurilor științifice și a organismelor de stat.

În cazul în care acest lucru nu este posibil, propunem să fie repartizat pe un post de profesor meditator în cadrul Liceului de nevăzători din Cluj-Napoca, la clasa specială de copii orbi-surzi, care funcționează de ani de zile cu rezultate bune. V. Adamescu ar putea să desfășoare concomitent:

a. o muncă de meditator cu cei 3 copii orbi-surzi;

b. o activitate de cercetare sub îndrumarea catedrelor didactice de specialitate de la catedra de Psihologie a Universității din Cluj-Napoca, pe baza unui program de lucru special elaborat și aprobat de forurile competente.

Cluj-Napoca, 20 iunie 1977 Șeful catedrei, prof. I. Radu"

În zilele de 6-8 iulie 1977, am revenit la facultate însoțit de profesorul Gheorghe Stancu, la comisia de repartiție. Aici m-am întâlnit cu mai multi colegi de an care au venit să afle unde vor lucra. Am observat că unii erau nerăbdători și îngrijorați, mai ales cei care s-au căsătorit în timpul studiilor. La începutul ședinței a vorbit decanul facultății, domnul profesor Tomuț. Totul mi se transmitea prin scris în palmă. Au început să se împartă

actele de repartitie: unii colegi au primit posturi de profesor la sate, alții la orase, majoritatea în școli speciale. Am aflat cu bucurie că am primit și eu postul de profesor preparator la Liceul de nevăzători. Am mers la decanat să mi se elibereze actele necesare, pe care le păstrez și azi într-un dosar. Niciun coleg de-al meu nu a primit post la aceeași școală cu mine. Mi-ar fi plăcut să lucrăm împreună. Urma ca de la 1 septembrie 1977, să lucrez la clasa specială de copii cu surdocecitate (deficiență cumulată de auz și văz).

După câteva zile de la repartizarea mea în câmpul muncii, am plecat împreună cu profesorul Gh. Stancu pe litoral. Am mers și la Techirghiol, stațiune balneoclimaterică de renume.

Într-una din zile, mi-am vizitat rudele din Constanța și le-am povestit bucuros cum am absolvit facultatea și cum am luptat pentru încadrarea mea ca profesor la Liceul de Nevăzători. În timpul șederii la mare, am trimis multe scrisori la Borcea, în satul natal, la Siliștea Nouă și în alte localități în care aveam prieteni și cunoscuți, pentru a le povesti ce am realizat. Am stat aproape trei săptămâni la relaxare după care am plecat la Casa de Copii unde aveam să-mi petrec ultima vacanță. Era începutul lunii august. M-am reîntlnit aici cu toți prietenii mei și cu angajații care țineau mult la mine. Au observat cu toții cât de fericit eram de reușita mea. M-au felicitat și mi-au dorit mult succes în viață. Pe 31 august 1977, a trebuit să plec la Cluj, căci urma să încep serviciul, o nouă etapă a vieții mele. Eram trist că trebuie să părăsesc Casa de Copii. Mi-am luat rămas bun de la dragii mei prieteni și de la toți cei care se ocupau de noi, mulțumindu-le pentru tot ajutorul acordat. După cum am mai spus, experiența de la Siliștea Nouă a fost foarte plăcută, am avut multe de învățat. Am amintiri frumoase pe care le pastrez și astăzi.

Am revenit la Cluj, însoțit de educatorul Ion Nicolae, om de statură mijlocie, cu păr rar pe cap, brunet mi se pare, cu mâini potrivite ca mărime, puțin aspre, slabe, cu bățături mici pe palme. Era o dimineață puțin răcoroasă. Am simțit pe tren cu a răsărit soarele care mă mângâia cu razele lui blânde, încălzindu-mi fața. După ce am coborât din tren, am trecut prin pasajul subteran deasupra căruia erau primele două linii de cale ferată. Aveam în ambele mâini câte o valiză plină cu haine și alte obiecte care îmi produceau senzații neplăcute de apăsare și durere. Delegatul mă conducea cu grijă ținându-mă de braț. Am poposit în stația de autobuz de unde am luat troleibuzul numărul 2. Cunoșteam foarte bine drumul de la gară spre școala așa că din când în când îi spuneam

însoțitorului meu pe unde ne aflăm. Am trecut prin Piața Mihai Viteazul apoi prin Piața Victoriei (astăzi Piața Avram iancu) și am ajuns pe strada Budai Nagy Antal (azi Dorobanților), unde se afla Liceul de Nevăzători. Ne-am dat jos din mijlocul de transport în comun și, în dreptul Școlii de Surzi, am traversat pe cealaltă parte și am ajuns la destinația finală. I-am povestit puțin domnului Nicolae despre sosirea mea la această instituție, în toamna anului 1955, apoi am intrat pe poartă. Am simțit imediat mirosul plăcut al florilor din micul parc aflat în fața clădirii și miros proaspăt de curățenie și vopsea care ieșea pe geamuri. M-am reîntâlnit cu portarul pe care l-am recunoscut îndată, pentru că lucra aici de când eram eu elev. Îl chema Iulian, era un om înalt, supt, cu mâini aspre și mari. I-am spus "Bine v-am gasit" iar el mi-a strâns mâna cu multă căldură, însă nu mi-a scris nimic în palmă. Avea puțină școală și îi era greu să comunice cu mine însă era sufletist. Am urcat scările la etajul III și am intrat în camera unde am locuit în timpul studenției. Am mai povestit câteva minute cu educatorul de la Siliștea Nouă apoi ne-am luat rămas bun. Se grăbea să viziteze câteva locuri din Cluj apoi urma să plece cu treabă la Alba-Iulia. Mi-a scris în palmă: "Multă sănătate și succes în activitatea ta de profesor", apoi a ieșit din încăpere, nu înainte de a-i mulțumi pentru că m-a însoțit pe drum.

Am început să-mi desfac bagajele și să-mi aranjez frumos hainele în dulap. Am mâncat ceva apoi m-am odihnit puțin după drumul lung și obositor. Peste câteva ore m-am îmbrăcat într-un costum nou, foarte frumos, și am coborât la etajul II, îndreptându-mă către secretariat. M-am întâlnit cu secretara Cornelia Jangosian, care mi-a strâns ușor mâna în semn de salut. Am povestit puțin, apoi i-am arătat actul de repartitie și după ce l-a citit, mi-a spus să merg la directorul școlii, să vadă și el hârtia. M-am întâlnit și cu educatoarea Elena Tămaș care s-a

bucurat să mă reîntâlnească și întinzându-mi mâna sa mică mi-a scris pe palmă: "Bine ai venit colega!". Neli, așa cum i se spunea secretarei, m-a condus spre direcțiune, care se afla în apropiere. Am intrat emoționat în sală, am salutat cu respect, și am simțit cum directorul Traian Dragoste a dat scaunul la o parte și a pășit pe parchet îndreptându-se spre mine. Mi-a dat mâna sa mare, nu prea fină, în semn de salut. I-am arătat dispoziția și i-am spus că am primit post în această școală. După ce s-a uitat peste acte, mi-a spus că trebuie să-mi fac analizele medicale și că în ziua următoare, la ora 9, să mă prezint la consiliul profesoral. I-am mulțumit și ne-am salutat, apoi am mers imediat în sala profesorală, unde m-am întâlnit cu noii mei colegi de muncă, dintre care și fosta mea educatoare, Georgeta Damian. Tot cu emoție am intrat și aici și am spus: "Buna ziua! Bine v-am găsit!". Mulți dintre ei s-au apropiat de mine și mi-au scris cu căldură în palmă: "Bun venit în mijlocul nostru"; le-am mulțumit. Îi cunoșteam aproape pe toți încă de când eram elev; unii mi-au fost profesori, alții colegi de școală. Dintre aceștia: Petre Th. Mereuță, Constantin Popescu, Valentin Tăutu, Ion V. Pop, Stan Staicu, Aurelian Spiridon etc. Câțiva dintre ei m-au invitat la discuții. Am povestit despre felul în care am susținut licența, cum am reușit să primesc postul la școală și ce am făcut în vacanța de vară. Am observat că majoritatea angajaților din instituție, s-au bucurat de revenirea mea. Am studiat timp de 18 ani aici, între 1955-1973, iar după bacalaureat am continuat să locuiesc în incintă, pe parcursul studenției.

După ce am participat la primul consiliu profesoral, am început să discut mult cu fosta mea educatoare, Geta Damian, cea care conducea clasa specială în care învățau copiii cu surdocecitate. Eu urma să lucrez cu acești elevi, ca profesor preparator,

ajutându-i să-și dezvolte anumite deprinderi și să-și corecteze lucrurile însușite la clasă sub îndrumarea profesoarei lor. Doamna Damian mi-a dat multe sfaturi utile și m-a încurajat mult. Mi-a explicat cum trebuie să lucrez cu acești elevi care avea resturi de vedere dar nu auzeau. Eram destul de îngrijorat și emoționat. Nu știam cum mă voi descurca. Îmi dădeam seama că era o meserie grea mai ales că aveam și eu surdocecitate. Dacă aș fi primit post de cercetător științific era mult mai ușor pentru mine. Nu am avut ce face. În primul an de muncă, trebuia să-i învăț pe copii scrierea Braille corectă, aritmetica, modelajul în plastilină și desenul. Totul era adaptat situației în care se aflau acești copii. Din păcate, din cauza lipsei mele de auz, nu am putut lucra cu ei la corectarea limbajului verbal. Era foarte important ca de fiecare dată când unul dintre ei pronunța ceva greșit să fie îndrumat să i se corecteze greșala. Profesoara Geta Damian mi-a mai explicat cum trebuie să-mi fac planificările calendaristice și planurile de lecție din acest prim an. Mi-am făcut primele două planificări la scrierea Braille și la matematică și, după ce le-am bătut la mașina de scris, le-am predat profesoarei nevăzătoare Florica Staicu, cea care era responsabilă cu aceste lucruri. Am mers alături de fosta mea educatoare și la direcțiunea școlii, unde am discutat mai mult cu directorul, care mi-a explicat ce am de făcut: cum să mă semnez în condică și cum să-mi trec lecțiile pe care le predam. Întodeauna rugam pe cineva care vedea din sala profesorală să mă semneze iar titlul lecțiilor îl treceam pe un bilețel în scriere obișnuită și îl dădeam acelei persoane să-l treacă în condică.

Îmi amintesc că în anul 1971, când eram elev de liceu, am cunoscut doi copii cu surdocecitate care au fost aduși la grădinița școlii; era vorba despre Firuța Fătu și Cristi Ceai. Au stat o perioadă în grupa de preșcolari iar apoi, în 1973, au fost înscriși în clasa întâi specială.

Așadar, grupa de elevi cu surdocecitate a continuat să funcționeze și după plecarea mea. Coordonatoarea acestei clase a fost profesoara Georgeta Damian, cea care s-a ocupat cu dăruire și pricepere de formarea acestor copii. Când eram student, mi-am făcut practica pedagogică la această grupă. Am participat la multe ore de curs și am avut ocazia să lucrez și direct cu ei. Am ajuns să le cunosc comportamentul și să mă înțeleg tot mai bine cu ei. Cristi era destul de rău, nervos, cu reacții agresive, necontrolate, se bătea cu Firuța, o lovea cu piciorul, o scuipa, o ura. Doamna Damian încerca mereu să-l liniștească, să-i corecteze reacțiile, să-l facă să înțeleagă că nu e frumos să se comporte așa. A încercat tot felul de soluții, spre binele lui.

Uneori, înainte să plece acasă, doamna Damian o aducea pe Firuța la mine în cameră să stau cu ea până când venea educatoarea de după-masă, doamna Magda. Se temea să nu fie bătută de colegul ei. O primeam cu bucurie și mă jucam mult cu ea. Acestei fetițe îi plăcea mult să facă curățenie. Din câte am aflat, acasă la țară, mama ei îi arăta cum să șteargă praful, cum să spele vase, ca să-i găsească ocupație. În toamna anului 1973, Firuța era la mine în cameră și a început să șteargă geamul cu o batistă. După ce a șters partea interioară a geamului, mi-a arătat prin semne că vrea să șteargă și pe exterior. Mi-a cerut să deschid geamul însă nu l-am deschis, arătându-i că nu este voie. Încăperea se afla la etajul II, deasupra sălii de muzică și era foarte periculos. Am luat-o de mână și am dus-o spre mijlocul camerei. A doua zi i-am povestit doamnei Damian ce a vrut să facă Firuța și m-a felicitat pentru modul în care am procedat. Fetița, având aceste deficiențe senzoriale, nefiind încă recuperată, nu conștientiza prea bine pericolele.

Am participat mai ales la ore de română și matematică pe care le predă profesoara Geta Damian

elevilor cu surdocecitate și am observat că mergea foarte greu. Cei mici nu înțelegeau încă ce înseamnă școala, nu aveau astâmpăr. Se atingeau unul pe altul, se împingeau. Doamna Damian încerca mereu să le atragă atenția, să-i corecteze. Cu timpul lucrurile s-au rezolvat iar munca nu a fost în zadar. Cristi îi lua gustarea Firuței în pauza mare și i-o mânca. Profesoara îl prindea și îl certa. Deci și în pauze erau greu de controlat. Când eram eu elev, nu am înțeles de la început ce se întâmplă cu mine. Nu conștientizam importanța școlii. Când aveam pauză, mergeam în atelierele de confecții sau la tipografie iar când suna clopoțelul de începere a următoarei ore, cei de acolo îmi făceau semn să merg la clasă. Eu ieșeam din încăpere și mă îndreptam spre curte sau spre alt loc, nu mergeam unde trebuia. De multe ori, vechiul meu prieten Laurențiu Crișan mă urmărea, mă prindea că nu urc la clasă, îmi dădea o palmă la fund și mă ducea la profesoara Florica Sandu. Dânsa mă certa prin semne, mă atinge pe frunte dorind să mă facă să înțeleg că dacă nu învăț o să fiu prost. Îmi dau seama cătă muncă depune un profesor pentru a educa în general elevii dar când aceștia au și deficiențe este cu atât mai dificil.

La 15 septembrie 1977 am început să lucrez cu elevii la clasă.

Pe lângă cei doi amintiți mai sus, pe care îi cunoșteam bine deja, a mai venit încă unul nou, pe nume Robert Peter. Robi, așa cum i se spunea, a fost adus de mama sa, doamna Irina, din comuna Sânsimion, județul Harghita. Avea 7 ani. Doamna Damian, coordonatoarea clasei, i-a povestit doamnei Peter despre mine și i-a explicat modul de comunicare pe care îl folosesc. Am reușit să ne înțelegem. Mama noului elev sosit, mi-a scris cu litere mari de tipar numele său în palmă apoi mi l-a arătat pe Robi. La început s-a speriat de mine și s-a ferit dar apoi a stat cuminte și am reușit să-l pipăi de la cap până la mânuțe ca să-mi dau seama cum arată. M-am

bucurat mult să-l cunosc. Am aflat de la mama lui că nu aude dar are resturi bune de vedere la un ochi.

Era un moment destul de dificil pentru mine, munca la clasă cu elevii deficienți senzorial. Dacă atunci când eram eu în proces de educare aveam un profesor alături de mine, acum eu singur trebuia să mă ocup de trei copii. Eram îngrijorat, emoționat, nedumerit. Mi se părea foarte greu ce am de făcut. În timpul orelor mă uitam mereu la ceasul meu de mână pentru nevăzători și așteptam să treacă timpul și speram să nu se întâmple ceva rău. Era o mare responsabilitate să ai în grijă trei elevi cu probleme mari de sănătate care puteau avea oricând reacții necontrolate. Am început să mă implic în procesul de instruire al acestor copii, încercând să-mi folosesc toată priceperea mea și să îi ajut. Aveam o bogată experiență în acest domeniu. Eram de peste 30 de ani persoană cu surdocecitate. Când am ajuns la catedră aveam 33 de ani împliniți.

Firuța și Cristi cunoșteau deja multe lucruri însușite în ani de studiu de până atunci. Profesoarele cu care au lucrat s-au ocupat exemplar de educarea lor. L-am găsit pe Cristi mult mai cuminte, mai calm, mai matur, nu o mai lovea pe colega lui. Robi, era foarte năzdrăvan, agitat, nervos. Se certa mereu cu Cristi. Foloseam mai multe metode de comunicare cu elevii mei: dactilemele, adică literele făcute cu mâna, folosite de surzi, sistem pe care l-am învățat de la lectorul Valer Mare și de la profesoara Geta Damian, limbajul mimico-gestual, adică sistemul de semne folosit tot de deficienții de auz și uneori scrierea în palmă cu litere mari de tipar. În primele săptămâni de școală, după ce le arătam elevilor ce au de făcut, îi simțeam că sunt neastâmpărați, își făceau semne între ei în loc să rezolve sarcinile date. Le atrăgeam atenția să fie cuminți și să lucreze fiecare în liniște. În pauze mă întâlneam cu profesoara Geta Damian căreia îi povesteam cum m-am descurcat și îmi

dădea tot timpul sfaturi utile. Mi-a fost de mare folos ajutorul dânzei.

În 20 octombrie 1980, a fost adus un alt elev cu surdocecitate de la Satu-Mare, pe nume Florea Pop. Avea 12 ani și fusese până atunci, instruit și educat, la o școală pentru deficienți de auz din orașul natal. M-am bucurat mult de venirea lui. Era ora 9 dimineața și, venind la clasă, doamna Damian m-a anunțat că avem un nou elev. Mi-a făcut cunoștință cu el; l-am pipăit cu atenție de la cap spre mâini ca să-l pot deosebi de ceilalți membri ai grupei. Avea o față frumoasă, păr scurt și drept, spre deosebire de Cristi care îl avea puțin ondulat; înălțimea era aproape egală. Palmele erau puțin aspre, cu degete potrivit de lungi. Am făcut cunoștință și cu tatăl băiatului care avea mâini aspre, cu bățături în palme și un deget mic îndoit în urma unui accident de muncă. Am stat puțin

de vorbă și am aflat mai multe despre copilul său. Era uimit acest domn de felul în care comunic. Nu și-a dat seama prima dată că nu văd și nu aud. Cunosând foarte bine clădirea școlii cu toate încăperile sale, am intrat în clasă fără să mă ciocnesc de ceva. Am înțeles că Florea vorbea foarte rău, greu deslușibil. Nu se putea înțelege cu cei din jur. După plecarea tatălui, Florea era trist. I-a trebuit câteva săptămâni să se acomodeze bine cu noii colegi și cu noua situație. Trebuia să învețe aici, să servească masa, să doarmă. Era totul nou. Cu timpul însă, a început să fie tot mai vesel, să râdă, să se joace cu ceilalți. Am observat că era destul de bine pregătit, știa multe lucruri. Putea comunica cu mine scriindu-mi în palmă și mă bucura mult acest lucru. Mi-a fost mai ușor să lucrez cu el. I-a fost foarte greu să învețe scrierea Braille, alfabetul nevăzătorilor. Am depus împreună muncă multă până a reușit să-și însușească acest sistem. O să revin însă mai târziu la activitatea didactică și am să arăt mai pe larg cum am lucrat cu acești elevi care îmi erau atât de dragi.

Obținerea locuinței

Încă de când eram elev, după ce am fost demutizat și am învățat să scriu și să citesc, am înțeles care este cursul vieții. Am aflat că omul trebuie să studieze pentru a reuși să-și însușească o meserie potrivită, că își întemeiază o familie, că își face o casă. Începeam să fiu curios și să mă gândesc cum ar fi ca eu să am toate aceste lucruri. Am început să notez în caietele mele cu scriere reliefată a literelor de tipar, sistem numit Klein, tot felul de idei, de gânduri. Limbajul meu era încă deficitar. Nu foloseam cum trebuie cuvintele de legătură, încurcam anumiți termeni, formulam greșit propozițiile. Aceste mici compuneri le făceam în timpul liber pentru a exersa cât mai mult scrisul și pentru a-mi dezvolta gândirea. Profesoara Florica Sandu, citea tot timpul ceea ce băteam la mașina specială și mă corecta mereu. Sunt foarte interesante acele însemnări făcute de mine așa că le redau mai jos:

„27.04.1959

Peste șase ani...

Eu am 21 de ani. Eu sunt mai mare. Eu sunt muncitor vin la tipografie. Eu lucrez, leg cărți bine să nu greșesc. Eu primesc un salariu de 600 lei. Eu merg în oraș la multe magazine și cumpăr haine noi și pereche de pantofi noi și pereche de ciorapi noi și o cravată nouă și un ceas nou de buzunar. Eu merg acasă și pun îmbrăcăminte și încălțăminte la dulap în cameră.

28.04.1959

Eu mă căsătoresc cu o fată. Fată se cheamă doamna Adamescu care este soția muncitorului Adamescu Vasile. Eu am o verighetă nouă. Eu pun

verighetă nouă la trei degete. Eu sunt căsătorit cu o fată. Eu sunt muncitor mare și vin la Școală de orbi în tipografie. Peste multe zile soția face un copil mic peste puține zile merge la spital și naște un copil mic are burtă mare. Eu dorm singur și bine noapte în patul lui Adamescu la ora 6 dimineața. Eu mă spăl singur cu apă și cu săpun în baie. Eu mă șterg cu prosop pe față și pe mâini. Eu mă îmbrac cu haine frumoase. Eu fac patul în casă. Eu merg în casă și închid cu cheie uși camerei. Eu știu să merg singur cu bastonul pe stradă.

Eu sunt muncitor mai mare. Eu sunt soțul. Soția lui Adamescu peste puține zile vindecă nu este bolnavă și vine cu copil mic acasă la mine. Mama la copil mic. Mama cumpără un căruțitor pentru copil mic. Soția lui Adamescu pune copil mic la căruțitor nou în camera lui Adamescu.

Eu am o dormeză nouă cu multe arcuri. Dormeză mai moale este îmbrăcată cu stofă și acoperită cu pânză. Strada Groza este o casă unde locuiește muncitorul Adamescu. Casa muncitorului Adamescu este aproape de magazinul fier și parc și biserică și casă profesoarei Sandu.

Seară eu mănânc frumos de cină. Eu dorm bine în cameră este cald și bine și nu rece.

29.04.1959

Ferestrele cu geamuri sunt închise afară frig. În cameră mare are patru pereți mari și pătrați și două ferestre cu geamuri și o ușă mare, lată cu două geamuri mai înguste și nari, un zar nou și cu două clante noi. Eu dorm bine în dormeză moale la ora 6 dimineață, eu mă scol sus. Eu merg la spălător mic este o cuvetă nouă cu un robinet nou. Eu mă spăl cu apă rece și cu săpunul Borax. Eu mă șterg cu prosopul pe față și pe mâini.

30.04.1959

Eu vin apoi la cameră și mă îmbrac cu haine și mă încălț cu pantofi. Eu spun la soția muncitorului Adamescu. Bună dimineața și la revedere. Eu deschid ușă și închid cu cheie. Eu știu să merg încet pe strada Groza și pe strada Budai Antal. Eu ajung la poarta Școli de orbi Eu merg la tipografie. Eu salut și spun la Martinescu și la Flori și la muncitor și la Anghelescu. Bună dimineața.

4.05.1959

Eu lucrez în tipografie. Eu și cu Anghelescu legăm cărți să nu greșim. Tovarășul Martinescu aduce hârtii mari și table de zinc de la magazie, la tipografie la noi. Noi doi suntem muncitori harnici și tăiem foarte mult hârtii și table de zinc la mașina de tăiat hârtii și table de zinc gata. Noi cinci ne spălăm cu apă și cu săpun pe mâini. Noi ne ștergem cu prosopul. Noi megem sus la sală de mese pentru profesori.

Noi mâncăm mâncare gata. Noi mergem jos la tipografie la ora 1. Eu spun la Flori și la muncitorul și la Martinescu. La revedere.

Eu merg acasă și dorm bine. Eu sunt obosit și dorm în cameră la ora 2. Eu merg în oraș la magazine și cumpăr o papomă nouă costă 300 lei și o cămașă nouă costă 80 lei și un baston nou și balonzaid nou și palton de piele nou și pălărie nouă și mânuși noi și fulare de lână și de mătăasă noi la ora doi și jumătate.

Eu merg seară acasă și pun plapomă, cămașă, balonzaidul, pălăria, paltonul, mânușile, fularele și alte lucruri la cameră în dulap și în dormeză. Eu mănânc de cină. Eu mă dezbrac de haine și pun seară la scaun. Eu mă îmbrac cu pijamă. Eu mă culc și mă acopăr cu plapomă și dorm noapte pe dormeză la ora 6 dimineață. Eu mă scol sus. Eu meg la spălător mic. Eu mă spăl cu

apă rece și cu Borax și mă șterg cu prosopul pe față și pe mâini. Eu vin apoi la cameră.

5.05.1959

Eu mă dezbrac de pijamă și pun sub pernă la dormeză. Eu mă îmbrac cu haine. Eu merg și deschid usa camerei și închid două uși cu cheie. Eu merg încet frumos cu bastonul să nu mai beat. Eu nu beau multă țuică. Țuica este foarte tare. Numai oamenii răi beau multă țuică. Oamenii răi sunt beați nu este frumos. Eu știu să merg încet bine cu bastonul pe strada Groza gata pe strada Budai Antal.

6.05.1959

Eu ajung la paorta școli. Eu merg la tipografie și bat în ușă. Eu salut și spun la patru muncitori. Eu și cu Anghelescu lucrează mult în tipografie de tipărit. Anghelescu taie hârtie la mașină de tăiat hârtie. Eu duc multă hârtie mare la Anghelescu la mașina de tăiat hârtie. Eu pun foarte multă hârtie mică pe masă din mașina de tăiat hârtie. Eu dau bani și spun la Flori, vă rog pâine, salamă și ceapă și slănină.

7.05.1959

Eu rămân în tipografie. Domnișoara Flori merge cu bani la alimentară și cumpără pâine, salamă, slănină. Domnișoara Flori merge la aprozarul și cumpără ceapă. Flori vine înapoi la tipografie și dă bani și pâine, salamă, slănină și ceapă la mine. Eu mulțumesc frumos pentru pâine, salamă slănină și ceapă la Flori. Eu pun multi bani de hârtie și de metal de la alimentară și la aprozar, în buzunar. Eu pun salamă, slănină și ceapă și pâine, în lăuntrul servietei. Eu spun la toți muncitori care se

cheamă tipografi. Bună Ziua și la revedere. Eu merg cu servieta și cu bastonul acasă și pun pâine, salamă, slănină și ceapă în lăuntrul camerei în dulap pentru mâncare.

Eu sunt muncitor bun și nu beau multă țuică și licor mă doare capul și stomacul. Domnul Crișan mie spune la mine să nu cumpăr țuică și țigări. Crișan iubește pe mine. Eu nu pot fumez mult cu țigări. Eu mă bolnăvesc plămâni. Țigările sunt rele și urâte nu pot fumez nu este frumos.

Peste 26 ani...

Eu nu mai lucrez la școală. Eu plec din școală la fabrică de încălțăminte. Eu am 44 ani. Eu voi fi bărbat mai înalt. Soția mea mie spune la mine, eu nu mai vin la școală. Soția mea este veselă și iubește foarte mult pe mine.

8.05.1959

Eu sunt muncitor foarte bun și harnic. Eu merg cu soția mea în oraș și cumpăr un șorț nou și pantaloni noi pentru fabrica de încălțăminte. Eu merg seară acasă cu soția mea. Eu pun șorț și pantaloni în lăuntrul servietei. Eu șed pe scaun la masă. Soția mea mie dă de mâncare pe masă la mine. Eu mănânc frumos de cină. Eu mă dezbrac de haine și pun la scaun. Eu mă îmbrac cu pijamă. Eu mă culc și acopăr cu plapomă.

9.05.1959

Eu dorm noapte pe dormeză la ora 5 dimineață soția mea mă scoală pe mine. Eu merg la cuvetă și mă spăl cu apă rece și cu săpun Borax. Eu mă șterg cu prosopul pe față și pe mâini. Eu vin înapoi la cameră. Eu mă dezbrac de pijamă și pun sub pernă de la dormeză.

Eu mă îmbrac cu haine și mă încălț cu pantofi. Eu șed pe scaun. Soția mea mie dă de mâncare pe masă la mine. Eu mănânc frumos la dejun. Eu mă scol sus din scaun. Eu merg cu soția mea la fabrică de încălțăminte cu autobuzul la Dermată.

10.05.1959

Eu mă scot șorț și pantaloni afară din lăuntru servietei. Eu mă dezbrac de haine și pun la cuier. Eu mă îmbac cu șorț și cu pantaloni de doc și lungi. Eu șed jos pe scaun moale cu arcuri la masă. Tovarășul muncitorul mie spune la mine să nu greșesc. Tovarășul muncitorul mie dă la mine talpe noi cu tocuri și piele noi. Eu știu să fac ghete, pantofi, sandale și cizme bune. Eu sunt muncitor foarte bun și harnic.

11.05.1959

Eu lucrez foarte mult în fabrică de încălțăminte cu mulți muncitori buni. În fabrică de încălțăminte este aproape ștrand și mai aproape gară și atelier de reparat locomotive. Eu cos și fac găuri cu sula și cu acul și bat foarte multe cuie mici la ghete, pantofi, sandale și cizme noi cu ciocanul. Eu fac ghete mari, pantofi mari, sandale mari și cizme mari pentru oameni. Eu fac ghete mici, pantofi mici, sandale mici și cizme mici pentru copii.

12.05.1959

Eu primesc mulți bani mari de hârtie sau salariu. Eu nu am vacanță de vară. Eu nu plec acasă la comuna Cocargeaua la bunică. Eu rămân la Cluj sunt muncitor la fabrică de încălțăminte. Fratele meu Ionică vine la Cluj se vadă pe soția mea. Fratele meu Ionică stă pe scaun în cameră. Eu nu sunt acasă. Eu sunt la fabrică de

încălțăminte. Fratele meu Ionică așteaptă pe mine la ora 3 soția mea mie spune la mine.

13.05.1959

Fratele meu Ionică a venit de la Turda cu autobuzul la Cluj.

Eu mă scol sus din scaun. Eu găsesc ghete, pantofi, sandale și cizme bune Eu dau ghete, pantofi, sandale și cizme la tov. muncitorul. Tov. muncitorul este foarte vesel și mulțumește frumos pentru ghete, pantofi, sandale și cizme la mine. Eu mă dezbrac de șorț și pantaloni și pun la dulap. Eu mă îmbrac cu haine. Șorțul și pantalonii rămân la fabrică de încălțăminte.

14.05.1959

Eu spun la mulți muncitori la revedere. Eu vin cu soția mea și cu trolibusul pe strada Paris și pe strada Armata roșie și pe strada Coșuț. Eu vin cu soția mea acasă și sp văd pe fratele meu Ionică de la Turda. Eu bat în ușă. Eu intru în cameră. Fratele meu Ionică se bucurie și vede pe mine. Eu am venit de la fabrică de încălțăminte. Eu mă întâlnesc cu fratele meu Ionică și spun Buna ziua.

15.05.1959

Eu mi spun la fratele meu Ionică a fost elev la Școala profesională din Turda. Eu am fost elev la Școală specială de orbi din Cluj. Eu sunt muncitor la fabrică de încălțăminte din Cluj. Eu am fost muncitor la tipografie în Școală de orbi. Eu nu merg la școală. Eu numai merg puțin la Asociația orbilor la Crișan. Eu mi spun la Crișan nu poate intra în fabrică de încălțăminte. Numai eu pot intra în fabrică de încălțăminte.

16.05.1959

El afară vede prin geamul fabricii de încălțăminte. Adamescu Ionică este frate cu mine. Eu știu să vorbesc bine cu fratele meu Ionică. Eu citesc cu degete pe carte. Eu și cu fratele meu Ionică ședem pe scaune la masă. Soția mea mie dă de mâncare pe masă la noi. Noi mâncăm mâncare bună. Noi terminăm de mâncat. Eu pun plapomă pe scaun să nu se murdărește. Eu dorm cu fratele meu Ionică. La ora 2 eu mă scol. Plapomă din scaun și pun pe dormeză.

17.05.1959

Eu și cu soția mea mergem cu fratele meu Ionică la gara de autobuse. Fratele meu Ionică se urcă în autobus. Eu cumpăr un bilet de autobus și îl dau la fratele meu Ionică. Eu conduc pe fratele meu Ionică și spun: Bună seara și la revedere. Fratele meu Ionică pleaca la noapte cu autobusul și are un bec. Fratele meu Ionică doarme în autobus. La ora 3 ajunge la Turda. Fratele meu Ionică se coboară din autobus.

18.05.1959

El merge acasă. Casa lui Ionică este la Turda. Fratele meu Ionică locuiește în orașul Turda. El scrie cu creionul și cu tocul cu cerneală acasă. Fratele meu Ionică nu merge la școală. El a fost elev la Școală profesională din Turda. Fratele meu Ionică este muncitor și lucrează la fabrică de ciment din Turda. Casa lui Vasilică este pe strada Petru Groza și este aproape de magazinul Fier și parc și cantina profesorilor și de Operă.

După cum am mai povestit, în timpul studenției ca și în cei 18 ani de școală, am locuit în internatul Liceului

pentru Deficienți de Vedere din Cluj. Nu aveam cum să locuiesc în altă parte când am intrat la facultate pentru că era mai greu cu acomodarea și cu deplasarea mea prin oraș. Cel mai bine a fost să rămân în același spațiu atât de bine cunoscut. Aveam camera mea în care stăteam singur și mă puteam pregăti liniștit pentru examene. După ce am devenit profesor, în anul școlar 1977-1978, mi s-a luat acea cameră pentru că au venit mulți elevi noi și erau probleme cu spațiul. Am fost mutat din camera 13 în dormitorul 11, în care dormeau mai mulți elevi mari. Încă din ultimul an de studenție, Lectorul Universitar Valer Mare, profesorul Gheorghe Stancu și prietenul meu Laurențiu Crișan, au început să se ocupe de obținerea unei locuințe de la stat în care să mă mut. Au umblat pe la toate instituțiile locale și județene, în special la Spațiul locativ, depunând cereri peste cereri însă nu s-a rezolvat așa de ușor. A trebuit să mai stau câteva luni în internatul școlii chiar dacă lucram deja. Când au aflat că am fost mutat într-o cameră cu elevii, cei trei domni care mă ajutau atât de mult, au fost foarte nemulțumiți și supărați. Laurențiu Crișan m-a găsit în dormitor, unde mi-a fost dat un pat poziționat între ușă și soba de teracotă. Am dormit o perioadă cu capul spre sursa de căldură însă nu m-am putut odihni bine așa că m-am întors invers, cu picioarele.

În toamna aceea frumoasă, am fost și eu de trei ori în audiență la Spațiul locativ, la domnul Bendea, însoțit de prietenii mei, apoi la președintele Consiliului Național al municipiului Cluj-Napoca, pentru a discuta despre problema obținerii unei locuințe cu una sau două camere. Întruneam toate condițiile așa că m-au asigurat că o să mi se caute un apartament.

Nu după mult timp, am fost anunțați că este disponibilă o locuință pe bulevardul Lenin (azi 21 Decembrie 1989), la numărul 51, unde avea să locuiască profesoara nevăzătoare Ana Hompot, după absolvirea

facultății, în anul 1981. Am fost să văd acel spațiu alături de profesorul Gh. Stancu. Era compus dintr-o cameră și o bucătărie combinată cu baie iar în curte se găsea un nuc mare care acoperea pereții și geamul. Nu pătrundea lumina și nici soarele așa că fostul meu diriginte m-a sfătuit să respingem această locuință și să mai așteptăm până când primim una mai potrivită.

După alte căutări și intervenții insistente, Valer Mare a rezolvat împreună cu domnul Lupșe, om cumsecade și înțeleghător, obținerea unei locuințe potrivite pentru mine; mi s-a repartizat un apartament frumos pe strada Reșița la numărul 3, etajul 2, foarte aproape de școală, format dintr-o cameră de 27 metri pătrați, antreu și baie. Până atunci a locuit aici tenorul Teodor Carabiberi. La începutul lunii decembrie 1977, după ce m-am trezit, a venit directorul școlii și m-a anunțat că am primit casă. M-am bucurat foarte tare de această veste. După micul dejun am mers la Asociația Nevăzătorilor și am vorbit cu Laurențiu Crișan. I-am spus vestea iar el a mers să se intereseze de acest spațiu în care urma să mă mut. A aflat că Teodor Carabiberi a cerut timp să-și transporte mobila și lucrurile pe strada Nicolae Iorga, unde urma să se stabilească. Eram foarte fericit că s-a rezolvat această problemă și nerăbdător să văd cum va fi. Am mai stat încă o lună și jumătate în internatul școlii.

Imediat după Anul Nou, locuința s-a eliberat și am putut merge să o vedem. Mi-a plăcut însă eram puțin nemulțumit că baia era împreună cu bucătăria în aceeași încăpere. M-am obișnuit cu această problemă pentru că nu aveam ce face. Dirigințele Gh. Stancu, nu a fost de acord să despărțim încăperea cu un zid, pentru că era prea costisitor și nu aveam cum să facem geam la baie. Am locuit așa mult timp, până când, în anul 2001 am renovat totul și am compartimentat apartamentul ca totul să fie igienic și confortabil.

După ce am văzut locuința, s-au început lucrările de zugrăvire și curățenie. Profesorul Stancu, care era foarte grijuliu și econom, a curățat geamurile și toate celelalte lucruri împreună cu Laurențiu Crișan. Nu a vrut să dea bani unei femei care să facă aceste operațiuni. Dânsul era atent să nu-mi cheltuiesc economiile. După multă muncă, totul a ieșit foarte frumos și curat. Gh. Stancu mi-a spus că după ce-mi întemeiez o familie, o să-mi construiesc un cămin mai mare și frumos, cu baia separată, așa cum îmi doream. Pentru început era foarte bine. După puțin timp, L. Crișan și fostul meu diriginte, au început să-mi caute mobila potrivită pentru apartament. Au umblat pe la toate magazinele de profil din Cluj, până când au găsit mai multe garnituri frumoase lângă aeroport, în Someșeni. M-au dus să pipăi și eu aceste mobile din lemn și am ales în cele din urmă una formată din mai multe corpuri, denumită "Nora", adusă direct din fabrica de la Gherla. Am plătit 14.000 lei și am transportat-o cu un camion mare, marca "Bucegi", la noua locuință. Am rugat mai mulți elevi mari de la școală să mă ajute să urc sus corpurile mobilei iar ei au venit cu drag să mă ajute. Am adus apoi toate lucrurile mele și după ce am șters praful, le-am așezat în ordine pe polițe. Tot prin intervenții, așa cum se proceda atunci, am reușit să-mi cumpăr și două covoare, unul mare și altul mic, de la magazinul Central dar și multe alte articole necesare într-o casă: lenjerii de pat, perne, păaturi, plapumă, vase de bucătărie, aspirator. În sfârșit, locuința mea era curată și dotată cu tot ce trebuie așa că, în seara zilei de 27 ianuarie 1978 m-am mutat de la internatul Liceului de nevăzători. Mi-am luat ultimele obiecte personale și am venit împreună cu L. Crișan acasă. Țin minte că eram foarte fericit de această mare realizare. M-am rugat mult lui Dumnezeu și mi s-a îndeplinit acest mare vis. De acum aveam intimitate și liniște. Îmi dădeam seama cât de departe am ajuns, cum am evoluat. În 1955, când am

fost adus de tatăl meu la Cluj, eram un copil neștiutor, lipsit de cele mai elementare deprinderi, nu comunicam cu nimeni iar acum eram un om matur, care a înfruntat viața și care avea o diplomă universitară, un loc de muncă bun și un cămin frumos. Am început un alt capitol al existenței mele, intrând cu pași mari în viața de adult independent.

După ceva timp de la mutarea mea, dirigintele Gh. Stancu l-a adus pe profesorul de matematică Aurelian Spiridon, care a lucrat cu mine la clasă între anii 1967-1973, să-mi monteze o sonerie cu clopoțel. Dânsul era priceput la tot felul de lucruri practice așa că a improvizat un dispozitiv care, așezat pe podea sub biroul meu, producea niște vibrații când cineva apăsa butonul aflat în exterior, la ușa de intrare. Când venea cineva în vizită, suna la sonerie iar eu mă duceam imediat la ușă, deschideam și scoteam prima dată mâna să observ cine este. Dacă recunoșteam persoana, o pofteam cu plăcere în casă. Cel mai des mă vizitau L. Crișan și Gh. Stancu, care îmi aduceau anumite lucruri, povesteau cu mine sau mă scoteau în oraș la plimbare. Apoi, mi s-a instalat un telefon fix, pe care am învățat rapid să-l folosesc. Când aveam nevoie de ceva, formam numărul persoanei pe care doream să o contactez folosindu-mă de degetul arătător al mâinii drepte, apoi așteptam puțin și transmiteam mesajul verbal. Puneam jos receptorul, în furcă și așteptam ca persoana de la celălalt capăt al firului să mă sune, ca semn ca a înțeles ceea ce i-am transmis. Ținând mâna pe telefon, simțeam vibrația produsă de soneria acestuia. Dacă această vibrație nu apărea, însemna că acea persoană nu a răspuns și încercam mai târziu. Din 15 decembrie 2006, folosesc telefonul mobil, portabil. Știu numerele persoanelor apropiate din minte, le am notate și în carnet și le formez apăsând tastele. Procedez la fel ca și cu telefonul fix. Când sună acest aparat, nu am cum să răspund, pentru

că nu aud ce mi se transmite așa că, dacă este cineva lângă mine îi dau să vorbească apoi îmi transmite mesajul. La telefonul mobil pot pune și alarma să sune dimineața, dacă doresc să mă trezesc la oră fixă.

Laurențiu Cișan venea foarte des la mine, chiar și seara, și-mi arăta cum să mă gospodăresc. M-a învățat cum să pornesc și să opresc gazul în trei locuri: la soba de teracotă din cameră, la cea de fier din bucătărie și la cazanul din baie, când doream să mă spăl. Prietenul meu m-a sfătuit să fiu foarte atent cu gazul, să-l verific mereu și să nu cumva să-l uit pornit. Am învățat și poziția întrerupătoarelor de lumină ca să știu când este aprins sau stins becul. Înainte de culcare, după ce opream soba, verificam dacă este aprinsă lumina. Se mai întâmpla să o uitate pornită vreun văzător care venea în vizită la mine. În următoarele zile, s-a găsit o persoană care să vină săptămânal să-mi facă curățenie mare în casă. L. Cișan mi-a prezentat-o pe Irina, femeie angajată la diferite familii de intelectuali din Cluj, care avea să mă ajute în acest sens. Prin ea aveam să o cunosc puțin mai târziu pe viitoarea mea soție. Irina venea de obicei la curățenie când eu eram plecat la școală. Când mă întorceam acasă, simțeam mirosul proaspăt de curat; mobila și parchetul erau șterse cu Mobilux, geamurile frumos spălate, vana, chiuveta, obiectele din bucătărie, de asemenea. Cișan m-a întrebat după un timp ce părere am despre această doamnă. I-am spus că sunt foarte mulțumit de cum îmi îngrijește casa însă îmi pare rău că este cam timidă și nu are curaj să comunice mai mult cu mine. Îmi dă mâna ei mică și puțin aspră în semn de salut dar îmi scrie prea puțin în palmă.

Pe 11 martie 1979, profesorul Gheorghe Stancu, fostul meu diriginte, a scris un material despre obținerea locuinței mele, pe care îl păstrez cu grijă de atâția ani și pe care îl redau mai jos:

Până în ianuarie 1978 Vasile Adamescu a locuit într-o cameră la etajul III în localul Liceului Special de nevăzători. Cu greu i s-a pus la dispoziție această cameră încă din anul II de facultate, până atunci locuind într-o cameră mică de circa 4 mp, situată la etajul I, lângă sufragerie.

Camera ce i s-a dat, la etajul III, a fost mult mai mare, el având spațiul necesar depozitării bibliotecii sale și altor obiecte.

Îndată după absolvirea facultății, am început acțiunea pentru obținerea unei locuințe pentru Vasile Adamescu, știind că de la 1 septembrie 1977 își va începe serviciul de profesor la Școala Specială pentru nevăzători. În timp de 6 luni Vasile Adamescu abia a putut obține o locuință corespunzătoare, după ce am înaintat o cerere Spațiului Locativ municipal Cluj-Napoca, la care ni s-a spus că nu are posibilități, dar că se are în vedere cazul și când se va ivi ocazia, i se va repartiza. Am mers împreună cu tovarășul L. Crișan și cu V. Adamescu în audiență la șeful serviciului Spațiului Locativ, precum și la tovarășul vicepreședinte, care ne-a dat același rezultat.

Văzând că totul se temporează, timpul presând iar directorul Școlii de nevăzători mutându-l pe V. Adamescu, după ce a intrat în serviciu, într-un dormitor comun cu elevii (el – profesor împărțind dormitorul cu elevii!?!...), am întocmit, împreună cu L. Crișan, un memoriu, pe care l-am înaintat Comitetului Județean E.C.R. Cluj. Acest memoriu a găsit ecoul cuvenit aici, rezolvându-se favorabil când în a doua jumătate a lunii decembrie 1977, i s-a repartizat actuala locuință de o cameră, baie și hol, pe strada Reșița nr 3, etajul 2, apartamentul 8, în locul artistului Teodor Carabiberi, care se mutase în casa sa din Cluj-Napoca.

Pentru atribuirea și intrarea în locuință au necesitat multe formalități pentru care am umblat eu personal, câteodată și cu L. Crișan. A trebuit pusă la funcțiune. Am căutat mult timp, zugravi, a trebuit să fac demersurile necesare pentru separarea contorului de gaz, mergând pe la diferite cooperative, la Serviciul de Gaze etc.

După zugrăvire am luat măsuri pentru instalarea luminii electrice, a unor candelabre, lucrând împreună cu un specialist; măsuri pentru vopsirea ușilor și ferestrelor la care am lucrat și eu, curățirea vopselei de pe geamuri, a parcheului, a chiuvetei, a vanei de baie, a cazanului de baie, a wc-ului; curățirea și vopsirea sobei de bucătărie, montarea și vopsirea balamalelor etc. (la toate acestea lucrând eu singur, în mod efectiv, zile întregi).

Am făcut acestea, spre a-i asigura lui V. Adamescu un cuib omenesc, civilizat, să-l scot cât mai curând posibil din dormitorul comun cu elevii. Aceasta a fost considerația directorului față de el, mai bine zis nicio considerație.

Împreună cu L. Crișan am umblat multe zile pe la toate depozitele cu mobilă, mai ales în Someșeni, cel puțin patru săptămâni, pentru a-i procura mobilă pentru cameră și mobilă pentru bucătărie. Cu foarte mare greutate am reușit să-i procurăm. L-am ajutat s-o aranjeze în locuință. Și aici am avut destul de lucru mai ales cu partea sticloasă (geamuri, oglinzi). A urmat apoi procurarea și instalarea perdelelor, a despărțiturii din camera de baie, la care am muncit efectiv împreună cu L. Crișan. Am umblat apoi la Întreprinderea de Energie Electrică, pentru încheierea contractului pentru furnizarea energiei electrice, la Serviciul de Gaz etc.

Deci, tot pe drum... pe drum..., pe drum...

Am făcut toate acestea cu mult drag și fără nicio obligație din partea beneficiarului. Nici pentru copiii mei

nu am umblat atâta. Cât voi trăi, îl voi ajuta, pe cât îmi va fi posibil.

Cluj-Napoca, 11 martie 1979

Prof. Gh. Stancu"

Orientarea în spațiu

După cum am mai spus, profesorii și prietenii mei erau de părere că nu este bine ca eu să mă deplasez pe stradă singur, din cauza lipsei totale a auzului și văzului. Se putea întâmpla ceva rău cu mine. Laurențiu Crișan a fost singurul care credea că eu pot circula singur și m-a trimis de câteva ori în diferite locuri din oraș să vadă cum mă descurc. Îmi amintesc că înaintea venirii mele la școala din Cluj, pe când stăteam acasă la Borcea și eram îngrijit de bunica Stanca, mama tatălui meu, am ieșit singur de multe ori pe uliță, deoarece mă plictiseam. Bunica avea multă treabă în gospodărie și uneori uita de mine iar eu ieșeam din curte. Mă plimbam pe lângă garduri sau treceam strada pe cealaltă parte ca să merg la vecini. Odată m-a lovit o căruță iar de atunci, înainte de a merge peste drum, puneam mâna pe scândurile gardurilor să simt dacă se produc vibrații din cauza huruitului roților sau tropotitului cailor. În acele vremuri nu circulau mașini pe acele ulițe așa că bunica nu era foarte speriată. Erau mici pericolele. Șoseaua principală era departe de casa părintească. De multe ori, oamenii care mă gaseau plimbându-mă pe marginea drumului, mă duceau înapoi acasă. Mai tarziu, după ce am fost demutizat, profesoara Florica Sandu m-a învățat cum să mă orientez în spațiul mic, adică într-o încăpere, în cel mijlociu, adică într-o clădire și în cel larg sau mare, adică pe stradă, într-un oraș. Mi-a arătat cum să folosesc

bastonul alb, care ajută la identificarea obstacolelor ce vin în cale.

Încă din școală mi-am dorit mult să mă deplasez singur pe stradă și m-am gândit la tot felul de soluții pentru ca persoanele cu surdocecitate să poată fi independente în orientarea spațială. Am scris un material după terminarea facultății, pe care l-am dat mai multor ingineri, profesori și studenți de la Politehnică, în speranța că cineva ar putea inventa vreun dispozitiv special care să rezolve această dificilă problemă. Am să redau mai jos ceea ce am redactat în anul 1979:

„Încerc să explic cât pot de amănunțit, felul cum și ce simte un nevăzător surd instruit, în timpul deplasării independente, fără însoțitor, dar cu ajutorul bastonului alb pe stradă, între două obiective cunoscute, apoi ce gânduri am despre inventarea unor aparate care să ajute aceste persoane în orientarea spațială. De asemenea, mă gândesc cât de util ar fi ca pe viitor, persoanele fără auz și vedere, să poată comunica la distanță cu ajutorul unui telefon special, prin intermediul căruia ar putea anunța chiar unele urgențe.

Am citit mai multe articole publicate în revista Asociației nevăzătorilor, „Viață nouă”, din care am aflat că în America și în Apusul Europei s-au inventat unele aparate care ajută la orientarea în spațiu, bazându-se pe transformarea luminii în sunete. Aceste dispozitive pot fi folosite doar de nevăzătorii care aud și care se pot ghida după acele zgomote. Se încearcă prin diferite cercetări tehnice să se realizeze și aparate care să ajute la deplasarea în spațiu pe baza unor semnale foto-tactile, (foto-cutanato-kinestezice), sensibile la distanță. Deocamdată în tehnică este dificilă problema transformării luminii în senzații tactile dar sper ca pe

viitor să se găsească soluții. Am aflat că lumina solară se poate transforma în energie electrică așa că, ar putea fi posibil după multă muncă de cercetare, să fie posibilă și transformarea luminii în senzații cutanato-kinestezice.

Când mă deplasez în exterior, pe străzi, soarele mă ajută la orientare iar în lipsa lui, mă pot ghida după adierea vântului, curenții calzi sau reci de aer care vin din diferite direcții, zidurile încălzite de soare, mișcările aerului produse de pietonii care trec pe lângă mine, mirosurile specifice, trepidațiile produse de mașini. Simt umbrele copacilor sau a clădirilor înalte. Din păcate nu zăresc nici măcar lumina așa că îmi este foarte greu să traversez strada sau șoseaua pe unde circulă mașinile în șir, unele după altele și de aceea am nevoie de cineva care să mă ajute să trec drumul până pe cealaltă parte. Când ajung în capătul unei străzi, caut cu bastonul bordura trotuarului și aștept să vină un pieton să mă ajute să traversez. Se întâmplă de multe ori să stau multă vreme până vine cineva, pentru că unele trasee din oraș nu sunt așa de circulate sau pur și simplu oamenii care vin pe acolo, nu-și dau seama că am nevoie de ajutor. În buzunar am un bilet bătut la mașina de scris obișnuită, cu litere mari de tipar, în care rog să fiu ajutat la traversatul străzii, întrucât sunt nevăzător și surd. Dacă trece prea mult timp și nu reușesc să trec însoțit pe cealaltă parte, încerc să fac singur această operațiune, cu multă atenție; mă concentrez să simt cât mai bine presiunea aerului din stanga și din dreapta sau vibrațiile produse de mașini și în sfârșit, când sunt sigur că nu vine nimic, trec cu mari emoții și frică, ridicând bastonul alb în față până când ajung pe celălalt trotuar și îmi continui drumul mergând pe lângă pereții clădirilor. Însă am curaj să trec doar străzile mici, cu circulație redusă. Șoselele mari nu le traversez niciodată singur. Se întâmplă ca unii oameni să nu mă ia de braț și să mă treacă drumul ci să

mă împingă de la spate îndemnându-mă să merg singur. Atunci, speriat, mă dau imediat înapoi și continui să aștept. Îmi dau seama că mă expun la mari pericole. Au fost unele cazuri în care nevăzătorii au fost loviți de mașini în timp ce traversau strada. Unii și-au pierdut viața.

Pentru deplasarea independentă pe stradă, nevăzătorul surd trebuie să fie bine instruit, să știe să-și mențină securitatea personală mai ales că vorbim despre un spațiu larg, deschis și să se folosească cu atenție de simțurile valide: tactil (vibratil, termic), olfactiv. Nevăzătorul auzitor, are avantajul perceperii sunetelor din jur, așa că se poate orienta cu mai multă ușurință. Așadar, în timp ce merg pe trotuar, simt vibrațiile produse de mașini, de motoarele lor, însă, sunt și anumite tipuri mai silențioase pe care nu le pot percepe ușor cum ar fi troleibuzele care produc un fâfâit ce se poate auzi doar cu urechile. Este foarte greu să diferențiez zgomotele produse de autovehicule; nu pot sesiza exact dacă trece pe lângă mine un autobuz vechi sau unul modern, o macara sau un tractor, un camion sau un excavator. De fiecare dată când mă aflu pe stradă cu un însoțitor, îl întreb ce fel de mașină a trecut pe lângă noi după ce simt vibrațiile produse, ca să pot perfecționa în timp recunoașterea lor.

În timp ce merg pe trotuar, se întâmplă să-mi iasă în cale tot felul de obstacole, de exemplu mașini parcate din care se descarcă marfă, însă de obicei reușesc să le găsesc cu bastonul înainte de a mă ciocni de ele și le ocolesc singur sau cu ajutorul vreunui trecător ori mașini care iasă din curți. Mi s-a întâmplat să nu simt autovehiculul care iasă pe trotuar, din cauză că avea viteză foarte mică și zgomotul era redus și să dau peste el. Am avut noroc și nu am pățit nimic dar am avut grijă

pe viitor să fiu și mai atent. Se mai întâmplă câteodată ca într-un anumit loc al străzii să se facă reparații și mă descurc greu să depășesc grămezile de pământ sau găurile semnalizate. În urma ploii, se formează multe bălți pe anumite zone mai înclinate ale trotuarului pe care le simt greu cu bastonul. Iarna, simt în unele locuri poleiul, gheața lucioasă ca sticla și sunt atent, mă încord și merg încet până reușesc să depășesc acea porțiune. Este foarte important să mă deplasez lent, fără grabă, ca să pot simți din timp eventualele obstacole care îmi apar în față.

După câte se știe, în țara noastră, nevăzătorii auzitori și cei neauzitori, folosesc doar bastonul alb și ochelarii negrii ca semn distinctiv. Este necesară realizarea unor dispozitive care să vină în sprijinul acestor persoane, pe parcursul deplasării independente. Mi-ar plăcea să colaborez cu un inginer, profesor sau student de la Politehnică, în realizarea unor astfel de aparate care ar ajuta multe persoane. Aș fi dispus să-mi pun la dispoziție toată experiența mea. Mă gândesc că pentru a merge pe stradă de exemplu, bastonul ar putea avea un dispozitiv care să vibreze, când la o distanță anume se află un obstacol mic, mijlociu sau mare (groapă, șanț, pieton, mașină, stâlp, zid). Vibrațiile pot fi diferite în funcție de mărimea obiectului poziționat în drumul pietonului fără vedere. Acest dispozitiv ar mai putea fi pus pe o cască dacă nevăzătorul are mâinile ocupate cu bagaje și nu poate ține bastonul.

Un alt aparat atât de util ar fi cel de simplificare a comunicării. Eu vorbesc cu cei din jur doar prin scrisul în palmă. Așa mă și informez. Este obositor și pentru mine și pentru cel ce scrie. Mă gândesc că s-ar putea găsi o soluție în acest sens, să se realizeze un fel de carte pe

care să apară scris mesajul transmis de interlocutorul meu iar eu să-l citesc cu degetul.

O altă idee ar fi realizarea unui telefon special care ar simplifica comunicarea mea cu cei din jur sau cei aflați la distanță dar m-ar ajuta să semnalez eventuale evenimente grave care se pot produce în casă. Sper ca pe viitor, după multe studii, să mi se indeplinească aceste dorințe și să se realizeze aceste aparate atât de necesare care mi-ar ușura mult existența”.

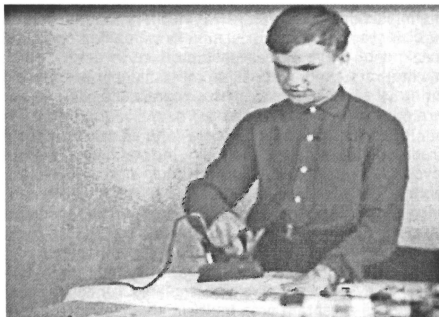
Desigur, chiar dacă nu era bine să merg singur pe stradă, după mutarea mea din incinta școlii, am fost nevoit să vin neînsoțit pe drumul dintre locuință și serviciu. Nu avea cine să vină zilnic să mă ducă. Distanța dintre aceste două obiective nu era mare. Aveam de traversat două străzi mici, nu foarte circulat. Mergeam cu bastonul în mână pe lângă ziduri și cunoșteam fiecare centimetru de trotuar. La treceri așteptam puțin până venea cineva binevoitor și mă traversa. Uneori treceam singur dacă așteptam prea mult și nu venea nimeni.

Cum m-am gospodărit

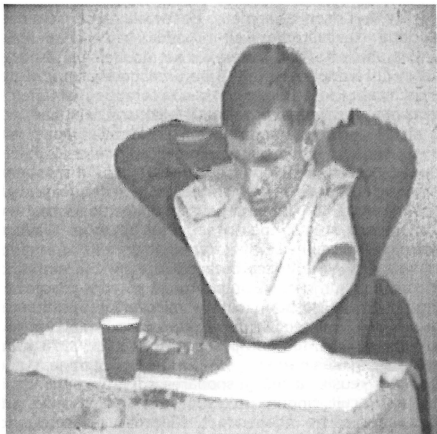
Eu... bucătar!

În primii ani de școlarizare, mai ales în perioada 1957-1962, când eram demutizat și puteam comunica, profesoara Florica Sandu care lucra intens cu mine, m-a învățat cum să mă gospodăresc în mod independent. Mi-a arătat cum să-mi fac pantofii sau ghetele cu cremă, cum să mă spăl pe dinți, cum să mă spăl până la brâu, pe picioare, pentru a-mi păstra întotdeauna igiena corporală. Mi-a mai arătat cum să-mi spăl batistele, ciorapii și alte elemente mici de îmbrăcăminte, cum să-mi calc pantalonii sau cămașa, cum să-mi aranjez frumos patul, scuturând și întinzând cearșeaful, apoi pătura și

cuvertura, cum să-mi pun în ordine lucrurile în dulapul din clasă.

Mai tarziu, Laurențiu Crișan, dirigintele Gh. Stancu și educatoarea Georgeta Damian, au continuat să mă învețe lucruri atât de necesare cu privire la igiena corporală și la ordinea pe care trebuie să o am în cameră și în dulap. Până când am înțeles că e foarte important să fi curat și ordonat, făceam multe greșeli. Când mâncam eram neglijent și îmi cădeau bucăți de pâine pe masă sau pe jos. De fiecare dată eram corectat și mi se explica ce am greșit. La dormitoarele unde ne odihneam peste noapte, se făceam mereu controale. Administratorul sau profesorii veneau și verificau cum avem paturile. Găseau lenjerii murdare, gunoaie, pâine sub pernă. Mi s-a găsit și mie odată resturi de alimente sub lenjerie iar profesoara Florica Sandu s-a supărat și m-a certat rău. Mi-am cerut iertare și am promis că o să fiu mult mai atent. Era în trimestrul II al anului școlar 1960-1961, iarna.

Încă din primii ani de studiu, am început să merg în oraș cu profesorii mei sau cu Laurențiu Crișan și să intrăm în diferite magazine: alimentară, măcelărie, aprozar, lăptărie. Mi-au arătat tot felul de produse și m-au învățat cum să le aleg pe cele mai bune. Puteam percepe cu mâna dacă legumele și fructele sunt proaspete și frumoase. Am observat cum făceau dâșzii cumpărăturile, pe care le puneau în plase și apoi le duceau acasă. Mi-au dat banii și mi-au explicat cum trebuie să plătesc un produs. Mai târziu, când am devenit student, în vacanțele școlare, când bucătăria școlii era închisă, trebuia să-mi pregătesc singur dejunul și cina iar

la prânz, L. Crișan a angajat-o pe femeia de serviciu de la Asociația Nevăzătorilor, să-mi aducă mâncarea de la cantina studențească. Aveam un set de trei recipiente cu capac, puse unul peste altul, pe un suport metalic. După ce mâncam, le spălam cu multă atenție iar apoi le ștergeam cu un prosop de bucătărie curat, așa cum mi-au arătat profesorii mei care mă vizitau. Spălam și alte vase pe care le foloseam, dintre care cana unde îmi puneam ceaiul făcut pe reșeul electric. Când aveam nevoie de ceva de la alimentară, băteam la mașina de scris obișnuită un bilet cu produsele dorite, luam bastonul și mergeam singur, pentru că era aproape. Dădeam biletul peste tejghea vânzătoarei, iar aceasta ruga pe cineva să-mi pună în coș ceea ce doream. Era mai dificil să umblu singur în magazin pentru că puteam sparge sau dărâma ceva. Așteptam câteva minute iar vânzătoarea îmi punea alimentele în plasă după care îi plăteam și îi mulțumeam. La fel am procedat până în 1978 când aveam să mă căsătoresc.

Am reușit să mă gospodăresc bine în perioada în care am locuit singur, în ciuda deficiențelor mele. Îmi plăcea mult să fiu independent. Făceam cu plăcere toate treburile casnice fără să mă plâng. Am început să mă ocup de curățenia locuinței, L. Crișan mi-a arătat și explicat cum trebuie să fac anumite operațiuni. Spălam vasele de bucătărie după care le ștergeam cu un prosop curat și le așezam la locul lor, îndepărtam praful de pe mobilă și de pe alte obiecte din casă, cu cârpa, măturam în bucătărie și hol, apoi în cameră, desculț fiind, fără șosete, ca să pot simți praful și resturile mici de hârtie sau de alt material pe care le adunam într-o grămadă și le luam cu fârașul, aeriseam toate încăperile. În baie, curățam cu multă atenție chiuveta și vasul de toaletă cu Tix sau detergent, spălam vana, mai ales după ce făceam duș și ștergeam cu cârpa apa care se aduna pe podeaua din ciment. Îmi spălam articolele mici de îmbrăcăminte

iar restul le duceam în oraș la spălătorie, de unde le scoteam curate și călcate.

Imediat după mutarea mea de la internatul școlii, am început să studiez cartea de rețete culinare scrisă de Sanda Marin, pe care am împrumutat-o de la biblioteca Braille a Asociației Nevăzătorilor, la îndemnul profesorului Stancu și al lui Crișan. Am citit rețetele mai simple, cu multă atenție. Vechiul meu prieten mi-a arătat cum să pregătesc anumite mâncăruri simple, cât să le țin pe foc. La micul dejun pregăteam de obicei sandviciurile cu margarina, salam și caș, ouăle fierte, ceaiul, laptele cu cacao și cafeaua. Aprindeam cu grijă focul în mașina de gătit, apoi puneam ibricul cu apă rece pe ea și după câteva minute simțeam cu mâna pusă deasupra că apa clocotește. Băgam ceaiul în apă și mai lăsam puțin, până când simțeam mirosul aromat. Așteptam puțin să se răcească apoi, cu ajutorul strecurătoarei, turnam ceaiul în cană, verificând cu degetul arătător al mâinii stângi să nu pun mai mult decât trebuie. Când fierbeam ouăle, mă uitam la ceas și știam cam cât durează operațiunea. După ce terminam cu toate acestea, opream focul. Pentru cină am făcut mâncăruri puțin mai complicate cum ar fi salata orientală de cartofi. Puneam cartofii la fiert într-o oală și stăteam în preajma sobei până când erau gata. Simțeam cum clocotește apa și cum ies aburii. După minute bune începea să se simtă mirosul plăcut. Când erau gata, opream gazul și luam oala pe care o puneam pe podeaua de ciment să se răcească mai repede. După un sfert de oră curățam cu atenție cartofii, pipăind coaja și îi tăiam cu un cuțit în bucăți potrivite. Puneam peste ei un ou fiert, puțin ulei, sare și zeama de lămâie apoi îi amestecam cu furculița și totul era gata.

Era destul de dificil să fierb laptele pentru că, dacă nu ești destul de atent, poate da în foc. Pentru a-mi prepara iaurtul proaspăt, turnam laptele într-o oală de doi litri și o puneam pe sobă. Stăteam cu mâna deasupra

să simt tot ce se întâmpla. Din când în când băgam degetul în oala, pe margine, să simt dacă se ridică laptele. Când laptele se ridica, luam repede oala de pe foc cu ajutorul unui prosop și o puneam la rece. După un timp, luam un borcan curat, mai mare și turnam cu grijă laptele să nu-l vărs, apoi puneam în el puțin iaurt mai vechi și îl lăsam să se acrească. În acest fel aveam iaurtul gata preparat pentru o perioadă, pe care îl consumam cu plăcere dimineața și seara. După puțin timp de la mutarea mea, L. Crișan mi-a făcut rost de un fel de fierbător cu presiune, pe care îl foloseam și mă descurcam mai ușor. Mi l-a adus de la prietenul său din Oradea, Alexandru Chișe, zis Sandu. Turnam în acest vas apa printr-un tub, în pereții dubli din aluminiu, apoi pe gura lui, laptele din punga de plastic. Când începea să fiarbă laptele, ieșeau aburii pe tub. M-am descurcat mult mai bine cu acest dispozitiv.

Mâncărurile pentru amiază nu reușeam să mi le prepar singur, fiind foarte complicat, așa că luam masa la cantina școlii sau la restaurantele cu autoservire în timpul vacanțelor. Îmi amintesc că într-o primăvară am mers cu L. Crișan la restaurantul "Ursus" să mănânc. M-a lăsat la masă iar el a s-a dus să-mi aducă prânzul pe tavă. Lângă mine, pe alt scaun, era un domn care a început să-mi vorbească însă eu nu mi-am dat seama. Când s-a întors Crișan, a observat că acea persoană era revoltată că nu îi răspund. Atunci prietenul meu i-a explicat că eu sunt nevăzător surd, însă nu s-a liniștit, a spus că sunt prea mândru și nu vreau să bag lumea în seamă și că îl cunoaște pe profesorul lipsit de vedere, Valentin Tăutu, om foarte comunicativ. Oamenii nu-și închipuiau că există și persoane cu dublă deficiența, instruite, mai ales la noi în țară și nu le venea să creadă când mă vedeau. Mulți erau timizi și nu încercau să comunice cu mine, se fereau. Li se părea foarte ciudat să-mi scrie în palmă.

Mi s-au întâmplat și mici accidente în activitatea de gospodărire. Îmi amintesc că într-o seară, când doream să-mi pregătesc cina, am vrut să aprind focul în mașina de gătit; am aprins chibritul și, cu mâna stângă, l-am apropiat de arzător iar cu cea dreaptă am pornit robinetul. S-a produs un fel de mică explozie și m-am ars. De atunci, foloseam o hârtie pe care o aprindeam și o apropiam de arzător ca să nu mă mai ard. Altădată, într-o seară, am pus laptele pe foc pentru a prepara iaurt. Când s-a fiert, am oprit focul și am vrut să iau oala de pe sobă și s-o pun pe ciment. Oala s-a înclinat iar o parte din laptele fiert mi-a curs pe mâna dreaptă. Am simțit o senzație neplăcută de durere a pielii și am lăsat imediat oala înapoi de unde am luat-o. Era acolo și profesorul Stancu, care s-a speriat și i-a părut rău de ceea ce am pățit. A luat dânsul oala și a pus-o jos. Doamna Irina, care îmi făcea curat în cameră, a venit imediat și a curățat laptele care cursese și pe jos. Am mers apoi la medic, la chirurgie, unde mi s-au pus creme și pansament iar după o lună m-am vindecat.

Căsătoria

Așa cum am mai spus, încă de mic, după ce am aflat de la școală care este parcursul vieții omului, îmi doream să îmi întemeiez o familie. În anii de liceu, mă gândeam deja tot mai mult la acest lucru. Voiam să-mi găsesc o fată frumoasă, sănătoasă fizic, cu care să conviețuiesc. L. Crișan, cu care vorbeam mult despre aceste lucruri, îmi explica că nu este obligatoriu ca un om să se căsătorească și mi-a dat mai multe exemple: diferiți profesori nevăzători sau chiar Florica Sandu, cea care a rămas domnișoară până la moarte. Mi-a explicat că nu este bine să te grăbești, că viața de familie nu este

așa de simplă și că e foarte important să cunoști foarte bine persoana cu care îți unești destinele.

Când eram în liceu, apoi la facultate, aveam multe fete cu care vorbeam și corespondam, mai ales la Casa de Copii Siliștea Nouă, unde îmi petreceam vacanțele. Unele țineau mult la mine și mă ajutau cum puteau: mă duceau la plimbare, mă însoțeau la masă, îmi transmiteau știrile pe care le urmăream împreună la televizor. Le povesteam multe lucruri despre viața mea și aveam grijă să mă port foarte frumos cu ele. Le trimiteam felicitări de 8 Martie, de ziua onomastică sau de naștere, de sărbători, poezii scrise de mine cu ajutorul elevilor de liceu talentați la compunerea versurilor. Uneori ieșeam la cofetărie unde serveam prăjitură și suc, stăteam pe bancă la povești. Însă nu am găsit o fată potrivită dintre acestea cu care să mă căsătoresc. Mi-a fost frică să fac acest pas. Profesorii și prietenii mei îmi dădeau cele mai bune sfaturi. Eu nu cunoșteam încă bine această latură a lumii.

Îmi amintesc cu nostalgie de prima mea întâlnire cu o fată. Am scris mai multe articole în revista Asociației Nevăzătorilor, în care am povestit multe lucruri despre viața mea. Am primit mai multe scrisori de la oameni, care mi-au apreciat realizările. Printre aceste persoane, s-a numărat și Maricica Drâmbă, o tânără care lucra la o fabrică de textile din Sfântu-Gheorghe. Am început să ne scriem tot mai des, i-am trimis poezii, mici cadouri și am făcut schimb de fotografii. Am hotărât să ne întâlnim la gara din Brașov. Era anul 1975, când, însoțit fiind de profesorul Romulus Sălăgean, care predă limba română la școlile din cadrul Casei de Copii Siliștea Nouă, mă îndreptam spre Cluj. Am făcut o oprire la Brașov, unde domnul Sălăgean a recunoscut-o pe Maricica, după ce o văzuse în fotografie. Am făcut cunoștință, am vorbit puțin, dar ea s-a arătat neinteresată de o relație de

prietenie cu mine, după ce m-a văzut. Am oprit corespondența și am rămas puțin dezamăgit.

Era destul de greu să mă descurc singur în viața de zi cu zi. Aveam nevoie de o fată sufletistă cu care să stau și care să mă ajute în toate problemele, să-mi devină soție devotată. În acest sens, am avut multe discuții cu cei apropiați mie. Erau și ei convinși că, într-adevăr, este necesară căsătoria. L. Crișan și Gh. Stancu au început să-mi caute o femeie potrivită, care era posibil să-mi devină soție. Au vorbit cu multe cunoștințe de-a lor și le-au rugat să se intereseze și ele. Eu îmi doream o fată sufletistă, sinceră, calmă, cu credință în Dumnezeu care să aibă măcar studii liceale pentru a putea comunica foarte bine cu mine și a-mi fi aproape chiar și în deplasări peste hotare, unde aveau loc tot felul de conferințe pe tema surdocecității și nu numai. Îmi amintesc că în 1989, când eram în vizită la Moscova alături de lectorul Valer Mare, am cunoscut-o pe Natașa, în ziua de 5 august, fată cu surdocecitate, care terminase studiile universitare. Ea, chiar dacă avea această deficiență, s-a căsătorit cu Iuri Kriletov, băiat sufletist fără probleme de sănătate. Aveau două fete normale, fără afecțiuni. M-am bucurat mult să aflu această poveste frumoasă. În 1992, în Polonia, m-am întâlnit cu Serghei Sirotkin, alt absolvent rus al Universității din Moscova, cu surdocecitate, care era căsătorit cu Elvira, fată fără probleme de sănătate. Încă nu aveau copii. Deci, persoanele fără auz și vedere, instruite, pot forma o familie cu o persoană sănătoasă. Este foarte greu când ambii soți au deficiențe.

Într-o zi de vineri, 10 martie 1978, pe la orele 16, eram în sediul Asociației Nevăzătorilor unde discutam cu Crișan. A venit și soția lui, Domnica, pe care am felicitat-o cu ocazia Zilei Internaționale a Femeii. Am discutat puțin cu dânsa. La un moment dat, a intrat în incintă Irina, femeia care îmi făcea curățenie, însoțită de o domnișoară care dorea să mă cunoască. Prietenul meu

știa de această persoană încă din luna februarie, și a invitat-o prin Irina, să vină să ne cunoaștem. După ce a vorbit puțin cu Crișan căruia i-a făcut o impresie bună, acesta i-a arătat că despre mine este vorba, în timp ce discutam cu Domnica la masă. I-a explicat cum să-mi scrie în palmă și a încurajat-o să încerce. Mi-a luat mâna și mi-a scris el prima dată ceva ca să vadă ea cum se procedează apoi, după ce m-a salutat, mi-a spus numele ei: Poruțiu Maria. S-a descurcat destul de greu să-mi comunice pentru prima dată. Cred că era emoționată. Între timp, Irina și Domnica au plecat din sediul Asociației și am rămas doar noi trei. Am observat că Maria avea palma mică, puțin aspră, muncită. Prietenul meu i-a povestit mai multe lucruri despre mine. Și-a spus și Maria istoria vieții. Am aflat că lucra în casa familiei doctorului Țârlea, care avea cinci membri. Locuiau într-o vilă din apropierea Cimitirului Central iar ea stătea la ei, într-o cameră de la parter. Nu avea buletin de Cluj. Muncea mult și îi era foarte greu. Avea un salariu de 800 lei pe lună. Ea a suferit mult în tinerețe. Avea o cifo-scolioză, datorată unei căzături pe gheață la vârsta de 12 ani. A stat mult timp în spital, a făcut recuperare și a purtat corset. Nu s-a vindecat în totalitate. Din această cauză avea un complex și nu s-a căsătorit, deși a avut ocazia. Crișan i-a spus Mariei să se gândească bine la posibilitatea de a avea o relație de prietenie cu mine și, poate, chiar să ne căsătorim. A invitat-o peste o săptămână, tot vinerea, să ne reîntâlnim în același loc. Ea a fost de acord și a promis că o să vină. Ne-am luat la revedere și a plecat.

Din discuțiile cu Crișan, am înțeles că Maria era femeie matură și serioasă și că era posibil să devenim prieteni și apoi să ne căsătorim. Prietenul meu era curios dacă Maria se ține de cuvânt și dacă va veni la a doua întâlnire; vinerea următoare ea s-a prezentat în locul stabilit așa cum a promis. I-a povestit lui Crișan că s-a

gândit mult la această situație mai ales când a plecat spre casă data trecută; nu știa ce să facă. Credea că o să-i fie greu să-și ia o asemenea răspundere și să conviețuiască lângă un om cu care nu poate vorbi, care să nu o vadă și care să nu o audă. În drum spre Asociație, când era aproape să se întoarcă din drum, a trecut pe lângă biserica Schimbarea la Față și a simțit un îndemn lăuntric, ce o trimitea la întrevederea cu noi. După ce am mai discutat puțin, Crișan i-a propus Mariei să mergem împreună la apartamentul meu din strada Reșița, să vadă și ea în ce condiții locuiam. Ajunși la fața locului, i-am arătat tot ceea ce aveam, garderoba, obiectele din casă. Crișan i-a spus că am și o sumă frumoasă de bani la CEC, însă Maria i-a spus că nu o interesează acest aspect și că are și ea adunați 16000 lei. Înainte de a pleca, prietenul meu i-a propus să mai vină pe la mine acasă sau la sediul Asociației și să mă scoată la plimbare, să mai conversăm, ca ea să se obișnuiască cu mine și să vedem dacă se leagă ceva.

L-am anunțat și pe profesorul Stancu cu privire la întâlnirea mea cu Maria și a venit să o cunoască. Am discutat cu toții. Prietenii mei i-au explicat ce înseamnă o viață alături de mine, care sunt avantajele și dezavantajele și au încercat să o lase să se convingă singură, să nu o influențeze în vreun fel. I-au spus că nu este nicio grabă, că o căsătorie implică multe răspunderi. Eu nu aveam niciun fel de expereință. Îmi doream să am pe cineva lângă mine dar nu știam cum trebuie să aleg acea persoană. Aveam încredere în ajutorul celor apropiați. Când Maria a acceptat să se căsătorească cu mine, profesorul Stancu spunea că: "Femeia asta este o martiră!". Crișan nu a fost de accord cu acest lucru și era de părere că ea avea doar de câștigat de pe urma acestui mariaj. Dintr-o femeie simplă, cu șapte clase, care muncea de dimineața până seara în casa unor oameni,

avea să devină soție de profesor, schimbându-și statutul social și ușurându-și munca.

În data de 22 mai a fost ziua de naștere a Mariei. Crișan și profesorul Stancu au umblat prin oraș să-i caute un cadou frumos, pe care i l-am dăruit din partea mea. Începeam să o îndrăgesc iar sentimentele mele erau sincere. Nu știam sigur dacă ne potrivim, am aflat că Maria este cu 6 ani mai mare decât mine. Prietenii mei m-au convins că e foarte potrivită pentru mine și că ar fi bine să ne căsătorim mai repede. Le era frică ca nu cumva ea să se răzgândească, fiind influențată de diferite persoane sau chiar de părinții ei de la Nandra, de lângă Luduș, unde ea s-a născut. Într-o zi Maria i-a zis lui Crișan că în luna iulie trebuie să meargă la mare pentru tratament la spate și că o să încerce să-și obțină bilet. Atunci el i-a propus să se gândească să ne căsătorim și să mergem împreună în concediu pe litoral. Soția lui Crișan era de altă părere: zicea că e mai bine să așteptăm, să nu ne grăbim, să vadă și ei cum este Maria, cum se comportă cu mine, cum se descurcă și să ne cunoaștem mai bine. În cele din urmă, am decis să ne căsătorim.

Cu ceva timp înaintea nunții, Crișan și profesorul Stancu au făcut mai multe demersuri: au programat cununia civilă la Primărie și pe cea religioasă la Biserica Schimbarea la Față. S-au rezervat 30 de locuri și tot atâtea meniuri la restaurant. Am făcut lista de invitați. Maria nu i-a chemat pe ai ei pentru că s-a gândit că nu o să fie de acord cu această căsătorie așa că nici eu nu am chemat rudele de la Borcea. Am mers la preotul Bunea care m-a spovedit și m-a împărtășit, după ce i s-a explicat cum să comunice cu mine. Viitoarea mea soție și-a dorit ca Laurențiu și Domnica Crișan să ne fie nași însă aceștia au fost de părere că e mai bine să avem o pereche mai apropiată de vârsta noastră, așa că, familia Constantin și Flori Popescu, oameni atât de dragi mie,

ne-au devenit părinți spirituali. Cu o zi înainte de nuntă, Maria și-a adus hainele comandate acasă la mine unde avea să vină să se îmbrace. În ziua de joi, 29 iunie 1978, afară era destul de răcoare și vreme ploioasă. La ora 9 au venit dl Stancu și L. Crișan și m-au ajutat să mă pregătesc. Maria a întârziat puțin și a ajuns în jurul orei 10. S-a pregătit și ea și în scurt timp eram gata de plecarea spre Primărie. Ea era îmbrăcată într-un costum alb cu eșarfă iar eu într-un costum de culare închisă, potrivit pentru vârsta noastră. Eu aveam aproape 34 de ani, ea împlinise 40.

La ora stabilită am ajuns la Primărie, unde pe lângă nași, au mai fost prezenți Laurențiu și Domnica Crișan, Florica Sandu, Roman Dănilă, Gheorghe Stancu, profesoara universitară Angela Vasiu, cunoștință mai veche a Mariei și alții. S-a oficiat căsătoria civilă după care am plecat spre biserica Schimbarea la Față. Aici,

preotul Bunea ne-a cununat religios. S-a făcut o slujbă sobră, impresionantă pentru cei prezenți. Rămăseseră și unii oameni care au luat parte la liturgia de dimineață, probabil din curiozitate.

Am fost apoi la fotograf unde am făcut mai multe poze ca să ne rămână amintire. În cele din urmă am ajuns la Grădina Boema, de pe strada 6 Martie (azi Iuliu Maniu), unde masa festivă era aranjată sub copertină ca să nu fim amenințați de ploaie.

Au fost alături de noi persoanele apropiate precum: nașii Constantin și Flori Popescu, profesoara Forica Sandu, profesoara Georgeta Damian, profesorul Gheorghe Stancu, Laurențiu și Domnica Crișan, Florica și Stan Staicu, cadrele universitare Valer Mare și Walter Roth, Nicolae Colda, Mărioara și Ion Furtună, Gheorghe Crișan, Petru Timiș, Valentin Tăutu, Gheorghe Enăchescu, Alexandru Poruțiu și alții. La masă, toată lumea era bine

dispusă. S-au ținut cuvântări. Am vorbit și eu despre însemnătatea acestui eveniment și toată lumea m-a ascultat cu interes. Atmosfera era foarte plăcută, familiară, se auzea muzică de bună calitate. Am petrecut bine până seara la ora 8 când ne-am întors acasă. Am fost felicitați pentru acest pas făcut, am primit multe flori, cadouri și bani. Eram fericit că nu mai sunt singur.

Profesorul Gheorghe Stancu, fostul meu diriginte, a scris multe materiale despre mine pe care le păstrez și ori de câte ori am ocazia, le răsfoiesc. Am găsit și câteva pagini scrise despre căsătoria mea, așa că, e important să vedeți și o altă părere a unui om care a participat trup și suflet la toate evenimentele importante ale vieții mele:

„Încă de când era elev la liceu, V. Adamescu și-a exprimat dorința de a-și înjgheba un cămin familial după absolvirea facultății. Nimic de zis, legitimă dorință, fiind și el om ca toți oamenii.

I-am promis că mă voi interesa să-i găsesc o fată bună, care îl va accepta.

El își făcea iluzii mari, avea pretenții ca viitoarea lui consoartă să aibă pregătire superioară, ca și el. Explicându-i situația și pretențiile fetelor de astăzi, s-ar fi mulțumit și cu una numai cu liceul. Și aici l-am lămurit, luându-și gândul de la o astfel de fată, micșorându-și pretențiile și acceptând, până la urmă, că ar fi bună și una numai cu școală generală. Aici am căzut de acord cu el. I-am arătat cazuri concrete de profesori nevăzători numai, care s-au căsătorit cu spălătorese, servitoare etc. (desigur, văzătoare), numai cu o pregătire minimă de câteva clase primare sau chiar analfabete.

Vasilică s-a liniștit acum, așteptând să-i găsesc o fată bună și credincioasă (atașată) de el, să-l înțeleagă și să nu-și bată joc de el.

Am dat „sfoară-n țară” cum se spune, pe la toți cunoscuții, am luat legătura cu Consiliul Central al

Asociației Generale a Nevăzătorilor din România, cu unele filiale teritoriale, cu directori de școli speciale etc., dar nu s-a găsit niciuna.

Este adevărat că el a purtat corespondență cu câteva fete de la Casa de copii Siliștea Nouă, județul Teleorman, unde a fost asistat pe timpul vacanțelor, ca și cu Maricica Drâmbă, muncitoare la textilele Oltul, din Sfântu-Gheorghe (cu aceasta a corespondat un an de zile, timp în care și-au trimis și fotografiile, Vasilică trimițându-i poezii și alte cadouri), dar când s-au cunoscut în gara Brașov, fata a făcut "stânga-nprejur", lăsându-l cu "buzele umflate".

Acum se dezamăgise complet. L-am lămurit, l-am încurajat, promițându-i că mă voi interesa mai departe, până când îi voi găsi o fată bună.

Problema căsătoriei a devenit stringentă după absolvirea facultății și mai cu seamă după ce primise locuință. Aproape zilnic discutam această problemă cu Laurențiu Crișan, prietenul lui. Ne-am hotărât să ne intensificăm eforturile în direcția aceasta.

Pe la sfârșitul lunii februarie 1978, printr-o cunoștință, am găsit, împreună cu L. Crișan, pe actuala soție a lui V. Adamescu, anume pe Maria Poruțiu, puțin mai în vârstă decât el, care era în serviciu de aproape 9 ani, la o familie de medici din Cluj-Napoca. Nu mai fusese căsătorită.

Făcând cunoștință cu ea și relatându-i pe larg, despre Vasilică, situația lui, pregătirea lui intelectuală, că este profesor etc., etc., că are locuință frumoasă, mobilată, covoare, bani, i-am stârnit curiozitatea, că dorește să-l cunoască.

Peste câteva zile, le-am făcut cunoștință mai întâi la Asociația Nevăzătorilor din Cluj, apoi la domiciliul lui V. Adamescu.

Atât eu cât și L. Crișan, i l-am descris pe V. Adamescu așa cum este, cu deficiențele și cu părțile lui pozitive.

După ce s-au cunoscut, am inițiat-o în însușirea sistemului de comunicare cu el. I-a plăcut foarte mult locuința, i-a plăcut și Vasilică. Am invitat-o să ne întâlnim mai des, mai ales cu Vasilică și să încerce să comunice cu el. Am atenționat-o, în același timp, să nu se grăbească în luarea unei hotărâri, până când nu va fi pe deplin edificată despre Vasilică, rugând-o să ne comunice hotărârea luată atunci când crede dânsa de cuviință.

După două luni și jumătate de la prima cunoștință, Maria ne-a comunicat verdictul: doresc să mă căsătoresc cu Vasilică. Am comunicat lui Vasilică această hotărâre a Mariei, i-a comunicat-o și ea personal. Mare bucurie și fericire pe Vasilică.

Am purces de îndată, la pregătirile necesare pentru un astfel de eveniment important din viața lui Vasilică, la îndeplinirea formalităților cerute pentru celebrarea căsătoriei.

Mult am mai umblat, pe la diferite restaurante și cantine, pentru organizarea mesei și petrecerii. Griji... griji... griji... invitații. M-am înțeles cu Vasilică să invite toate cadrele didactice, personalul administrativ și de serviciu de la Liceul de nevăzători, pe foștii directori, pe tovarășii de la Asociația Nevăzătorilor din Cluj. În mod special am invitat-o pe profesoara Florica Sandu, apoi pe profesoara Andaluzia Leahu-Călușeru. S-au invitat tovarășii de la Consiliul Central al Asociației Generale a Nevăzătorilor din România, pe tovarășii de la Asociația Surzilor din Cluj și pe președintele Asociației Generale a Surzilor din România, tovarășul Gheorghe Miclea.

29 iunie 1978 – zi însemnată, zi ploioasă, zi cu noroc, zi pe care Vasilică și Maria, viitoarea lui soție, nu o vor uita.

Iată-ne un mănunchi de prieteni și cunoscuți alături de tinerii sărbătoriți, în straie de sărbătoare, în sala Primăriei Municipale, unde se oficiază cununia civilă. Ofițerul Stării Civile le vorbește tinerilor despre semnificația căsătoriei, despre drepturile și obligațiile conferite de lege. Păcat că Vasilică nu-l auzea. Îi scriam eu pe palmă tot ce spunea.

-... Te căsătorești din dragoste și nesilită de nimeni cu Vasile Adamescu? O întreabă ofițerul oficiant pe Maria Poruțiu.

- Da! răspunde Maria.

- Te căsătorești din dragoste și nesilit de nimeni cu Maria Poruțiu? Îl întreabă pe Vasile Adamescu.

Tace... El nu aude, săracul! Totuși, răspunde, căci i s-a scris pe apmă întrebarea.

- Da!... răspunde el

După felicitările primite, trecem eu și tinerii în camera unde, două tovarășe completează în două registre niște formulare cu datele personale ale tinerilor căsătoriți.

Momentul cununii civile este immortalizat pe peliculă de către o fotografie de la Cooperativa "Deservirea".

N-am deplasat apoi la atelierul foto din Piața Libertății, unde s-au luat pe peliculă câteva secvențe.

Ploua nu contenea. Ploua mărunț și era rece. Alaiul se îndreaptă spre biserică, unde se oficiază cununia religioasă. De acolo, mai departe, spre grădina de vară "Boema", de pe strada 6 martie, unde au loc masa și petrecerea.

Printre cei prezenți se află: profesoara Florica Sandu, Profesoara Georgeta Damian, universitarii Mare și Roth, L. Crișan cu soția, subsemnatul și alții.

Ca de obicei, la astfel de evenimente (de ceremonii), s-au ținut logosuri, printre care Floica Sandu, Mare, subsemnatul și mirele.

Cuvântarea marelui, scrisă în Braile, a citit-o el însuși (o bună parte) apoi altineva, prin care își exprima stima și recunoștința față de toți cei care au contribuit la realizarea lui ca om și a ceea ce este el acum. Recunoștință conducerii de Partid și de Stat, pentru condițiile optime create, care au contribuit la renașterea lui, la pregătirea superioară, neatinsă de niciunul din categoria lui. Se cântă. Păcat că Vasilică nu aude.. Totuși, simte vibrațiile. Se cântă "La mulți ani!".

Mirele și mireasa mulțumesc tuturor pentru participare.

Mirele merge pe la fiecare conmesean și îi mulțumește personal.

Ceremonia ia sfârșit. Pâlcuri, pâlcuri, se retrag spre casele lor. Mergem și noi, cei mai apropiați de tinerii căsătoriți, împreună cu ei, cu brațele pline de flori și cadouri. Le urăm căsnicie fericită."

În timpul anilor de studiu, am beneficiat de burse din partea mai multor instituții, bani care mi-au fost de mare folos și pe care i-a administrat cu mare atenție dirigintele meu. Iată un alt articol scris de domnia sa, în care explică totul:

Ajutoare bănești și administrarea lor

Asociația Nevăzătorilor, prin regulamentul ei de funcționare, acordă elevilor de liceu unele ajutoare bănești, trimestrial, în sumă de 100-150 lei, bineînțeles celor care îndeplinesc condițiile cerute: promovarea tuturor disciplinelor și o comportare meritorie, note de 9 și 10.

Și lui V. Adamescu i s-a acordat acest ajutor, ca elev de liceu. De asemenea, i s-a acordat ca student, câte 250 lei lunar, ca oricărui student nevăzător (în vacanțe, nu).

Ca student, Vasile Adamescu a avut bursă achitată de Decanatul Facultății de Istorie-Filozofie, de 500-580 lei lunar.

Ajutoarele date de Asociația Nevăzătorilor au fost ridicate de el și mi le-a predat mie, spre păstrare la CEC, pe numele lui, sau i le-am ridicat eu.

Bursa de student a fost încasată, la început de V. A., însoțit de mine, dar observându-se că este greu de deplasat, m-a încredințat pe mine să i-o ridic. Decanatul a știut acest lucru. Bursa încasată, i-am predat-o lui V. A. Din ea s-a plătit costul meselor la cantină, s-au efectuat unele cheltuieli mărunte și-a oprit bani de buzunar, iar restul mi l-a predat mie depunându-l la CEC.

Pentru cheltuirea banilor, am ținut o strictă evidență. De la Casa de Copii, la care a fost asistat, nu i s-a dat niciodată, niciun ban, ci numai lenjerie și uniformă.

Încă de când era elev la liceu, a devenit stringentă problema lărgirii orizontului său socio-cultural. Pentru aceasta, el ar fi trebuit să facă deplasări, vizite, excursii, în diferite localități din țară, care au necesitat anumite fonduri bănești. Pentru argumentarea lor, am solicitat în numele lui V. A., Ministerului Învățământului, să-i acorde în mod excepțional (căci chiar el este un caz excepțional), un ajutor bănesc, de preferință cât mai substanțial. Nu i s-a aprobat. În anul cinci de liceu, am reluat problema acordării ajutorului, de data aceasta mergând personal cu Vasilică la Minister, unde, împreună cu colega Paraschiva Popa, am mers în audiență la tovarășul Inspector General, Eugen Popescu, acesta auzind de cazul Adamescu.

Am vrut să mergem la tovarășul ministru Mircea Maliță, dar era plecat din București. Tovarășul Eugen Popescu ne-a primit frumos, am discutat la subiect și ne-a promis că i se poate aproba un ajutor de 200 lunar, începând cu a doua jumătate a anului 1971, plătibili

trimestrial, câte 600 de lei. Acești bani s-au încasat prin Liceul Special de Nevăzători Cluj, de fiecare dată compltându-se un stat de plată, pe care îl făceam eu, iar la ridicarea banilor pe care îi primea, V. A. semna el însuși statul de plată, contrasemnat de mine.

Banii primiți i-am depus la CEC și când avea nevoie pentru achitarea anumitor plăți, se scoteau banii necesari.

Ca student, cheltuielile au fost mult mai mari, căci mult mai mari au fost și sarcinile cărora a trebuit să le facă față, ținând seama de situația în care se afla el.

Problema cea mai grea a fost că n-a avut de pe ce studia, în sistemul Braille neexistând absolut nimic tipărit. Cursurile n-au putut fi frecventate (chiar dacă ar fi frecventat, ar fi fost de prisos, el neauzind).

Pentru transcrierea în Braille a cursurilor și a altor materiale necesare studiului, au trebuit sume serioase.

Încă de când l-am înscris în anul întâi de facultate, am întocmit, în numele lui, un memoriu, pe care l-am înaintat Ministerului Educației și Învățământului, solicitând acordarea unei burse speciale, lunar, echivalentă cu salariul mediu al unui muncitor (1000-1300 lei) de atunci, salariu pe care V. A. l-ar fi avut ca muncitor dacă nu ar fi reușit la facultate. Acest plafon l-a și atins V. A., când a muncit în două vacanțe de vară, la "Mucart" Cluj.

Rezultatul memoriului a fost negativ.

Tocmai când ne hotărâsem să intervenim la Consiliul de Miniștrii, tovarășul profesor universitar Anatolie Chircev, mi-a spus să nu mai întreprindem nicio acțiune, căci problema o va rezolva dumnealui. Am crezut că așa va fi, dar ne-am înșelat, căci respectivul profesor universitar a dat uitării problema, trecând-o pe „linie moartă”, din ce motive, nu se știe!

S-a tergiversat așa timp de un an și jumătate când, văzând că am fost duși în eroare, am reluat acțiunea, tot din propria-mi inițiativă, întocmind un alt

memoriu, pe care l-am înaintat Consiliului de Miniștrii. Rezultatul a fost tot negativ. Fermitatea de acționare mai departe, devenise și mai puternică. Alt memoriu. De data aceasta la Consiliul de Stat. Eram convins că, odată ajuns aici, la forul suprem, succesul ne va surâde. Așa a și fost. În scurt timp s-a și primit aprobarea: bursă specială de 1000 de lei lunar, cu începere de la 1 aprilie 1975, care s-a încasat prin U.A.S.C.R. respectiv A.S.C. Cluj-Napoca.

Încasarea bursei s-a făcut de către titular, însoțit de mine. Actul a fost contrasemnat de mine.

Fiind dificilă deplasarea beneficiarului, am crezut necesar (desigur, numai după ce am discutat cu tovarășa contabilă șef, Neacșu, și am căzut de acord) ca spre a nu exista unele suspiciuni în cheltuirea acestei burse speciale, să mi se facă o împuternicire notarială. Așa s-a și făcut. Actul se află la mine.

Bursa am încasat-o eu în fiecare lună, am semnat chitanța respectivă, iar banii i-am predat titularului. El și-a oprit o anumită sumă pentru cheltuieli, apoi restul i-am depus la CEC, de unde am scos când a trebuit să facem anumite plăți, mai ales persoanelor care au transcris în Braille cursurile universitare și alte materiale pentru studiere, precum și pentru procurarea unor articole de lenjerie, îmbrăcăminte și încălțăminte.

La rândul-mi, tot pentru înlăturarea unor motive de eventuale suspiciuni în administrarea bursei, am căzut de acord cu două persoane apropiate lui V.A. (tovarășa profesor Georgeta Damian, fosta lui educatoare și prietenul lui Laurențiu Crișan), ca împreună să formăm un colectiv, pentru administrarea cât mai judicioasă a bursei. Așa am și făcut. Mie mi s-a încredințat deplină libertate pentru administrarea bursei. Din când în când, le-am prezentat celor doi situația (dinamica încasărilor și a cheltuielilor), întotdeauna constatându-se corectitudinea deplină în administrarea bursei.

Menționez că nici n-ar fi fost cazul să procedez așa, întrucât acest colectiv, de multe ori l-a ajutat pe V. A. cu diverse obiecte, chiar cu bani etc; nu s-ar fi pus, poate, la îndoială, niciodată cinstea și corectitudinea lui (mai ales a mea), dar vorba aceea: "Paza bună trece primejdia rea" sau „Dacă te ferești și Dumnezeu te ferește”.

După ce l-am căsătorit pe V.A., la data de 9 octombrie 1978, i-am predat întreaga gestiune, în livrete CEC, în sumă de 31923,90 lei, după ce la data de 3 octombrie 1978 am depus, drept avans pentru un apartament cu trei camere, proprietate personala, în sumă de 34000 lei.

Predarea s-a făcut, de față fiind tovarășa profesor Georgeta Dmian, tovarășul Laurențiu Crșan și soția lui Vasilică.

S-a încheiat un proces verbal, semnat de toți cei prezenți.

Cluj, 11 martie 1979.”

După căsătorie, Maria a observat că L Crișan vine mai rar pe la noi și i-a spus acest lucru, cerându-i să ne viziteze mai des. El i-a spus că este aproape de noi și că e gata să ne ajute ori de câte ori aveam nevoie. Adervărul este că prietenul meu vechi era ocupat cu serviciul și făcea multă muncă de teren.

În 31 iulie, la două zile după nuntă, a venit la noi în vizită doamna profesoară Vasiu, care a observat că eram vesel și senin la față. I-a plăcut că zâmbeam. Am povestit mult cu dânsa și ne-a invitat la Cojocna, aproape de Cluj, să facem baie în apa sărată. Am aflat că preda matematica la facultate. Era o femeie foarte cumsecade și a început să țină mult la mine. Pe Maria o cunoștea de multă vreme; făceau împreună gimnastică medicală la Dispensarul Sportiv Județean Cluj. I-am cunoscut și familia: era căstorită cu medicul veterinar Constantin Vasiu, care preda și la Universitate și cu care avea doi

copii pe care i-am cunoscut, Lucian și Adrian. Am primit multe sfaturi bune de la domna Vasii. Ne-a rugat să fim mereu veseli, să ne purtăm frumos unul cu altul, să ne înțelegem bine, să ne respectăm, să ne închinăm lui Dumnezeu cerându-i să ne ajute să depășim orice greutate.

În scurt timp după nuntă, am plecat cu Maria la mare în stațiunea Jupiter, așa cum ne planificasem. Ea a lăsat cheile de la casă profesorului Stancu și lui L. Crișan, care urmau să treacă pe la noi să ne ude florile din balcon, faptă care avea să aibă mai târziu consecințe neplăcute asupra relației dintre soția mea și prietenii mei. Pe litoral, am avut parte de vreme frumoasă. Am fost cazați într-o casă simplă, curată, înconjurată de arbuști și multă verdeață. Camera dispunea de două paturi, o masă cu două scaune, chiuvetă cu apă. În fiecare zi, dimineața și după amiază, făceam plajă și baie în apa mării. Nispul se întindea pe o porțiune foarte mare și era fin. Seara, după cină, mă plimbam cu Maria prin împrejurimi. Era foarte multă lume venită din toate colțurile țării. Îmi descria ce se vedea în jur: căsuțe și vile înconjugate de vegetație, hoteluri. Ne-am simțit bine în timpul șederii aici, apoi am plecat la Constanța unde am stat două zile la mătușa mea Paula și la unchiul Sandu Iliescu, pe strada C. A. Rosseti la numărul 1. Țin minte că mătușa Paula avea o pareză pe o parte a corpului și se deplasa greu, cu ajutorul bastonului. Era foarte bucuroasă că am vizitat-o. Maria i-a povestit cum ne-am cunoscut și cum ne-am căsătorit apoi mătușa i-a relatat mai multe întâmplări din copilăria mea. I-a spus că eram un copil vioi și frumos și că mă vizita cu drag la Borcea, împreună cu unchiul Sandu. Dânsa a făcut rost de adresa Școlii de Nevăzători din Cluj și l-a îndemnat pe tatăl meu să mă ducă să învăț carte. Dacă nu îi dădea acest sfat, poate că rămâneam așa, în tăcere și întuneric.

Am vizitat cu soția mea mai multe obiective din Constanța. Am mers până pe malul Mării Negre, am ajuns la statuia lui Ovidius iar apoi la acvariul plin cu tot felul de vietăți marine. Am mers și la atelierul de blănărie pe care îl avea familia Iliescu. Am observat că și-au mutat sediul din bulevardul Tomis, aproape de locuința fostului meu coleg și prieten de la școala din Cluj, Ștefan Vutcovici. Ne-am întâlnit cu vărul meu Nelu care lucra în atelier și i-am prezentat-o și lui pe Maria. S-a bucurat mult să ne vadă și ne-a dăruit câte o căciula: mie una din blană de miel și soției mele alta dintr-o blană fină. Ne-a servit cu un suc rece pentru că era foarte cald. Ne-am simțit bine în acest timp la rudele mele. La plecare, mătușa Paula ne-a făcut cadou două lenjerii frumoase de pat pentru care i-am mulțumit.

De la Constanța am mers la Borcea, comuna mea natală, unde am rămas mai bine de o săptămână. I-am arătat Mariei locurile unde am copilărit și i-am făcut cunoștință cu toate rudele mele. Unii au fost supărați când au aflat că am făcut nuntă și nu i-am anunțat, mai ales unchii Mitu și Dimnacea, oameni mai sensibili. Le-am explicat care a fost situația și au înțeles. Le-am povestit tuturor cum ne-am cunoscut, cum a fost la cununia civilă, la cea religioasă și cum ne-am simțit la Grădina „Boema” unde am stat până seara. Tatăl meu și mama vitregă, Chiva, s-au hotărât să organizeze o petrecere de nuntă la ei acasă așa că au invitat toate rudele din sat și din localitățile învecinate. Am petrecut cu toții foarte bine în noaptea de 29 spre 30 iulie, în curte, deoarece era foarte plăcută vremea. Cerul era senin și plin de stele. Au fost alături de noi surorile și frații mei: Ioana, Aurica, Nicu și Ionică cu soția lui, veniți din Medgidia, unchii Mitu, Dimancea, Gheorghe, Dumitru, cu soțiile lor, verii Leonida cu soția și cu copii, Olga și Nelu, Nicu și Ionică cu soțiile lor, Mircea Ianole cu soția și cu frații săi, Costică și Florica, mătușa Zamfira și mulți alții. Sora Viorica de la

Braşov şi fratele Costică de la Bucureşti nu au putut veni iar mama şi tata erau tare supăraţi. Am servit mâncăruri gustoase şi am ciocnit paharele cu băutură, am povestit. Am ținut mici discursuri şi s-a ascultat muzică, s-a dansat. Atmosfera a fost una de sărbătoare. Am primit multe cadouri, alimente, pe care nu le-am putut aduce la Cluj şi le-am lăsat acasă. S-au adunat 6500 lei din daruri dar părinţii mei au oprit 4000 pentru cheltuieli iar Maria a fost nemulţumită. Mi-a dat tata 2500 lei pe care i-am numărat şi i-am pus bine în portofel. Am fost felicităţi de toţi şi le-am mulţumit mult pentru tot. Am mai rămas până în 8 august la ai mei după care ne-am întors acasă. Ne-am deplasat foarte greu pentru că aveam multe bagaje şi cadouri pe care le-am primit. Nicu şi tata ne-au condus la gară. Când am ajuns la Cluj am luat un taxi după ce ne-am dat jos din trenul accelerat Mangalia-Oradea şi am mers acasă. A doua zi, după ce ne-am odihnit bine, am mers la Asociaţia Nevăzătorilor unde l-am găsit pe Crişan. I-am povestit cum a fost în concediu şi l-am chemat la noi să-i artăm ce am primit de la rudele mele şi să stăm mai mult de vorbă. L-am felicitat de ziua lui, pentru că împlinise 50 de ani. El ne-a invitat în acea după masă să petrecem puţin cu ocazia acestui eveniment. După ce am cumpărat un cadou, am mers acasă la prietenul nostru unde am stat ceva timp. Soţia lui ne-a servit cu ceva bun. Am povestit mai multe şi ne-am simţit bine.

În 11 august 1978 am plecat cu Maria în satul ei natal să-i cunosc familia. Am luat trenul de la Cluj şi l-am schimbat la Războieni. De la gara din Luduş am luat un taxi până la Nandra. Drumul era neasfaltat, pietruit, cu gropi mici, aşa am observat iar maşina sălta din când în când şi se zdruncina uşor. Soţia mea îmi descria ce se vedea pe geam: câmpul frumos, iarba verde, lanurile de grâu copt şi porumb de fiert, livezile şi pădurile înverzite,

pășunile pe care pășteau vitele, caii sau oile. Ajunși acolo, cu emoții, i-am întâlnit pe noii mei socri, Nicolae și Lucreția Potuțiu, care ne-au primit frumos, bucurându-se de venirea noastră. Nu erau revoltați în legătură cu nunta. Maria le-a povestit multe lucruri despre mine, despre cum ne-am cunoscut și despre căsătorie. Erau fericiți că m-au cunoscut, la fel și frații Mariei, cumnații mei, Valentin și Șoimița. Maria mai avea încă patru frați: Nicolae și Lenuța, care locuiau la Luduș, Luci, care stătea la Târgu-Mureș și Victoria, care era stabilită la Câmpia Turzii. Pe ei aveam să-i cunosc cu alte ocazii. I-am mai întâlnit pe Emil Popa, soțul Șioimiței și pe nepoții Viorel, fiul cel mare al Luciei și Neluțu, băiatul Lenuței. Am povestit și eu cu ei; mi-au scris în palmă. Tatăl Mariei s-a descurcat mai greoi dar până la urmă ne-am înțeles. Dânsul știa și limba maghiară. Șoimița s-a acomodat cel mai bine cu acest sistem de comunicare. Înțelegeam foarte ușor tot ceea ce îmi scria. Cu toții au sfătuit-o pe soția mea să aibă mare grijă de mine. Ne-au dat cadourile ca dar de nuntă și le-am mulțumit.

Am observat că familia Mariei era foarte impresionată de mine. Nu le venea să creadă că am reușit să devin profesor și că pot comunica cu oricine chiar dacă nu aud și nu văd. Le era milă de mine și unii chiar au plâns. Au început să se obișnuiască cu noi și să țină tot mai mult la mine. Tatăl soției mele mă mângâia mereu pe cap, pe brațe, și-mi scria în palmă: "Tata te iubește foarte mult! Ești al nostru!"

Ne-am simțit foarte bine la Nandra unde cu toții au încercat să ne trateze cât mai bine. Viorel, nepotul nostru, m-a condus prin gospodărie să pipăi tot ce aveau. Mi-a arătat un porc gras, un cocoș cu creastă mare, cloșca și pușorii, apoi m-a dus în grădină unde mi-a pus mâna pe pomii fructiferi, pe legumele cultivate și pe porumb. Mi-a plăcut mult gospodăria de la Nandra. Aerul era foarte curat. Am stat acolo până în 21 august când

ne-am întors la Cluj dar am mai mers și în anii 1980, 1983 și 1986. Maria m-a plimbat prin sat să cunosc și eu împrejurimile. Peste drum de casa lor nu erau construite alte gospodării ci era câmpul plin de iarbă verde sau cereale. Am vizitat școala unde învățase cu toții dar era o clădire mică și veche, doar cu parter, avea vreo șapte încăperi. La ultima venire a noastră în acest sat, în 1986, am observat că nu mai locuia nimeni în casă: era pustiu și se simțea mirosul greu de vechi. În curte și grădină erau crescute buruieni mari. Pomii erau neîngrijiți iar fructele aveau viermi. Mai era doar porumbul și dovlecii. Cotețul de porci era gol iar păsările lipseau. Tatăl Mariei murise în 1985, la 79 de ani iar mama se mutase la Luduș, unde o îngrijea Lenuța, cumnata mea. A plecat dintre noi pe 2 iulie 2004, la vârsta de 88 de ani. Era bolnavă și slăbită.

În vacanța de Crăciun, 1979, am mers cu Maria la Târgu-Mureș, în vizită la sora ei Luci. La gară ne-a așteptat Viorel Roșca, cumnatul nostru, care ne-a condus la ei acasă. Am găsit-o pe cumnata mea și pe cei trei nepoți: Viorel, care avea 9 ani și era în clasa a III-a, Claudiu, care avea 4 ani și jumătate și mezina Alina, care avea abia 4 luni. Ne-am simțit foarte bine la ei acasă; am fost tratați cu multă căldură. Au fost impresionați cu toții de mine, după ce le-am povestit multe lucruri din viața mea. Au venit și rudele lui Viorel, chiar și vecini, să mă cunoască și să vorească cu mine.

Rudele lui Viorel ne-au invitat la ei acasă, în Sâncraiu de Mureș, cu ocazia Anului Nou. Am mers cu toată familia acolo. L-am cunoscut pe cumnatul lui Viorel, Nelu Bothaza, care era șofer pe autobuzul "Roman-Diesel" nr. 15 și care s-a împrietenit repede cu mine. A rămas plăcut impresionat de povestea mea de viață. M-a invitat la o plimbare cu autobuzul și am mers cu bucurie. Am făcut trei ture de la gară până la capătul liniei și întors. Mi-a arătat toate mecanismele acelui mijloc de

transport. El avea doi copii: Adriana care era în clasa a II-a, fetiță foarte energică și Neluțu. Am povestit mult cu toată lumea la Sâncrai, chiar și cu vecinii lui Nelu. Copiii de acolo s-au atașat repede de mine mai ales că le-am modelat din plastilină tot felul de animale și alte lucruri.

În Targu-Mureș am vizitat mai multe magazine și alte obiective și am făcut o vizită la Asociația Nevăzătorilor, unde am fost primiți foarte bine de președintele Ion Bucuin, care s-a bucurat mult de venirea noastră. Am povestit cu dânsul și cu o angajată a Asociației. Ne mai cunoscusem în trecut la Cluj. Domnul Bucuin m-a întrebat dacă îl cunosc pe profesorul Vlad și i-am răspuns că îl știu bine. Era rector la Universitatea "Babeș-Bolyai". Am fost de câteva ori în audiență la dânsul când eram student.

La începutul lunii ianuarie, după o ședere plăcută la Targu-Mureș, ne-am luat rămas bun de la rude și am plecat spre Cluj. Trebuia să reîncep serviciul. Era puțină zăpadă afară.

Pe la sfârșitul lunii august, 1978, la doar câteva luni de la căsătorie, Maria s-a simțit foarte rău cu ficatul. Nu am putut ieși la plimbare în oraș. A stat o zi întinsă pe pat și a luat ceva medicamente. Eu nu știam nimic de aceste probleme. Am aflat apoi că avea ceva afecțiuni. Eram foarte trist dar m-am liniștit după ce am observat că a început să se simtă mai bine și și-a revenit repede.

Viața noastră de familie decurgea normal. Ne obișnuiam tot mai bine unul cu altul. Era important ca relația noastră să se cimenteze cât mai bine și fiecare să se simtă mulțumit. Maria se bucura de stima și aprecierea tuturor prietenilor și cunoscuților mei. În comunicarea noastră prin acest sistem de scriere în palmă, întâmpinam destule greutăți. Soția mea nu-mi făcea cum trebuie cracterele în palmă, care trebuiau așternute cu degetul arătător al mâinii. Ea îmi scria cu trei degete, sărea peste anumite litere și o înțelegeam destul de greu.

Am încercat de multe ori să o corectez, dorindu-mi să ușurez cât se poate de mult discuțiile dintre noi. Am observat că era destul de iute la mânie. Se supăra repede și se enerva. Nu era răbdătoare. Eram destul de trist dar nu aveam ce face.

În luna septembrie 1978, Maria s-a gândit să facă o masă festivă la noi acasă, la care să invite pe toți aceia care m-au ajutat în viață, mai ales pe linie școlară. A avut mai multe discuții cu mine și cu Crișan și am făcut lista cu profesorii și prietenii mei. Am invitat și pe domnii care m-au ajutat să-mi obțin locuința. La această întâlnire Crișan nu a venit iar Maria a fost foarte supărată. S-a dus la Asociație și l-a întrebat ce s-a întâmplat iar el i-a spus că nu a fost invitat și nu a vrut să participe nechemat. Maria m-a pus pe mine să-mi cer iertare de la prietenul meu însă acesta știa că nu eu eram vinovat. Maria și-a dat seama că a greșit și i-a zis lui Crișan că va mai face încă o întâlnire ca să repare această greșală.

Printre invitații pe care i-am avut la acea masă festivă, s-a numărat și inginerul Constantin Mustață, pe care l-am întâlnit pentru prima dată și am făcut bucuros cunoștință. Dânsul avea să mă ajute mult pe parcursul vieții. M-a dus la nenumărate uzine și fabrici, Institute și Universități, unde am aflat lucruri interesante, am pipăit diferite obiecte. A scris mult despre mine în reviste și ziare. Am să povestesc multe lucruri despre această colaborare atât de benefică pentru mine.

Când eram elev, aveam tot felul de discuții cu Laurențiu Crișan despre viitorul meu. Îi spuneam că voi fi muncitor, că voi avea o soție și doi copii. El mă întreba. "Dar dacă soția ta va rămâne din nou gravidă și vei avea trei copii?", "Atunci voi avea un apartament cu trei camere", îi răspundeam eu; el mergea mai departe și mă întreba, „Dar dacă soția ta va rămâne din nou gravidă și vei avea patru copii?", eu, după ce mă gândeam puțin, îi

spuneam: "Atunci voi avea un apartament cu patru camere". Dorind să vadă reacția mea, Crișan întreba: "Și dacă soția ta rămâne iar gravidă?" "Atunci n-o voi mai fecunda", răspundeam eu, știind că în Cluj existau apartamente cu maxim patru camere. Îmi plăceau foarte mult copii mai ales că lucram zi de zi cu ei la școală. Îmi doream să am doi copii ai mei, pe care să-i iubesc și să-i cresc cu multă grijă. I-am spus de multe ori Mariei despre dorința mea. După ceva timp de la căsătorie, soția mea încă nu rămăsese gravidă. Crișan m-a sfătuit să fiu atent, să nu o întreb pe Maria de ce nu se întâmplă fenomenul, ca nu cumva să se simtă jicnită, pentru că e posibil ca bărbatul să fie steril. Eu știam că sunt sănătos. Din poveștile noastre, am aflat că Maria avusese un fel de aprindere la ovare, o răceală puternică, în urma expunerii îndelungate în ploaie, la vârsta de 25 de ani. Avea deja și o vârstă destul de înaintată pentru a rămâne însărcinată: 40 de ani. În cele din urmă nu am reușit să facem copii. Am continuat să mă bucur de elevii mei de la școală și să mă comport cu ei cât pot de bine, să-i iubesc și să-i ajut, ca și cum ar fi fost ai mei. Era extraordinar dacă aș fi reușit să am moștenitori. Cu siguranță ei nu se nașteau cu problemele mele deoarece boala mea a apărut la doi ani de la naștere, deci nu era congenitală.

Jurnal din timpul căsătoriei

Am găsit niște însemnări făcute în iulie 1979, la un an de la nunta mea cu Maria. Eram în concediu până la 1 septembrie când îmi reîncepeam activitatea cu elevii la școală. Am să redau mai jos tot ceea ce am notat, ca să înțelegeți ce preocupări aveam și cum decurgea relația dintre noi:

„Vineri, 27 iulie 1979. Era miezul zilei. Cerul era puțin înnorat. Soarele avea să iasă mai târziu. Am ieșit puțin afară la aer curat. Maria nu era acasă; era plecată în oraș cu treburile. Mi-a promis că se întoarce repede dar până la ora 12 încă nu venise. Am citit mai multe articole interesante din revista „Viață nouă”, numărul 6, recent apărută. În Braille. Unul dintre acestea, semnat de nevăzătorul bucureștean Octavian Oprescu, era despre aniversarea a 25 de ani de la apariția primului număr al revistei destinate persoanelor cu deficiențe de vedere din România.

La ora 12 și 10, m-am apropiat de telefon și am format numărul de la Asociația Nevăzătorilor, filiala Cluj. Am așteptat puțin cu receptorul la urechea dreaptă apoi am spus:

- Crișan, te rog să vii după mine la stop să mă iei. Vreau să vorbesc cu tine.

Am pus în furcă receptorul m-am încălțat repede cu sandalele și am ieșit din casă, închizând ușa de intrare. Am coborât treptele și am ieșit cu bastonul în mână dreaptă, mergând pe lângă ziduri; am luat-o în colțul străzii la dreapta și mi-am continuat drumul spre stop. În fața brutăriei am simțit cu bastonul o groapă plină de apă pe care am ocolit-o. Am ajuns după câteva minute la locul în care trebuia să mă întâlnesc cu Crișan iar acesta a ajuns rapid. Am trecut împreună prima trecere de pietoni apoi a doua, moment în care ne-am întâlnit cu profesorul Stancu pe care l-am recunoscut imediat după semnul făcut cu unghia degetului mic de la mână dreaptă pe palma mea. Ne-am salutat iar eu am rămas să povestesc cu dânsul, Crișan a plecat repede la Asociație căci era în timpul serviciului. Fostul meu diriginte îmi scria cu litere de tipar în palmă, în fața Casei Armatei:

- Ce mai faci?

- Mulțumesc, sunt bine, i-am răspuns eu.

- Îți mulțumesc pentru scrisoarea pe care mi-ai trimis-o la începutul acestei luni. Nu ți-am putut răspunde pentru că nu am picht (mașină de scris în Braille). De asemenea am primit ilustrata pe care mi-ați trimis-o de la mare. Am fost plecat la Pitești și București. Au fost ploi tornețiale. S-au produs inundații în unele părți din sudul țării. Ați fost pe la Borcea?

- Nu, i-am răspuns eu.

- De ce nu ați dat pe acolo?

- Nu am avut destul timp și am călătorit cu trenul rapid "Tomis" de la Eforie Nord spre București și nu a oprit în Fetești.

- Ce mai face Maria? Cum vă împăcați?

- Ne împăcăm foarte bine; ea a fost foarte bolnavă, nu s-a simțit bine cu ficatul și am dus-o la Dr. Lupu de la spitalul "Clujana", care i-a făcut investigații. Acum face tratamentul indicat de acest medic.

- Când plecați la părinții soției?

- Cred că duminica viitoare vom pleca la Nandra iar de acolo la Târgu-Mureș. Soția mea va merge la Sângeorz-Băi, unde va urma tratamentul pentru ficat. O voi însoți și eu.

- Bine. Mai sunt și alte stațiuni cu niște băi foarte bune pentru ficat, ca de exemplu Căciulata, care se află lângă Călimănești pe Olt, am fost și eu de două ori acolo, mi-a spus.

Am înțeles totul și urma să ne gândim să mergem și în alte stațiuni balneoclimaterice, unde sper că în urma tratamentului, soția mea să se refacă cât mai bine.

- L-am întâlnit cu 10-12 zile în urmă pe dl Mare la piață. Mi-a spus că ați lucrat la Institut; ați făcut unele experimente. Ce aparat ați folosit? M-a întrebat dl Stancu.

- Am efectuat aceste experimente cu policompensatorul, aparat cu zece clape vibratorii.

- Ai mai vorbit cu domnul Mustață?

- Da, am vorbit ieri cu dânsul.

- Unde?

- La biroul lui. Mi-a spus că în revista "Aurora", din U. R. S. S., a apărut recent un mic articol despre o fată nevăzătoare surdă. Mi-a dat câteva articole și interviuri cu mine, pe care trebuie să le copiez în Braille și să le citesc cu atenție. O să-mi dau seama dacă sunt bine scrise și dacă informația e corectă. A apărut un articol în revista 'Flacăra', numărul 26, din 28 iunie 1979, ultimul, cu interviu. De asemenea, mi-a mai spus domnul Mustață că în curând vrea să mai scrie despre mine și în revista "Tribuna României", care se difuzează în toată lumea. O să anunțe într-un material că am nevoie mare de un aparat care să transforme scrisul obișnuit în alfabetul Braille. Atunci o să pot să citesc singur multe lucruri interesante.

- Foarte bine; sperăm să primești acel aparat de citit.

- Ce probleme mai ai? M-a întrebat dirigintele meu spre sfârșitul discuției.

- Deocamdată niciuna. Vă voi scrie dacă intervine ceva.

După o discuție plăcută, care a durat mai bine de un sfert de oră, profesorul Stancu m-a condus spre Asociația Nevăzătorilor și, odată ajunși acolo, și-a luat rămas bun de la mine. Am intrat în sediu și am mers spre biroul lui Crișan. Am povestit cu prietenul meu mai multe lucruri referitoare la viața mea de mâine. Am primit câteva sfaturi bune: să fiu stăpân pe mine, să fiu capul familiei, să mă gândesc serios la Definitivat, pe care urmează să-l susțin în 1980 și apoi, să mă pregătesc serios pentru lucrarea de doctorat, pe care trebuie să o elaborez peste zece ani.

Era ora 13. În timp ce discutam cu Crișan, am simțit că a intrat cineva în birou, cu pași apăsați și rapizi. S-a apropiat de mine și m-a bătut ușor pe spate. Crișan mi-a scris pe trei degete ale mâinii drepte, în Braille:

- A venit Maria.

Nu era nevoie să-mi spună pentru că o recunoșteam foarte ușor. Au început să discute între ei, după ce s-au îndepărtat puțin de mine. După un timp, m-am ridicat de pe scaun și am vrut să ies din birou iar Maria a venit la mine și m-a întrebat:

- Ești supărat?

- Nu sunt deloc. Te-am așteptat acasă până după ora 12.

Nu mi-a răspuns nimic. A continuat să vorbească cu Crișan, care i-a spus că m-am întâlnit cu domnul Stancu. Am plecat apoi cu Maria în oraș, unde am făcut niște cumpărături la alimentară. În drum spre casă, mi-a scris în palmă:

- Ce a zis domnul Stancu? Te-a întrebat de mine?

I-am relatat tot ce am discutat cu dânsul.

În ziua următoare, 28 iulie, dimineața, după ce m-am trezit, am simțit, deschizând ușa de la balcon, că s-a răcit mult vremea afară. Pe la ora 11, ieșind cu soția la plimbare înspre Asociație, am observat că ploua și bătea un vânt rece dinspre nord-vest, ca și toamna. De la Asociație am mers la piață după fructe și legume. Ploaia continua. La întoarcere, a ieșit soarele. Vremea a început să se îndrepte. Sperăm ca în zilele următoare să fie mai frumos.

Duminică, 29 iulie, m-am trezit la ora 6.30. Eram somnoros. După ce am făcut câteva exerciții de înviorare am mers la baie să mă spăl și să mă bărbieresc. După toaleta de dimineață, am intrat în cameră și am deschis ușa de la balcon să se aerisească toată casa. Am simțit soarele deja răsărit care pătrundea prin geamuri. Mi-am dat seama, bucuros, că s-a făcut vreme frumoasă, cerul era senin, fără nori. După ce m-am gătit în haine de sărbătoare, am ieșit cu Maria din casă pe stradă și am simțit că totuși, era destul de răcoare. Vântul sufla ușor

dinspre vest. Am mers spre Biserica Piariștilor de lângă Universitatea Centrală, unde am ajuns după un sfert de oră. Am urcat cinci trepte și am intrat în lăcașul sfânt, închinându-ne lui Dumnezeu. Ne-am așezat pe o bancă și am simțit vibrațiile de diferite intensități produse de orga la care se cânta. Pe la ora 8.35 am ieșit afară și ne-am întâlnit cu Laurențiu Crișan. Pe drum spre casă, Maria discuta cu el; a aflat o veste îngrijorătoare: la nivel mondial a început marea criză de benzină. Combustibilii tradiționali, benzina și motorina, s-au scumpit față de anii trecuți iar oamenii nu aveau voie să circule cu mașinile proprii pe distanțe mari. Am intrat și eu în discuție după ce Maria mi-a scris ce vorbea cu Crișan și l-am întrebat:

- Se caută oare alte noi surse de energie?

- Da, dar... ar trebui să se înlocuiască autobuzele și alte mașini care consumă motorină.

- Dar locomotivele Diesel cu motorină?

- Și acelea.

- Atunci probabil că se vor folosi numai mașini electrice, apoi, mai târziu cele atomice, i-am zis.

Se crede că într-un viitor îndepărtat (poate peste 100 de ani), toate mijloacele de transport actuale, vor fi înlocuite treptat cu altele care vor funcționa cu diferite energii ce vor înlocui benzina sau motorina. În secolul al XXI-lea, dacă s-ar înlocui combustibilii tradiționali cu energie electrică de exemplu, aerul atmosferic, mediul înconjurător, apele, s-ar curăța, reducându-se treptat poluarea. Oamenii ar fi mai sănătoși. Apoi, peste 200-250 de ani, viitoarele mijloace de transport care vor circula cu cele mai mari viteze, în special navele cosmice, vor funcționa cu substanțe radioactive, dar vor fi foarte bine protejate, performante și robuste, inteligente, pilotate de roboți în cabină. Noi nu vom mai trăi atunci dar se vor bucura de aceste lucruri strănepoții noștri.

La stopuri ne-am despărțit de Crișan, care luându-și la revedere de la noi s-a dus în altă direcție. Am mers

spre piața Mihai Viteazul să vedem ce marfă se mai găsește. Am cumpărat niște legume și ne-am întors spre casă. Vremea era frumoasă spre deosebire de ziua precedentă. Soarele ardea cu putere. Cerul era senin, fără niciun nor.

Pe la ora 18, în timp ce stăteam cu Maria pe fotolii în hol și povesteam cu ușa deschisă, a intrat cineva în casă iar eu am simțit imediat vibrațiile pașilor pe parchet. Am tresărit și am întins brațele în direcția din care am simțit vibrația și am observat că era Crișan care mi-a întins mâna în semn de salut și mi-a spus:

-Servus! Am mers în oraș și în drum spre casă, m-am gândit să mă opresc pe la voi.

Ne-am bucurat de această vizită și l-am invitat pe Crișan în cameră să discutăm mai mult. Maria i-a relatat tot ce ne-a spus doamna directoare medicala de la Sanatoriul din Techirghiol, despre încercările noastre de a consulta mai mulți medici oftalmologi din țara noastră în privința eventualei mele recuperări vizuale. Maria stătea în fața mea la masă iar Crișan în stînga. Acesta din urmă m-a întrebat.

- Cum o cheamă pe directoarea de la Sanatoriul din Techirghiol?

- Nu știu, căci nu ne-a spus numele ei, dar, în schimb, știu numele directorului economic de acolo: Curcan, i-am răspuns eu.

Soția mea ne-a tratat cu prăjituri și băutură rece. Crișan i-a explicat mai multe lucruri despre atrofia de nerv optic, care este o afecțiune foarte gravă, fără posibilitate de recuperare. Eu știam totul încă de când eram elev și am tot mers la nenumărați medici care m-au văzut și mi-au explicat că nu se poate face nimic pentru mine. Crișan mi-a spus și mie:

- Nu are rost să te duci la doctori căci nu-ți pot face nimic. Ai învățat la facultate despre atrofia optică. Doctorul Vancea se ocupă de problemele vederii para

optice. Americanii încearcă să introducă în globul ocular un fel de ochi artificial, bazat pe o cameră de luat vederi, ca la televizor, însă operația chirurgicală ce se face este foarte dificilă.

Mi-a mai povestit despre băiatul doctorului Honoriu Chețeanu care suferea de diabet și i-a fost afectată vederea. A mers în America unde i s-a făcut o intervenție chirurgicală și a recuperat o mică parte din vedere. Crișan m-a întrebat din curiozitate:

- Știi ce este vederea para optică?

- Nu știu. Încă nu am găsit nicăieri informații.

- Am citit că în U. R. R. S. este o femeie nevăzătoare care poate să citească cu ajutorul degetelor, în vârful cărora are niște celule sensibile, ziare și cărti tipărite în scriere obișnuită, ea posedă vederea para optică,

- În 1967, am fost la doctorul Vancea, mare specialist în oftalmologie, care m-a examinat și mi-a promis că o să mă trimită la Paris pentru a face niște experimente. Mi-a spus să mă folosesc de simțurile rămase valide în loc de vederea și auzul pe care le-am pierdut. Omul care își pierde anumite simțuri, trebuie să accepte și să se împace cu această soartă. Să fie optimist. Așa am făcut și eu.

În timp ce Crișan mai discuta cu Maria diferite probleme, eu mă gândeam la ceea ce mă preocupa. Mi-a venit în minte aparatul de citit și imediat i-am zis:

- Într-una din viitoarele mele scrisori pe care le voi expedia în S.U.A., voi întreba pe americanii cu deficiențe senzoriale despre aparatul acela de citit.

- Sigur, dar să știi că deocamdată nu se poate da la persoanele particulare; este și foarte scump. În America nicio persoană particulară nu deține un astfel de aparat. În instituțiile în care învață elevii lipsiți de vedere se găsește în schimb. Mai târziu însă, cred că se va

fabrica în serie și prețul va scădea, mi-a explicat prietenul meu.

Vizita lui Crișan s-a încheiat. A plecat spre casă, nu înainte de a-și lua rămas bun. După ce am mâncat la cină, am discutat cu Maria despre ceea ce urma să facem a doua zi.

- Dacă o să fie timp frumos mâine, o să mergem la Someș, mi-a spus Maria.

- Da, mergem, poate reușim să facem puțină plajă. Mi-ar plăcea ca în august să ne ducem la Sângeorz-Băi, unde ai să poți urma tratamentul pentru ficat. Eu nu am mai fost până acum acolo și aș vrea să văd cum este.

- Dacă o să găsim biletul, o să mergem, mi-a răspuns.

- La Consiliul Sindicatelor din Cluj, cunosc o doamnă, care este președintă. Dânsa se ocupă de problema biletelor pentru stațiuni balneare din județul nostru și din alte județe vecine.

- Cum o chemă pe acea doamnă?

- Gorgz Maria.

- Atunci o să o căutăm mâine acolo să vedem dacă au sau nu bilete de băi pe august.

A doua zi am mers la O.N.T., cu speranța că vom găsi bilete.. Am aflat însă că pentru luna august nu mai sunt locuri la Sângeorz-Băi; se mai găseau pentru septembrie însă eu trebuia să încep lucrul la școală așa că nu aveam cum să o însoțesc pe soția mea acolo. Am mers apoi la doamna Gorgz, pe care am găsit-o în biroul ei însă, așa am observat, era foarte ocupată. Ne-am îndreptat pe urmă spre biroul inginerului reporter, Constantin Mustață, pe care l-am găsit în sala în care erau multe aparate de lucru. Văzându-ne, mi-a întins calm și amabil mâna sa potrivită ca mărime și ne-am salutat. Vorbea la telefon cu cineva; avea receptroul în mâna stângă apropiat de ureche. L-am recunoscut imediat după semnul distinctiv: avea o tăietură la

încheietura mâinii, în apropierea ceasului, din tinerețe. Soția mea i-a povestit că doream să obținem biletul de tratament pentru băi iar dânsul ne-a venit imediat în ajutor. Mi-a scris imediat în palmă:

- O să văd dacă mai sunt bilete; sun acum. Știi că la Sângeorz este foarte frumos?

- Da, am aflat. Aranjați vă rog cât se poate de repede cu biletul pentru că în septembrie trebuie să încep serviciul.

M-a atins ușor cu mâna dreaptă pe obrazul stâng ca să mă liniștească și să-mi dea de înțeles că va rezolva această problemă, după care am ieșit toți trei din acea sală și ne-am îndreptat spre biroul doamnei Gorgz. Eu și Maria am stat pe hol și am așteptat iar domnul Mustață a intrat să vorbească despre această problemă. Ieșind de acolo, ne-a spus:

- Încerc să găsesc bilete într-o întreprindere. Vă voi da telefon acasă. Cunosc pe cineva din stațiune.

I-am mulțumit și, luându-ne rămas bun de la domnul Mustață, om amabil, înțelegător și cumsecade, am coborât și am mers spre Someș unde urma să facem plajă.

Din 30 iulie, a fost mare caniculă: la Cluj, 33 de grade, la Timișoara, 37, la mare erau 27 iar temperatura apei a urcat la 24. Am aflat aceste amănunte de la TV, după ce mi-a transmis Maria buletinul informativ. Am trecut prin piața Victoriei și am observat că în fața Catedralei Ortodoxe și a Asociației Nevăzătorilor se lucra la modernizarea străzilor care se lărgeau și se asfaltau. Am simțit mirosul de smoală iar sub picioare totul era moale. Am ajuns în piața Mihai Viteazul, de unde am luat autobuzul numărul 5 spre cartierul Donath. După ce am coborât, am mers pe jos spre râu; unele străzi nu erau asfaltate încă ci pietruite. Erau multe gropițe, denivelări, pietre mari, care îngreunau circulația. Am recunoscut multe mirosuri în acea zonă: de tencuială, venit de la

blocurile care se construiau, de plante și animale venit din gospodăriile caselor vechi, care urmau să fie demolate iar în locul lor să se clădească noi apartamente. Odată, la întoarcerea spre stație, am simțit un miros înecăcios, greu, foarte neplăcut, de putrefacție, de cadavru aflat în descompunere; nu ne-am dat seama de la ce anume provine.

Înainte de a sosi pe iarbă, spre apa Someșului Mic, ne-am oprit într-un loc în care curgea apă bună de băut, căci ne era sete din cauza căldurii. Am simțit sub picioare ceva bucăți din materialele de construcții și mi-am dat seama că ne alfăm în aporpierea unui bloc nou. Am simțit mirosuri amestecate de tencuială, vopsea, var și tutun, provenit de la muncitorii zidari. După ce am băut apă, am mers mai departe traversând șoseaua asfaltată din mijloc, până am ajuns pe spațiul verde, la aproximativ o sută de metri distanță în stânga, de pod. Ne-am apropiat de apa Someșului, coborând puțin spre mal și după ce soția mea a întins pătura, ne-am așezat dezbrăcați până la brâu, ca să facem plajă. Se simțea mirosul plăcut de la covorul de iarbă sub care era un pământ mai nisipos, umed, de la ploile din zilele trecute. Aerul era proaspăt, sănătos și curat. Îl trăgeam adânc în piept, știind că favorizează sănătatea omului.

În timp ce făceam plajă, am discutat cu Maria mai multe lucruri, dintre care problema gazului. S-a dus apoi să aducă apă în sticlă și când s-a întors, mi-a povestit ce a aflat de la un domn care locuia în zonă:

- Toate casele care sunt aici se vor demola și se vor face blocuri. În anul viitor se vor muta oamenii. Vor locui aici aproximativ 20.000 de persoane

În jurul nostru, după câte am simțit pe baza percepțiilor vibratorii și olfactive, a venit mai multă lume să facă plajă: familii cu copii etc. Am simțit mirosuri diverse: oamenii fumau, erau pudrați sau parfumați. Copiii erau gălăgioși: se jucau cu mingea de volei,

alergau unul după celălalt, săreau. Când ieșeau din apa Someșului, alergau spre pătură și stropii de pe ei săreau pe noi. Îmi amintesc că vara trecută, după ce m-am căsătorit cu Maria, am venit aici la Someș și l-am cunoscut pe Zoltan, care era zidar; avea mâinile destul de mari, aspre și pline de bățături. De atunci nu l-am mai întâlnit aici.

Pe pătură, am citit mai multe lucruri interesante din cărțile Braille pe care le-am luat cu mine. M-a impresionat cel mai mult cartea "Patrie... Culegere de literatură patriotică", din care am lecturat mai multe texte: "Franzeluță", de Eugen Barbu, "Calea Griviței", de Geo Bogza, "Stejarul din Borzești", de Eusebiu Camilar, "Nicolae Bălcescu", de Alexandru Mitru sau poezia "Patria eternă", de Adrian Păunescu. Am mai citit și o parte din cursul universitar de psihologie generală, necesar pentru pregătirea examenului de Definitivat, pe care îl voi susține anul viitor. După ce am citit i-am povestit și soției mele ce scria în carte. În acest timp ea a cusut câte ceva dar altădată și-a adus și cartea tipărită în scriere obișnuită și a lecturat.

Căldura era tot mai apăsătoare și îmi producea senzații neplăcute, transpiram. Nu mă puteam concentra prea bine la ceea ce citeam. La Someș este prea puțină umbră fiindcă nu sunt destui copaci sau tufișuri.

- Este foarte cald, i-am spus Mariei.

- Vrei să intri în apă?

- Da.

Ne-am ridicat amândoi în picioare și ne-am îndreptat spre apă. Am coborât câteva trepte vechi, mici, din beton, până am ajuns pe malul râului, unde, desculți fiind, am simțit sub picioare pietrele de diferite forme, ascuțite, care îmi provocau dureri în tălpi. Apa era rece și curgea cu repeziciune dinspre Munții Apuseni, în jos spre Dej. Cu o lună de zile în urmă am mai intrat odată în apa Someșului dar atunci era mult mai rece. Acum s-a încălzit

puțin. Am rămas la mal unde apa ajungea la fluierul piciorului, deasupra gleznei. Am luat apă în pumni și m-am udat pe corp să mă răcoresc. Era periculos să mă duc spre mijlocul apei și să înot. Curenții erau puternici.

Ne-am întors la pătură după ce am ieșit din râu și am mai stat la plajă până mi s-a uscat costumul de baie. În jurul orei 14, ne-am îmbrăcat și ne-am adunat lucrurile după care am plecat spre casă. În celelalte zile am mai mers la Someș și după-masa, până la orele 18-19 și am mai făcut plajă și baie pentru că timpul era foarte frumos.

Duminică 5 august, după-amiază, fiind vreme bună, ne-am hotărât să mergem la Făget, pădure mare situată la vreo 7 kilometri sud-vest de Cluj-Napoca. Am luat autobuzul de lângă Casa Învățătorului și am ajuns după 10 minute. Am mers uneori și pe jos, mai ales la întoarcerea spre casă și am făcut aproximativ o oră și jumătate. Am observat că nu toate drumurile erau asfaltate încă; de exemplu șoseaua care ducea spre Feleac și Turda, era pietruită în anumite porțiuni și asfaltată în altele. Probabil că în curând se va lărgi pe patru benzi și se va asfalta în întregime. La Făget era un peisaj deosebit: multă verdeață, tufișuri, muri, arbuști, iarbă, flori, copaci. Era aer curat, nepoluat. Am mers pe jos de la mașina din care am coborât și am trecut pe lângă un fel de chioșc unde se vindeau dulciuri, mititei, carne, bere și sucuri. La vreo 100-150 metri depărtare de acest chioșc, am ales un loc bun pentru plajă, lângă pădure, unde ne-am întins pătura și ne-am așezat pe ea. Erau mirosuri plăcute de plante iar dinspre pădure venea un aer bun și puțin răcoros. Se simțea și miros venit de la vitele și oile care pășteau în zonă. De asemenea, când în jurul nostru erau și alți oameni, îmi dădeam repede seama de acest lucru deoarece simțeam miros de alcool, de parfum, benzină sau tutun. De fiecare dată după ce ne plimbam mult prin Făget, dormeam foarte bine noaptea.

Am mers și prin pădure și am recunoscut pe baza simțului tactil-kinestezic mai mulți copaci: fagul, stejarul, paltinul etc. Îi diferențiam ușor după scoarța aspră sau netedă, după forma și mărimea frunzelor, de exemplu stejarul are frunza crestată. Am pipăit dacă se afla sau nu mușchiul, pe trunchiurile copacilor tineri sau bătrâni, dacă rădăcinile au ieșit sau nu din pământ. Am descoperit, intuind cu mâna, trunchiurile de diferite grosimi, cu scobituri sau scorburi, de diferite mărimi, în care se odihnesc anumite vietăți mici. Pe solul acoperit cu iarbă mărunță sau chiar cu mușchi, am perceput cu picioarele, mușuroaiele de furnici, apoi ciuperce, dintre care am cules câteva să le simt mai bine cu mâna. În timpul plimbărilor, Maria a găsit mai multe tufe cu mure și fragi, le-a cules și mi le-a dat să le mănânc. Unele erau foarte coapte dar altele mai puțin. Erau gustoase. Am observat că vremea a început să se schimbe. Soarele intra și ieșea din nori. A început să sufle vântul și m-am gândit că va veni furtuna. Nu a plouat însă. Toată săptămâna a fost foarte cald. M-am uitat la ceas și am observat că era ora 18.30 și i-am spus soției mele să plecăm că urma să sosească mașina. Ne-am întors acasă.

Luni, 6 august, am luat revista „Viață nouă”, tipărită în Braille, de la Asociația Nevăzătorilor și am citit-o cu deosebit interes. Era numărul 7 din iulie 1979. Am aflat din articolul „Salvarea patrimoniului biologic al omenirii”, că oamenii de știință trag un semnal de alarmă asupra posibilității dispariției a mii de specii de animale și plante de pe fața Pământului, dacă nu se găsesc soluții de protejare urgentă a acestora. Îmi amintesc că în excursiile organizate de Școala de Nevăzători din Cluj, am vizitat nenumărate locuri frumoase din țara noastră printre care și două rezervații de zimbri: una la Neamț în Moldova și alta în regiunea deloroasă de lângă Hațeg. În ziua de astăzi mai există foarte puține exemplare din

această specie. În timp, dacă nu se iau măsuri, vom ajunge să nu mai avem zimbri pe planetă.

În alt articol, semnat de profesorul Ioan Marcu: "Un nou titlu de doctor în științele matematice obținut de un nevăzător", am citit despre reușita lui Vasile Drăgan, cercetător științific principal în cadrul Facultății de Matematică din București, care a devenit "Doctor în științe matematice". Lucrarea cu care a obținut acest titlu, pe care a elaborat-o cu multă trudă, s-a numit: "Metode aproximative în sinteza sistemelor de reglare".

Era joi, 9 august. Mă aflam cu soția mea în Piața Cipariu și mi-a arătat un copil mic în brațele unei femei. L-am pipăit cu atenție pe căpușorul său acoperit cu păr creț, foarte des și scurt. Mi-am dat seama că semăna cu un african. Maria mi-a spus:

- Este un copil negru.

- Da. Mi-am dat seama, i-am răspuns.

În ianuarie 1979, când am mers la lectorul Valer Mare de la facultate, am cunoscut doi studenți de culoare, veniți din Gabon, care aveau pe cap păr foarte des și creț, deosebit față de cel al albilor.

De fiecare dată când merg cu Maria în piețe, mai ales în Mihai Viteazul, unde se găsesc legume și fructe, percep și eu pe baza simțurilor olfactiv, tactil și gustativ, tot ceea ce se vinde. Le diferențiez pe toate după formă, gust și mai ales miros. Când cumpărăm fructe le gustăm, ca să le alegem pe cele mai bune: vișinele, strugurii, afinele, zmeura. Am simțit că unele erau mai dulci sau mai acrișoare. Trecând printre tarabe, am simțit cel mai ușor după miros, pepenii galbeni, puternic aromați. Am perceput și mirosul pepenilor verzi, căroră li se tăiau un capac în formă de triunghi pentru a fi gustați de cumpărători. Am aflat că prețul lor este mare la începutul sezonului iar apoi scade, de la săptămână la săptămână, până în toamnă când dispar de pe piață. Am pipăit grămezile de pepeni verzi și galbeni și am observat că

sunt diferiți ca formă și mărime: unii sunt foarte mari, grei, alții mai mici, ușori, unii rotunzi, alții ovali, lunguiți. În alt loc se vindeau și florile pe care le deosebeam de asemenea, după miros și formă. Recunoșteam ușor trandafirii și lăcrămioarele care răspândeau un miros foarte plăcut, pe o distanță destul de mare.

În seara de luni, 13 august, pe la ora 8.30, când mergeam cu Maria spre Poșta Centrală din Cluj-Napoca, ne-am întâlnit cu profesorul Gheorghe Stancu care ne-a salutat cu căldură. A început să discute cu soția mea iar apoi mi-a scris și mie în palmă:

- Mi-a spus Maria că veți merge la Sângeorz-Băi. Foarte bine! Vei face tratament pentru reumatism; la stomac nu ai nimic. Poți să bei și tu de la izvoarele 7-8. Nu strică.

- Da. Așa vrem. Sper să obținem biletele. E destul de târziu iar eu trebuie să încep serviciul de la 1 septembrie.

- Dacă veți merge acolo, să cereți cazare la holteul "Hebe".

Maria a continuat să discute cu fostul meu diriginte iar dânsul intra în vorbă și cu mine din când în când. Spre finalul discuției i-am mai spus:

- Am studiat la științele sociale dar îmi lipsesc trei cursuri.

- Care dintre ele?

- Numerele 12, 19 și 20. Vă rog să comunicați profesorului Augustin Budușan sau lectorului Valer Mare.

- Bine, am înțeles. Vă doresc petrecere frumoasă.

- Mulțumim frumos.

Ne-am despărțit de domnul Stancu după ce ne-am salutat și ne-am continuat plimbarea. Am discutat despre acele cursuri pe care, probabil, le-am pierdut odată cu mutarea mea de la școală, în noua locuință. O să le împrumut de la profesori și le voi transcrie în Braille, să le am pentru pregătirea examenului de Definitivat.

Începând de sâmbătă, 11 august, am observat cu tristețe că s-a răcit vremea afară. Nu se mai simțea soarele. Ieri, 13. 08., când ne-am sculat, am aflat de la soția mea, care s-a uitat pe geam, că ploua tare. Ea mi-a spus:

- Tot așa plouă și la Nandra; dacă eram acolo trebuia să stăm în casă.

- Nu-mi place când plouă la sat. Se face mult noroi și mizerie. Ar trebui pus mult pietriș pe ulițe. Este bine că stăm la oraș, i-am răspuns.

Spre amiază am întrebat-o pe Maria:

- Mai plouă?

- Da, plouă tare.

Și marți, 14 august, vremea a fost urâtă. A plouat toată ziua. Nu știam cum avea să fie timpul în zilele următoare dar speram să se îndrepte. Urma să vedem cum este la Sângeorz-Băi cu vremea.

Am să relatez mai târziu cum ne-am simțit la Sângeorz-Băi, stațiune situată într-o regiune deluroasă, sub munții Rodnei, lângă comuna Ilva Mică.

Era sfârșitul lunii august. Serile deveniseră puțin răcoroase: soarele apunea deja mai repede. Trenul personal cu care ne întorceam de la Ilva Mică, se apropia de Cluj. Nu mai simțeam prin geam nicio rază. Viteza de deplasare a garniturii era destul de mare iar vagonul cu etaj în care ne aflam se legăna ușor în stânga și în dreapta. În jurul orei 21.30, trenul s-a oprit în gară. Am ajuns la destinație. Am coborât cu Maria și am trecut peste primele două linii de cale ferată ieșind și traversând strada largă, până în stația de troleibuz, care se afla peste drum, spre stânga. În acea zonă era mare aglomerație de oameni care se deplasau în toate direcțiile. Am simțit zgomotul mare produs de locomotive și vagoane: huruitul roțior, trepidațiile motoarelor și urletul sirenelor. Aerul atmosferic era îmbâcsit cu

mirosuri puternice de cărbune ars, de uleiuri sau motorină.

Am luat troleibuzul numărul 3 din stație și am pornit spre casă. Era plin de oameni. După câteva minute am ajuns și ne-am dat jos. Am mers puțin și am traversat două străzi până când am ajuns acasă la noi. Eram obosiți după călătorie. Intrând în apartament, am simțit un miros greu de aer închis, pentru că eram plecați de aproape trei săptămâni. Închizând ușa de la intrare după mine, am vrut să mă ridic pe vârfuri și să deschid geamul de deasupra ei dar nu am ajuns la închizătoare. I-am spus soției mele că trebuie aerisit iar ea a deschis acel geam cu ajutorul mânerului de la umbrelă. Am intrat în cameră și am deschis ușa balconului. Eram transpirat din cauza bagajelor mari pe care a trebuit să le car. Am luat cu noi multe lucruri necesare. După cină m-am culcat. Era ora 22.30. Am adormit îndată din cauza oboselii.

A doua zi dimineată, după micul dejun, am mers la școală unde am reînceput serviciul alături de celelalte cadre didactice.

În 3 septembrie am trecut cu Maria pe la Asociație dar nu l-am găsit pe Crișan. Am vorbit cu domnul Ilie Furtună care mi-a spus că acesta este plecat în concediu. Am luat revista "Viață nouă", numărul 8, recent apărută și, întorcându-ne spre casă, am răsfoit-o după ce am luat masa de prânz.

Miercuri, 5 septembrie, a fost ziua mea de naștere. Am împlinit 35 de ani. Nu am invitat pe nimeni la noi deoarece m-am simțit rău. Am răcit tare și am făcut temperatură: 39. Mă durea capul, spatele și stomacul. Am mers la medic care m-a consultat și m-a ascultat la plămâni. Mi-a prescris mai multe medicamente pe care le-am scos de la farmacie. Maria mă verifica mereu, punându-mi mâna pe frunte. Mi-am luat concediu

medical. După două săptămâni m-am refăcut compet. Am mers din nou la medic să mă vadă.

În timpul concediului medical, în zilele în care mă simțeam mai bine, am mers cu Maria în oraș după cumpărături și am trecut pe la Asociație. L-am reîntâlnit pe Crișan care s-a întors din concediu. I-am povestit tot ce am făcut de când nu ne-am văzut. A venit la noi acasă să vadă cum mă simt și m-a sfătuit să mă rog lui Dumnezeu să-mi dea sănătate. I-am spus că deja m-am rugat și o să mă rog în continuare.

În luna octombrie, am fost vizitați de doamna Burduhos și fiul ei, Marius Stoica. Ei au citit despre mine în revista "Flacăra", serialul "Povestea unei performanțe umane", scris de inginerul Constantin Mustață și au rămas impresionați. Și-au dorit să mă cunoască personal și mi-au scris. Mi-au dat adresa lor și m-au invitat la ei. Când eram la Sângeorz-Băi, am cunoscut o familie de profesori, pe nume Costea, veniți din județul Iași. Ne-am împrietenit și cu dâșii. Împreună cu Maria și cu doamna Elena Costea, am mers la Ilva Mică, aproape de stațiune, unde am găsit-o pe Elena Burduhos, care mai avea pe lângă Marius, băiat din prima căsătorie, încă un copil, cu deficiențe mintale. S-au bucurat mult că am trecut pe la ei și mi-au promis că vor veni la Cluj. După cum au promis, au venit la noi. Am povestit multe lucruri. Am aflat că Marius era pasionat de trenuri și căi ferate; își dorea să lucreze la C.F.R. El mi-a spus multe știri și lucruri interesante pe care le-a citit sau le-a ascultat la radio-tv.

Peste ani, din păcate, legăturile noastre s-au pierdut. Familia doamnei Burduhos s-a mutat la Arad și nu am mai primit niciun semn. Am aflat de mutarea lor după ce i-am căutat la adresa cunoscută de noi. Nu mai erau acolo.

Destul de des mergeam cu soția mea la biroul inginerului Mustață și discutam cu dânsul multe

probleme. Mă informa mereu cu noutăți sau îmi făcea cunoștință cu diferiți profesori, ingineri etc. Am discutat cu aceste persoane și le-am pus fel de fel de întrebări din domeniul în care lucrau. Îmi îmbogățeam necontenit bagajul de cunoștințe. De exemplu domnul Goron de la Observatorul Astronomic, mi-a dat multe informații despre forma Universului, a galaxiilor și megagalaxiilor, a Sistemului nostru Solar, care face parte din Calea Lactee. De la alte persoane am aflat multe lucruri interesante despre calculatoare, construcțiile viitorului, sistematizarea și modernizarea orașului Cluj-Napoca, modernizarea transportului în comun etc. M-au invitat unii dintre ei la anumite Institute de cercetări și proiectări tehnologice, de arhitectură sau întreprinderi de orice fel din oraș. Am fost cu Crișan și Maria în aceste locuri și le-am vizitat.

Domnul Mustață mi-a recomandat, după ce a vorbit cu inginerul șef Toma Dobrotă de la Poșta Centrală, să merg cu Crișan în audiență la el, să-mi dea câteva informații despre posibilitatea realizării unui telefon special, bazat pe semnele Morse, în relief, care m-ar fi ajutat mult în comunicarea la distanță. Asta era marea mea dorință. În țara noastră nu există niciun inginer care să lucreze în acest domeniu sau care măcar să aibă cunoștințe. Este o problemă delicată. Telefonul obișnuit nu poate fi folosit în totalitate de o persoană fără auz și vedere. Este nevoie de cineva în permanență care să transmită ceea ce spune persoana de la celălalt capăt al firului. Am mers cu Crișan la Poștă și ne-am întâlnit cu inginerul șef care ne aștepta la birou. Ne-am întâlnit la etajul 1 și cu dl Mustață și a intrat cu toții. Eram emoționat. Domnul Toma Dobrotă, era un om amabil, simpatic, cu zâmbetul pe față. Am avut o hârtie cu întrebări, bătută la mașina de scris obișnuită, pe care i-am dat-o iar dânsul mi-a răspuns cu multă plăcere. I-am arătat și un desen în relief, făcut de mine, care

reprezenta un telefon. A rămas impresionat. Mi-a dat multe informații prețioase și mi-a spus că după părerea sa, este posibil să se realizeze acest aparat. A spus că o să încerce să facă ceva penru mine și că, acest aparat ar trebui să se construiască în cadrul Institutului Politehnic. Dânsul era foarte ocupat cu serviciul. La finalul întâlnirii, i-am mulțumit mult pentru că ne-a primit și ne-am luat rămas bun.

Domnul inginer Constantin Mustață, care lucra în cadrul Consiliului Sindicatelor din Cluj, mi-a arătat mai multe aparate cu care se lucra acolo. Mi-a făcut cunoștință cu domnișoarele Silvia, Reka, Monica și cu doamna Cucu, care foloseau această aparatură în timpul serviciului. Am pipăit cu interes mașina electrică de facturat și contabilizat, mașina de perforat cartele și altele. Doamna Cucu, mi-a dat odată să bat câteva rânduri la mașina electrică de scris. Erau și studenții de la Facultatea de Informatică în sală și erau curioși să vadă cum dactilografiez. Însă, pentru că nu eram obișnuit să folosesc acea mașină, s-a bloat. Doamna Cucu a încercat fără succes să regleze mașina. Mi-a dat alta, obișnuită, fără curent, la care am scris cu rapiditate și fără probleme. Apoi am perforat câteva cartele la mașina specială iar cei prezenți au rămas impresionați.

Domnul Mustață mi-a făcut cunoștință cu inginerul Puiu Bumb, căruia i-a povestit multe lucruri despre mine și l-a rugat să mă ajute să cunosc mai multe despre calculatoare. După ce mi-a scris în palmă numele lui, l-am pipăit cu atenție de la mână până la cap. Era un om de statură mijlocie, cu mâini potrivite ca mărime, fine. Pe stânga purta o verighetă și un ceas cu sonerie. Am mers alături de Crișan, cu mașina domnului Bumb, o "Dacia 1300", la Institutul de Calcule, situat la sudul orașului Cluj, sus pe dealul Feleacului, în cartierul Zorilor, pe strada Observatorului. După câteva minute am ajuns acolo și am urcat cu ascensorul destul de mare, la etajul

II. Am intrat la domnul director Dr. Vasile Peteanu și i-am cerut permisiunea de a vizita sala calculatoarelor electronice, situată la parter. Cu multă bunăvoință ne-a acceptat dorința și ne-a dat mai multe informații despre ceea ce făceau dânsii în acel Institut. După ce am mulțumit, am mers jos în acea sală. Am observat că spațiul era foarte mare și existau stâlpi de susținere. Se simțeau vibrațiile produse de aparatele care erau în funcțiune. Temperatura era foarte ridicată iar în aer plutea un miros de nou și de substanțe chimice. Am intuit mai multe calculatoare, unele care funcționau și altele care erau oprite, discuri magnetice de diverse feluri, benzi și hârtii care se introduceau în aparate. Am scris pe tastatura unei mașini, numele meu. Am pipăit și butoanele de pornire și oprire. Am văzut cum se introduceau cartelele perforate în calculator pentru a fi citite. Am mai intuit un aparat cu ajutorul căruia se imprimau texte, hârtia se mișca de jos în sus. Se simțea un țcănit. Spre sfârșitul acestei interesante vizite, mi s-a arătat un aparat de perforat cartele și cum trebuie să scriu pe el. Mi-am redactat numele și cuvintele de mulțumire iar acestea au apărut pe cartela perforată.

Altă dată, am mers alături de Gh. Stancu, Valer Mare și Constantin Mustață, la Institutul Politehnic, situat pe partea stângă a străzii Gh. Barițiu, lângă parcul "I. L. Caragiale", din spatele Poștei Centrale. Am intrat într-o sală mare în care erau adunați mulți profesori universitari ingineri, de la catedrele de Electrotehnică și Electronică și, după ce i-am salutat, i-am cunoscut pe rand pe fiecare iar profesorul Stancu mi-a arătat câte un semn distinctiv, ca să-i pot recunoaște ușor la o nouă întâlnire: inginerul Miron Costin, avea chelie pe cap, prodecanul Morar Roman, avea mâini groase, prof dr. Kelemen, decanul Facultății de Electrotehnică, avea un semn la degetul stâng al mâinii stângi etc.

Am avut împreună o discuție foarte interesantă, despre posibilitatea realizării unor aparate speciale care ar ușura viața persoanelor lipsite de auz și vedere. Toți cei de acolo s-au adunat special pentru mine. Domnul Stancu, care stătea în dreapta mea la masă, mi-a scris în palmă destul de repede, tot ceea ce se vorbea. Am înțeles tot ceea ce mi-a transmis. Am primit cele mai sincere felicitări din partea cadrelor didactice de acolo, pentru tot ceea ce am reușit să realizez, pentru curajul și voința cu care am luptat timp de 22 ani, spre a deveni om. Le-am mulțumit. Decanul Facultății de Electrotehnică, ne-a povestit că a fost în America, unde a văzut mai multe aparate care pot să ajute nevăzătorii surzi în comunicarea cu cei din jur. A mai văzut acolo aparatul de citit din negru în Braille, computerul, video-casetofonul și altele. Am fost foarte fericit să aflu aceste detalii care mă interesau mult dar și trist că prețurile acestor dispozitive este foarte mare.

Le-am spus acestor profesori ingineri tot ceea ce mă frământa și pasiona în acest domeniul al tehnicii. Le-am dat și o scrisoare de trei pagini, în care am scris ideile mele referitoare la realizarea unor dispozitive speciale care să poată fi folosite de mine și de alte persoane aflate în situația mea. Toți cei din sală au citit cu atenție. De asemenea, i-am dat o schiță a bastonului cu laser, domnului profesor Miron Costin, realizată în relief și mi-a promis că vor încerca împreună cu studenții, să confecționeze acest instrument de orientare spațială. Mi s-a spus că se vor gândi bine și vor încerca să realizeze multe dispozitive care să mă ajute în tot ceea ce fac. Spre finalul discuției, am mulțumit mult tuturor pentru timpul acordat și în special domnului decan Kelemen, care a făcut posibilă această întâlnire. Am spus că îmi doresc să fac vizite mai dese la acest institut și să particip la realizarea acestor aparate, punându-mi la

contribuție toate cunoștințele și experiența mea ca persoană fără auz și vedere.”

Vizită la Borcea

De doi ani și patru luni nu mai fusesem în satul natal. Îmi era dor de casă și de ai mei. În tot acest timp le-am scris părinților, fraților și altor rude, informându-i despre activitatea mea de la Cluj și i-am rugat să-mi dea și ei vești, ca să știu cum o duc cu sănătatea, cu munca. În septembrie 1980, imediat după susținerea examenului de Definitivat, am vrut să merg cu soția mea la Borcea dar nu a mai fost timp și a trebuit să reîncep serviciul așa că, am amânat vizita pentru vacanța de iarnă.

În decembrie, când vacanța se apropia, am făcut împreună cu Maria cererea de concediu și am depus-o la secretariatul școlii. Aveam 10 zile libere. Am început să ne pregătim pentru drum. Am cumpărat câteva cadouri frumoase pe care să le dăm rudelor și am făcut micile bagaje în care am pus câteva lucruri necesare. În seara zilei de 29 decembrie 1980, am plecat spre gară. Am luat troleibuzul 3 și în câteva minute am ajuns. Cerul era senin dar aerul rece și dens. În jur, totul îmi era cunoscut. Am așteptat să sosească trenul accelerat și îndată ce și-a făcut apariția, ne-am urcat în vagonul de clasa a II-a și ne-am instalat în compartimenul cu opt locuri. După câteva minute am pornit. Trenul alerga în plină viteză, lăsând în urmă sate și orașe. La București, am schimbat garnitura și ne-am continuat drumul spre Fetești. A doua zi dimineață, în jurul orei 9, am ajuns la destinație, însă nu ne-a așteptat nimeni la gară. Le-am scris înainte cu o săptămână părinților și fraților că vin, dar probabil, din cauza sărbătorilor, poșta a fost foarte aglomerată iar scrisorile au întârziat. Ne-am pornit spre

Ioana, sora mea care locuia în localitate. Imediat, pe drum, ne-am întâlnit cu soția vărului Nicu, Angela, pe care am recunoscut-o imediat. S-a bucurat de venirea noastră și am rugat-o să ne îndrume spre sora mea. I-a arătat soției mele cum trebuie să ajungem pe strada Anghel Saligny, după care a trebuit să plece căci avea de luat tren. Am mers spre direcția arătată și am ajuns în zonă. Maria a intrat pe o poartă și a vrut să întrebe de Ioana, dar aceasta venea din față și m-a văzut. A ajuns repede la noi, și, bucuroasă fiind de sosirea noastră, ne-a îmbrățișat și sărutat pe obraji. Nu primise plic de la mine și nu știa exact când venim. Am plecat spre casa ei care se afla la numărul 27 și, după ce am ajuns, am intrat în curte. Am observat că era noroi mare. Am mers pe un tortuar lung până la intrare. Am aflat că și la Borcea era la fel. În această parte a țării, iernile sunt mai blânde.

În casa Ioanei mirosea a mâncare. Sora mea ne-a poftit în cameră, unde am povestit mai multe. Ne-am întâlnit cu Vili, soțul ei și cu Cătălin, băiatul lor care avea trei ani. Era rușinos și s-a ferit de mine când am vrut să-l pipăi. Fetița Ioanei, Liliana, care avea 5 ani și mergea la grădiniță, era plecată la Medgidia, la fratele meu Ionică, unde își petrecea vacanța. Le-am lăsat celor mici câte o ciocolată. Cumnatul meu mi-a transmis mai multe lucruri prin Ioana, care îmi scria în palmă. El nu era obișnuit cu acest sistem de comunicare. Lucra ca mecanic de locomotivă. În trecut, a fost fochist, la locomotiva cu aburi. Era bărbat voinic, puțin mai înalt decât mine, cu mâini potrivite ca mărime și nu prea aspre. Ioana s-a mai schimbat puțin, era mai plinuță, așa mi-am dat seama după ce am intuit-o.

Le-am vorbit despre tot ceea ce am făcut la Cluj și despre apariția articolelor scrise de inginerul Constantin Mustață, la revista "Flacăra". Cătălin se juca la distanță de mine, așa am simțit. Era foarte drăguț și speram că se va obișnui și va interacționa cu mine. Am mai simțit

vibrațiile produse de trenurile care treceau unul după altul. Casa lor se afla în apropiere de gară. Erau deja obișnuiți. Ioana ne-a servit cu micul dejun, apoi, după ceva timp, ne-a condus în autogară, de unde am luat autobuzul spre Borcea. Ne-a invitat la ea de revelion.

În autobuz, am stat pe scaunul de lângă ușa din față. Era mare aglomerație. Un copil stătea la picioarele mele. Erau multe stații, în toate satele. Drumul era asfaltat. La intrarea în Borcea, au coborât mulți oameni. Noi ne-am dat jos la a treia oprire, în centrul comunei. Știam bine drumul spre casa părintească și i-am arătat soției mele pe unde trebuie să mergem. Am ajuns repede pe ulița copilăriei mele. Nu am putut traversa singuri din cauza noroiului iar Maria l-a strigat pe tata care a auzit-o și a venit spre noi. S-a bucurat mult să ne revadă și ne-a ajutat să intrăm în curte. Am găsit-o și pe mama Chiva, care era tot atât de bucuroasă de venirea noastră. Ne-am îmbrățișat cu toții. Am mers pe poteca îngustă până în casă. Era plăcut înăuntru. Am găsit căruciorul de copii în care era fetița surorii mele Viorica de la Brașov. Corina avea doar zece luni. Mama ei a adus-o la bunici să aibă grijă de ea. Viorica și Aurel, soțul ei, erau foarte ocupați cu serviciul. I-am mângâiat mânuțele și piciorușele fine, apoi obrăjorii. Eram bucuros să-mi cunosc nepoțica. Am luat-o în brațe și am legănat-o. Era foarte drăguță și vioaie. Avea păr moale și fin sub căciuliță. Dădea mereu din mânuțe și piciorușe. Am pus-o pe mijlocul patului, spre perete, iar eu am stat pe margine și am avut grijă să nu cadă. I-am dat mai multe obiecte să se joace cu ele.

Le-am povestit părinților multe lucruri despre mine. Maria le-a citit articolele scrise de Constantin Mustață iar ei au rămas impresionați și au plans de bucurie. Tata comunica cu mine prin intermediul soției mele, care îmi scria în palmă. Lui îi era greu. Am aflat multe informații despre frații mei: Ionică, Costică, Viorica

și Aurica; lucrau în alte localități dar aveau să vină la Borcea de Anul Nou.

A doua zi au venit multe rude să ne revadă. Ne-am întâlnit cu mătușa Zamfira, sora regretatei mele mame bune, Voica, cu soția fiului ei Costică și fetița lor Vasilica, cu vărul Leonida și soția lui Octavia, cu unchiul Tudor, fratele cel mai mare al tatălui meu și mulți alții. Eram bucuroși să-i regăsim sănătoși după atâta vreme. Am povestit mult cu fiecare în parte. Ne-am mai întâlnit și cu alți cunoscuți mai tineri din sat: Costică, verișorul meu, care lucra la fosta uzină "23 August" din București, Cătălin, băiatul unchiului Nicu de la Constanța, Gigi, băiat din vecini care avea 24 de ani și purta păr mare, creț și aspru și fratele său mai mic, Lică. Gigi lucra cu Costică, fratele meu, la Portul din Constanța iar Lică se angajase la Podul Cernavodă. Mi-au spus acești băieți că au citit articolele despre mine în revistă. Gigi m-a încurajat și mi-a zis că o să-mi îndeplinesc toate dorințele. M-a întrebat dacă am rezolvat ceva cu propunerea unei doamne din Brăila, care s-a oferit să-mi cedeze un ochi de al ei, ca să pot vedea și eu, dar i-am răspuns cu părere de rău, că transplantul acestui organ este imposibil de realizat, deoarece sunt prea multe conexiuni, terminații nervoase, care trebuie prinse. În schimb, i-am relatat despre ochiul electronic, la care lucrau Americanii. Costică mi-a spus că atunci când a făcut armata la Timișoara, a învățat alfabetul Morse. M-a întrebat dacă știu acest alfabet și i-am răspuns că am început să-l învăț, în urmă cu doi ani, dar nu am mai avut cu cine exersa. Aveam mult de lucru la școală și în afara serviciului. Cătălin mi-a zis că-și dorește să facă școala de marină și să devină căpitan de vas. I-am urat mult succes. Gigi a venit și în alte zile să vorbim. M-a întrebat mai multe lucruri despre care nu a citit în revistă. I-am explicat cum comunic cu cei din jur și cum se folosește alfabetul Braille. I-am arătat grupul fundamental, format din șase puncte în relief și i-am

explicat cum se realizează literele, din combinațiile acestora. I-am scris pe mâna lui câteva litere și cuvinte, cu puncte, ca să înțeleagă. El dorea să le explice toate aceste lucruri, colegilor săi de muncă.

În ultima zi a anului 1980, eram cu Maria prin curte și am vrut să merg în casă. Soția mea a mai rămas afară iar eu m-am dus spre ușa de intrare când, am simțit o atingere pe spate. M-am întors și am întins brațul, să observ de unde provine acea atingere și am găsit-o pe sora mea Aurica, care a venit să ne vadă. În urma ei era și Viorica cu soțul ei Aurel. Ne-am bucurat cu toții de reîntâlnire. Am intrat în bucătărie, apoi în camera în care era Corina. Am vorbit cu surorile mele care mi-au spus că o să petrecem Revelionul la Ioana, în Fetești, pentru că are televizor și picap. Viorica urma să plece imediat acolo, să ajute la pregătiri.

Seara, după ce ne-am odihnit bine, am plecat cu toții la Fetești, cu autobuzul. Mama Chiva o ținea în brațe pe Corina. Am sosit pe la ora 19.30, acasă la Ioana. Ne-am reîntâlnit cu familia surorii mele, dar și cu fratele Costică, care a venit împreună cu Gigi, colegul său de muncă. În cameră, masa era aranjată iar noi ne-am așezat pe paturi și pe scaune, în jurul ei. Au mai venit și alte rude: unchiul Gogu cu soția sa, mătușa Elena, fiica lor, Nicoleta, Mătușa Vatina. Televizorul era pornit iar Maria și Aurica, îmi transmiteau ce se vede și ce se vorbește. Patul, masa și dușumeaua, vibrau cu intensitate diferită, în funcție de ceea ce se difuza. Atmosfera din casă era foarte plăcută. Toți eram veseli. Vorbeam, râdeam, dansam, în cinstea Anului Nou.. Pe masă erau așezate frumos tacâmurile și farfuriile, paharele, iar Ioana ne-a tratat foarte bine. Ne-a servit cu aperitive, friptură și sarmale. Era și destulă băutură: vin, bere, țuică. Din când în când, ieșeam la dans alături de soție sau de surorile mele. Am făcut și hora mare, în care ne-am prins mai mulți.

În plină noapte, unora li s-a făcut somn. Cumnatul Aurel și Nicu, fratele meu, erau oboșiți și au adormit pe patul de lângă sobă. Am povestit cu fratele Costică, cel care și-a lăsat mustață, așa am observat încă de când ne-am îmbrățișat, la prima întâlnire din acea seară. Îmi scria destul de greoi în palmă, spre deosebire de Aurica și de celelalte surori. Am mai vorbit și cu Nicoleta, fata unchiului Gogu, care era elevă în clasa a XI-a. Tatăl ei, fratele mamei Chiva, ținea mult la mine. De fiecare dată, mă îmbrățișa cu căldură. Mătușa Vatina, sora mamei, era femeie micuță de statură, cu păr creț pe cap și mâini mici dar aspre, din cauza muncii. Am schimbat câteva vorbe și ce ea. Am întâlnit-o și pe nepoata mea Liliana, fetița Ioanei, care s-a întors de la Medgidia. Am aflat de la mama ei, că avea să intre la școală în toamna anului 1981.

La trecerea în Anul Nou, s-au difuzat la televiziune discursurile conducătorilor. Aurica mi-a scris totul în palmă. Am ciocnit paharele cu vin și s-a cântat "La mulți ani!" Am petrecut bine până la ora 6 dimineața, când ne-am întors la Borcea. Afară era ger, se făcuse frig, iar noroiul înghețase. În autobus, oamenii m-au recunoscut și mi-au transmis toată admirația lor. Unii citiseră articolele apărute în revista "Flacăra" și erau fericiți să mă cunoască. Ne-am întâlnit și cu unchiul Dimancea, fratele cel mai mare al mamei mele bune, Voica, care se întorcea acasă. Ne-a invitat să-i facem o vizită, să ne vadă și fata lui, Fănița și băiatul Ion, de la București. După ce am coborât în stație, am observat cu piciorul că și aici înghețase noroiul, dar, apăruse și prima rază de soare din nou an, așa că, spre amiază, urma să se topească totul.

După ce am ajuns acasă, ne-am odihnit bine cu toții. După-masa, a venit Gigi să povestească cu mine iar soția mea stătea lângă noi. Au sosit și rudele din sat, care voiau să ne felicite de Anul Nou și să-mi ureze "La

mulți ani!", cu ocazia zilei onomastice. Am primit multe cadouri. Printre aceștia: Vărul Leonida, om solid, voinic, vesel și glumeț, cu mâini mari și păroase, cu bătăture în palme, soția sa Octavia, femeie mică de statură, cu mâini mici, fiul lor Nelu, care terminase armata și lucra la Brașov, unchiul Tudor, om în etate, bărbos, cu mâini osoase. Am observat cu părere de rău, că unchiul, nu mai auzea bine. Nu mă puteam înțelege cu el și m-a ajutat Maria sau Nelu. Ei îmi scriau tot ce îmi transmiteau rudele, care nu știau să comunice cu mine

În ultimele zile de ședere la Borcea, am mers cu soția mea și cu Aurica, în vizită la neamurile din sat: familiile Chirea: unchiul Dumitru, Mitu. Gheorghe (Bicu) și Dimancea; la unchiul Gheorghe, fratele tatălui meu, verișorii Ionică și Nicu, Mircea Ianole, mătușa Zamfira. Unchiul Dimancea dormea, când am ajuns la el, dar l-a trezit mătușa Maria. M-am întâlnit cu fata lor Fănița și cu copiii ei: unul nou născut, de șase săptămâni și Milica. S-au bucurat cu toții de vizita făcută. Am vorbit cu ei și cu vărul Ion, care a apărut între timp. Unchiul Bicu, la care am mers apoi, nu era acasă. Am găsit-o pe mătușa Lenuța, care ne-a primit frumos. Ne-a spus că soțul ei e plecat la muncă. Mia, verișoara mea, dormea. Era foarte obosită după noaptea de Revelion, așa că nu am mai trezit-o. Când să plecăm, a ajuns și unchiul acasă. Am simțit mirosul de animale, căci lucra la colectiv. Am povestit și cu el. Am mers apoi, în următoarea zi, la mătușa Manda și la vărul Mircea, cu care am discutam mult, apoi la unchiul Ion Ianole, unde l-am văzut pe fiul său Mircea, care se juca mult, urcându-se pe tatăl său. L-am vizitat și pe Unchiul Gheorghe, fratele tatălui meu, care era cu mătușa Floarea și cu verii Ionică și Nicu, împreună cu familiile lor. Toți citiseră articolele apărute despre viața mea. La mătușa Zamfira și la unchiul Ion, pe care i-am găsit bucuroși de venirea noastră, ne-am întâlnit cu Florica și Costică, Vasilica și Ionel, copiii lor.

Le-am povestit despre munca mea de la școală. Ne-am așezat la masă, iar mătușa ne-a tratat foarte bine. După aceea, ne-am luat rămas bun și am plecat spre ultimele două familii ale unchilor Mitu și Dumitru. S-au bucurat cu toții de venirea noastră. Am primit multe întrebări despre situația mea de la Cluj. Am vorbit cu verișorii mei, Nicu și Stelică, cu copiii verișoarei Florica și ai lui Marinică, nepoți ai unchiului Dumitru: Monica, care avea 14 ani și era elevă în clasa a VIII-a, Geroge, care avea 12 ani și era elev în clasa a VI-a, Lenuța, fetiță de 5 ani care mergea la grădiniță.

La întoarcerea spre casa părintească, ne-am mai întâlnit cu mulți oameni din sat, care mă cunoșteau. Unul dintre ei era părintele Vasile, care aflase multe lucruri despre mine de la mătușa Zamfira.

Duminică, 4 ianuarie 1981, ne-am pregătit bagajele iar în dimineața următoare, am plecat spre Cluj. Ne-am luat rămas bun de la toți ai mei și am părăsit cu nostalgie satul natal. Seara am ajuns la Cluj, după o călătorie obositoare, iar a doua zi am mers la serviciu.